Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

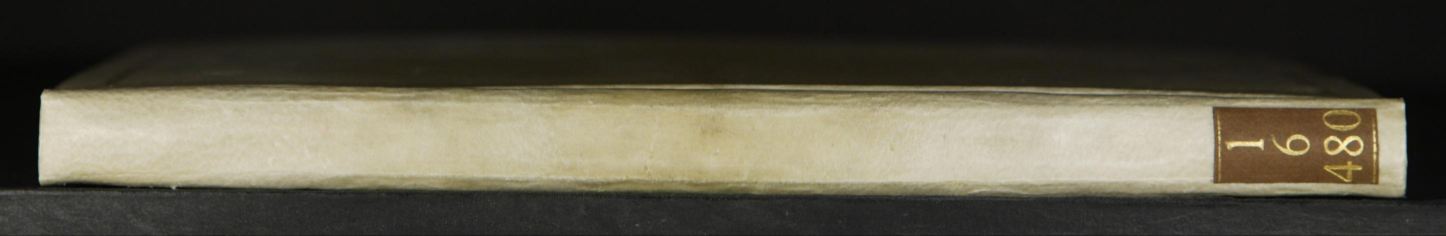

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

1. 6. 480

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

1

PRÆLECTIONES IN LIBRVM HIPPOCRATIS COI MEDICORVM PRINCIPIS, DE AERE, AQVIS, ET LOCIS.

1/6/480

AVCTORE M. IOANNE MARTINO,
Doctore Medico Parisiensi, Professore Regio, & Mariæ Mediceæ Christianissimæ Reginæ Archiatro.

PARISIIS,
Apud MATHÆVM & PETRVM GVILLEMOT, viâ Iacobæâ, ad Insigne Bibliothecæ.

M. DC. XLVI.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

1126

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

NOBILISSIMO CLARISSIMOQVE VIRO D. IACOBO COVSINOT,

IN VTROQVE REGIS CONSISTORIO Secretiori Consiliario, Archiatrorum Comiti dignissimo, & Regio Medicinæ Professori veterano.

Renatus Moreau Medicinæ Professor Regius S. P. D.

QVOD *animum religione promißi exoluo, auctor mihi es, & fundus,* Spectatissime & Eruditissime CVSINOTE. *Nonus excurrit annus, ex quo Ioannis Martini subtilißimi & fidelißimi Hippocratis interpretis commentarios in librum* περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν *publici iuris feci; data fide me pleraque alia eius in diuinum Senem monimenta editurum. At nisi tuæ liberalitatis atque humanitatis foret, nulla mihi aut absoluendæ fidei, aut expungendi debiti spes alluxisset, exemplarium inopia, quæ nulla erant ad manum nisi deprauata, turpißimè exarata vel multis numeris mutilata. Quæ cum tibi innotuissent, Parente tuo* τῷ μακαρίτῃ *parario continuo duorum Co-*

dicum fecisti copiam , quorum alter Parentis de tota As-
clepiadarum familia benemeriti manu descriptus , alter ma-
gna diligentia & labore è Lotharingia petitus fuit. Sed
nec sumptibus haud pœnitendis pepercisti , quo respublica
literaria hoc pretioso cimelio frueretur. Ex quo profectò
non solum me singulari studio & beneficio , sed posteros
omnes àmplissima benignitate & gratia deuinxisti. Fecisti
tamen conuenienter Eruditioni tuæ, Dignitati, Gloriæ.
Etenim cum sis optimis artibus & nobilissimis disciplinis im-
butus atque perfectissimè instructus ; ad cæteros noluisti ea-
rum diuitiarum riuulos non corriuari quarum plenissimos la-
tices ebibisti : magnorum fluuiorum instar , qui vbi aquas
plenis alueis excepere , easdem partim apertis , partim cæcis
ductibus in proximos agros deponunt. Medicinam non tan-
tùm intelligo , cuius imperium administras, & in qua Prin-
ceps & Rector fuisti designatus ; sed integram philoso-
phiam , mathesim vniuersam , Theosophiam , historiam , se-
riemque rerum omnium , Polymathiam , Philologiam deni-
que , quarum circulum tam accuratè & exactè complexus
es , vt si extinctæ illæ artes iacerent , & ex hominum memo-
ria penitus deletæ , possent tua industria & opera denuo ex-
citari & instaurari. Dignitas autem tua , vt in arte Medi-
ca summa est , sic etiam cum integritate , bonitate , beneficen-
tia est coniuncta. Est quidem illa virtutis tuæ præmium ,
sed est quoque humanitatis comes , quæ in choro virtutum se-
det : quasi necesse sit eum , qui honore & dignitate omnes an-
tecellit , in omnes esse beneficentissimum. Neminem autem fu-
turum puto , qui de ista liberalitate gratias non sit acturus :
quod nemo sit , qui te in suprema auctoritate constitutum as-
piciat cum liuore. Adscendisti ad illam per varios tempo-
rum & officiorum gradus quo modo omnis inuidia , male-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

uolentia, offensio, & omnis simultas excluditur. Ex priuato docendi munere, ad publicum & regium magna animi contentione & egregia facundia translatus fuisti: deinde vero inter Medicos regiæ familiæ electus, continuoque Liberorum Regiorum valetudini regendæ præpositus, eum tandem locum occupasti, qui non nisi emeritis, & ab vno quoque ciuium ordine comprobatis Archiatris debetur. Exoptandum nobis esset, & votis omnibus expetendum, vt in illa Archiatrorum Comitiua, quam tanto merito suscepisti diutißimè consisteres. Neque enim quicquam vtilius esse potest Regi nostro Christianissimo, quem hactenus ab omni morborum labe immunem conseruasti: nihil acceptius populo vniuerso, qui salutem regiam tua salute tutam & securam ducit: nihil eruditis hominibus optabilius, qui & ab otio tuo litterario, & à bibliotheca plurimis Manuscriptis codicibus refertissima pleraque doctrinæ monimenta expectant. Sed illa adhuc habentur in omnium spe & expectatione: quæ nunc autem prodeunt mea quidem cura, sed tua munificentia in fructu sunt & emolumento. Nec ea debuerunt inter pretiosam & eruditam supellectilem diutius à te asseruari; ne obstructum ires luminibus Gloriæ, quæ tibi ad æternitatem viam parat. Eam tuo nomini conciliabit Hippocrates cui hanc lucem fœneraris. Plurimi enim ad hunc diem librum eius περὶ ἀέρων, &c. notis & commentariis illustrarunt, sed qui sunt eruditione, facundia, ingenij perspicacitate, iudicio, methodo & ordine Martino nostro longè inferiores. Est hic liber fœcundissimus multiplici rerum varietate plenissimus; in quo naturalis philosophia cum Astronomia & Astrologia, Cosmographia cum Ethica & Politica, Medicina denique vbique cum Philologia permixta est. Non alibi apud veteres de Aëre, de Ventis, de Aquis, de terrarum pro-

prietatibus, de Gentium & populorum naturis potiora & veriora continentur. Et si Platonem, si Aristotelem, si Academicos & Peripateticos excutias & examines, ex hoc fonte limpidissimo ac fœcundissimo eos omnes hausisse deprehendes. Non alio libro maior Hippocrates, non alio illustrior, non alio diuinior: ex quo illum varias regiones obiuisse, longásque peregrinationes Medicinæ factitandæ gratia, & arcanorum naturæ indagandorum suscepisse constet. Cuiusmodi obseruationibus raris & admirandis per te nunc fruimur, (Vir Illustriss.) sed emendatis, explicatis, illustratis. Cum enim singula Hippocrates more suo nuda quadam, simplici & succincta breuitate delineauerit, non pauca interuenere obscura, dubia, incerta, ambigua, quibus noster Interpres lucem, splendorem, auctoritatem & dignitatem inspirauit. Est igitur quod meo omniumque Medicorum nomine, tam pretiosi muneris accepti gratias referamus, verbis quidem perexiguas, animis vero ingentes. Interim fœlicissimam & saluberrimam vitam tibi exopto, quo quidem voto epistolam obsigno. Vale. Lutetiæ è Bibliotheca nostra decimo Kalendas Octob. 1645.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

EX AVTHORE FERIARVM forensium & Elogiorum illustrium togatorum Galliæ ab anno 1500.

Io. Martinus Paris. Archiatrus celeberrimus an. 1604. mens. Octob. vnusque è quatuor disputationis Fonbellaquanæ arbitris an. 1600. mens. Iul.

Bellissimæ, heu, quàm plurimis intercidunt,
Quasi somnium, vmbraque, cum sepulchro, litteræ!
Medicæ Scholæ quis nouit astrum permicans;
Martinum, *& artem, Græca, Hebräicaque protinus.*
Non stupuit? vrbica regna tenuit perdiu:
Quartus fuit certaminis magni arbiter,
Sedente quod Principe, tuente & Gallico
Conuentu, obiuere duo verè dispares
Athletæ, acerba ad dissidia cultus sacri,
Perronius, *&* Mornaïus, *Fombellaquæ?*
Accitus hinc ad regiæ valetudinis
Curam domesticam, fruitus est præmiis,
Aulæque honoribus, animo vt lubuit diu:
Domus fuit denique Camænarum omnium
Assueta statio, seu veniret Græculus,
Seuque Hebraïsmorum sciens passim aduena.
Quid hoc? obiit; & vmbra iamque nominis
Vana superest, secum intulit cuncta tumulo.

SYNOPSIS PARTIVM ET ARticulorum, in quos hic liber distribuitur.

Continet autem quatuor partes seu sectiones.

1. est de Aëribus. p. 1
2. De Aquis. p. 49
3. De Temporibus. p. 89
4. De Locis. p. 113

Prima pars de Aëribus continet quatuor Articulos.

1. Est de Aëris affectionibus inter ortum & occasum. p. 8. l. 14
2. De Aëris affectionibus inter ortum & occasum æstiuum. p. 21. l. 14

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

3. De Aëre versus Meridiem. p.21.lin.41
4. De Aëre versus Septentrionem vbi exponuntur morbi secundum anni tempestates, sexus & ætates. p.28

Secunda pars de Aquis diuiditur in vndecim Articulos.

1. Est de incommodis palustris Aquæ. p.49. & 58
2. De petrosæ incommodis. p.58.l.27
3. De commodis Aquæ salubris. p.59.l.13
4. De vtilitatibus Aquæ Orientalis. p.59.l.21.p.65
5. De malis Aquæ salsæ. p.59.l.27
6. De malis Aquæ meridionalis. p.65.l.11
7. De vsu Aquarum. p.65.l.16
8. De pluuialibus Aquis. p.66.l.36
9. De Aquis ex niue ac glacie. p.76
10. De Aquis calculum generantibus. p.77.l.29
11. De calculorum generatione. p.81

Tertia pars de Temporibus duos habet Articulos.

1. Est de Notis anni salubris. p.89
2. De morbis secundum comparationem tempestatum inter se. p.100

Pars quarta de Locis comprehendit nouem Articulos.

1. Est de Asia generatim. p.113
2. De Monocephalis. p.124
3. De Phasianis. p.125.l.16
4. De Asianorum moribus collatorum cum Europæis. p.131
5. De Europæis in genere. p.133.l.16
6. De Septentrionalibus hominibus. p.141
7. De Scytharum morbis. p.148
8. De Europæorum moribus collatorum cum Asianis. p.157
9. De varietate hominum penes regiones & terras. p.158.lin.18

IOANNIS MAR.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

IOANNIS MARTINI
DOCTORIS MEDICI PARISIENSIS,

In Hippocratis librum de Aëribus, Locis, & Aquis Annotationes.

PRÆFATIO DE HIPPOCRATIS doctrina & methodo.

OMNEM exactè ſcribendi rationem ſequutus eſt Hipp. *ſtylo, modo, materia ſubiecta & methodo. Stylus* in eo duplex copioſus & conciſus. Copioſus in libris κατὰ λέξιν, id eſt, in quibus explicato dicendi genere ſuam ſententiam exponit. Conciſũ dicendi genus continetur in libris κατ' ἀφορισμοὺς, in quibus per ſententias breues Medicinæ theoremata demonſtrat. Duo ſuperſunt, materia ſubiecta atque methodus. *Methodus* omnis conſiſtit in quatuor, arte, artifice, ſubiecto, fine. *Artem* inſtruit Hippocrates tribus libris, de arte, de veteri Medicina, & de præceptionibus: *Artificem* inſtruit duobus de Medico & de Medici ornatu. *Subiectum* eſt humanum corpus, de quo tria tantum quæri poſſunt, de principiis, de partibus, de ortu. *Principia* ſunt, vel omnino prima, vt elementa quatuor: vel ad hominem prima, vt ſemen & ſanguis menſtruus. De omnino primis & hu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

moribus disputatur in libro de natura humana: De partibus similaribus in libro de ossibus, neruis & arteriis. Partes exponuntur in iisdem libris, & libro de corde & carnibus. Ortus in libro de nat. pueri, de septimestri, octimestri partu, de superfœt. Principia quoad generationem in libro de genitura. *Finis Medici sanitas* est, quæ adest, vel abest: si adest, conseruanda: si abest, recuperanda. Præsentem conseruandam docet libris de alimento, de salubri diæta, de diæta. Si abest, recuperanda est profligatione morbi. Ad morbi profligationem tria necessaria sunt, διάγνωσις, πρόγνωσις, θεράπευσις. *Diagnosis morbi* duplex est, nempe *morbi communis* toti hominum generi, *& proprij. Proprius* morbus est duplex, vnus partis, alter sexus. Diagnosis morbi communis exponitur in libris de locis in homine, de morbis, de affectionibus internis. Morbi vero proprij sexui, in libris de virginalibus, de morbis mulierum, de sterilibus. Diagnosis morbi, qui parti proprius est, in libris de visu, de dentibus, de hæmorrhoïdibus, de vulneribus capitis. Omnis prognosis triplex tantum est, teste Galeno *in præfat. com. 2. in 3. epid.* Vel enim prognosis est signorũ, quæ semper vera sunt, vel quæ interdum: vel vtrorumque. Semper vera continentur tribus prognostici. Interdum vera libris duobus prorrhetici. Vtraque in Coacis animaduersionibus. Therapeusis omnino triplex, per medicamentum, diætam, chirurgiam. De medicamentis scribitur in libro de purgantibus medicamentis, de affectionibus internis, de morbis, de morbis mulierum, de sterilibus, de humoribus. Diæta sectionibus quatuor libri de victu acutorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

exponitur. Chirurgia libris de fracturis, articulis, hæmorrhoïdibus, capitis vulneribus. Et quoniam morbus (vt genus) certas continet sub se species, eas non omisit Hippocrates. Morbus enim omnis, vel est sporadicus, id est, erraticus, vel epidemius, vel pestilens, vel endemius. Morbi sporadici tractantur libro de victu acutorum: Epidemij & pestilentes libris epidemiorum: Endemij, id est, morbi cuiusque regionis proprii atque vernaculi hoc libro declarantur, secundum aëris, aquæ, & locorum diuersas temperaturas.

De inscriptione libri περὶ ἀέρων, &c.

Melius iste liber inscriberetur *de aëribus*, quàm *de aëre*. Vt enim terra significat globum vniuersum, terræ vero dicuntur distinctæ in hoc globo regiones. Sic aër est illud omne, quod à Luna ad nos vsque inane patet: Aëres autem sunt totius corporis aërei temperatura distinctæ partes. Nec abhorrendum à dictione tanquam barbara, cum Vitruuius *primo Architect.* dixerit, quosdam esse aëres salubres, quosdam pestilentes: & Lucretius lib. 4.

Aëribus binis quoniam res consit vtroque.

ARGVMENTVM LIBRI.

Scopus Hippocratis est in hoc libro exponere generaliter causas omnes morborum endemiorum, tum sigillatim perstringere, qui quarum regionum sunt morbi. Ea enim semper fuit ratio scribendi Hippocratis, vt vniuersalibus particularia subiungeret. Methodus huius libri est resolutoria, quia semper incipit ab iis quæ composita sunt, & per partes examinat. Partes huius libri sunt quatuor: Prima

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

de aëribus, secunda de aquis, tertia de tempestatibus anni, quarta de locis. Aëris tractatio continet quatuor partes: Prima est de aëris affectionibus inter ortum & occasum. Secunda inter ortum & occasum æstiuum. Tertia à meridie. Quarta à septentrione aërem distinguit: Morbique exponuntur secundum anni tempestates, sexus & ætates. Tractatus aquæ continet nouem partes. Prima est de incommodis palustris & glacialis aquæ. Secunda de petrosæ incommodis. Tertia de commodis aquæ salubris. Quarta de malis aquæ salsæ. Quinta de vtilitatibus aquæ orientalis. Sexta de morbis aquæ meridionalis. Septima de vsu aquarum. Octaua de pluuia. Nona de aqua quæ calculum generat. Tractatus de temporibus duas habet partes. Prima est de notis anni salubris. Secunda de morbis secundum comparationem tempestatum inter se. Tractatus de locis pertinet ad Aphros, Asianos, & Europæos, non omnes, sed eos tantum, quorum magna est inter se mutatio.

De procemio.

Galenus in præfatione comm. 1. in 1. epid. *tres omnino facit causas morborum: ea quæ offeruntur, exercitia quæ obimus, & res externas. In hac autem præfatione docet Medico quinque esse necessaria; cognitionem tempestatis anni, venti, aquæ, terræ, diætæ. Tempus, ventus, terra pertinent ad ea quæ extrinsecus occurrunt. Aqua ad ea quæ offeruntur. Diæta tam ad ea quæ offeruntur, quam ad exercitia quæ obimus.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ

ΠΕΡΙ ΑΕΡΩΝ, ΥΔΑΤΩΝ, ΤΟΠΩΝ.

HIPPOCRATIS

LIBER DE AERE, AQVIS, ET LOCIS.

Text. I. ἸΗΤΡΙΚΗΝ, ὅστις βούλεται ὀρθῶς ζητεῖν, τάδε χρὴ ποιέειν. πρῶτον μὲν ἐνθυμέεσθαι τὰς [1] ὥρας τοῦ ἔτεος, ὅ, τι δύναται ἀπεργάζεσθαι ἑκάστη. οὐ γὰρ ἐοίκασιν οὐδὲν, ἀλλὰ πολὺ διαφέρουσιν αὗται [2] τε ἑωυτῶν, καὶ ἐν τῇσι
Text. II. μεταβολῇσιν. ἔπειτα [3] δὲ τὰ πνεύματα, τά θερμά τε, [4] καὶ τὰ ψυχρά. μάλιστα μὲν, τὰ κοινὰ πᾶσιν [5] ἀνθρώποισιν. ἔπειτα δὲ, καὶ
Text. III. ἐν ἑκάστῃ χώρῃ ἐπιχώρια ἐόντα. δεῖ δὲ καὶ [6] τῶν ὑδάτων ἐν-

QVICVNQVE artem medicam integrè adſequi velit, primum quidem temporum anni rationem habere debet, quantum potentia quodlibet eorũ valeat: (non enim ſimile quicquam in illis exiſtit verùm differunt inuicẽ propter varias quæ in eis fiunt mutationes.) Deinde ventorum calidorumq; & frigidorum maximè, qui ex his omnib. hominib. ſunt cõmunes, & mox qui in vnaquaque regione sũt indigenę & proprij. Neque vero negligentiorẽ ſe

circa aquarum facultates cognoscendas exhibere conuenit. Quemadmodem enim gustu differunt, & pondere & statione, sic quoque virtute aliæ aliis longè præstant. Quare si quis ad vrbem sibi incognitam perueniat, circũspicere oportet, eius situm, quo modo scilicet ad ventos & solis exortus iaceat. Non enim æquales vires sunt, ad Septentrionem sitæ, & vergentis ad Austrum: neque eius quæ solem exorientem, & quæ eundem occidentem spectat. Hæc itaque diligenter oportet perscrutari, ac simul quo modo habeant circa eam aquæ: num-ne palustribus vtantur & mollibus, aut duris, & ex sublimi loco prolabentibus, & scaturientibus ex petris, siue salsis, & crudis. Terra etiam ipsa considerãnda, nuda ne sit & aquis carens, aut densa & aquosa, & an concaua sit & æstuosa, vel alta & frigida. Hominum insuper diæta perquirenda qua maxime capiantur: an bibuli sint & lurcones, & ocio dediti, aut exercitiis variis vtentes, & tolerantes laborum, ciborumque plus adpetentes quam poculorum. Ex his enim sin-

θυμέεσθαι τὰς δυνάμιας. ὥσπερ
γὰρ ἐν τῷ στόματι διαφέρου-
σιν. 7 καὶ ἐν τῷ σταθμῷ, 8 οὕ-
τω καὶ ἡ δύναμις διαφέρει πο-
λὺ ἑκάστου. ὥστε ἐς πόλιν ἐπει- TEXT. IV.
δὰν ἀφίκηταί τις, ἧς ἄπειρός ἐ-
στι, διαφροντίσαι χρὴ τὴν θέ-
σιν αὐτέης, ὅκως κέεται, καὶ πρὸς
τὰ πνεύματα, καὶ πρὸς τὰς ἀ-
νατολὰς τοῦ ἡλίου. οὐ γὰρ τ' ωὐτὸ
δύναται, 9 ἥτις πρὸς βορέην
κέεται, καὶ ἥτις πρὸς νότον. οὐδ'
ἥτις πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα. οὐδ'
ἥτις πρὸς δύνοντα. ταῦτα δὲ V.
ἐνθυμέεσθαι ὡς κάλλιστα, καὶ τῶν
ὑδάτων 10 πέρι, ὡς ἔχουσιν. καὶ
πότερον ἑλώδεσι 11 χρέονται καὶ
μαλακοῖσιν, 12 ἢ σκληροῖσί τε
καὶ ἐκ 13 μετεώρων, καὶ ἐκ πε-
τρωδέων. εἴτε ἁλυκοῖσι, 14 καὶ
ἀτεράμνοισιν. καὶ τὴν γῆν, VI.
15 πότερον ψιλή τε καὶ ἄνυδρος,
ἢ δασεῖα, 16 καὶ ἔφυδρος, καὶ εἴ-
τε ἐν 17 κοίλῳ ἐστὶ καὶ πνιγηρὴ,
εἴτε μετέωρος, καὶ ψυχρή. καὶ VII.
τὴν δίαιταν 18 τῶν ἀνθρώπων
ὁκοίῃ ἥδονται. πότερον φιλοπό-
ται, 19 καὶ ἀριστηταί, καὶ ἀτα-
λαίπωροι, ἢ φιλογυμνασταί
20 τε καὶ φιλόπονοι, καὶ ἐδωδοί,
καὶ ἄποτοι. καὶ ἀπὸ τουτέων χρὴ VIII.

TEXT. IX. ἐνθυμέεσθαι ἕκαστα. εἰ γὰρ [21] ταῦ-
τα εἰδείη τις καλῶς, μάλιστα μὲν,
πάντα. εἰ δὲ μή, τά γε πλεῖστα,
οὐκ ἂν αὐτὸν λανθάνοι ἐς πόλιν
ἀφικνεόμενον, ἧς ἂν ἄπειρος ᾖ,
οὔτε νοσήματα ἐπιχώρια, οὔτε
τῶν κοινῶν ἡ φύσις ὁκοίη τίς ἐστιν.
ὥστε μὴ ἀπορέεσθαι ἐν τῇ θε-
ραπείῃ τῶν νούσων, μηδὲ δια-
μαρτάνειν, ἃ εἰκός ἐστι, γίνεσθαι,
ἢν μή τις ταῦτα πρότερον εἰ-
X. δὼς πρόφρων τις ᾖ. περὶ ἑκά-
στου δὲ χρόνου προϊόντος καὶ τοῦ
ἐνιαυτοῦ λέγοι ἄν, ὁκόσα τε νοσή-
ματα μέλλει [22] πάγκοινα τὴν
πόλιν κατασχήσειν, ἢ θέρεος, ἢ χει-
μῶνος. ὁκόσα τε ἴδια ἑκάστῳ
κίνδυνος γίνεσθαι, ἐκ μετα-
XI. βολῆς τῆς διαίτης. εἰδὼς γὰρ τῶν
ὡρέων τὰς μεταβολάς, [23] καὶ
τῶν ἄστρων [24] ἐπιτολάς τε καὶ
δυσίας, καθότι ἕκαστον τουτέων
γίνεται, προειδείη ἂν τὸ ἔτος,
ὁκοῖόν τι μέλλει γίνεσθαι. οὕτως
XII. ἄν τις ἐρευνώμενος καὶ προγινώ-
σκων [25] τοὺς καιρούς, μάλιστ' ἂν
εἰδείη περὶ ἑκάστου, καὶ τὰ πλεῖστα
τυγχάνοι τῆς ὑγιείης, καὶ κατ' ὀρθὸν

gula sunt inuestiganda. Nam qui hæc omnia probè, quantum fieri potest, cognouerit, aut horum plurima, eum latere non possunt, quum in vrbem etiam ignotam sibi peruenerit, neque morbi regioni peculiares & patrij, neque communis regionis natura, quæcunque tandem ea fuerit, vt non possit in cognoscendis morbis dubius hærere, aut errare, sicubi ad morborum medicationes adhibeatur. Quæ ambo illis euenire solent, qui non priùs prouidi hæc diligenter cognouerũt. Quare qui ea studiosè rimatus fuerit, vniuscuiusque temporis, ac anni futuri constitutionem prædicere poterit, qui videlicet morbi communi affectione ciuitatem sint inuasuri, tum æstate, tum hyeme, & quæcunque pericula vnicuique sint timenda ex diætæ ac victus immutatione. Quum enim temporum mutationes, & astrorum ortus ac occasus obseruauerit, quemadmodum singula horum eueniant, prænoscet vtique & de anno, qualis hic sit futurus: hoc namque modo si quis rimatus fuerit, ac præcognouerit temporum occasiones, maximè de singulis sciet, vt plurimumque sanitatem adsequetur, & recta via

procedet, non minima artis suæ gloria. Quod si cui hæc sublimiora videantur, is si ab hac sententia discedat, discet sanè non minimam partem conferre ad artem medicam ipsam Astronomiã, sed omnino plurimam, quum vnà cum temporibus & ventriculi in hominibus mutentur. Quomodo autem singula quæ diximus scrutari ac explorare oporteat, deinceps dicam manifestè. Quæcumque quidem ciuitas ad ventos sita est calidos, (puto autem eos qui inter brumalem solis exortum, itidemque occasum perflant) huic hi venti sunt peculiares. A septentrionalibus autem vẽtis tuta ac protecta ea ciuitas existit. Aquæ verò eius multæ & subsalsæ sunt, & necessariò non sublimes, æstate quidem calidæ, hyeme frigidæ. Et quæ quidem vrbes bene sitæ sunt ad solem, & ad ventos, & aquis bonis vtuntur, hæ minus à talibus mutationibus afficiũtur. Quæ vero aquis palustribus & lacustribus vtuntur, & non bene sitæ sunt ad ventos, & ad solem, hæ magis. Et si quidem æstas sicca

φέροιτο οὐκ ἐλάχιστα ἐν τῇ τέχνῃ.
εἰ δὲ δοκέοι τις ταῦτα μετεωρολόγα εἶναι, εἰ μεταστάίη τῆς γνώμης, TEXT. XIII.
μάθοι ἂν ὅτι οὐκ ἐλάχιστον μέρος [26] συμβάλλεται ἀστρονομίη ἐς ἰητρικήν, ἀλλὰ πάνυ πλεῖστον. ἅμα γὰρ τῇσιν [27] ὥρῃσιν, καὶ αἱ κοιλίαι [28] μεταβάλλουσιν τοῖσιν ἀνθρώποισιν. ὅκως δὲ χρὴ ἕκαστα τῶν προειρημένων σκοπεῖν καὶ βασανίζειν, ἐγὼ φράσω σαφέως. ἥτις μὲν πόλις πρὸς τὰ πνεύματα κεῖται τὰ θερμά. ταῦτα [29] δ' ἐστι μεταξὺ τῆς τε χει- XIV.
μερινῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, καὶ τῶν δυσμέων τῶν χειμερινῶν, καὶ αὐτῇ ταῦτα τὰ πνεύματά ἐστι ξυνόμα. τῶν δὲ ἀπὸ τῶν ἄρκτων πνευμάτων, σκέπη. ἐν ταύτῃ τῇ πόλει ἐστί, τά τε ὕδατα [30] πολλὰ καὶ [31] ὕφαλα, καὶ ἀνάγκη εἶναι μὴ [32] μετέωρα, τοῦ μὲν θέρεος, [33] θερμά, τοῦ δὲ χειμῶνος, ψυχρά· καὶ ὁκόσαι μὲν τῶν πόλεων, XV.
κέονται γε καλῶς, τοῦ ἡλίου καὶ τῶν πνευμάτων, ὕδασί τε χρέωνται [34] ἀγαθοῖσιν, αὗται μὲν ἧσσον αἰσθάνονται τῶν τοιουτέων μεταβολέων. ὁκόσαι δὲ [35] ὕδασί τε XVI.
ἐλείοισι χρέονται καὶ λιμνώδεσιν, κεῖνται τε μὴ καλῶς τῶν πνευμάτων, καὶ τοῦ ἡλίου, αὗται δὲ μᾶλλον. κἢν μὲν [36] τὸ θέρος αὐχμηρὸν XVII.

fuerit,

37 γένηται, θᾶσσον παύονται 38 αἱ νοῦσοι. ἢν δὲ ἔπομβρον, πολυχρόνιοι 39 γίνονται. καὶ φαγεδαίνας 40 κοινῶς ἐγγίνεσθαι ἀπὸ πάσης προφάσιος ἢν ἕλκος 41 ἐγγένηται. Text. XVIII. τοῦ δὲ χειμῶνος 42 ψυχροῦ, τούς τε ἀνθρώπους 43 τὰς κεφαλὰς ὑγρὰς ἔχειν καὶ φλεγματώδεας, τάς τε κοιλίας αὐτέων πυκνὰ ἐκταράσσεσθαι 44 ἀπὸ τῆς 45 κεφαλῆς τοῦ φλέγματος ἐπικαταῤῥέοντος. τά τε 46 εἴδεα ἐπὶ τὸ πλῆθος αὐτέων ἀτονώτερα εἶναι. ἐσθίειν 47 δὲ οὐκ ἀγαθοὺς εἶναι οὐδὲ πίνειν. ὁκόσοι μὲν 48 γὰρ κεφαλὰς ἀσθενέας ἔχουσιν, οὐκ ἂν εἴησαν ἀγαθοὶ πίνειν. ἡ γὰρ κραιπάλη 49 μᾶλλον πιέζει.

fuerit, citius sedantur morbi: si vero pluuiosa, diuturni fiunt: & phagedænas adedentes ex omni occasione oboriri verisimile est, si vlcus fiat. Si vero hyems frigida sit, homines capita humida ac pituitosa habere par est: & ventres ipsorum frequenter exturbari pituita à capite influente: & formas ipsorum vt plurimum debiliores esse: ipsosque ad edendum ac bibendum non appositos esse. Nam qui capita debilia habent, non fuerint boni potores. Crapula enim magis grauat.

IN CONTEXTVM ANNOTATIONES.

Text. I. 1 TAΣ ὥρας τοῦ ἔτεος.] Ad benè curandum quinque necessaria sunt; morbi dignotio, medicamenti selectio, modus agendi, medicamenti propinatio aut prohibitio, administratio cibi, de quibus possumus petere indicationem ab anni tempestate. Æstas enim indicat febris speciem, *per aph.* 12. *lib.* 1. Indicat selectionem medicamenti, vt quia bilis dominatur æstate, sit medicamentum cholagogũ. Indicat modum agendi, *per aph.* 4. *lib.* 4. Indicat prohibitionem, *per aph.* 5. *lib.* 4. Administratur cibus secundum quantitatem, qualitatem, vtendi modum. Quantitatem declarat anni tempestas atque qualitatem, *per aph.* 15. & 18. *lib.* 1. Vtendi modum à paroxysmo.

2 αὐταί τε ἑωυτῶν.] Duplicem notat differentiam tempestatum anni; alteram essentiæ, alteram secundum accidens. Essentia tempestatum consideratur secundum suam natiuam temperiem, secundum quam

hyems frigida humida, ver temperatum, æstas calida sicca, autumnus siccus, in calore & frigore inæqualis dicitur. Et hoc modo considerantur anni tempestates ab Hippocrate, ab aph. 20. lib. 3. ad aph. 25. Differentia per accidens est, quando propter variatam aëris temperiem anni partes de sua symmetria decedunt, vt si contingat hyemem esse austrinam & calidam, ver autem boreale & frigidum. Et hoc modo considerantur anni tempestates ab Hippocrate ab aph. 11. lib. 3. vsque ad aph. 15.

TEXT. II. 3 ἔπειτα δὲ τὰ πνεύματα.] Galenus *in præfatione comm. 1. in 1. epid.* ait nos simul & semper omnibus iniuriis aëris esse obnoxios: quoniam inspiratione & perspiratione semper ipsum recipimus. Ventus autem Hippocrati *in libro de flatibus & 2. de diæt.* est aëris fluxus & vnda. Quam definitionem Galenus retinet *ad part. 13. sect. 3. lib. de humoribus*, aitque ventum esse aëris vndam & fluxum cum incerta motus redundantia. Quam definitionem etsi Aristoteles *cap. 4. lib. 1. meteor.* videtur improbare, tamen *probl. 2. sect. 26.* eandem retinet, & *probl. 34.* huius motus causam astris attribuit. Facit autem ventorum consideratio ad cognitionem morborum & curationem, vt patet ex historia Hippocratis, qui vocatus ab Illyriis, vt pestem auerteret, vbi resciuit per legatos qui venti flarent, nempe meridionales, eò profectus non est, quod mederi morbo nemo posset.

4 τὰ θερμά τε καὶ τὰ ψυχρά.] Bimembris tantum ista diuisio est, quoniam Hippocrates vbicunque de ventis loquitur, de Austro tantum & Aquilone mentionem facit, quoniam hi soli & maximas, & maximè diuturnas mutationes efficiant. Primum patet, quoniam hi venti præditi sunt qualitatibus actiuis. Secundum autem, quoniam vbi plurimæ aquæ, ibi plurimi & diuturniores venti, vt scribit Aristoteles *cap. 4. 2. meteor.* Secunda ratio diuturnitatis petitur ex Aristotele *probl 37. sect. 26.* vbi ait ventos contrarios ad lineam perpendicularem sibi oppositos minùs durare, quoniam alter ab altero superetur. Tales autem sunt venti ab ortu & occasu. Qui autem non ad lineam opponuntur, sed laterales sunt, hi diutius durant. Tales autem sunt qui flant à polis.

5 κοινὰ πᾶσι ἀνθρώποισιν.] Ventos communes definit Gal. *ad part. 13. sect. 3. lib. de humor.* qui apud omnes eodem nomine vocantur: proprios autem, qui vel certæ tempestati anni, vel certo loco conueniunt. Communes sunt salubriores, proprij morbosiores, quoniam inæqualiter corpus afficiunt, cum nec totum aërem commoueant, nec toto die spirent, sed vt plurimum mane. Aëtius *tetrabibl. 1. serm. 3. cap. 163.* Hi enim venti proprij, vel à terra fiunt, vel ab aqua, vel à mari Si à terra, ficciores sunt; si à mari, hyeme & vere sunt salubriores, non æstate; si ab aqua, eaque sit fluuialis, salubres sunt æstate, noxij hyeme. Si vero sit palustris, stagnans aut lacustris, semper sunt mali. Qui proprij sunt tempori, sunt Etesiæ, qui flant mense Iunio: Ornithiæ qui Februario, Fauonius qui Martio.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

6 δεῖ δὲ καὶ τῶν ὑδάτων.] Septem possunt esse causæ, cur aquarum con- Text.
siderationem habere oporteat: Nam immutant aërem, excitant ven- III.
tos, irrigant terras, nutriunt plantas, quæ nobis futuræ sunt alimento; bibuntur, extrinsecus per ablutionem apponuntur, præparationi ciborum inseruiunt. Ideoque Aristoteles *probl.* 14. *sect.* 1. inquit copiosiorem esse aquæ vsum quàm cæterorum eduliorum. Et *probl.* 13. *eiusdem sectionis*, inquit grauiorem esse aquarum mutationem quàm aëris, quoniam cedit in alimentum. Et Auicennas diuturniora facit incommoda ex aquis, quàm ex aëre. Aëris autem incommoda pertinent magis ad vitales facultates & animales, aquæ vero ad naturales.

7 ἐν τῷ στόματι διαφέρουσιν.] Galenus *cap.* 4. *lib.* 1. *de simpl. medic. facult.* tribus sensibus aquas dijudicat, gustu, visu, & olfactu. Sed quemadmodum Galenus *ad aph.* 17. *lib.* 3. notat ab Hippocrate per auditum reliquos sensus esse intellectos, sic etiam hic per gustum. Adde quod hic sensus inter omnes præstat.

8 καὶ ἐν τῷ σταθμῷ.] Non debemus intelligere pondus stateræ, sed pondus ipsarum qualitatum, quemadmodum exponit Gal. *ad aph.* 26. *lib.* 5. Si enim leuitatem aquæ metitur Hippocrates ex facili caloris & frigoris receptione, pondus non est de lance intelligendum. Et Plinius *cap.* 3. *lib.* 31. inquit omnes aquas eiusdem ferè semper esse ponderis, quod attinet ad quantitatem. Aut si ad pondus, id est, ad quantitatem, ipsam referre volumus, vt fecit Corn. Celsus *cap.* 18. *lib.* 2. ex aquis pondere paribus eam seligemus, quæ citius calescat & refrigeretur.

9 οὐ γὰρ ταὐτὸ δύναται, ἥτις πρὸς] Ex *aph.* 15. *sect.* 3. siccitates sunt im- IV.
bribus salubriores. Et ex aph. 17. eiusdem libri Aquilonis maximè proprium est corpora roborare. Quæ igitur vrbes spectant Orientem & Septentrionem, salubriores sunt, quoniam sicciores, si modò fuerint in excelso loco & minimè nebuloso: vt exempli causa, hæc nostra ciuitas, (Lutetia) etsi propter decliuem situm & flumen habet aërem humidiorem, tamen quoniam ad Orientem & Septentrionem patet, idcirco salubris est, & quoniam totus meridies montis oppositu coërcetur.

10 καὶ τῶν ὑδάτων.] Omnis aqua vel oritur à terra, vel descendit à cœ- V.
lo. Eius quæ à cœlo sex sunt species, pluuia, nimbus, grando, nix, pruina, ros. Sed Hippocrates hic meminit tantum aquarum à terra manantium, & earum septem facit species. Est enim palustris, mollis, dura, ex sublimi, petrosa, salsa, cruda.

11 καὶ πότερον ἑλώδεα.] Hippocrates *lib.* 3. *de morbis*, vniuersum hoc theorema facit, *talis ventriculus, tale & vniuersum corpus*. Ex Auicenna *lib.* 1. *fen.* 2. *doct.* 2. *cap.* 16. palustres aquæ & stagnantes, & omnes quæ quiete torpent, ventriculis sunt inimicissimæ, ideoque in consensum corpora rapiunt. Et cum omnis putredinis tres sint principes causæ, teste Gal. *ad part.* 1. *sect.* 3 *lib.* 3. *epid.* calor, humor, quies: hæ omnes causę in paludes concurrunt, quæ diu morantur, & à putrente terra originem habent, teste Auicenna *ibidem*. Galenus item *ad part.* 10. *sect.* 4. *lib.* 6. *epid.* requirit in aquis ne limosæ sint: palustres autem omnes sunt cœnosæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

12 καὶ μαλακοῖσιν ἢ σκληροῖσι.] Aquas molles intelligit ſuaues, & quæ mediocrem coctionem adeptæ ſunt. Harum hanç notam tradit Galenus *ad part.* 10. *ſect.* 4. *lib* 6. *epid.* ſi quæ in his aquis elixantur, citò coquantur, præcipuéque ciceres. Erunt igitur aquæ duræ, in quibus nihil niſi longo interuallo coquitur.

13 ἐκ τῶν μετεώρων.] Omnis terra de qua manant aquæ, conſideratur ſecundum ſubſtantiam, ſitum, colorem. Subſtantia eſt quintuplex, çœnoſa, cretoſa, petroſa, ſabuloſa, glareoſa. Cœnoſæ & cretoſæ terræ aqua ſemper eſt mala. Petroſæ, ſi modò ſaxa rubra ſint, ſemper bona: rubeus enim color in ſaxis eſt index benè temperatæ terræ, vt inquit Plinius. Glareoſæ ſemper tenuis, ideoque facilè tranſcolatur. Sabulo duplex, fœmineus, qui mollis & lenis, & eius aqua tenuis: maſculus, qui durus & aſper, & eius aqua bona, quia ſicca & pura. Terræ color conſideratur in nigredine, & terræ nigræ ſemper aqua bona, ſed pauca. Situs eſt vel campeſtris, vel montoſus. Campeſtris terræ aqua multa, ſed mala. Montoſæ verò bona, quoniam montes à ſolaribus radiis ſemper repurgantur. Vide Vitruuium *cap.* 1. *lib.* 8. *Architect.* Plinium *toto libro* 31.

14 ἐπὶ ἁλυκοῖσι.] Aquæ redduntur ſalſæ duobus modis, vt colligere poſſumus ex Ariſtotele *cap.* 3. *lib.* 2. *meteor.* Aut enim alienæ materiæ admixtione aqua redditur ſalſa, vt quæ aqua per cineres percolatur: aut eius quod dulce eſt euaporatione, hoc modo mare ſalſum eſt, quoniam quicquid in eo dulce eſt à ſole attrahitur. Vnde notat Plutarchus *quæſt.* 9. *lib. de cauſ. naturalib.* hyeme minùs mare eſſe ſalſum, quoniam ſol minus attrahit. Quod autem attinet ad aquas crudas, eas ipſas appellat, quæ cœnoſæ ſunt, vt diſtinguantur à mollibus & duris: quod molles aquæ dicantur, quæ magis humectant; duræ verò, quæ terrenæ cuiuſdam ſiccitatis participes ſunt. Siquidem ex Galeno *cap.* 3. *lib.* 2. *de temper. omne quod humidum eſt, molle eſt: & omne quod ſiccum, durum.*

TEXT. VI.

15 καὶ τὴν γῆν ὁπότερον ψιλή τε &c.] Vitruuius *cap.* 4. *lib.* 1. *Architect.* inquit ſolitos eſſe vrbium conditores vernaculas loci hoſtias immolare, vt ex ipſarum viſceribus de loci temperamento coniecturam facerent. Quod ſi viſcera reperirent corrupta, id ab aquis & alimentis dependere credebant, proinde ab ædificatione ceſſabant. Rectè igitur Hippocrates terrarum hic diuiſionem attigit ſecundum temperiem & ſitum. Secundum temperiem, quod ſit ſicca vel humida, æſtuoſa vel frigida. Secundum ſitum, quod ſit concaua vel alta. Nuda autem dicitur terra, quę propter nimiam ſiccitatem plantas producere non poteſt, vt docet Galenus *cap.* 5. *lib.* 2. *de temper.* huiuſque regionis homines & parui ſunt & ſicci.

16 ἢ δασεῖα καὶ ἔφυδρος.] Terram poſſumus appellare ἔφυδρον, quę non omnino immerſa eſt aquis, aliàs nullas plantas produceret, vt patet ex *lib.* 2. *de temper. cap.* 5. ſed quæ madorem habet ſufficientem ad excitandas & nutriendas plantas. Huius interpretationis ratio ducitur ex eod.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

Hippocrate, qui leuem illum & cutaneum sudorem miniméque criticum, appellat ἐφύδρωσιν.

17 καὶ εἴη ἐν κοίλῳ.] Vitruuius *cap.* 4. *lib.* 1. *Architect.* prohibet eo in loco ædificari ciuitates, quo calidi flatus emanant, quia calore corpora dissoluuntur, quemadmodum frigore confirmantur. Vnde pronunciatum illud Hippocratis epid. 6. *Hominem calidum, in regione frigida calidiorem reddi.* Concaua autem omnis regio, propterea quod recipit defluentes è montibus pluuias, aduentante calore magis æstuat, quod humiditatis pabulum illi non desit: & cum hæ regiones concauæ aërem habeant humidum, ideo minus difflantur corpora, & suppressione biliosarum serositatum morbi nascuntur.

18 καὶ τὴν δίαιταν τῶν ἀνθρώπων.] Ex cognitione diætæ septem vtilitates capimus. Primum cognoscimus causam morbi, vt in homine guloso cacochymiam: tum morbum ipsum, tum rationem purgandi, exercendi, sanguinis mittendi, cibandi, & vsum cibi. Nam qui ex cacochymia cruda in morbum deuenit, purgandus non est crudo adhuc morbo: non exercendus, non inaniendus sanguine, vt docet Galenus *ad part.* 12. *sect.* 1. *lib. de humor. & ad part.* 15. *sect.* 2. Quis cibus offerendus, à diæta dependet, *per aph.* 50. *lib.* 2. Quomodo offerendus, id est, bisne an semel, *per aph.* 17. *lib.* 1. Est autem omnino ratio cibandi triplex; augmentum virium, conseruatio, & diminutio. In sanis possumus augere vel conseruare vires: In ægris, si longus est morbus, conseruare: si acutus, modicè diminuere, & in hac diminutione conseruare. Gal. *ad aph* 4. *lib.* 1. Hic autem Hippocrates duplici exemplo duplicem ponit diætam in sanis, prauam vnam, laudabilem alteram. Praua est hominum edacium, bibacium, otiosorum. Bona est eorum, qui ab exercitio plus appetunt cibi, quàm potus.

19 φιλοπόται.] Hi sunt eiusmodi, quorum hepar amplum est & calidum, plurimum enim bibunt: vnde Aristoteles *in physiognom.* magnam amplitudinem ab vmbilico ad pectus signum voracitatis ponit. Quibus autem est ventriculus frigidus, vel qualitate sua, vel cum acido humore, hi sunt edaces. Nam, vt inquit Galenus, *ad part.* 20. *sect.* 4. *lib.* 6. *epid.* omnia appetentiam excitant, quorum ea vis est, vt sanguinem tunicarum ventriculi in arctum constringant. Vide Gal. *cap.* 7. *lib.* 1. *de caus. sympt.* TEXT. XVII.

20 ἢ φιλογυμνασταί τε.] Exercitium proposuit, quoniam debet cibos præcedere, vnde Hippocrates *part.* 22. *sect.* 4. *lib.* 6. *epid. Exercitatio salubris, non saturitas cibi, promptitudo ad labores.* Rationem videtur reddere *part.* 10. *sect.* 5. *eiusdem*, quod articulis & carnibus labor debeatur, somnus autem & cibus visceribus. Nam, vt idem ait *lib.* 2. *de diat.* inexercitatorum carnes semper humidæ sunt. Cur autem labor præcedere debeat, rationem reddit Hippocrates *part.* 34. *sect.* 5. *lib.* 6. *epid.* ne videlicet vlcera erumpant in cutem ab acri humore ipsam erodente. Ex hac ratione vitæ triplex consurget vtilitas, articulorum robur, caloris innati incrementum, motio spirituum. A primo immunitas à morbo,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

à ſecundo melior concoctio & diſtributio, à tertio excrementorum euacuatio. Vide Paulum Æginetam *lib.1.cap.16.* & Gal. *cap.14 lib.1. de ſanit. tuend.*

TEXT. IX. 21 εἰ γὰρ ταῦτα.] Vbi expoſuit Hippocrates, quæ Medico neceſſaria erant ad cognitionem, nunc manantem inde vtilitatem oſtendit, nempe quod non errabit Medicus in curatione: quoniam intelliget morbus ne ſit curabilis, an non. Et cum ex Hippocrate *in libro de arte* morborum duo ſint genera, vnum apertum, quod eſt cutaneum, vt exanthemata; alterum obſcurum, quod eſt in profundo corporis: Ad huius cognitionem requiruntur coniecturæ generales de aëre, ventis, aqua, terra. Erit autem morbus vernaculus, ſi dependeat ab halitibus terræ, quod cognoſcimus quando quadrupedes primæ afficiuntur. Erit autem morbus epidemius, ſi ab aëre: quod cognoſcetur, cum volucres primæ lædentur. Aëtius *tetrabibli 2.ſerm.1. cap.95.*

X. 22 ἑκόστα τι νοσήματα μέλλει πάσχοιτα.] Galenus *in præfat. comm. 1. in 1. epid.* hunc locum citat, appellatque morbos vniuerſales, quorum cauſa eſt communiſſima, nempe aër: morbos autem ſporadicos ſiue diſperſos, qui à diæta originem trahunt. Cuius rei exemplũ eſt apud Gal. *cap.1. lib.de euchym. & cacochym.* Quod ſi victus quo vtimur, ab aëre, aqua vel terra communem labem acceperit, tum à diæta manabunt morbi vniuerſales: ſic enim apud Hippocratem *part.13. & 14. ſect.4. lib.6. epid.* in Æno ex leguminibus crurum debilitas, nempe craſſis humoribus contractis, per abſceſſum eò detruſis; & ab eruo genuum dolores.

XI. 23 εἰδὼς γὰρ τῶν ὡρέων τὰς μεταβολάς.] Immutationes tempeſtatum anni conſiderantur duobus modis, vel in ſucceſſione, vel in alteratione. Succeſſio eſt cum tempeſtas tempeſtati ſuccedit, & diſtinguuntur ſua germana temperie, quo modo conſiderantur ab Hippocrate *ab aph.20. ad 25.lib.3.* Alteratio fit tribus modis, defectu, exceſſu & alienatione. Defectu, vt ſi æſtas ſit tepida, quæ debet eſſe calida, *aph.6.lib.3.* Exceſſu, vt ſi æſtas ſit ſummè ſicca, *aph.7.lib.3.* Alienatione, cum anni tempeſtas induit contrarias ſuæ germanæ temperiei qualitates, vt *aph. 13.lib.3.* ſi æſtas ſit frigida & aquilonia, quæ debet eſſe calida.

24 ἄστρων ἐπιτολάς.] Hippocratis diſciplinæ conſentaneum non eſt exiſtimare ab aſtris in hæc inferiora demitti morbos, quoniam omnes actiones fiunt per calidum, frigidum, humidum & ſiccum: Quæ qualitates cum ſint elementares, in aſtris reperiri non poſſunt. Sed quotieſcunque Hippocrates aſtri meminit, numerandi cauſa, annique tempeſtates diſtinguendi tantum fecit, vt author eſt Galenus *ad part.1.ſect. 1.lib.1. epid.* Cum igitur vult ortus occaſuſque ſyderum conſiderari, hoc facit, vt diſtinguamus annum in partes ſuas. Hoc autem ex Hippocratis diſciplina, ſic fit *lib.3.de diæt.* Ver incipit ab æquinoctio verno, id eſt, quarto Idus Martij, ſiue duodecima Martij, ad ortum Vergiliarum vſque (qui eſt Calendis Maij;) Æſtas incipit à Vergiliarum ortu, vſque ad ortum Arcturi, qui eſt pridie Idus Septembres, (id eſt 12.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

Sept.) Autumnus ab ortu Arcturi vsque ad occasum Vergiliarum, qui fit tertio Id. Nouembr. id est, nona Nouembris. Ab occasu Vergiliarum vsque ad æquinoctiũ vernum est hyems. Ex anni autem tempestatibus ita descriptis Hippocrates *in libro de septimanis* annum vniuersum diuiserat in septem partes: hyemem scilicet in tres, sementem, solstitium & insitionem: Æstatem in duas, quarum secunda pars incipiebat ab ortu Caniculæ & vocabatur ὀπώρα, propterea quod tum horæi fructus maturescerent; Gal. *ad part.* 1. *sect.* 1. *lib.* 1. *epid. & comm. ad aph.* 14. *lib.* 3. Ver autem & Autumnum sine diuisione, propter temporis breuitatem, reliquerat. Et quoniam ista omnis anni ratio ab ortu dependet & occasu, notandum est vtrumque dici tribus modis. Est enim quidam ortus cosmicus omnium stellarum, quæ cum sole oriente supra nostrum hemisphærium ascendunt. Est ortus chronicus omnium stellarum, quæ dum sol occidit, per orientem supra nostrum horizontem ascendunt. Est ortus heliacus earum stellarum vel signorum, quæ quoniam à sole remotiora sunt, videntur. Et Hippocrates ortum & occasum heliacum intelligit.

25 καὶ προγινώσκων τοῦ καιροῦ.] Quam nos latinè occasionẽ dicimus, Hippocrates tribus verbis tantum effert. Aliquando vocat πρόφασιν, vt *part.* 10. *sect.* 1. *lib.* 1. *epid.* Et est omnis causa externa morbi. Aliquando vocat ἀφορμὴν, vt *part.* 18. *sect.* 3. *lib.* 6. *epid.* Et tum est omnis materia, ex qua ducimus principium ad agendum. Aliquando vocat καιρὸν, idque cum duplici significatione: Nam certa rei (quam exhibemus) quantitas, interdum est καιρὸς, quo modo Hippocrates *in lib. de locis in hom.* tantam cibi quantitatem dare, quantam requirit corpus ad nutritionem, καιρὸς vocauit. Interdum autem καιρὸς est spatium breue temporis, quod ex ægri viribus morbique paroxysmo deprehendimus ad aliquid agendum opportunè. Qua in significatione hic vsurpatur, & aph. 1. lib. 1. Quasi diceret Hippocrates, & quæ generaliter dicta sunt de temporibus, & quæ particulariter obseruari debent in morbis & ægris, Medico esse præcognoscenda. TEXT. XII.

26 οὐκ ἐλάχιστον μέρος συμβάλλεται ἀστρονομίη.] Demonstrat Hippocrates Astronomiam esse Medico necessariam, quoniam cognitio mutationis ventris ab ea dependet. Ad summum Medicus ab Astronomia quinque habet vtilitates: sanitatis & morbi cognitionem, diætæ, crisεων, pharmaciæ, chirurgiæ. Primum patet ex Hippocrate *lib. de insomn.* In quo ait videre in somniis astra esse pura, signum esse futuræ sanitatis: videre autem sereno cœlo astra debilitari, signum esse futuri morbi. Secundum patet ex Hippocrate *lib.* 1. *de diæt.* vbi ait Astronomiam esse necessariam, vt cognoscamus defectiones & excessus in cibis. Tertium patet ex Galeno *toto lib.* 3. *de dieb. decret.* & præsertim *cap.* 6. Vbi inquit ex eo quod Luna congreditur cum funestis aut salubribus planetis, funestas aut salutares esse crises. Quartum & quintum valet ex hoc libro, cum inquit in magnis mutationibus, nec medicamentum esse propinandum, nec secandum, nec vrendum. XIII.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

27 ἅμα γὰρ τῇσιν ὥρῃσιν.] Ex mutatione tempestatis triplex spectatur in ventre mutatio; humoris, cibi, medicationis. Humores mutari docet Hippocrates *à part.*32. *ad* 35. *lib de humana nat.* Vbi vult hyeme pituitam, vere sanguinem, æstate bilem, autumno melancholicum succum dominari. Ciborum mutationem ostendit *aph.*18. *lib.* 1. Vbi vult æstate & autumno cibi copiam ægrè ferri, hyeme & vere facilè: Cuius ratio dependet ab aph. 15. lib. 1. vbi vult & hyeme & vere ventres esse natura calidissimos. Item *lib.*4. *de morb.* ait cibi copiam æstate grauiùs ferri, quia ventriculus calidus calidum aërem attrahit: hyeme autem facilius, quia ventriculus natura calidus frigidum aërem attrahit. Mutatiò medicationis patet ex 4. lib. aph. cum vult hyeme inferiorem ventrem purgandum, æstate superiorem. Nec verò tantummodo mutantur ventres singulis anni tempestatibus, verum etiam singulis diebus, vt docet Galenus *ad part.* 38. *sect.* 1. *lib. de humorib.* cum ait prima diei parte dominari sanguinem, secundà bilem, tertia melancholicum succum, quarta pituitam: sic & idem *loco citato* scribit primam diei partem esse veri similem, proximam æstati, tempus vespertinum autumno, noctem hyemi. Quod in causa est, vt morbi autumnales acuti sint ac mortiferi, & hora vespertina vehementiores reddantur, & in suis accessionibus exacuantur.

28 αἱ κοιλίαι.] Galenus *ad aph.*20. *lib.*6. notat κοιλίας sine articulo significare omnem in corpore cauitatem: quæ si sanguinis est hepatici, dicitur vena; si spirituosi, arteria; si excrementi liquidi, cystis; si conceptus & generationis, matrix. At verò ἡ κοιλία cum articulo de ventriculis cerebri, de pectore, de ventriculo & intestinis intelligitur, vt hoc loco.

TEXT. XIV. 29 ταῦτα δὲ ἴσαι.] Meminit tantum Hippocrates ortus & occasus, tam quia per hos solum tempora numeramus, quam quia omnis astrorum in nos actio ab ortu & occasu est: Agunt enim astra solo motu & lumine, quorum vtrumque adest in ortu, vtrumque deest in occasu: hinc mutationes maximæ. Incipit autem Hippocrates à situ pessimo ciuitatis. Nam Galeno *cap.* 4. *lib.* 1. *de temper.* temperamentum calidum & humidum, pessimum est: tale autem est in meridionali plaga, cuius hic periphrasim ponit. Nam ab ortu brumali flat vulturnus, siccus quidem, sed tepidus: ab occasu flat africus, calidus humidus: inter vtrumque est auster, qui etsi origine sua frigidus est & siccus, tamen quia ad nos non peruenit, nisi traiecto mari meridionali, ob id fit calidus & humidus. Huiusmodi ciuitatis Arelatensis situm describit Valleriola *enarrat. medic. lib.* 3. *enarrat.* 1.

30 τά τε ὕδατα πολλά.] Per poros enim terræ penetrans vapor, ibique frigore densatus plurimas aquas gignit. Aër item qui hic natura sua crassus est, facile resoluitur in aquam: & præter hæc hîc pluit largo imbri.

31 καὶ ὕφαλα.] Aristoteles *sect.*23. *probl.*25. inquit regionis meridionalis terras semper marino humore aspergi, & ob id hîc esse salsas aquas.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

aquas. Præterea terræ meridionales à ſole ſalſæ fiunt. Ex Plinio autem *cap.* 4. *lib.* 31. qualis terra, talis ſemper aqua.

32 μὴ μετέωρα.] Cur aquæ hic non ſint profundę, duplex ratio eſt. Prima quod calor ambientis ad extimam terræ ſuperficiem aquas educit. Secunda petitur ex Ariſtotele *cap.* 1. *lib.* 2. *meteor.* quod omnes terræ meridionales ſint demiſſiores, & ob id aquę ſemper innatant.

33 τοῦ μὲν θέρεος θερμὰ, τοῦ δὲ χειμῶνος ψυχρά.] Aquæ regionis meridionalis tales ſunt quadruplici ratione, loci, aëris, venti & aquæ. Ratione loci, quoniam ex Ariſtotele *cap.* 12. *lib.* 1. *meteor.* quæ regiones calidæ ſunt, in iiſdem propter contrarietatem vehementiſſime frigus viget: & quia hæ aquæ ſunt in ſuperficie terræ, ob id non ſentiunt vim antiperiſtaſeos, quoniam ſemper terræ ſuperficies reſpondet conſtitutioni tempeſtatis. Ratione aëris, quoniam craſſus eſt, ideoque conceptum, ſiue calorem, ſiue frigus diutiſſimè ſeruat. Ratione aquæ, quoniam immobilis eſt, ideoq; ſemper æſtate calet, & hyeme friget: quod non fieret æſtate, ſi moueretur: quo enim aqua rapidior eſt, eo frigidior. Ratione ventorum, quoniam auſter in regione meridionali noctu non flat, ideoque nox ſemper frigidior maiorem facit in aqua immobili impreſſionem, vt docet Ariſtoteles *probl.* 11. *ſect.* 26. Cur autem in meridionali regione auſter non flat, rationem reddit Ariſtoteles *probl.* 53. *eiuſd.* quod auſter vrgeat cum ſol niues & glaciem reſoluit.

34 ὕδασί τε χρῶνται ἀγαθοῖσιν.] Vitruuius *cap.* 5. *lib.* 8. *Architect.* dat has aquæ bonæ notas, ſi ſit profluens & aperta, ſi poſt ebullitionem nihil limoſum aut arenoſum in aheno relinquat, ſi quò peruenerit, ſine muco ſit, & ſi incolæ ſint robuſto corpore, colore nitido, cruribus non vitioſis, oculis non lippis. TEXT. XV.

35 ὁκόσοις δὲ ὕδασί τε.] Auicennas *lib.* 1. *fen.* 2. *doct.* 2. *cap.* 16. inquit paludes eſſe ſine motu, aut ſi quem habeant, eum eſſe tardum, nec ab aquæ virtute, ſed ab eius multitudine dependere, ideoque paluſtres aquæ lacuſtribus ſunt deteriores: lacus enim & motum habet, & palude profundior eſt. Eſtq; lacus triplex. Quidam contentus ſuis aquis ſe ſuo continet alueo. Quidam fluuios excipit & emittit, vt lacus Lemanus Rhodanum. Quidam eſt fluminis fons. Hę duæ poſteriores lacuum ſpecies laudabiles ſunt & ſalubres, ſi bene ſe ad ventos habeant. Benè autem ſe habet ad ventum lacuſtris ciuitas, ſi qui ventus in ea frequentius flat ſit contrarius ſitui lacus: vt ſi lacus eſt meridionalis, boreas confert: ſi ſeptentrionalis, auſter. XVI.

36 ἣν μὲν τὸ θέρος.] Hippocrates hoc loco mentionem facit regionis meridionalis, in qua pro quantitate & qualitate humorum excrementitiorum morbi fiunt, ideoque meminit ſiccitatis tantum & humiditatis, quod ab illa ſint excrementa pauca, ab hac multa, vt notat Galenus *ad particulam* 8. *ſectionis* 1 *lib.* 1. *epid.* XVII.

37 τὸ θέρος αὐχμηρόν.] Galenus *ad aph.* 14. *ſect.* 3. inquit αὐχμηρὸν nihil aliud eſſe, quàm ſiccum & ſine aquis. Et quamuis intelligatur præcipuè de ſumma ſiccitate, tamen interdum ad moderatiorem ſiccitatem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

refertur, vt notat Galen. *ad part.4.sect.1.lib.1.epid.* Est autem αὐχμὸς duplex, secundum Hippocratem *part.15.sect.3.lib.de humorib.* borealis scilicet & australis, cùm videlicet auster siccus est, & appellatur λευκόνοτος. Hic igitur siccitatem australem moderatam intelligere debemus, quia Gal. *ad part.2.sect.7.lib.6.epid.* exponens aph. 15. lib. 3. quo scribitur siccitates imbribus salubriores, ait textum de moderata siccitate intelligendum, quoniam si fuerit in excessu summo, grauissimas affert noxas.

38 θᾶσσον παύονται αἱ.] Qua forma dixit Hippocrates *ad aph.14.lib.3.* autumnum siccum conducere hominibus & mulieribus natura humidis. Eadem hic æstas sicca confert meridionalibus, quia corrigit humidum temperamentum. Erunt autem breues morbi & salutares qualitate & quantitate humoris, quoniam quales humores, tales morbi, teste Galeno *ad part.14.sect.3.lib.de humoribus.* Est autem humor qualitate biliosus, cuius proprium est coctioni prodesse, meatus excrementorum apertos efficere. Galenus *in lib. de denotatione dogmat. Hippocr. & Plat.* Adde quod humor omnis quò tenuior est & calidior, eò celerius excernitur, vt notat Galenus *ad prognost.23.lib.3.* Est autem humor quantitate paucus, quia quod siccum est excrementa digerit. Erit igitur morbus breuis & salutaris.

39 πολυχρόνιοι γίνονται.] Galenus *ad prognost.23.lib.3.* tres omnino facit causas diuturnitatis in morbis, si æger delinquat, si pars curatu difficilis afficitur, si multi humores & crassi. At verò cœlo pluuioso frigidi humores, crassi & multi dominantur in corpore, vt notat Galenus *ad aph.16.lib.3.* Erunt igitur morbi diuturni, quia natura multo tempore indigebit ad coctionem humoris.

40 ἢ φαγεδαίνας κοινῶς ἐγγίνεσθαι.] Phagedænæ dicuntur vlcera depascentia & cutim & carnem subiectam, vt definit Galenus *ad part.29.sect.3.lib de humoribus.* Distinguuntur autem phagedęnæ & nomæ, teste Galeno *capite primo lib. sexti de compos. medicament. per genera*, quod phagedæna sit vlcus cum tumore sine putredine, noma vero sit vlcus sine tumore cum putredine. Causæ vero phagedænarum sunt perennis humoris affluxus & temperamenti in parte corruptio, authore Galeno *ad aph.45.lib.6.*

41 ἢν ἕλκος ἐγγένηται.] Hippocrates *ad part.13.sect.3.lib.de humorib.* inquit ab austro fieri vlcera madentia in ore & pudendis. In ore, quoniam hæc pars plurimum humoris habeat & glandulas, à quibus humoris perennis generatio suggeritur. In pudendis, quoniam hæ partes natura sunt humidæ calidæ sine difflatione, ideoque facilè putrent, teste Galeno *ad aph.21.lib.3.* Hippocrates autem *in lib.2.prorrh.* ad prædicendum vlcus tria necessaria requirit, hominum speciem, vt si sint corruptis humoribus, cuiusmodi sunt meridionales; ætatem, vt si sint viri aut senes, phagedænas habebunt; locum, vt sunt axillæ, & inguina.

42 τὸ δὲ χειμῶνος ψυχρὸν, πιςπ] Proponit Hippocrates omni sexui com-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

munia quatuor incommoda ex hyeme frigida: ea autem ſunt caput humidum, alui profluuium, natura hominum debilis, cibi potuſque faſtidium.

43 τοῖς τε ἀνθρώποις τὰς] Duobus modis humores in capite eſſe poſſunt, per congeſtionem, vt cum dixit Galenus *comm. ad part. 7. ſect. 2. lib. 1. epid.* ab aëre frigido coaceruari humores; & per fluxionem, vt cum dixit Hippocrates *lib. 4. de morbis, & in lib. de gland.* caput, quoniam ſit inſtar cucurbitæ humores pituitoſos attrahere. Cerebrum igitur quoniam ſua natura frigidum eſt, ab aëre frigido læditur, & pituitoſum redditur: à calido autem leuatur, quoniam vi caloris digeruntur humores. Galenus *comm. ad aph. 18. & 22. lib. 5.*

44 ἐκταράσσεσθαι ἀπὸ τῆς κεφαλῆς.] Scripſit Hippocrates *part. 15. ſect. 3. lib. 3. epid.* vrinas aliquando eſſe turbatas. Et Galenus exponit, turbari nihil aliud eſſe, quàm cum mordicatione & dolore excerni. Quod fit & hoc loco, tam quia hæc pituita putredine ſalſa fit, quàm quia nimia frigiditas morſum humorum affert, vt notat Philotheus *ad aph. 42. lib. 6.*

45 τῆς κεφαλῆς.] Galenus *cap. 11. lib. 1. criſεῶν, & ad prognoſt. 13. lib. 2.* duplicem facit deiectionem. Vna eſt excrementum ventriculi & chyli. Altera eſt excrementum humorum totius corporis, quoniam ventriculus per hepatis venas toti corpori communicat, vt ſcribit Galenus *ad prognoſt. ſuperius poſitum.* Communicat autem capiti per gulam. Caput igitur, ſi debilem habet expultricem facultatem, patitur apoplexias, epilepſias & parotidas. Si verò habet expultricem facultatem fortem, aut ſe exonerat in oculos, & fiunt ophthalmiæ; aut in aures, & fiunt purulentæ: aut in nares, & eſt coryza; aut in os, & fit catarrhus; aut in aſperam arteriam & pulmonem, & fiunt tuſſes & tabes; aut in ventriculum, & diarrhœæ, vt notat Hippocrates *in lib. de gland.*

46 τά τε εἴδεα.] Per εἴδεα, id eſt, formas intelligit Hippocrates conſtitutiones corporum ſecundum bonam vel malam habitudinem, vt patet ex lib. 2. prorrh. in quo facit hominum formas quaſdam bonas, quaſdam malas. Bonæ ſunt, ſi homines fuerint leues, bonis viſceribus præditi, nec duri, nec carnoſi. Malæ ſunt, ſi homines fuerint pallidi, ſi humidi, cuiuſmodi ſunt homines meridionales, vt docebit Hippocrates ad finem huius libri.

47 ἐσθίειν δ' οὐκ ἀγαθούς.] Quotieſcunque chyli & primæ coctionis excrementum vitioſum eſt, ventriculus malè habet: At quotieſcunque deiectio humorum totius corporis, qui per ventriculum expurgantur, mala eſt, non neceſſe eſt ventriculum malè habere, vt docet Hippocrates *in lib. de gland.* & Gal. *ad progn. 13. lib. 2.* Vt igitur doceat Hippocrates ab aſſidua fluxione ventriculum in conſenſum rapi, inquit homines malè eſſe comparatos ad cibum & potum. Sic idem author *part. 13. ſect. 3. lib. 3. epid.* cum aluo turbata coniungit cibi faſtidium. Item *part. 29. ſect. 2. lib. 1. epid.* Et Galenus *in comm.* cauſam faſtidij ait eſſe portionem fluxionis, quæ in ventriculum decumbebat: illa enim faciebat,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

vt nullus esset suctionis sensus, sine quo nulla fames, teste Galeno *cap. 7. lib. 1. de symptomatum causis.*

48 ὁκόσοι μὲν γὰρ κεφαλὰς ἀσθενέας.] Immodicus enim omnis vini vsus hoc habet commune, vt neruos & mentem feriat, teste Galeno *ad ægrum 8. sect. 2. lib. 3. epid.* ideoque vinum promptè replet neruos, & conuulsionem facit, *per aph. 5. lib. 5.* Cum igitur proprium sit partis debilis primò & plurimum affligi, qui sunt capite debili, non sunt ad vinum accommodati.

49 ἢ γὰρ κραιπάλη μᾶλλον πιέζει.] Galenus *ad aph. 5. lib. 5.* crapulam definit omnem capitis à vino grauitatem, quia κάρηνον πάλλει, id est, caput percellit. Et Aristoteles *probl. 17. sect. 3.* crapulam à temulentia distinguit, quod hæc mentem alienet, illa constante mente dolorem adferat.

TEXT. XIX.

Morbi vero hi ipsis vernaculi sunt. Primùm quidem mulieres morbosæ ac fluxionibus obnoxiæ sunt: deinde multæ steriles sunt ex morbo, non à natura, & frequenter abortiunt. Pueris verò incidunt conuulsiones ac anhelationes, quæ morbus puerorum, & sacer esse putantur: viris autem dysenteriæ, & alui profluuia, & febres lenes, diuturnæ hybernæ, & pustulæ nocturnæ multæ, & hæmorrhoides in sede. Pleuritides autẽ & peripneumoniæ, & febres ardẽtes, & quicunque acuti morbi putantur, non multũ proueniunt. Non enim fieri potest, vt isti morbi vigeant, vbi alui liquidæ existunt. Lippitudines verò oboriuntur humidæ, non graues, nec diuturnæ: si non ex mutatione temporum morbus

Νοσήματά δὲ τάδε ἐπιχώρια εἶναι. πρῶτον μὲν τὰς γυναῖκας νοσερὰς καὶ ῥοώδεας εἶναι. ἔπειτα πολλὰς ἀτόκους ὑπὸ νόσου καὶ οὐ φύσει, ἐκτιτρώσκεσθαί τε πυκνά. τοῖσί τε παιδίοισιν ἐπιπίπτειν σπασμοὺς καὶ ἄσθματα ἃ νομίζουσιν τὸ παιδίον ποιέειν, καὶ ἱερὴν νοῦσον εἶναι. τοῖσι δὲ ἄνδρασιν, δυσεντερίας, καὶ διαῤῥοίας, καὶ ἠπιάλους, καὶ πυρετοὺς πολυχρονίους χειμερινούς, καὶ ἐπινυκτίδας πολλὰς, καὶ αἱμοῤῥοΐδας ἐν τῇ ἕδρῃ. πλευρίτιδες δὲ καὶ περιπνευμονίαι καὶ καῦσοι, καὶ ὁκόσα ὀξέα νοσήματα νομίζονται, οὐκ ἐγγίνονται πολλά. οὐ γὰρ οἷόν τε, ὅκου ἂν κοιλίαι ὑγραὶ ἔωσι, τὰς νούσους ταύτας ἰσχύειν. ὀφθαλμίαι τὲ ἐγγίνονται ὑγραὶ καὶ οὐ χαλεπαὶ, ὀλιγοχρόνιοι, ἢν μήτι κατάσχῃ νόσημα πάγ-

κοινὸν ἐκ μεταβολῆς· καὶ ὁκόταν τὰ πεντήκοντα ἔτεα ὑπερβάλλωσι, κατάῤῥοι ἐπιγινόμενοι ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου παραπληκτικοὺς ποιέουσι τοὺς ἀνθρώπους, ὁκόταν ἐξαίφνης ἡλιωθέωσι τὴν κεφαλὴν ἢ ῥιγώσωσι. ταῦτα μὲν τὰ νοσήματα αὐτέοισιν ἐπιχώριά ἐστιν. χωρὶς δὲ ἤν τι πάγκοινον κατάσχῃ νόσημα ἐκ μεταβολῆς τῶν ὡρέων, καὶ τουτέου μετέχουσιν.

Text. XX.

ὁκόσαι δ' ἀντικέονται τουτέων πρὸς τὰ πνεύματα τὰ ψυχρὰ μεταξὺ τῶν δυσμέων τῶν θερινῶν τοῦ ἡλίου, καὶ τῆς ἀνατολῆς τῆς θερινῆς, καὶ αὐτῇσι ταῦτα τὰ πνεύματα ἐπιχώριά ἐστιν. τοῦ δὲ νότου καὶ τῶν θερμῶν πνευμάτων σκέπη. ὧδε ἔχει περὶ τῶν πόλεων τουτέων. πρῶτον μὲν τὰ ὕδατα τὰ σκληρά τε καὶ ψυχρὰ, ὡς ἐπὶ τὸ πλῆθος γλυκαίνεται· τοὺς δὲ ἀνθρώπους εὐτόνους τε καὶ σκελιφροὺς ἀνάγκη εἶναι. τούς τε πλείους τὰς κοιλίας ἀτεράμνους ἔχειν καὶ σκληρὰς τὰς κάτω. τὰς δὲ ἄνω εὐρωτέρας. χολώδεάς τε μᾶλλον ἢ φλεγματίας εἶναι· τὰς δὲ κεφαλὰς ὑγιηρὰς ἔχουσι καὶ σκληράς. ῥηγματίαι τε εἰσὶν ἐπὶ τὸ πλῆθος.

aliquis occupet. Et vbi quinquagesimum annum transgressi fuerint, defluxiones ex cerebro accedentes homines semisyderatos faciũt, vbi caput derepente insolatum, aut frigore correptum fuerit. Atque hi quidem morbi ipsis vernaculi sunt: præterquam si morbus aliquis omnibus communis ex temporum mutatione oboriatur, nam & huius participes fiunt. Quæcunque verò ciuitates his ex opposito sitæ sunt ad ventos frigidos, inter occasum solis æstiuum, & orientem æstiuum: etiam ipsis hi venti vernaculi ac indigenæ sunt: ab austro vero & calidis ventis protectæ sunt: & de his vrbibus sic se res habet. Primum quidem aquæ & duræ & frigidæ, vt plurimum dulcescunt. Homines autem vegetos & siccos esse necesse est: & plures ventres infernos crudos ac duros habere, supernos vero fluidiores: biliososq; magis quàm pituitosos esse. Capita vero sana ac dura habent, & plerumque vasa ipsis rumpuntur.

IN CONTEXTVM ANNOTATIONES.

Νοσήματα τι παίδ. Hippocrates morbis vniuersalibus æstatis atque hyemis subiungit vernaculos, quod per certas tempestates non describit, quia in omni eueniunt, sed præcipuè in ea quæ suæ intemperiei est accommodatior per aph. 19. lib. 3.

TEXT. XIX. Πρῶτον μὲν τὰς γυναῖκας] Incipit Hippocrates enumerationem morborum vernaculorum à mulieribus, quoniam hæ natura humidiores in humida regione præcipuè afficiuntur. Sunt autem ῥοώδεις, quæ in alia atque alia parte fluxionem patiuntur, nimiamque per vomitus, aut deiectiones excretionem. Et hanc affectionem Galenus *lib. 5. aph.* ῥευματικὴν διάθεσιν appellat. Cornelius item Celsus meminit quarundam febrium, quas Græci ῥοώδεας appellant (ipse interpretatur fluentes) in quibus per vomitum & deiectionem nimium de humoribus excernitur.

πολλαὶ ἄτοκοι.] Omnis sterilitas fit, aut oris vteri vitio, aut ipsius vteri & ligamentorum eius, aut cotyledonum, aut mensium. Os vteri vitiosum est tribus modis; morbo, vt si scirrho, vel inflammatione durum sit, *aph. 53. lib. 5.* prolapsu, vt si foras exciderit, 2. *de morbis mulierum*; & mala conformatione: Quæ mala conformatio quadruplex est. Aut enim os vteri clauditur per se, aut extraneo pondere, vt omento pinguiore, *aph. 46. lib. 5.* Aut os vteri est auersum, aduersum, distortum, *lib. 1. de morb. mulier. & de sterilib.* tumque impeditur quominus fiat seminis exceptio: curatioque huius malæ conformationis eo scopo molienda, vt os vteri rectum fiat, 1. *de morb. mulier.* Vteri vitio fiunt mulieres steriles rursum tribus modis intemperie, de sua sede dimotione, morbo. Intemperies si est summa, non fit conceptio; si mediocris, & mulier cum viro contrariæ temperaturæ coëat, fiet conceptio. Galen. *comm. ad aph. 62. lib. 5.* Humiditas, quæ genituram extinguit, & tum postera aut tertia die vterus semen reiicit, caputque cum vtero curandum, *lib. 1. de morb. mulier.* Frigiditas cum densitate, quia secundinas gignere non potest: & si gignit, ob corporis vteri densitatem agglutinare non potest: & si agglutinat, ob paucos menses nutrire non potest fœtum. Postremæ intemperies sunt siccitas & calor, quæ duo semen corrumpunt, & tum sexta aut septima die excernitur, 1. *de morbis mulier.* Et in his vniuersum corpus curandum iubet Hippocrates *ibid.* Dignoscunturque hæ omnes intemperies suffitu, qui tum ad caput, os & nares peruenire non potest, vt notat Galenus *ad aph. 62. lib. 5.* Dimouetur vterus de sua sede, teste Hippocr. *lib. 2. de morb. mulier.* quatuor modis; ascensu, descensu, inclinatione, prolapsu. Ascendit ad caput, cor, diaphragma, hepar, lienem: Descendit ad pudendum, vesi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

cam, coxam, inguina: Inclinat ad latus & ad lumbos: Prolabitur, ea quæ foras fit procidentia. Morbus in vtero fit duobus modis, per συμπάθειαν καὶ πρωτοπάθειαν. Per sympathiam, vt si acutè ægrotet ægra, *aph.* 31. *lib.* 5. si aluus multum fluat, *aph.* 34. *lib.* 5. si febre corpus extenuetur *ibid.* Per protopathiam, vt si in ipsius corpore sit morbus, vt erysipelas, *aph.* 43. *lib.* 5. Vitium in cotyledonibus est, si mucore plenæ sint: tum enim vterum grauant, & propter obstructionem sanguinem sufficientem non suggerunt ad nutritionem fœtus, *aph.* 45. *lib.* 5. Vitium in mensibus est quintuplex, si nimium profluant, *aph.* 60. *lib.* 5. si auertantur ad mammas, *aph.* 52. *lib.* 5. si multi, si pauci, si vitiosi. Et vitiosi sunt quinque modis, si biliosi, pituitosi, melancholici, purulenti, serosi. Hæ omnes causæ ad quatuor capita referuntur; inopiam excipiēdi, concipiendi, nutriendi, gerendi. Quæ igitur natura excipere non possunt, vt si os auersum habeant, & natura rursum concipere non possunt, ob natiuam vteri intemperiem, de qua aph. 62. lib. 5. hæ vocantur natura steriles. Quæ verò & semen excipiunt, & concipiunt, sed gerere aut nutrire non possunt, hæ dicuntur morbo steriles, vt hæ mulieres, quia humidiorem vterum habent, & alui profluuio sæpissimè laborant, fœtum non gerunt.

ἐκτιτρώσκεσθαί τε πυκνά.] Hippocrates *in lib. de nat. puer.* inquit abortnm fieri quotiescunque ex violenta aliqua affectione fœtus rumpens membranas exit. Violentæ autem istæ affectiones in meridionali regione sunt aër frigidior, *per aph.* 12. *l.* 3. frequens alui profluuium, & ligamentorum vteri laxitas, à capitis pituitosa defluxione; tum mensium paucitas & prauitas.

τοῖσι δὲ παιδίοισιν.] Mulieribus pueros subiungit, quod hi sint humidiores & debiles, proindeque facilius afficiantur. Galenus autem hunc textum citans *part.* 5. *sect.* 1. *lib.* 6. *epid* inquit post particulam παιδίοι, subintelligendum esse παθὸς, vt sit hic Hippocratis sensus: Incidunt pueris conuulsiones & asthmata, quæ duo puerilem morbum efficiunt, quem sacrum morbum esse putant, id est, epilepsiam. Et Hippocrates *in lib. de sacro morbo*, ait in paroxysmo epileptico sanguinem, qui cum spiritu solebat ad caput ferri, obstructione coërceri, ideoque pulmonem repletum angustiorem reddi, vnde asthma & locutionis priuatio (ἀφωνία Hippocrati dicitur.)

σπασμοὺς καὶ ἄσθματα.] Pars omnis quæ debilior est primum afficitur, puerorum autem nerui debiles sunt & caput, vt docet Galenus *comm. ad part.* 24. *sect.* 2. *lib.* 1. *epid.* ob id conuelluntur. Adde quod dentium dolores, vigiliæ & ex voracitate cruditates conuulsionis causam augent. Galenus *ad aph.* 25. *lib.* 3. Asthmatis autem tres omnino sunt causæ, calor immodicus, vt in hominibus qui exercentur; tuberculum in pulmone, vnde dixit Hippocrates *aph.* 46. *lib.* 6. *Qui ex asthmate gibbi fiunt, ante pubertatem moriuntur*; & angustia pulmonis, quæ fit vel repleta regione, quæ est inter thoracem & pulmonem; vel repletis pulmonis arteris, vel inflammato pulmone, aspera arteria, larynge.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

Galenus *ad aph.* 34. *lib.* 4. Pueris igitur ob repletas pulmonis arterias inter tempus pubertatis, & dentium fit aſthma, id eſt, crebra & difficilis reſpiratio. Galenus *ad aph.* 26. *lib.* 3.

καὶ ἱερὴ νοῦσοι εἰσί.] Pueri poſt ſeptimum menſem incipiunt eſſe epileptici, ſi naſcantur interlunio, ſi concipiantur fluentibus menſibus, & ſi caput nimis humidum habeant, quod fit teſte Hippocr. *in lib. de ſacro morbo*, cum caput in ſua conformatione non repurgatur. Differtque hic morbus ab apoplexia, quod in hac ſit omnimoda priuatio motus & ſenſus; & à conuulſione, quod conuulſio ſit partis, epilepſia totius corporis.

τοῖσι δὲ ἀνδράσιν, δυσεντερίαι.] Hippocrates in enumeratione morborum qui viris contingunt, ſemper progreditur à grauioribus ad mitiores. Et quoniam dyſenteria & diarrhœa ab iiſdem cauſis fiunt, nempe à pituita & bile, teſte Hippocr. *in lib. de affect.* ob id coniunxit, viriſque aſſignauit, quod in hac ætate bilis flaua generetur. Diſtinguuntur autem inter ſe, quod dyſenteria ſit cum exulceratione, diarrhœa autem cum ſola mordicatione, quæ coctionem vel diſtributionem impedit. Galenus *ad aph.* 30. *lib.* 3.

καὶ ἠπίαλοι, καὶ πυρετοὺς πολυχρονίους.] Vbi pituitæ vitreæ pars putruit, pars ſine putredine in venis eſt, tum fit febris epiala, ab ἠπιάω, id eſt, miteſco, quia mitis eſt, in qua ſimul & in eadem parte calor & frigus ſentitur. Et in hoc differt à λειπυρία, in qua extima frigent, intima vruntur. Arabes tamen febrem epialam pro leipyria ſumunt. Febres autem hæ longæ dicuntur quotidianæ, quas Gal. *ad part.* 21. *lib.* 6. *epid.* periculoſas appellat, ob longum tempus, in quo metus eſt, ne vires deficiant.

καὶ ἐπινυκτίδες πολλαί.] Corn. Celſus puſtulas appellat peſſimi coloris cum vlceroſa ſanie, quæ & noctu gignuntur, & noctu magis excruciant, quia noctu per confectionem alimenti, calor auctus excrementa dilatat ſub cutim, quæ die per vigilias difflantur.

καὶ αἱμορροΐδες.] Hippocrates *in lib. de hæmorrh.* ait fieri hæmorrhoidas, cum bilis & pituita ad inteſtini recti venas decumbunt, & putrefactæ ipſas calfaciunt: venæ autem calefactæ à vicinis attrahunt, & impletæ ſanguinem melancholicum profundunt. Galenus *ad aph.* 11. *lib.* 6.

πλευρίτιδες δὲ καὶ περιπνευμονίαι.] Hippocrates *part.* 26. *ſect.* 3. *lib. de humorib.* & *part.* 37. *ſect.* 3. *lib.* 6. *epid.* inquit hæmorrhoidibus laborantes, nec pleuritide, nec peripneumonia, nec aliis fortè corripi morbis. Et Auenzoar *in epiſtola ad Regem*, ait nullis corripi morbis, quibus aluus eſt humida. Quia igitur viri meridionales diarrhœas & hæmorrhoidas patiuntur, ob id his morbis acutis obnoxij non ſunt. Tertia ratio additur ex aph. 33. l. 3. quod qui acidum eructant, id eſt, pituitoſi, cuiuſmodi ſunt meridionales homines, rarò pleuritide tentantur, tum quia coſtarum membrana ſolida eſt, proinde per ipſam non penetrat: tum quia hæc pituita ſalſa eſt, & reuulſoriam deiectionem facit.

[καὶ καῦσοι] Καῦσος, id eſt, febris ardens, duas habet in corpore ſedes,

ventri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

ventriculi & hepatis primas venas, teste Galeno *ad part.* 20. *sect.* 2. *lib.* 1. *epid.* & inflammationem cerebri, teste Galeno *part.* 18. *comm.* 1. *in* 1. *prorrh.* Symptomata duo habet pathognomonica; ardorem ingentem, & sitim perpetuam. Fit vbi venulæ arefactæ ichores biliosos ad se attraxerint, teste Hippocr. *part.* 1. *sect.* 4. *lib. de vict. acut.* Cum igitur meridionales homines habeant semper venas madidas, & pituita plenas, nullos ichores biliosos attrahere possunt.

ἢ ὁκόσα ὀξέα νοσήματα.] Acuti morbi, teste Galeno *ad aph.* 19. *lib.* 2. duo sunt genera. Vnum, cum humores calidiores per vniuersum corpus diffusi accenduntur, vt in febre continua. Alterum, cum humores in partem aliquam impacti morbum efficiunt. Huius generis rursum duæ species sunt; vna sine febre, vt apoplexia; altera cum febre, vt pleuritis. Qui sine febre sunt, non sunt propriè acuti, teste Galeno, *cap.* 9. *lib.* 3. *de difficult. respirat.* Qui cum febre, habentque vehementem, velocem & periculosum motum, hi propriè dicuntur acuti, & sunt, teste Hippocrate *lib.* 1. *de morbis*, causus, phrenitis peripneumonia angina, vua, id est, gurgulionis inflammatio, pleuritis. Et *particula* 8. *lib.* 1. *de victus ratione in morbis acutis* lethargum adiungit.

ὅκου αἱ κοιλίαι ὑγραί.] Hippocrates demonstrationem affert, cur meridionales homines acutis morbis rarò corripiantur, propterea quod aluum humidam habeant: aluus enim humida facit, vt melius degatur, *per aphorism.* 53. *lib.* 2. Sed ex Galeno *ad prognost.* 14. *lib.* 2. duplex est aluus humida. Vna, quæ fit per impedimentum distributionis cibi, & hæc crebro cum stridore, & in pauca quantitate fit, estque semper mala. Altera fit, cum iecur & lien reliquumque corpus per venas mesaraïcas in intestina repurgantur: eaque bona est, si vniuersim fiat & rarò. Et hanc intelligit hoc loco Hippocrates, laudabilisque est, etiam si cruda, quoniam ex Galeno *ad part.* 1. *sect.* 1. *lib. de humorib.* crudus humor si liquidus est, euacuatur tutò, antequàm à calore febrili accendatur. Et Galenus *in libris de alimentis*, aluum humidam cruditatum medelam vocat.

ὀφθαλμίαι τ.] Ophthalmia duplex. Vna sicca, in qua nihil per poros excernitur, eiusque est humor biliosus & paucus, teste Galeno *ad aph.* 12. *lib.* 3. Alia est humida, in qua aliquid excernitur, eiusque humor pituitosus est, naturaque sua longa est. Sed quia, *per aph* 17. *lib.* 6. lippientem alui profluuio corripi bonum est, idcirco pituitosæ ophthalmiæ apud meridionales sunt breues. Fiunt autem ophthalmiæ apud ipsos, quoniam austro impletur caput: Omni autem repleto capiti ophthalmiæ molestæ fiunt, *per aph.* 11. *lib.* 3.

ἣν μή τι κατάσχῃ νόσημα.] Ait breues futuras ophthalmias, nisi aëris vitio contingant. Nam Hippocrates *part.* 6. *sect.* 2. *lib.* 1. *epid.* narrat ophthalmias humidas, crudas & longas fuisse. Cuius rationem reddit Galenus, quod flatus ventorum essent continui, quod multum frigus dolorem oculi ingeneraret, & quod humoris perennis generatio fieret.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

καὶ ὁκόσοι πεντήκοντα.] Hippocrates *aph.* 31. *lib.* 3. inquit ſenibus fieri deſtillationes, propterea quod eorum caput facile refrigeratur. Ex his autem deſtillationibus cur paraplegiæ fiant, patet ex aph. 57. lib. 6. apoplexias fieri à quadrageſimo anno ad ſexageſimum. Eſt autem apoplexiæ & paraplegiæ eadem materia.

παραπληκτικοὺς ποιέουσι.] Hippocrates *part.* 1. *ſect.* 7. *lib.* 6. *epid.* meminit deſtillationis multiplicis, ex qua nonnullis tuſſes, aliis anginæ, quibuſdam paraplegiæ fiebant, quæ eſt, vt teſtatur Galenus *in comm.* vbi aliqua corporis pars, propter obſtructionem neruorum ab humore craſſo, motu & ſenſu priuata eſt, quod fit frigido cœlo, natiuo calore debili, adeo vt nec vomitu, nec hæmorrhagia capitis excrementa repurgari poſſint, vt teſtatur idem Hippocr *part.* 59 *ſect.* 2. *lib.* 1.. *epid.* Fit autem paraplegia duobus modis, primario & per ſe, & per ſucceſſionem: omnes enim apoplectici ſi euadunt, fiunt paraplectici. Gal. *in comm. ad part.* 59. *ſect* 2. *lib.* 1. *epid.*

ὁκόταν ἐξαίφνης ἡλιωθέωσι τὴν] Galenus *ad part.* 1. *ſect.* 7. *lib.* 6. *epid.* ponit quatuor cauſas immutationis in nobis; aptitudinē naturæ, ætatem, genus & conditionem vitæ ſeruilis aut liberæ. Hic ad viros quinquagenarios tres cauſæ referri poſſunt, aptitudo naturæ debilis, ætas & genus, ſiue ſexus. Cum enim viri frequentius domo exeant, & exponantur iniuriis aëris, idcirco à ſole vel frigore læduntur magis, vt ibidem notat Hipp. Sol igitur cerebrum calefecit, ipſum calefactum humores ſurſum attraxit, attractos ſol liquauit, ipſi liquati decubuerunt in partem aliquam neruoſam, vnde paraplegia. Contra verò frigus, teſte Hippocrate *lib.* 2. *de diata,* cerebrum humectauit, ibique humorum concretionem fecit, tum cerebro compreſſo eorundem facta eſt in aliquam partem expreſſio, teſte Galeno *ad aph.* 12. *lib.* 3. vnde paraplegia.

TEXT. XX.

ὁκόσαι δὲ ἀντικέονται.] Vt Hippocrates meridionalium, ſic nunc ſeptentrionalium conſtitutionem exponit ab aquarum duritie, robore hominum, ventris inferioris ſiccitate, ſuperioris humiditate fluxili, & capitis robore.

τὰ πνεύματα ἐπιχώρια ἐστιν.] Ventos intelligit tres, vt patet ex Galeni deſcriptione *ad part.* 13. *ſect.* 3. *lib. de humoribus.* Quorum primus eſt ab oriente, & dicitur Aquilo; alter eſt ab occaſu, & vocatur Caurus; tertius eſt à polo, & eſt Aparctias ſiue Septentrio.

πρῶτον μὲν τὰ ὕδατα τὰ σκληρά τε.] Auicennas optimas ait eſſe aquas, quæ feruntur ad orientem æſtiuum, & ad ſeptentrionem: malas autem quæ ad meridiem & occaſum. Aquæ enim orientem ſpectantes, à tepido calore ſolis coquuntur, & dulces, id eſt, potabiles redduntur: Galenus enim *cap.* 4. *lib.* 1. *de ſimpl.* aquam potabilem & dulcem ſemper coniungit. Et *cap.* 6. *eiuſd.* quam aquam dulcem dixit, paulò poſt potabilem appellat. Dulce enim fit, quotieſcumque humidum aqueum à temperato calore cum ſicco terreſtri coniungitur. Et ex Galeno *cap.* 37. *eiuſd.* dulcia ſunt, quæ cum voluptate aſſumpta, implent: quæ ve-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

ro sine voluptate implent, illa vocantur pinguia. Hic igitur aquæ duræ dicuntur fieri dulces, cum à sole coquuntur, & ad potum habiles redduntur.

ἀντηρῖς τε καὶ σκελιφρῦς.] Id patet ex aph. 17. lib. 3. Vbi inquit aquilone corpora reddi coloratiora & expeditiora, id est, cum integris naturalibus & animalibus actionibus. Cum enim tum plurimum calor natiuus vigeat vi antiperistaseos, facultates naturales benè habent: & cum corpus ab omnibus excrementis optime repurgetur, carnesque condensentur, facultates animales sunt vegetiores, quia secundum Hippocr. *in lib. de affect. inter.* quæ habent vim condensandi, illa roborant. Nec est quod quis obiiciat, frigore densari cutim, & corporis difflationem impediri, cum Galenus *aph.* 17. *lib.* 1. apertè respondeat, sanos vrgente frigore copiosius expurgari per insensilem transpirationem, ægros verò minus.

τὰς κοιλίας.] Omnis deiectio dura est tribus tantum modis, aut assatis propter nimium calorem excrementis, vt in febribus, tumque fiunt deiectiones σπυραθώδεις, id est, caprinis stercoribus similes; aut propterea quod hepar per venas mesaraïcas omnem intestinorum humiditatem exsugit; aut quia diutius in corpore excrementa retinentur. Gal. *ad aph.* 5. *lib.* 3. Duobus his posterioribus modis aluus hominum septentrionalium fit dura: nam Aquilo vniuersum corporis habitum exsiccat, siccatæ partes à vicinis alimentum attrahunt, heparque tandem exhaustum ab intestinis humorem mutuatur, sicque fæces redduntur duræ, quia terrestres. Præter hæc, cum ex aph. 20. lib. 2. bile intestina mordicante liquida reddatur deiectio, septentrionaliumque hominum bilis sursum feratur, vt hic Hippocrates declarat, cum inquit superiores ventres esse fluidiores, intestinis ad excretionem non prouocatis excrementa morantur, & mora redduntur arida. Eiusmodi autem aluus dura appellatur cruda, quoniam ex Galeno *cap.* 11. *lib.* 1. *crisεων*, omne excrementum tenue, album, inæquale, & humoris expers, incoctum, & crudum est. Si enim *ex prognost.* 17. *lib.* 2. sola mollis & constans deiectio cocta est, si *ex progn.* 47. *lib.* 2. omne quod suo sero destituitur, merum est; & omne merum, crudum: dura deiectio cruda sit oportet. Accedit vltima ratio *ex part.* 17. *comm.* 1. *in* 1. *prorrh.* Quandiu bilis cum sanguine sursum fertur, tandiu cruda in corpore redduntur omnia.

τὰς κάτω. τὰς δὲ ἄνω.] Gal. exponens *part.* 14. *sect.* 2. *lib.* 6. *epid.* & *part.* 22. *sect.* 2. *lib. de humor.* inquit iecur esse corporis medium inter superiora & inferiora: stomachum autem, id est, os ventriculi superius, & hepatis gibba mediam naturam inter superius & inferius obtinere. Quæcunque igitur capacitates sunt supra iecur, dicuntur esse superiores ventres: quæ verò infra, inferiores. Sic & Galenus *comm. in progn.* 13. *lib.* 2. & 11. *cap. lib.* 1. κρισεων, ventriculum & omnem regionem intestinorum, inferiorem ventrem appellat. Interdum tamen ventriculus, facta ad intestina comparatione superior venter appellatur, vt cum di-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

cit Hippocrates *aph. 4. lib. 4 Æstate superiorem ventrem, hyeme inferiorem purgare oportet.*

χολώδεαί τι καὶ μᾶλλον, ἢ φλεγματίαι.] Galenus *cap. 6. lib. 2. de temper.* inquit ex cute dignosci posse temperamentum totius corporis in regione temperata, sed in intemperata non item: meridionales enim extimis partibus calidissimi sunt calido externo, non natiuo; interioribus verò partibus calor innatus deest. Contrà septentrionalium hominum cutis est alba, nuda & sine pilis: tamen interiores partes plurimum calent, vnde redduntur animosi, audaces & temerarij. Cui consentit axioma Hippocr. 6. epid. *Frigidior, in frigida regione calidior erit.* Atque id intelligitur de sanis.

τὰς δὲ κεφαλὰς ὑγιηέας ἔχουσι καὶ σκληρέας,] Squalor, siue siccitas est duplex; cum calore vna, cum frigore altera. Siccitas cum calore firmum facit caput. Siccitas cum frigore leuissimum facit caput, quia ab omnibus excrementis optimè repurgatum: Atque id de eo frigore intelligendum, quod antiperistasin non superat. Alia ratio est ex Galeno *ad part. 3. sect. 1. & ad part. 25. sect. 6. lib. 6. epid.* In quibus partes capitis à multo & bono sanguine efformantur, in his & animales facultates & naturales potentissimæ sunt, reliquumque corpus robustum sequitur conformationem capitis. At septentrionalium hominum multus est & bonus sanguis, quoniam hi calido innato abundant, proinde caput optimè constitutum ipsis est. Adde quod durities capitis iniuriis externis facilius & potentius resistit.

ῥηγματίαι.] Hippocrates *lib. 6. epid. part. 14. sect. 3.* inquit à frigore frangi venas, ob vasorum angustiam & densitatem. Et Galenus *cap. 8. lib. 4. de loc. aff.* inquit tunicas frigiditate duras fieri, & ad extensionem contumaces reddi, ideoque ob motum vehementem, humorum abundantiam vel solam, vel cum multo spiritu flatuoso & crudo rumpi. Galenus autem *in libello de dictionibus Hippocraticis*, inquit ῥηγματίας appellari eos omnes, quibus intus aliquid ruptum est. Sunt igitur septentrionales ῥηγματίαι, quoniam frigore eorum vasa facile rumpuntur, præcipuéque vasa pectoris, propter varias tusses, quæ à frigido cœlo excitantur, vt patet *ex 5. aphorism.* & Galeno *ad part. 8. sect. 1. lib. 1. epid.* vbi inquit frigido & sicco cœlo pulmonem & pectus laborare.

MOrbi autem populares ipsis hi sunt, pleuritides, & quos acutos esse receptum est. Necesse est autem ita habere, quum alui duræ existant. Et suppurati multi ex omni occasione

NOσεύματα δὲ αὐτέοισιν ἐπιδημεῖ, πλευρίτιδές τε πολλαί, αἵ τε ὀξεῖαι νομιζόμεναι νοῦσοι· ἀνάγκη δὲ ὧδε ἔχειν, ὁκόταν κοιλίαι σκληραὶ ἐῶσιν: ἔμπυοί τε πολλοὶ γίνονται ἀπὸ πάσης προ- TEXT. XXI.

φάσιος. τουτέου δὲ αἴτιόν ἐστι τοῦ σώματος ἡ ἔντασις καὶ ἡ σκληρότης τῆς κοιλίης· ἡ γὰρ ξηρότης ῥηγματίας ποιέει, καὶ τοῦ ὕδατος ἡ ψυχρότης· ἐδωδοὺς δὲ ἀνάγκη τὰς τοιαύτας φύσιας εἶναι, καὶ οὐ πολυπότας· οὐ γὰρ οἷόν τε ἅμα πολυβόρους τε εἶναι καὶ πολυπότας.

Text. XXII. ὀφθαλμίας τε γίγνεσθαι μὲν διὰ χρόνου. γίγνεσθαι δὲ σκληρὰς καὶ ἰσχυρὰς, καὶ εὐθέως ῥήγνυσθαι τὰ ὄμματα. αἱμοῤῥοίας δὲ ἐκ τῶν ῥινέων τοῖσι νεωτέροισι τριήκοντα ἐτέων γίγνεσθαι ἰσχυρὰς τοῦ θέρεος, τά τε ἱερὰ νοσεύματα καλεύμενα, ὀλίγα μὲν ταῦτα, ἰσχυρὰ δέ. μακροβίους δὲ τοὺς ἀνθρώπους τουτέους μᾶλλον εἰκὸς εἶναι ἑτέρων. τά τε ἕλκεα οὐ φλεγματώδεα ἐγγίνεσθαι, οὐδὲ ἀγριοῦσθαι. τά τε ἤθεα, ἀγριώτερα ἢ ἡμερώτερα. τοῖσι μὲν ἀνδράσιν τὰ νοσήματα ἐπιχώρια ἐστιν. καὶ χωρὶς ἢν τι πάγκοινον

Text. XXIII. κατάσχῃ ἐκ μεταβολῆς τῶν ὡρέων. τῇσι δὲ γυναιξὶν πρῶτον μὲν στρυφναὶ πολλαὶ γίγνονται διὰ τὰ ὕδατα ὄντα σκληρά τε καὶ ἀτέραμνα, καὶ ψυχρά. αἱ γὰρ καθάρσιες οὐκ ἐπιγίνονται τῶν ἐπιμηνίων ἐπιτήδειαι, ἀλλὰ ὀλίγαι καὶ πονηραί. ἔπειτα τίκ-

fiunt. Huius autem causa est, corporis extensio, ac ventris duritia. Siccitas enim & aquæ frigiditas facit, vt vasa rumpantur. Edaces autem tales naturas esse necesse est, & non multum bibaces. Non enim fieri potest, vt simul multum edant ac bibant. Lippitudinesque his fieri ex temporis interuallo necesse est, duras autem ac vehementes, & statim oculos rumpi. Sanguinis item ex naribus fluxiones vehementes æstate fieri iunioribus triginta annis: Morbos etiam sacros appellatos, paucos quidem, verum vehementes. Longæ verò vitæ magis quàm alios, hos homines esse par est: & vlcera non pituitosa oboriri, neque efferari: Mores verò magis feros, quàm mansuetos. Ac viris quidem hi morbi vernaculi sunt: præter quam si quis omnibus communis ex temporum mutatione ingruat. Ex mulieribus verò, primum quidem multæ steriles fiunt, propter aquas, quæ duræ sunt ac crudæ, & frigidæ. Purgationes enim menstruæ non contingunt commodæ, sed paucæ ac prauę. Deinde

pariunt difficulter, & non valde abortiunt. Vbi verò peperint, pueros nutrire non possunt. Lac enim ab aquarum duritia, ac cruditate extinguitur, & tabes frequentes à partu fiunt. Præ violentia enim ruptiones ac vulsuras habent. Pueris autem hydropes in testibus fiunt, quandiu parui fuerint. Deinde ætatis progressu euanescunt. Pubescunt autem serò in hac ciuitate. Et de calidis quidem ventis ac frigidis, & vrbibus ad hos sitis, hoc modo, velut dictum est, res se habet. Quæcunque verò ciuitates sitæ sunt inter æstiuos ac hybernos solis ortus, & quæcunque ex opposito harum, de his ita habet. Quę quidem ad orientem solem sitæ sunt, eas par est esse salubriores, his quæ ad septentrionē conuersæ sunt, & his quæ ad calidos ventos sitæ sunt, etiamsi stadium solum intersit. Primum enim moderatior est caliditas ac frigiditas. Deinde aquas, quæ ad solis ortus sunt, omnes splendidas esse necesse est, & odoratas, & molles, & amabiles oriri in

τοισι χαλεπῶς, ἐκτιτρώσκουσί τε οὐ σφόδρα. ὁκόταν δὲ τέκωσιν, τὰ παιδία ἀδύνατοι τρέφειν εἰσί. τὸ γὰρ γάλα ἀποσβέννυται ἀπὸ τῶν ὑδάτων τῆς σκληρότητος καὶ ἀτεραμνίης. φθίσιές τε γίνονται συχναὶ ἀπὸ τῶν τοκετῶν. ὑπὸ γὰρ βίης ῥήγματα ἔχουσι καὶ σπάσματα. τοῖς δὲ παιδίοισιν ὕδρωπες ἐγγίνονται ἐν τοῖσιν ὄρχεσιν ἕως μικρὰ ᾖ. ἔπειτα προϊούσης τῆς ἡλικίης ἀφανίζονται. ἡβῶσι τε ὀψὲ ἐν ταύτῃ τῇ πόλει. περὶ μὲν οὖν τῶν θερμῶν πνευμάτων καὶ τῶν ψυχρῶν, καὶ τῶν πόλεων τουτέων, ὧδε ἔχει ὡς προείρηται. ὁκόσαι δὲ κέονται πρὸς τὰ πνεύματα μεταξὺ τῶν θερινῶν ἀνατολέων τοῦ ἡλίου, καὶ τῶν χειμερινῶν, καὶ ὁκόσαι τὸ ἐναντίον τουτέων, ὧδε ἔχει περὶ αὐτέων. ὁκόσαι μὲν πρὸς τὰς ἀνατολὰς τοῦ ἡλίου κέονται, ταύτας εἰκὸς ἐστὶν εἶναι ὑγιεινοτέρας τῶν πρὸς τὰς ἄρκτους ἐστραμμένων, καὶ τῶν πρὸς τὰ θερμά, ἢν καὶ στάδιον τὸ μεταξὺ ᾖ. πρότερον μὲν γὰρ μετριώτερον ἔχει τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρόν· ἔπειτα τὰ ὕδατα ὁκόσα πρὸς τὰς τοῦ ἡλίου ἀνατολάς ἐστιν, πάντα λαμπρά τε εἶναι ἀνάγκη, καὶ εὐώδεα, καὶ μαλακά, καὶ ἐρατεινὰ ἐγγίνεσθαι ἐν

TEXT. XXIV.

TEXT. XXV.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

ταύτῃ τῇ πόλει. ὁ γὰρ ἥλιος κωλύει, ἀνίσχων καὶ καταλάμπων· τὸ γὰρ ἑωθινὸν ἑκάστοτε αὐτὰς ὁ ἠὴρ κατέχει, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· τά τε εἴδεα τῶν ἀνθρώπων, εὔχροά τε καὶ ἀνθηρὰ ἐπὶ μᾶλλον, ἢν μή τις νοῦσος ἄλλη κωλύῃ. λαμπρόφωνοί τε οἱ ἄνθρωποι· ὀργήν τε ξύνεσιν βελτίους εἰσὶν τῶν πρὸς βορέην. εἴπερ καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἐμφυόμενα ἀμείνω ἐστίν· ἔοικέ τε μάλιστα ἡ οὕτω κειμένη πόλις, ἦρι κατὰ τὴν μετριότητα τοῦ θερμοῦ, καὶ τοῦ ψυχροῦ. τά τε νοσεύματα ἐλάσσω μὲν γὰρ καὶ ἀσθενέστερα. ἔοικε δὲ τοῖς ἐν ταῖς πόλεσιν γινομένοις νοσεύμασιν, ταῖς πρὸς τὰ θερμὰ τὰ πνεύματα ἐστραμμένησιν. αἵ τε γυναῖκες αὐτόθι ἐναρικύμονες εἰσὶ σφόδρα, καὶ τίκτουσι ῥηϊδίως. περὶ μὲν τουτέων ὧδε ἔχει. ὁκόσαι δὲ πρὸς τὰς δύσιας κεῖνται, καὶ αὐτέῃσίν ἐστι σκέπη

TEXT. XXVI. τῶν πνευμάτων τῶν ἀπὸ τῆς ἠοῦς πνεόντων, τά τε θερμὰ πνεύματα παραρρεῖ, καὶ τὰ ψυχρὰ ἀπὸ τῶν ἄρκτων, ἀνάγκη ταύτας τὰς πόλιας θέσιν κέεσθαι νοσερωτάτην.

TEXT. XXVII. πρῶτον μὲν γὰρ τὰ ὕδατα οὐ λαμπρά. αἴτιον δὲ, ὅτι ὁ ἠὴρ τὸ ἑωθινὸν κατέχει,

hac ciuitate. Sol enim emergens ac illustrans ipsas castigat. Matutinum enim tempus ipse aër vt plurimum semper occupat. Et hominum formæ boni coloris sunt, & magis floridæ, si non quis alius morbus prohibeat. Et clara voce præditi sunt homines, & ad iram ac intelligentiam præstantiores septentrionalibus; siquidem & alia quæ in ipsa nascuntur, meliora existunt. Et ciuitas quæ hoc modo sita est, maximè similis est, iuxta caliditatis ac frigiditatis moderationem, & morbi pauciores fiunt, ac debiliores, similesque sunt morbis, qui in ciuitatibus ad ventos calidos conuersis oriuntur, & fœminæ isthic valde fœcundæ sunt, ac facilè pariunt. Et de his quidem ita habet. Quæ verò ad occasus sitæ sunt, & ipsæ à ventis ab oriente spirantibus protectæ sunt, & tum calidi venti leniter afflant, tum frigidi ab vrsis præterflant: eas vrbes necesse est situ morbosissimo positas esse. Primum enim aquæ nõ sunt splendidæ. Causa verò est, quod aër matutinum tempus

vt plurimum occupat, qui aquæ immixtus claritatem eius disperdit. Sol enim priusquam eleuetur, non illustrat. Æstate verò, mane quidem auræ frigidæ spirant, & ros decidit. De cætero verò sol ad ipsas occidens, quam maximè homines perçoquit. Quapropter etiam decolores ac infirmos esse par est, & ex omnibus prædictis morbis participare. Nulla enim re ab ipsis separantur. Verisimileque est ipsos graui voce præditos ac raucosos esse propter aërem, eo quod impurus plerumque isthic est & morbosus. Neque enim ab aquilonaribus valde expurgatur. Non enim perseuerant venti. Qui verò perseuerant, ac ipsis incumbunt, aquosissimi existunt. Nam venti occidentales, similes sunt autumno. Et huiusmodi ciuitatis situs est ad diei mutationes, eo quod multum temporis inter matutinum & vespertinum intercedit. De ventis quidem, qui commodi sunt, ac incommodi, ita se res habet.

ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ὅστις τῷ ὕδατι ἐγκαταμιγνύμενος τὸ λαμπρὸν ἀφανίζει. ὁ γὰρ ἥλιος πρὶν ἄνω ἀρθῆναι οὐκ ἐπιλάμπει. τοῦ δὲ θέρεος ἕωθεν μὲν αὖραι ψυχραὶ πνέουσι, καὶ δρόσοι πίπτουσιν. τὸ δὲ λοιπὸν ἥλιος ἐγκαταδύνων, ὥστε μάλιστα διέψει τοὺς ἀνθρώπους. διὸ καὶ ἀχρόους τε εἰκὸς εἶναι, καὶ ἀρρώστους· τῶν τε νοσευμάτων πάντων μετέχειν μέρος τῶν προειρημένων, οὐδὲν αὐτέοις ἀποκέκριται. βαρυφώνους τε εἰκὸς εἶναι, καὶ βραγχώδεας διὰ τὸν ἠέρα, ὅτι ἀκάθαρτος ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ αὐτόθι γίγνεται, καὶ νοσώδης· οὔτε γὰρ ὑπὸ τῶν βορείων ἐκκρίνεται σφόδρα· οὐ γὰρ προσέχουσι τὰ πνεύματα. ἅτε προσέχουσιν αὐτέοισι καὶ προσκεῖνται, ὑδατεινότατά ἐστιν. ἐπεὶ τὰ ἐπὶ τῆς ἑσπέρης πνεύματα. ἔοικεν δέ τε μετοπώρῳ μάλιστα ἡ θέσις ἡ τοιαύτη τῆς πόλιος κατὰ τάς τε ἡμέρης μεταβολάς, ὅτι πολὺ τὸ μέσον γίγνεται τοῦ τε ἑωθινοῦ, καὶ τοῦ πρὸς τὴν δείλην. περὶ μὲν πνευμάτων, ἅ τέ ἐστιν ἐπιτήδεια, καὶ ἀνεπιτήδεια ὧδε ἔχει. Text. XXVIII.

IN

IN CONTEXTVM ANNOTATIONES.

Νοσήματα δὲ αὐτέοισιν ἐπιδήμια τά.] Deſcribit Hippocrates morbos epidemios ſeptentrionalium hominum, qui ſunt omnes acuti morbi, ſuppurata & oculorum inflammationes, quorum maior pars à duritie ventris dependet. TEXT. XXI.

πλευρίτιδές τε πολλαὶ, αἵτε ὀξεῖαι.] Omnes acuti morbi in ſeptentrionalibus fieri poſſunt. Cum enim ſint ventribus ſuperioribus bilioſi, phrenitides patientur. Et cum *ex aph.* 11. *lib.* 7. per tranſlationem materiæ à peripneumonia phrenitis poſſit fieri, ſintque ſeptentrionales peripneumonici, facile incident in phrenitidem, patienturque quoque καῦσοι, id eſt, febres ardentes, quoniam in venulis arefactis excitantur. Septentrionalium autem temperies ad ſiccius tendit. Et quoniam ab aëre frigido fiunt expreſſiones cerebri in partes ſubiectas per deſtillationem, inflammationes faucium & anginæ, itemque peripneumoniæ contingent. Quum autem pleuritis fiat, quoties vena caua cordi aſſidens ab humoribus prauis exoneratur in azygon, vnde poſtea in venulas, quæ nutriendis coſtis inſeruiunt fluxio fit, ratione humoris, partis, ventris & aëris facile pleuritidem ſeptentrionales ſentient. Sunt enim humore bilioſi, ſunt parte facile ad patiendum obnoxia, quoniam latus minimum carnis habet, vt ſcribit Hippocrates *lib.* 1. *de morbis*, vnde ſtatim à frigore rigorem ſentit, & à rigore fit humoris in membranam compulſio. Sunt ventre duro, ſunt aëre frigido, qui inſtrumenta reſpirationis facile lædit. Vnde ſcripſit Hippocrates *lib.* 1. *de affect. intern. & aph.* 23. *lib.* 3. pleuritides & peripneumonias hyeme maximè tueri.

TEXT. XXVIII.

ἀναίδυσιν δὲ ὧδε ἔχειν.] Excrementa alui ſola ex omnibus excrementis naturaliter conſtitutis fœtent, propterea quod non difflantur. Durus igitur venter propter excrementi morã fumos in caput eleuat, obſtruensque meſaraicas venas totius corporis expurgationem per inferiora impedit, ideoque morborum omnium eſt ſeges, quoniam omne excrementum diutius in corpore retentum, nocet. Qua de re multa Galenus *cap.* 1. *lib.* 9. *de vſ. part.*

ἔμπυοί τε πολλοί.] Omnis in quauis parte corporis puris collectio eſt ἐμπύημα. Propriè tamen qui vel in pulmonis vomica pus coërcent, vel in pectoris capacitate effuſum habent, vocantur ἔμπυοι. Gal. *progn.* 60. *lib.* 2. Fiunt arteria, pulmone, aut eius bronchiis aut venis ruptis, aut exulceratis per laborem, curſum, caſum, plagam, vomitum. Hippocr. *in lib. de affect. intern.* aut per deſtillationem humoris ferini à cerebro. Empyema autem, aut primarium eſt, aut alteri morbo ſuccedit. Si primarium eſt, fit ab vlcerato, vel rupto vaſe, aut pulmone. Si ſuccedit alteri morbo, aut pleuritidi, quæ intra dies 14. non repurgatur, *ex aph.* 8.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

& 15. lib. 2. Et tum dolor ſentitur in altero tantum latere. Gal. *progn. 59. lib. 2.* Aut ſuccedit morbus peripneumoniæ, & tum vtriuſque lateris dolor eſt, vt inquit Hippocrates *in lib. de locis in homine*, & Galenus *progn. citato.* Cognoſcuntur febre lenta, quæ nocte grauior eſt quàm die; ſudore præcipue circa pectus & caput, tuſſi ſine copioſo ſputo, difficultate ſpirandi & pondere. Hippocr. *progn* 59. 60. *& 62. lib. 2.*

ξ ἀπὸ πάσης προφάσιος] Galenus *cap. 1. lib. de cauſ. procatarct.* ait has appellari προφάσεις, ſiue occaſiones, quia corporis debilitatem & in morbum propenſionem declarant, & in corpora tantum infirma dominatum tenent. Pectus autem in frigida regione ſemper debile eſt, ideoque facile ab omni externa cauſa læditur.

τῶ σώματος ἡ ἔντασις.] Gal *ad part. 14. ſect. 3 lib. 6. epid* inquit: *Quæ corpora latius extendi apta ſunt, et ſi quod in ipſis continetur multum eſt, tamen citra fracturam includitur: quæ vero præ duritia ægre dilatantur, facile rumpuntur.* Septentrionalium autem vaſa frigore indurucrunt, ideoque facile rupturam patiuntur, ſi ad dilatationem cogantur. At cum in corporibus noſtris nunquam facultates naturales quieſcant ab hæmatoſi, appoſitione, agglutinatione & aſſimilatione: neceſſarium eſt ſeptentrionales cum voraces ſint ſupra modum, replere venas: quæ quia propter duritiem ſequaces non ſunt, & ad extenſionem liberam præparatæ, ſequitur ruptio. Gal. *ad aph. 3. lib. 1* Ad hæc accedit, quod durus venter repletionem auget.

ἐκ τῶ ὕδατος ἡ ψυχρότης.] Aqua frigida velut nix conſtringit ſanguinem continentium vaſorum corpora. Gal. *ad part 14. ſect. 3. lib. 6 epid* Ex nimia conſtrictione ſequitur ruptio, vnde dixit Hippocr. *aph. 24 lib. 5. frigidum velut nix, venarum ruptionem molitur.*

ἐδωδὰς δὲ ἀνάγκη τὰς τοιαύτας φύσιας.] Septentrionales homines ſunt voraces, quia calore innato calidiſſimi ſunt, quia frigidum euacuat tunicas ventriculi, & conſtringendo appetentiam excitat, Gal *cap. 7. lib. 1. de ſympt. cauſ.* Quia plurima fit digeſtio & euacuatio per inſenſilem tranſpirationem, Gal. *aph. 15. lib 1.* Quia quibus ſunt vaſa ſicca & firma, hi potentius attrahunt, vnde ſuctionis ſenſus maior, Gal. *cap. 3. lib. 3. de ſympt. cauſ.* Et quoniam aquæ potus homines voraces reddit, Hippocr. *part 20. ſect. 4. lib. 6. epid.*

ἐκ ὀ πολυπότας.] Sitis multiplex eſt focus, ſed præcipuè triplex, pulmo, ventriculus & hepar. Qui propter pulmonis intemperiem calidam ori communicatam ſitiunt, hi aëris frigidi ſola aſpiratione leuantur. Gal. *in art. par.* Qui ſitiunt vitio ventriculi, aut hepatis; aut ſitiunt inopia humoris, aut copia caloris præter naturam à prauis humoribus excitati, vt hydropes. Qui ſitiunt inopia humoris, potu leuantur. Qui copia caloris ab humore prauo, euacuatione leuantur. Sed notandum eſt ex Ariſtotele 2. *de anima*, famem eſſe appetitionem calidi & ſicci, ſitim autem frigidi & humidi. Cum igitur ſint à contrariis cauſis fames & potus, ſeptentrionales ſi ſint edaces, non poſſunt eſſe ſitibundi.

ὀφθαλμίαι τε γίνονται μετὰ διαχρόνους.] Vt pituitoſis dyſenteriæ, ſic etiam bi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

liosis ophthalmiæ, & hæ ratione humoris debent esse breues. Sed quia septentrionalium est continua alui durities & bilis ad superiora perpetua eleuatio, & oculorum debilitas, idcirco perennis causarum actio longitudinem morbi adfert. Debiles autem esse septentrionalium oculos patet, quoniam aquilonis continuato frigore mordicantur, *ex aph. 17. lib. 3.* Tandemque res ad ruptionem venit, propter instrumentorum duritiem & humoris affluentis multitudinem.

αἱμοῤῥοΐας δὲ ἐκ τῶν ῥινέων.] A morbis epidemiis ad endemios Hippocrates descendit, incipitque à viris, quorum quatuor ponit incommoda; XXII.
hæmorrhagiam, epilepsiam, vlcera, mores agrestes: & beneficium vnicum longioris æui.

ἐκ τῶν ῥινέων τοῖσι νεωτέροισι.] Hippocrates *part. 21. sect. 3. lib. 6. epid.* inquit sanguinis de naribus profusionem fieri his, qui aut subuirides sunt & nigri, id est, quibus bilis flaua cum atra miscetur; aut qui rubri sunt, & virides, aut subuirides, id est, quibus sanguis cum bile miscetur. Quo ex contextu patet biliosos homines esse hæmorrhagiæ obnoxios. Hæc autem fit tribus modis, teste Galeno *cap. 2. lib. 5. methodi*; aut per *διαπήδησιν*, cum attenuatus sanguis per rarefactum vas sudoris instar transcolatur: aut per *ἀναστόμωσιν*, vbi aut vasis est imbecillitas, aut sanguinis magna copia, aut acris qualitas, quæ os venæ aperit: aut per *διάβρωσιν*, cum vulnere, contusione, ruptione diuisa est est vasis tunica. In septentrionalibus prior modus non est, quia frigore crassescunt venæ. Secundus facile reperitur, quia multus est sanguis & acris. Item tertius, quia facilè venæ rumpuntur. Cum enim septentrionales acutis morbis corripiantur, bilis sanguinem deurens eum ad caput eleuat, & venis ruptis sanguinis profluuium facit. Gal. *part. 66. sect. 2. lib. 1 epid.* Huius signa erunt colli capitisque dolor grauans, circa oculos splendores, hypochondrij contensio mollis, id est, sine inflammatione. Gal. *part. 55. sect. 2. lib. 1. epid. & prognost. 33. lib. 3.* rubor oculorum, *part. 45. comm. 3. in 1. prorr.* rubor faciei citra signum melancholicum. Gal. *part. 1. sect. 1. lib. de humor.* lachrymæ manantes sponte citra signum lethale. Hipp. *part. 8. sect. 2. lib. 1. epid.* Vtilitates inde manantes sunt, crises febrium ardentium, abscessuum cerebri, inflammationum lateris & hypochondriorum. Instrumēta per quæ fiunt hæ hæmorrhagiæ secundum Vesalium *cap. 14. lib. 3.* sunt venæ, quæ à iugulari externa, antequam cerebrum ingrediatur, toti faciei & alis nasi communicantur. Itemque arteriæ vtrinque tres à iugularibus, quæ vbi caluariam subierint, duos minimos ramos ad nares perducunt.

νεωτέροισι.] Vbi vires valent, suntque humores calidiores, tum excretionem expectare oportet: vbi humores frigidi, viresque debiles, tum corruptionem, vel longi temporis coctionem: vbi humores frigidi cum virium robore, aut humores calidi cum virium debilitate, tum abscessum. Gal. *ad progn. 24. lib. 3.* At homines annorum triginta cum humorum caliditate robur facultatum habent. Igitur in his excretiones hæmorrhagicas fieri necesse est. Sed interdum Hippocrates trigesimum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

quintum annum terminum hæmorrhagiæ facit, vt *progn.* 12. *lib.* 3. *&* *progn.* 33 *lib.* 1. Interdum vero trigeſimum annum, vt *progn.* 28. *lib.* 3. Cuius rei rationem reddit Galenus, quod trigeſimus annus ſit primus progreſſus ad frigidiorem temperaturam, trigeſimus quintus autem nouiſſimus. Tum enim ſanguis plurimus, facultas fortis, calor exuperans.

ἱερὰ νοσεύματα.] Scripſit Hippocrates *in* 2. *prorrh.* homines mundos reddi obnoxios epilepſiæ. At verò ex hoc loco ſeptentrionales ſunt obnoxij vlceribus, ſunt etiam capite robuſto: pauciores igitur in his epilepſię. Sed ſi contingant, fortes eſſe neceſſe eſt. Nam quemadmodum *ex aph.* 34. *lib.* 2. minus periculoſe ægrotant, quorum ætati, conſuetudini & temperaturæ morbus eſt congener: ſic etiam qui morbus alienus eſt à temperatura & ætate, violentior eſt, tum cauſa, tum ſymptomatum vehementia. At epilepſia morbus eſt alienus à temperatura virorum. Igitur in quos cadet, cum violentia cadat neceſſe eſt. Accedit autem morbos dici fortes, qui curari vix poſſunt, cuiuſmodi eſt epilepſia, quæ poſt virilem ætatem excitatur. Nam Hippocrates *in* 2. *prorrh.* oſtendit quatuor modis epilepſiam incurabilem eſſe. Primus eſt, ſi à pueritia inceperit, & vltra vigeſimũ quintum annum progreſſa ſit. Secundus, ſi poſt vigeſimum quintum inceperit. Tertius, ſi à qua parte humor ad caput mittatur, incertum ſit. Quartus, ſi in ſenectute incipiat. Cur autem epilepſiæ viris contingant, illud à diſtinctione dependet. Eſt igitur epilepſia duplex. Vna per primariam cerebri affectionem, quæ raro in viris ſeptentrionalibus reperitur. Altera per conſenſum. Conſenſus autem ille fit, vel ab obſtructione venæ cauæ, vt notat Galen. *ſect.* 4. *lib. de victu acut.* Vel ab humore bilioſo, os ventriculi mordicante, vel ab aura frigida & venenata, quæ ab aliqua corporis parte ad caput eleuatur. Galenus *cap.* 7. *lib.* 3. *loc. affect.* Vel à deprauata victus ratione, id eſt, cibo, potu, inſolatione, imbribus, humi cubatu, vt notat Galenus *ad aph.* 29. *lib.* 3. Et hoc epilepſiæ genus frequentius in viros cadit, Hippocrateſque inter morbos iuueniles recenſuit.

μακροβίους δὲ τοὺς ἀνθρώπους.] Ariſtotelis contraria eſt penitus opinio, qui *in lib. de longit. & breuit. vita* inquit in calida regione homines eſſe longioris æui, quàm in frigida: rationemque reddit *probl.* 9. *&* 10. *ſect.* 14. quod in calida regione corpora ſicciora ſunt, & proinde diuturniora. Archigenes tamen ſtat à partibus Hippocratis, cum inquit Æthiopes trigeſimo anno eſſe ſenes, ſeptentrionales autem vitam producere ad centeſimum & vigeſimum. Sed cum ex Ariſtotele vita nihil aliud ſit, quàm participatio calidi primi in facultate vegetante, vt ſcripſit *in lib. de reſpirat.* ſeptentrionaleſque propter antiperiſtaſim plurimum habeant calidi primi intus concluſi, optiméque nutriantur, viuaciores ſint oportet. Si etiam conſideremus cauſas mortis, idem aſtruemus. Sunt autem hæ omnino quinque, contrarietas, excrementorum prouentus, Ariſtot. *in lib. de longit. vita*; calidum inſitum, quod in pri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

mariam humiditatem agit, Galenus *in lib. de marasmo;* immutatio corporis ab externis, & substantiæ triplicis continuatum effluuium. Gal. *cap. 7. lib. 1. de elem.* At septentrionales ab omnibus excrementis melius repurgantur, eorum corpora propter frigus minus resoluuntur, humiditatis primæ quamplurimum habent, & frigus cum habeat vim passionis, non tantam possidet in agendo efficaciam, quam calor. Proinde septentrionales magis sunt à mortis causis tuti. Galenus autem *c. 3. lib. 6. sanit. tuend.* inquit consenescere nihil aliud esse, quam siccari, esseque maximè diuturnum quod minime siccatum. Septentrionales autem sunt à sole remotiores. Igitur diutius humiditatem suam retinent.

τάτε ἕλκεα ὤ.] Vlcus est, in omni parte non ossea erosio. Galenus *cap. 6. lib. de constit. art. medic.* Fitque duobus modis, vel deprauati humoris affluxu, vel vase aliquo rupto. Gal. *cap. 5. lib. 5. loc. aff.* Cum igitur septentrionales sint obnoxii ruptionibus vasorum, ob id in vlcera incident. Sed ea non erunt efferata, quia & humor qui affluit non est multus, nec valde corruptus, & curatu facilis. Nam, vt scripsit Hippocrates *in lib. de vlcerib.* vlcus quod proximè accedit ad siccitatem, est sanum: quod ab ea longius remouetur, est morbidum, quoniam ad cicatricem perduci non potest, vt docet Gal. *ad aph. 8. lib. 6.* Septentrionalium autem habitus siccior est, & humores biliosi magis quam pituitosi, ob id vlcus in ipsis ad siccius tendit. Quod si ab erysipelate fieret ingens putredo, tum necessarium esset vlcus efferari corrosione & decidentia partis in qua esset: cuiusmodi feritatem descripsit Hippocrates *part. 17. sect. 3. lib. 3. epid.*

τῇσι δὲ γυναιξὶν.] Exponit Hippocrates incommoda propria mulierum XXII.
& puerorum. Puerorum quidem duo, hydropes & tardam pubertatem. Mulierum verò quatuor, sterilitatem, difficilem partum, impotentiam nutriendi, & tabem.

πρῶτον μὲν στρυφναὶ πολλαί.] Galenus *cap. 6. lib. 14. de vs. part.* inquit mulierem factam esse frigidiore temperamento, ne vniuersum alimentum digereret, sed superfluum sanguinem cogeret, singulis mensibus excernendum, aut in fœtus alimentum reseruandum. Debent autem esse menses qualitate boni, quantitate sufficientes, & excernendi modo benè prodeuntes. Sunt qualitate boni, si sanguini victimæ recens mactatæ respondeant. Sunt quantitate sufficientes, si per quatuor dies effluant. Excernendi verò modo benè prodeunt, si primis & vltimis diebus sint pauciores & tenuiores, intermediis autem crassiores & plurimi. Et eius conditionis mulier si paulò ante mensium eruptionem coëat, aut paulò post, concipit, quoniam os vteri aperitur, & omnia vasorum ora hiant, semenque attrahunt, & sanguinem ad fœtus nutritionem suggerunt. Hippocrates *lib. 1. de morb. mul.* Quæ autem mulieres sunt prauorum mensium, steriles sunt, quia praui menses serosam genituram reddunt, & impellunt vt statim foras exeat. Hippocr. *in lib. de sterilib.* Sunt autem pauci menses, quando confertim non pro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

deunt, ſed ſtillatim. Stillæ autem tres tantum cauſæ ſunt, naturæ debilitas, ſanguinis craſſities, vaſorum anguſtia & denſitas. Gal. *ad part. 67. ſect. 4. lib. de vict. acut.* Quibus igitur mulieribus ſunt pauci menſes, earum vaſa ſunt ſemper plena. A pleno autem non fit attractio ſeminis virilis, nec emiſſio ſui: & in plenis vaſis ſupereſt aliquid ſanguinis vitioſi, qui impedit quo minus genitura in vtero nutriatur. Hippocrates *in lib. de ſteril.* Proinde mulieres ſeptentrionales ſunt ſteriles, non natura, ſed morbo, id eſt, affectione praua quam ab aquis contraxerunt.

τίκτουσι χαλεπῶς.] Omnis difficilis partus eſt, vel à cauſis externis, vel ab vtero, vel à fœtu, vel à locis vtero adiacentibus, vel à muliere. Nam quotieſcunque vterus & fœtus pari virium impetu in partum incumbunt, partus eſt facilis. Igitur aër frigidus, itemque aqua vterum conſtringunt, & duriorem reddunt: Duri autem facultas retentrix potentiſſima eſt. Vterus per ſe, ſi denſior & arctior, minus idoneus ad extenſionem. Fœtus, ſi grandior, aut ſi malè prodit. Loci adiacentes ſunt inteſtinum rectum & veſica. Mulieris ſeptentrionalis eſt aluus dura à multitudine recrementorum, & veſica diſtenta à retentione vrinæ: proinde hæ duæ partes vterum coarctant, & minus obediunt. Mulier autem ſi debilis eſt, & difficilem habet reſpirationem à vitio pectoris, rurſum vix parit: ſeptentrionalium autem pectus & pulmo ſæpè laborant à frigore. Addidit autem particulam ἔπειτα, quia ſi mulier natura eſt paucorum menſium, numquam fœcunda fit. Si morbo alicunde contracto, vt hic ab aqua, curatione fœcundatur. Hippocrates *in lib. de ſterilibus.*

ἐκτιτρώσκουσί τε.] Vterus contra abortum ita eſt à natura conſtitutus, vt villis rectis inteſtino recto arctè adhæreat, villis autem paulò laxioribus veſicæ, ne impediatur ventris in grauiditate tumor. Circumdatur autem arctiſſimè oſſibus pubis, & ilium, & oſſe ſacro. Adhæret venæ cauæ & arteriæ aortæ per arterias venaſque ſpermaticas. Alligatur ſupradictis oſſibus & muſculis lumborum per ligamenta. Continet in ſe omnia fibrarum genera, quibus ſimul vtitur ad firmiorem fœtus retentionem. Quæ omnia, quoniam in ſeptentrionali muliere ſunt ſicciora, idcirco validiora. Accedit autem quod à cæteris iniuriis ſit magis tuta: nam fit abortus extenuatione mammarum, *per aph.* 38. 38. 53. *lib.* 5. Fit extenuatione totius corporis, *per aph.* 44. At ſeptentrionales plurimum nutriuntur, quoniam vi antiperiſtaſeos plurimum caloris natiui habent. Fit abortus alui profluuio, *per aph.* 34. At ſeptentrionalibus eſt durus venter. Fit etiam, ſi lac à mammis effluat, *per aph.* 52. At ſeptentrionalium habitus corporis eſt denſus, viæque propter frigus anguſtæ, ideoque lac minus effluit. Denique ſi ſunt obnoxiæ abortui ſeptentrionales mulieres, id fit quoniam frequentius morbis acutis corripiuntur.

τά παιδία ἀδυνάτα.] Lac cibus eſt perfectè coctus, vt definit Gal. *cap. 22. lib. 7. de vſ. part.* Et quoniam glandularum natura ſpongioſa diu ſuccos retinet, habetque facultatem alteratricem potentiſſimam, vt

ait Galenus *ad part.30. sect.3. lib. de humorib.* Idcirco à glandulis albis succus albescit, vt concludit Gal. *aph.* 39. *lib.* 5. Sunt autem vtrinque duæ venæ, & totidem arteriæ, quæ per hypochondria diffusæ ad clauiculas vsque ascendunt, tum binę ad singulas mammas affiguntur, id est, ad locum vi cordis calidissimum, vt ait Galenus, *cap.* 8. *lib.* 14. *de vs. part.* Vbi autem mulier grauida est, ab vtero pleno abdomen comprimitur, à qua compressione fit humoris pinguioris per venas in mammas expressio, vt ait Hippocrates *in lib. de natura pueri, & lib. de glandulis.* Quod si contingat vias carnis solidas esse & densas, lac parcius suggeritur, & sæpissimè ante tempus deficit, vt scribit Hippocrates *lib.* 1. *de morb. mul.* Huiusmodi autem esse septentrionales iam supra positum est.

τὸ γὰρ γάλα.] Lac moderatè humidum est, & temperatè calidum, ideoque alimentis totius substantiæ similitudine congruis promouetur. Quod si lac paucius sit qualitate biliosum, purgatione opus est ante alimenti administrationem: si pituitosum, sola calefactione. Cum igitur aqua ad temperamenti biliosioris symmetriam tantum valeat, vt medicamentum, teste Galeno *ad part.* 17. *sect.* 3. *lib. de vict. acut.* cum aqua nec admota, nec pota humectet, ex eod. Gal. *ad aph.* 13. *lib.* 4. lac extinguit. Ideoque vniuersim pronunciat. *cap.* 2. *lib.* 5. *simplic.* Quæcunque plus quàm expediat, calefaciunt, desiccant, aut refrigerant, partim ipsius lactis qualitatem corrumpunt, partim quantitatem imminuunt.

φθίσιές τε γίνονται συχναὶ ἀπὸ τῶν] Phthisis Hippocrati omnino quadruplex est. Prima à defluxione cerebri in pulmonem. Altera à defluxione cerebri in spinam dorsi, vt ait Hippocrates *in lib. de inter. affect.* Tertia fit per successionem, vt si à pleuritide suppuratus intra quadraginta dies non repurgetur, *per aph.* 15. *lib.* 5. Quarta, & quæ propriè φθίσις apud Hippocratem est, fit rupto aliquo pulmonis vase: tum enim sanguis, si statim sputo non excernatur, mutatur in pus, *per aph.* 10. *lib.* 6. & ex puris acrimonia fit vlcus. Qui autem calidam & humidam regionem incolunt, hi sunt obnoxij phthisi à destillatione; qui vero summè frigidam, vt septentrionales, sunt obnoxij phthisi à rupto vase, teste Galeno *ad aph.* 16. *lib.* 3. Id autem ex abortu fit per sympathiam. Est autem sympathia duplex. Vna propter vicinitatem partium. Altera propter societatem, teste Galeno *ad agr. primum sect.* 1 *lib.* 3. *epid.* Thorax autem cum partibus genitalibus habet communionem generis per venas arteriasque communes; & præterea operis, id est, partus, quia difficilis respirationis mulier vix parturit, ideoque abortu facile fit in thorace vasis alicuius ruptio.

τοῖς δὲ παιδίοισιν.] Ex Hippocrate *lib.* 4. *de morb.* omnium corporis excrementorum liquidorum grauissimum & frigidissimum, est aqua. Ex Galeno *cap* 10. *lib.* 14. *de vs part.* testes laxi sunt & cauernosi, & in inferiore sede positi, Vnde efficitur facilem esse aquæ in testes delapsum, idque inter duas tunicas δαρτὸν & ἐρυθροειδῆ, aut inter ἐρυθροειδῆ & testem,

Idque fit, quia hæ partes facile frigore affectæ debilitantur, & pueri voraces facile pituitosi redduntur. Quod autem ætatis progressu hæc aqua euanescat, inde contingit, quod peculiaris iste hydrops citra hepatis affectionem malam generatur. Notatu verò dignum est ex Galeno *prog. 68. lib. 2.* quinque esse causas euanescentis tumoris salutariter, scilicet humoris tenuitatem, partis laxitatem, aëris caliditatem, medicamenti vim & firmitatem virium. Quoniam igitur ætate progrediente pueri robustiores fiunt, sicque facilius humores attenuant, idcirco tumor euanescit.

ἡβῶσι τε ὀψὲ ἐν ταύτῃ.] Pubertas incipit (vt plurimum) decimo quarto anno, ait Gal. *ad aph. 27. lib. 3.* extenditurque ad annum ætatis vigesimum quintum, *aph. 7. lib. 5.* Ad pubertatem autem tria videntur concurrere; motio seminis, quæ fit cum hircire incipiunt; ait Hippocrates *part. 25 sect. 3. lib. 6. epid.* tum menti lanugo, & pubis. Huius autem lanuginis ex collatione locorum Hippocr. & Gal. est duplex causa, seminalis humiditas & fuligo. Nam, inquit Hippocrates *in lib. de nat. puer.* semen à capite defluens menti cutim rarefacit motu suo & calore, humiditatemque suggerit in originem pilorum. Et quoniam seminis muliebris tantus motus non est, neque calor, idcirco mulieres mēto sunt læues. Ex Galeno autem *cap. 5. lib. 2. temper.* si quod effluit è corpore halitus est, facile transit. Si humor, adhæret quidem, sed quia liquidus, facile intrò reuertitur. Si verò fuligo terrestris, adhæret in angustis meatibus, nec facile retrocedit, sicque longa fuliginum successione & mutua agglutinatione fit pilus. Quibus ex locis Galeni & Hippocr. colligere possumus substantiam pilorum esse à semine, subsistentiam & alimentum à fuligine. Et quia ex Galeno *aph. 27. lib. 3.* calidiores celerius, frigidiores tardius pubescunt, septentrionales qui propter ambientis frigus sunt cute molli & nuda, tardè pubescunt.

XXIV. *ὁκόσαι δὲ κέονται πρὸς τὰ πνεύματα.*] Cum sol semper moueatur inter duos tropicos, & æquinoctialem circulum, hinc fit vt triplex reperiatur ortus. Horum trium moderatissimus est æquinoctialis, vt qui vernum tempus inchoët. Hunc hic describit Hippocrates. Est enim æquinoctialis ortus inter vtrunque tropicum medius, eiusmodique regio sita est ad ventos, aquilonem scilicet ab ortu æstiuo; vulturnum ab hyemali, & eurum ab æquinoctiali. Aristoteles tamen cæciam ventum facit flantem ab ortu verno, cuius virtus hæc est peculiaris, vt semper nubes congreget. Hi omnes venti, teste Plinio, *cap. 47. lib. 2.* septentrionalibus & occiduis sunt humidiores, sed in calore & frigore moderati.

XXV. *ὁκόσαι μὲν πρὸς τὰς ἀνατολάς.*] Hippocrates septem ponit commoditates orientis, caloris & frigoris temperiem, aquarum excellentiam, hominum bonam habitudinem, vocem claram, morborum paucitatem, mulierum fœcunditatem, & cœli salubritatem.

ἢν δὲ στάδιον τὸ μεταξὺ ᾖ.] Ex hoc Hippocratis loco patet, vrbes ad hunc aut illum cœli cardinem sitas duobus modis considerari. Vel enim vrbs

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

ad orientem sita est, quoniam tota plaga orientalis est, vt India: & hæc ciuitas habet summam qualitatum temperiem, homines vitæ diuturnissimæ, & solum omnium rerum pretiosarum ferax. Vel ciuitas dicitur esse orientalis ratione proprij situs, vt si tuta sit à ventis meridionalibus aut occiduis, orientales autem habeat apertos. Quod idem dici potest de singulis in eadem vrbe domibus atque cubiculis. De quibus ita præcipit Vitruuius *cap.* 7. *lib.* 6. vt triclinia hyberna fenestras habeant ad occidentem, æstiua vero ad septentrionem, verna & autumnalia ad orientem. Bibliothecæ autem omnes ad orientem. Quæ igitur ciuitas solo situ orientalis est, distinguitur ab aliis solo aquarum bonarum discrimine, & peculiari ventorum salubrium afflatu.

εὐκρατότερον μέν.] Nimia solis mora calorem efficit: minima autem frigus: temperata autem solis mora, quoniam communis est orienti, idcirco distinctionis indiget. Nam duplex est in sole calor. Vnus purus & cœlestis, à quo omnis commoditas. Alter igneus & torridus, à quo putredines & morbi. Primus fit cum radij solis recti citra refractionem terram attingunt, idque fit tribus primis diei horis ab ortu, ideoque orientales vrbes saluberrimæ. Secundus fit, vbi solis radij refringuntur à terra ad mediam vsque regionem aëris, qualem calorem sentiunt meridionales, ideoque deterius degunt.

πάντα λαμπρότερά τε ἐστί.] Aristot. *probl.* 3. *sect.* 13. inquit omne quod parce humidum moderato calore recaluit, atque recoctum est, odoratum reddi. Quæ causa est, vt plagæ ad orientem, cuiusmodi est Syria atque Arabia, omne genus aromatum ferant. Zona verò torrida propter nimiam siccitatem minus. Ad probationem huius theorematis Aristotelici Plinius *nat. hist. lib.* 17. *cap.* 5. affert experientiam de iride, cuius cornua in quas arbores desederint, eas odoratissimas reddunt, quoniam nubecula rorida iridis efficiens, à calore solis tepido recocta, odorem foras emittit. Qua & ratione aquæ orientales temperata humiditate si à sole puro subiguntur, odorem suauem habent, ideoque à Galeno *cap.* 11. *lib.* 1. *sanit. tuend* fontes ad orientem spectantes omnibus præferuntur. Sed si bonas pronunciauit aquas idem Galen. quæ sunt sine sapore & odore, quomodo orientis aquæ & odoratæ erunt & bonæ? Respondere possumus ex Aëtio *tetrab.* 1. *serm.* 1. *cap.* 1. quemadmodum aqua debet esse saporis expers, & tamen laudatur quæ dulcis est, id est, quæ nullum habet gustum: sic etiam, etsi aqua laudatur, quæ sine odore est, tamen benè odorata commendabilis, id est, quæ nullam imprimit vehementem qualitatem odoratui.

τά τε εἴδεα τῶν ἀνθρώπων.] Gal. *cap.* 6. *lib.* 2. *de temperam.* inquit in regione temperata ex temperie cutis coniecturam fieri de temperie totius corporis. Orientalis autem regio est maximè temperata, ideoque bonus color in cute boni humoris est index. Nam scripsit Hippocr. *part.* 29. *sect.* 4. *lib.* 6. *epid.* *Quale est alimentum, talis est externus color.* Et Galenus *ad part.* 14. *sect.* 5. *lib.* 6. *epid.* inquit colorem esse indicem humoris exuperantis, non deficientis. Et Hippocrates *part.* 1. *sect.* 1. *lib. de hu-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

morib. ſeipſum explicans inquit colorem eſſe humoris indicem, niſi intro facta ſit humorum reciprocatio. Nam pituitoſus dici non debet, qui metu pallet. Ideoque vniuerſim dixit Galenus *cap. 4. lib. 4. ſanit. tuendæ*, ſi nec ambientis aëris violentia ſit, nec aliqua perturbatio corporis aut animi, tuto ex colore de humoris dominio ſententia ferri poteſt.

λαμπρόφωνοί τε οἱ ἄνθρωποι.] Ad vocis efformationem tria requiruntur, inquit Galenus *lib. de diſſect. vocal. inſtr.* cauſa efficiens, quæ eſt facultas animalis: materia, quæ eſt aër ad refrigerium cordis exſufflandus: & inſtrumenta. Inſtrumenta ſunt quintuplicia; intercoſtales muſculi, qui exſufflationem & exſpirationem adiuuant: muſculi laryngis, qui eius motum: larynx, qui factus eſt cartilagineus, vt eſſet præcipuum vocis inſtrumentum, aëre durum corpus quatiente: nares, quæ ſunt pro meatu: os, quod eſt receptaculum aëris, & cuius palatum concameratum factum eſt ad repercuſſionem. Ex voce igitur dijudicare poſſumus de bona cerebri temperie, de partium thoracicarum moderata temperatione, & innati caloris quantitate. Primũ patet ex Gal. *cap. 6. lib. 1. loc. aff.* Qui inquit animales actiones non ſtatim oſtendere partem affectam, quoniam hæc actio aliunde influit, & non inſita eſt, proinde citra pectoris affectum vox corrumpi poteſt. Secundum patet, quoniam quibus eſt anguſta arteria, iis eſt acuta vox: quibus nimium ſicca, iis eſt aſpera: quibus nimium humida, iis eſt rauca: quibus vitium eſt in muſculis laryngis, iis eſt gracilis. Tertium patet ex *part. 24. ſect. 4. lib. 6. epid.* vbi ſcribit Hippocrates. *Qui plurimum calidi innati habent, ij vocaliſſimi ſunt.* Idem *part. 78. ſect. 2. lib. 1. epid.* frigidioris temperamenti ex voce coniecturam trahit, cum ait homines vocis gracilis & tenuis, id eſt, frigidiores homines in morbos incidiſſe. Et Galenus *cap. 67. art. par.* inquit magnitudinem vocis non eſſe primum à calore, nec exilitatem à frigore, ſed quoniam vox ſequitur naturale temperamentum, idcirco illius cognitio à voce duci poteſt. Ergo cum Hippocr. inquit orientales eſſe clara voce, tria ſignificat: optimam eſſe cerebri conſtitutionem à qua vox dependet, thoracis bonam conformationem, oris & narium, à quibus vocis elaboratio eſt; & plurimum natiuum calorem, quod requirit plurimum aëris ad ſui temperationem, vnde vox validior.

ὀργὴν καὶ ξυνέσιν βελτίους.] A tribus animæ facultatibus tria habemus, inquit Galenus *cap. 5. lib. 5. de placit.* A cupiditate, voluptatem: ab ira, victoriam: à ratione, honeſtatem. Ira autem ſi naturalem ſuum ſtatum ſeruauerit, nunquam rationi aduerſatur, ſed cum ea ſemper coniuncta eſt, vt inquit Galenus *cap. 6. eiuſd.* Vt igitur denotet ſummam eſſe orientalium temperiem, iram cum intelligentia coniunxit. Nam ex Galeno *in art. par.* prompta comprehenſio ſubtilitatem cerebri deſignat. Et qui ſapientiſſimus eſt, idem eſt temperatiſſimus, ex Gal. *cap. 1. lib. 2. de temper.* Et qui vix iraſcitur, frigidus eſt: qui nimis, calidus eſt calore externo & igneo: qui moderatè, temperatus eſt, vt docet Gale-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

nus *ad part.25.sect.4.lib.6.epid.* Et idem Hippocr. *aph.13.lib.1.* ex ingenio viuaciore collegit multitudinem caloris innati.

ἔοικέ τι μάλιστα ἡ ὕτω κειμένη πόλις.] Hippocrates *part. 25. sect. 6. lib. 6. epid.* inquit matutinum tempus respondere verno tempori, propterea quod tum subsolanus ventus orientalis flat. Cum igitur orientales eum toto anno habeant, ventisque & aëri annus respondeat, necesse est totum annum esse vernum. Et quia *ex aph. 9. lib. 3.* ver saluberrimum est, idcirco totus annus apud orientales erit maxime salutaris. Nec obest aph. 6.lib.3. vbi inquit. *Cum æstas veri similis, sudores in febribus multi.* Nec aph. 20. eiusd. in quo plurimi morbi verni numerantur. In vtroque enim est mentio morborum, quorum causa fuit humor, præcedentium tempestatum vitio collectus: hic autem nulla tempestas peccat.

ἔστι νοσήματα ἐλάσσω μέν.] Aphorismus est 8.lib.3. *Cum tempestates suam naturam seruauerint, morbi fiunt constantes & boni iudicij.* Cum igitur in oriente totus annus sit temperatus, morbi erunt faciles. Cum enim omnis morbus sit, vel à causis internis, vel ab externis, in corpore temperato nullæ sunt internæ causæ, quoniam optima est omnium partium œconomia. Externæ nihil possunt, nisi in corpore ad morbum præparato. Sed qui temperatus est, omnibus morborum causis coniunctè resistit, ideoque vix ægrotat: & si ægrotat, cum temperati corporis sit moderata raritas, facile sanescet. Nam, vt scribit Hippocrates *in lib. de alim.* homines rariore corpore saniores sunt, quamuis sint debiles; & à morbis facile conualescunt. Gal. quoque *cap. 12. lib.7. meth.* ait omnem morbum esse magnum, vel vehementia causæ, vel symptomatum violentia, vel partis præstantia. Vbi omnia temperata sunt, nihil violentum, & partes principes robustissimæ sunt, proinde morbi erunt debiles & similes meridionalibus, id est, non acuti.

αἵ τε γυναῖκες.] Hippocrates *part. 11. lib. de nat. hum.* inquit, nisi calidum cum frigido, & humidum cum sicco mediocritatem & æqualitatem habeat, generationem non fieri. Item *aph.62.lib.5.* vult mulieres ex vtraque oppositione caloris & frigoris, humiditatis & siccitatis temperatas, esse fœcundissimas: propterea quod (vt ait Galenus *in commentario*) temperata mulier cum quouis coëat, semper fœcundatur: Ratioque est ex Hippocrate *prorrh.2.* quoniam mulieris temperatæ vterus est mollis, quod præcipuè requiritur ad generationem. Nam (vt inquit Galenus *cap.2. lib.2. de temper.*) ante seminis extensionem per vniuersum vteri corpus nihil in generatione effatu dignum fieri potest. At ex Galeno, *comm. ad aph. citatum*, siccitas vteri seminis emissi extensionem impedit. Mollities ergo adiuuat. Adde quod ex eodem Hippocrate *2.prorrh.* mulieres tenues crassis, nigræ liuidis, albæ rubicundis fœcundiores sunt. Cum igitur orientalis mulier sit temperata, & propter calorem solis ad corporis gracilitatem atque nigritiem magis tendat, erit fœcundior.

τῶν πνευμάτων τῶν ἀπὸ τῆς ἠοῦς.] Quatuor rationes adferri possunt, cur XXVI.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

venti orientales ad occidentem non perueniant. Prima est à situ, quoniam oriens est superior mundi pars, occidens autem inferior, ex Aristotele *probl.* 1. *sect.* 26. Ideoque venti orientales sublimes, occidentalem plagam, tanquam in conualle positam, superuolant. Secunda à distantia, quod hæ duæ regiones opponantur per diametrum. Tertia à natura ventorum orientalium, qui multo sunt debiliores, quàm vt huc vsque validi perueniant. Debiliores esse patet ex Galeno *ad part.* 13. *sect.* 3. *lib. de humorib.* cum inquit, quò sol non peruenit, eò ventos potentius spirare. Et ex Aristotele *cap.* 4. *lib.* 2. *meteor.* cum inquit solis propinquitate ventorum materiam dissipari. Quarta ratio est, quod cum plures sint aquæ ad meridiem & ad septentrionem, maiorque caliditas atque frigiditas, ibi plures & potentiores venti.

τά τε θερμὰ πνεύματα.] Ex opinione Arist. venti mouentur per parallelos circulos, suntque validiores, quò propius ab ortu absunt, & quo angustius spirant. Id autem fit quotiescunque venti ad lineas contrarias perflant. Igitur cum boreas & auster ad orientem vel occidentem deerrarint, quia lineis rectis non opponentur, & instar fluminis per amplius spatium vagabuntur, leuiores erunt, & proinde præterflabunt tantum.

ἀνάγκη ταύτας τὰς πόλιας.] Quoniam aër occidentalis regionis morbosior est, idcirco expedit homines cubiculis concludi. Nam etsi aër liber substantia sua concluso melior est, tamen vaporum corruptione deterior redditur, & motu validior redditus corpori maleficam qualitatem imprimit. Conclusus autem & igne, & suffitibus corrigi potest. Ideoque Hippocrates *part.* 1. *sect.* 7. *lib.* 6. *epid.* notauit viros & seruas frequentius in Thaso ægrotasse & obiisse, quod sæpius domo exirent: matronas rarius, quod cubiculis se continerent.

XXVII προσέτι μὲν γὰρ τὰ ὕδατα.] Probat situm occiduum esse maximè insalubrem, ducto ab aquis & sole argumento. A sole, quod toto matutino tempore absit, & pomeridiano vrat. Ab aquis, quod sint impuræ. Impuritatis autem duas adfert rationes. Prima est aëris toto matutino tempore nebulosi constitutio. Secunda, quod etiam æstate, quo tempore aqua debet esse limpidior, ipsa nunquam depuratur, quia matutinum tempus est subfrigidum & roris abundans, à quo fit admixtio alienæ materiæ.

αἴτιον ὁ τι ὁ ἠήρ.] Qualis aër (inquit Plin. *c.* 3 *l.* 31.) talis aqua: sed in occidentali plaga totus aër est nebulosus ob magnam solis absentiam. Quod docetur *probl.* 6. *sect.* 23. vbi contendit Aristoteles aquam Ponti esse candidiorem & coloratiorem propter crassitudinem aëris: Ægæi vero maris liquidiorem & lucidiorem, quod aër sit purior. Crassitiei autem aëris causa est frigiditas quæ ipsum condensat, & à ventis quies. Primum patet ex Galeno *part.* 8 *sect* 1. *lib.* 1. *epid.* vbi inquit nubes recepto solis lumine esse rariores & lucidiores, repudiato verò crassiores atque nigriores. Secundum patet ex Aristotele *probl.* 34. *sect.* 26. cum ait fauonium ventum occidentalem solis horis pomeridianis flare: tum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

enim flant venti, cum ſol aërem tepefecit, quod non fit in occidentali regione niſi ſub meridiem.

ὁ γὰρ ἥλιος πρὶν ἄνω ἀρθῆναι.] Sol exurgens aërem rarefacit, vapores tenues & aqueos diſſoluit, craſſos in pluuiam vertit, tenues & terreſtres in auram: proinde aërem lucidum reddit. Sed ſi ſol fuerit debilis, terraque humida, aërem obtenebrat. Quoniam vapor calore ſolis eleuatus, ſed non diſſolutus, imo in aëre medio relictus, rurſum frigore mediæ regionis denſatur, vnde nubes & caligo. Hæc igitur fieri neceſſe eſt verſus occidentem, cum toto matutino tempore ſol ſit debilis.

τοῦ δὲ θέρεος ἕωθεν μὲν αὖραι ψυχραί.] Galenus *ad aph.* 9. *lib.* 3. exponens cur autumno morbi pernicioſiſſimi ſint, duas affert cauſas. Prima eſt, quod æſtatem excipiat, in qua vires debiles & humores aduſti. Secunda, quod eodem die calor ſit & frigus: ſcriptum eſt enim *aph.* 4. *lib. eiuſd. Cum eodem die modò calor, modò frigus, autumnales morbi expectandi.* Hoc apertius extulit Hippocr. *part.* 2. *ſect.* 3. *lib. de humoribus*, cum ait: *Regiones quæ ad tempora malè affectæ ſunt, tales morbos pariunt, quale fuerit tempus, cuius ſimilitudinem referunt.* Verbi gratia, ſi eodem die frigus & calor fuerint, autumnales morbi creabuntur. Hic igitur Hippocrates docet æſtatẽ apud occidentales eſſe autumnalem, quod manè frigeat, meridie caleat, poſt ſolis occaſum rurſum refrigeretur. Sed quæri poſſet, cum occidens æquè exponatur auſtro ac ſeptentrioni, cur potius ſpirat aura frigida quàm calida? Reſpondet Cardanus auras ſpirare pro conditione regionis.

καὶ δρόσοι πίπτουσιν.] A ſole duo tantum ſurſum eleuari poſſunt, exhalatio, à qua venti & ignea meteora; & vapor. Sed vapor duplex. Vnus frigidus humidus, qui ſi modicùm eleuetur, pruinam: ſi multùm, niuem facit. Alter calidus & humidus, qui ſi plurimum extollatur, pluuiam facit: ſi parum, rorem. Vt autem ros fiat, teſte Ariſtotele *cap.* 10. *lib* 1. *meteor.* quinque neceſſaria ſunt, vaporis eleuatio, calor (nam à frigore pruina;) ſerenitas (nam nebuloſo cœlo nihil eleuatur,) tranquillitas à ventis (nam ventus diſpergit, & fauonius non niſi à meridie ſpirat apud occidentales;) loci planities, aut depreſſio, quoniam euaporatio è locis cauis, tum fluidis fit, & propter caloris debilitatem ad ſummos vſque montes non eleuatur: ideoque in ſummis montibus nunquam eſt ros. At occidens eſt inferior pars orbis. Sed Ariſtoteles *eodem loco* inquit rorem excitari in locis clementioribus. Erit igitur temperatus occidentalis locus. Sed Ariſtoteles hic loquitur ex comparatione locorum, in quibus ros, & in quibus pruina.

ὥστε μάλιστα διέψει τοὺς ἀνθρώπους.] Gal. *ad aph.* 11. *l.* 3. inquirens, cur hyeme aquilonia, & vere auſtrali atque pluuioſo, in æſtate febres contingant, inquit. *Cũ imbribus vernis & auſtro madefacta & humectata terra fuerit, æſtaſque repente aduenerit, tum neceſſe eſt à ſole adurente calorem geminari, cuius humor eſt pabulum.* Cum igitur æſtate matutinum tempus humidum ſit & roridum, ſol meridie accedens ardeat neceſſe eſt. Quod autem humor pabulum ſit ignis, docet Ariſtoteles *cap.* 7. *lib.* 2. *de ort.* &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

inter. quoniam omnibus elementis est vna subiecta materia.

διὸ καὶ ἀχρόους τε εἰκὸς εἶναι καὶ] Galenus *ad part.* 115. *sect.* 4. *lib. de acut. vict.* distinguit ἀχρόους καὶ κακοχρόους, id est, homines decolores & praui coloris. Quod qui propter aliquam corporis affectionem non habent corpus secundum naturam affectum, hi dicuntur esse praui coloris. Quibus autem deficit sanguis, hi dicuntur ἄχροοι, siue λειφαιμοι. At quibus deficit sanguis, id fit hepatis & facultatum naturalium vitio. Igitur Hipp. cum hic ait occidentales esse decolores, id est, praui sanguinis (nam color est ab humoribus, non à solidis partibus, ait Gal. *cap* 4. *lib.* 4. *sanit. tuenda*) indicat eos naturalibus facultatibus frequentius laborare.

τῶν τε νοσευμάτων πάντων.] Galenus *ad part.* 115. *lib.* 4. *de vict. acut.* inquit corpore nostro ad morbosam affectionē comparato, ita vt propè completa sit, externum quippiam adueniens, eam manifestat. Cum igitur occidentales laborent intemperie summa, necesse est omnibus morbis esse obnoxios. Adde quod habent quandam similitudinem cum meridionalibus, propter pomeridianum solis æstum; & cum borealibus, propter summos hyemis & autumni rigores.

XXVIII. βαρυφώνους τε εἰκὸς εἶναι καὶ.] Hippocrates inter symptomata in morbis euenientia, vocis non minimam habuit rationem, vt ægro 3. sect. 3. lib. 3. epid. Αφωνία cum febre natiui caloris extinctionem denotat: sine febre, plenitudinem cerebri, vt in apoplecticis, cui præscribit venæ sectionem; aut à fluxione, laryngis debilitatem, vel neruorum recurrentium resolutionem vel obstructionem. Meminit & in prorrh. vocis clangosæ & acutæ ex angustia arteriæ & siccitate. Item asperæ, ex immodica siccitate; & raucæ, ex humiditate vel frigore. Igitur & hoc loco, cæteris omissis morbis, vocis grauis & raucitatis meminit, vt per quam coniecturam facere possimus de cerebro, pectore, & testibus: eiusque tres affert causas, aëris impuritatem, ventorum humiditatem, & autumnalem constitutionem.

εἰκὸς εἶναι καὶ βραγχώδεας διὰ.] Vox grauis duobus modis consideratur. Vel secundum arteriæ constitutionem, vel secundum alieni humoris affluxum. Primum patet ex Galeno *in art. parua*, cum ait grauem vocem fieri à latitudine arteriæ, quæ latitudo est à calore: item à longitudine arteriæ, vt notat idem Galenus *in lib. de voce & anhelitu, tractatu secundo.* Et hæc βαρυφωνία non est incommoda. Secundum colligitur ex eodem Gal. *loco nouißimè citato*, cum ait grauem vocem fieri ab humiditate. Eà autem fit à destillatione cerebri in arteriam: quæ si acrimoniam acquisiuerit, efficit tabis genus, quod Hippocrates appellat θηρίωμα, id est, *ferinum*, in quo morbo homines habent, ferarum instar, vngues recuruatos, vt notat Galenus *part.* 17. *sect.* 2. *lib.* 6. *epid.* Hoc autem ferinum sæpissimè fit autumno, teste Hippocrate *part.* 14. *sect.* 1. *lib.* 6. *epid.* Est autem occidentalis constitutio tota autumnalis. Et quoniam ex eiusmodi destillationibus sæpe excitantur tusses aridæ, à quibus per translationem humoris fiunt testium inflammationes, *ex part.* 12. *&* 13. *sect.* 1. *lib.* 1. *epid.* notat Hippocrates sub nomine βαρυφωνίας, &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

partes ſummas, id eſt, caput; & medias, id eſt, pectus, malè habere; & infimis partibus, id eſt, genitalibus periculum impendere.

ἢ βραγχώδεας.] Ex Galeno raucitatis duas colligimus cauſas, humiditatem arteriæ ex deſtillatione *cap. 6. lib. 4. locorum aff.* & frigidam intemperiem, *ex aph. 23. lib. 3.* At cum, teſte Galeno *cap. 9. lib. 6. ſanit. tuend.* multa capitis excrementa arteria aſpera ſuſcepit, fit raucedo: ſi fluxio perſeueret, vox exilis. Et hæc affectio, quia non coquitur in ſenibus, *ex aph. 40. lib. 2.* his à raucitate periculum impendet. At ex Hippocrate *part. 15. ſect. 4. lib. de vict. acut. & part. 38. comm. 2. in 1. prorrh.* homines rauci purgandi nunquam ſunt, nec ἄχροοι, id eſt, quibus deficit ſanguis. Igitur Hippocrates, qui has affectiones in occidentalibus deſignauit, tacitè declarat curandi ſumma remedia purgationem & euacuationem occidentalibus non conuenire, & proinde eos periculosè laborare.

ὑπὸ τῶν βορείων.] Seneca *in natur. quæſt.* quadruplicem ventorum vſum aſſignat. Primus eſt commoda nauigatio. Secundus pluuiarum & ſiccitatis alterna viciſſitudo. Tertius fructuum & ſegetum nutritio, & à ſuperfluis repurgatio, quia venti ſatorum alimentum à profundo terræ ad extimam ſuperficiem attrahunt. Quartus eſt aëris difflatio & conſeruatio. Cum enim aër ſit natura calidus & humidus, facile putreret, niſi difflaretur. Et Hippocrates *part. 1. ſect. 3. lib. 3. epid.* cum ſcripſit annum à ventis totum ſilentem, hanc ab impedita difflatione putredinis cauſam notauit. Idem Hippocrates *in lib. de morb. ſacr.* hanc aëris repurgationem ventis borealibus attribuit, cum inquit eorum eſſe propriũ aërem compingere, turbatumque & nebuloſum excernere, illuſtriorem & pellucidum reddere. Vnde & ab Homero boreas appellatur αἰθρηγενέτης, id eſt, *ſerenitatis parens.* Sed hoc cum diſtinctione eſt intelligendum: duobus enim modis agit boreas, frigore & motu; ideoque dixit Ariſtoteles *cap 6. lib. 2. meteor. & probl. 64. ſect. 26.* boream in locis ſuæ origini proximis nubiloſum eſſe, quia frigore nubes magis induret, quàm repellat. In locis autem remotioribus ſerenum, quia impetu ſiue motu magis quàm frigore agens nubes depellit.

ὑδατινώτατα.] Plinius *nat. hiſt. lib. 2. cap. 47.* ait ventos ſeptentrionales, & his vicinum corum eſſe frigidiſſimos, africum & auſtrum eſſe humidiſſimos, corum & vulturnum eſſe ſiccos, vulturnum & fauonium tepidos: Et ad ſummum ſeptentrionales & occidentales ventos orientalibus ſicciores concludit. Quomodo igitur erunt aquoſiſſimi? Solutio dependet ex diſtinctione Auicennæ *lib. 1. fen. 2. doct. 2. cap. 10.* vbi inquit. *Venti occidentales ſi flent ſub finem noctis, & ſub diei principium, ſunt craſſiores & aquoſi: ſi ſub finem diei & noctis principium, ſunt tenues & ſicci.* Et Ariſtoteles *probl. 24. ſect. 26.* ventos occidentales flare non ait niſi ſub meridiem. Igitur ad conciliationem Plinij & Hippocratis dicemus, ventos occidentales origine eſſe humidiſſimos, progreſſu & fine ſiccos.

ἐπὶ τῆς ἑσπέρης.] Videtur pugnare Auicennas cum Hippocrate *loc. cit.*

ait enim occidentales esse calore temperatos, & verno tempori similes. Quod & confirmari potest authoritate Arist. *probl.* 33. *sect.* 36. vbi ait fauonium ventum occidentalem serenum esse ac iucundissimum. Corn. quoque Celsus *cap.* 1. *lib.* 2. fauonium saluberrimum appellat. Quod & confirmari potest auctoritate Plutarchi *quæst.* 34. *lib. nat. caus.* vbi duas affert causas, cur fauonius sit celerrimus. Prima est, quod aëre repurgato flat: serenus igitur. Secunda, quod fauonius frigidus calore solis longiùs & citiùs propellitur. Sed quod dixit Auicennas de similitudine occidentalis regionis & veris, ratione confirmari potest. Vt enim sol orientales manè illustrat, sic occidentales meridie: tantumque temporis videtur esse apud hos, ac apud illos. Sed pro Hippocrate respondet Aristoteles *cap.* 6. *lib.* 2. *meteor.* scilicet quod sol orientales citò illustrat, & tardè deserit; contrà occidentales tarde illustrat, & citò deserit. Auicennasque similiter ait morbosissimam esse plagam occidentalem duabus de causis. Prima, quod aër sit crassus. Secunda, quod sol ad eam non perueniat, nisi cum tantum inualuerit, vt nimis calefaciat. Cuius rei causam supra diximus esse radiorum refractionem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ

ΠΕΡΙ ΑΕΡΩΝ, ΥΔΑΤΩΝ, ΤΟΠΩΝ,

Δεύτερον μέρος περὶ ὑδάτων.

HIPPOCRATIS

LIBRI DE AERIBVS, AQVIS, ET LOCIS;

Secunda pars, quæ eſt de aquis.

TEXT. I.

ΠΕΡΙ δὲ τῶν λοίπων ὑδάτων βούλομαι διηγήσασθαι· ἅτε ἐστὶ νοσώδεα, καὶ ἃ ὑγιεινότατα. καὶ ὁκόσα ἀφ' ὕδατος κακὰ εἰκὸς γίνεσθαι. καὶ ὁκόσα ἀγαθά. πλεῖστον γὰρ μέρος ξυμβάλλεται ἐς τὴν ὑγιείην. ὁκόσα μὲν οὖν ἐστιν ἑλώδεα, καὶ στάσιμα, καὶ λιμναῖα,

CÆTERVM de aquis deinceps narrare volo, quę morboſæ ſint, & quæ mala ab aqua fieri veriſimile eſt, itéq; quæ bona. Plurimã enim partem conferunt ad ſanitatem. Quæcunque igitur paluſtres ſunt, & ſtabiles, & lacuſtres,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

eas necesse est æstate esse calidas, ac crassas & olentes. Quum enim non defluant, sed aqua pluuia semper noua inferatur, & sol vrat, necesse est ipsas decolores esse, & prauas ac biliosas: Hyeme verò glaciatas & frigidas, ac turbatas præ niue & glacie, vt pituitosissimæ ac raucosissimæ existant. Bibentibus autem splenes semper sint magni ac pleni: & ventres duri, tenues ac calidi: humeri verò & clauiculæ, & facies attenuata. In splenem enim carnes colliquantur, quapropter graciles existunt. Edaces autem esse tales, ac siticulosos par est, ventresque tum supernos, tum infernos siccissimos habere, vt etiam fortioribus medicamentis opus habeant. Atque hic morbus ipsis, & æstate, & hyeme familiaris est. Ad hæc etiam hydropes plurimi ac lethalissimi fiunt. Æstate enim dysēteriæ multæ, ac alui profluuia incidunt, & febres quartanæ diuturnæ. Hi autem morbi prolongati, tales naturas ad hydropas deducunt ac occidūt.

TEXT. II.

ταῦτα ἀνάγκη τοῦ μὲν θέρεος εἶναι θερμὰ καὶ παχέα, καὶ ὀδμὴν ἔχοντα. ἅτε οὐκ ἀπόρρυτα ἐόντα, ἀλλὰ τοῦ τε ὀμβρίου ὕδατος ἐπιφερομένου αἰεὶ νέου, τοῦ τε ἡλίου καίοντος, ἀνάγκη ἄχροά τε εἶναι, καὶ πονηρὰ καὶ χολώδεα. τοῦ δὲ χειμῶνος, παγετώδεά τε, καὶ ψυχρὰ, καὶ τεθολωμένα, ὑπό τε χιόνος καὶ παγέτων, ὥς τε φλεγματωδέστατα εἶναι καὶ βραγχωδέστατα.

TEXT. III.

τοῖσι δὲ πίνουσι, σπλῆνας μὲν αἰεὶ μεγάλους εἶναι καὶ μεμυωμένους· καὶ τὰς γαστέρας σκληράς τε καὶ λεπτὰς καὶ θερμάς. τοὺς δὲ ὤμους καὶ τὰς κληῗδας, καὶ τὸ πρόσωπον καταλελεπτύσθαι. ἐς γὰρ τὸν σπλῆνα αἱ σάρκες ξυντήκονται, διότι ἰσχνοί εἰσιν. ἐδώδούς τε εἶναι τοὺς τοιουτέους καὶ διψηρούς. τάς τε κοιλίας ξηροτάτας τε, καὶ τὰς ἄνω, καὶ τὰς κάτω ἔχειν, ὥστε τῶν φαρμάκων ἰσχυροτέρων δεῖσθαι. τοῦτο μὲν τὸ νόσημα αὐτέοισιν ξύντροφόν ἐστιν, καὶ θέρεος, καὶ χειμῶνος.

TEXT. IV.

πρὸς δὲ τουτέοισιν οἱ ὕδρωπές τε καὶ πλεῖστοι γίνονται καὶ θανατωδέστατοι.

TEXT. V.

τοῦ γὰρ θέρεος δυσεντερίαι τε πολλαὶ ἐμπίπτουσι, καὶ διάρροιαι, καὶ πυρετοί τε τεταρταῖοι πολυχρόνιοι. ταῦτα δὲ τὰ νοσεύματα μηκυνθέντα, τὰς τοιαύτας φύσιας ἐς ὕδρωπας καθίστησι, καὶ ἀποκτείνει.

TEXT. VI.

Ταῦτα μὲν αὐτέοισι τοῦ θέρεος γίνεται. τοῦ δὲ χειμῶνος τοῖσι νεωτέροισι μὲν περιπνευμονίαι τε καὶ μανιώδεα νοσεύματα. τοῖσι δὲ πρεσβυτέροισι καῦσοι, διὰ τὴν τῆς κοιλίης σκληρότητα.

Et hi quidem morbi ipsis æstate fiunt. Hyeme verò iunioribus quidem peripneumoniæ & insaniæ morbi: senioribus vero febres ardentes propter ventris duritiem.

IN CONTEXTVM ANNOTATIONES.

Περὶ δὲ τῶν λοιπῶν.] Vt mos est Hipp. generalia primum proponere, tum specialia subiungere, & scopū suæ tractationis ostendere, ita & hoc loco facit. Quod enim dicit se declaraturum aquas, tam bonas, quàm malas, hoc genericum est. Quod autem subiungit se ostensurum, quæ quarum aquarum sint bona vel mala, hoc particulare est, & ad authoris scopum intelligendum pertinet. Subiungit autem, hoc plurimum conferre ad sanitatem, quoniam (vt ait Galenus *cap. 3. lib. 4. meth.*) causæ procatarcticæ, etiam si non faciant morborum curandorum indicationem, tamen ad ipsorum cognitionem conferunt: Adde quod aqua in corpus assumpta, & non excreta, antecedens vel coniuncta morbi causa esse potest, proinde indicare potest. TEXT. I.

τοῦ μὲν θέρεος τῶν.] Innuit Hippocrates has aquas esse putridas æstate, vi caloris externi, & humiditatis immobilis. Aristoteles enim *probl.* 21. *sect.* 2. inquit sudorem idcirco esse æstate promouendum, quod tunc temporis omnia facillimè putreant. Sed inquisitione dignum est, cur hæ crassescant æstate, tum quid istam sequatur crassitiem. Aristoteles enim *cap. 2. lib. 2. de generat. animal.* inquit semen idcirco non esse aquā, quod calore crassescat. Et *in libro de sensu* inquit *aquam calefactam saporis esse expertem*, quod omnis sapor sit in crassamento, aqua verò calore non crassescat. Quod verum est *de puris & simplicibus aquis*, non de his quæ, vel cum terra, vel cum aquis miscentur, vt inquit Aristoteles *eodem loco de generatione animal.* longéque apertius *cap.* 10. *lib.* 4. *meteorῶν*, cum inquit aquas omnes quæ calore crassescant componi ex aqua & terra. Malus autem sapor sequitur istam crassitiem putrentem: & quoniam æstiui caloris proprium est siccare; his actis, ingeneratur siccitas, quæ cum putredine causa est odoris mali. Siquidem, vt ait Aristoteles *in lib. de sens.* odor est à sicco, putredo autem ab his locis, quæ libertate perspirationis carent, vt inquit Arist *probl* 6. *sect.* 2. TEXT. II.

ἅτε ἐκ ἀπόρρυτα.] Tribus de causis mouetur aqua. Primum quidem ad necessitatem, quoniam omnis aquæ origo est in superiore loco, proinde grauitate sua deorsum feratur necesse est: Mouetur quoque ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

commodiorem hominum vsum, quoniam terras irrigat & fœcundas reddit: sed præcipuè & maximè mouetur ad sui ipsius conseruationem: quoniam motu alium atque alium aërem recipit, & nunquam eadem est aqua, sed fluenti noua succedit, vt scribit Aristoteles *probl.* 7. *sect.* 14. Hic igitur Hippocrates causam putredinis assignat immobilitatem, vt & Aristoteles *probl.* 7. *sect.* 13. cum inquit quiete qualitatis interioris putredinem oriri.

ἀλλὰ τὰ τε ὀμβρίου ὕδατος.] Aqua pluuia (vt inquit Hipp. hoc libro) celerrimè omnium putret & malum odorem habet. Cuius rei rationem reddit Paulus Ægineta *cap.* 50. *lib.* 1. quoniam ex diuersissimis naturis constat, cum vapor pluuiarum materia à diuersissimæ temperaturæ variis corporibus educatur. Et Aristoteles *probl.* 14. *sect.* 15. inquit aquas sole percoctas esse insalubres, propterea quod nimium siccant. Quæ etiam causa est, cur hîc Hippocrates has aquas appellauerit biliosas.

ἀχροά τε εἶ.] Ex Aristotelis problemate 12. sect. 14. qui per mare nauigant, sunt coloratiores, propterea quod alium atque alium aërem mutant, & liberæ perspirationis est hilaritatem exhibere; contrà qui in paludibus degunt sunt decolores. Per tropum igitur metonymiæ dici possent paludes decolores, quia tales homines reddant. Propriè tamen hic locutus est Hippocrates, quemadmodum supra, cum diceret occidentales esse decolores, quod à sole vrantur. Ex Aristotelis autem *probl.* 6 *sect.* 23. natiuus aquarum color subpallidus est atque cæruleus: sed in stagnantibus aquis redditur subcandidus, propter crassitiem & immobilitatem. Eædem sunt biliosæ, propterea quod ex Aristotele *probl.* 14. *sect.* 15. siccæ sunt, & quia, ex Hippocrate *part.* 40. *sect.* 3 *lib. de victu acutor.* aqua in hypochondriis morā faciens bilescit.

τὰ δὲ χειμῶνος παγετώδεά τε.] Aquæ calefactæ citius & diutius refrigerantur, sed diuersa ratione. Ex Aristotele enim *cap.* 12. *lib.* 1. *meteor.* si aqua calefacta pura est, citiùs refrigeratur, & gelu contrahit, quoniam attenuatur: sed quæ aqua impura est, quoniam cōstat duobus frigidis elementis aqua & terra, per calorē euaporato eo quod tenuius est, & magis aëreum, diutius gelu contractum retinet. Vnde scripsit Aristoteles *cap.* 4. *lib.* 2. *de part. animal.* terrea & humida, id est, aquea frigore concrescere. Quæ postrema ratio in paludib. valet. Hæ autem à niue & gelu turbantur, sed diuersa ratione. A niue quidem, propter alienæ materiæ admixtionem. A gelu autem, quoniam (vt inquit Hippocrates hoc libro) per glaciem quod tenuius est in aqua consumitur. Corpus igitur aquæ palustris, quoniam crassius est, & quoniam solis radij hyeme debiliores, idcirco eiusmodi aquæ solis lumine ad recipiendam perspicuitatem accommodatæ reddi non possunt. Quæ vna causa est pelluciditatis, & aquarum, & aëris, vt contendit Gal. 6. *epid. sect.* 4. *part.* 10. & *lib.* 7. *de decretis Hipp. & Plat. cap.* 5. Qui tamen degunt in palustribus locis, aquis vernaculis citra offensam vti possunt, si eas coquant, & vbi refrigeratæ fuerint, percolēt. Nam, (vt notat Gal. *ad part.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

10.*sect.4.lib.6.epid.)* aquæ coctæ refrigeratę quicquid terrestre est subsidet. Et vt probat Aristot. *probl.*18.*sect.*23. aquæ salsæ calefactæ & refrigeratæ bibi possunt, quia salsedinis portio coquitur, & post refrigerationem subsidet. Igitur percolatione purificabitur. Quod docet Gal. *cap.* 4. *lib.* 1. *de simpl. med. facult.* Alexandrinorum exemplo rectè fieri vasis terreis rarefactis.

φλεγματωδέστατα.] Hæ aquæ, quia frigidissimæ sunt, idcirco pituitosæ, & quia frigidum est inimicum pectori, inde raucedo: tum etiam cum ex Hippocr. *lib.*4.*de morb.* caput instar cucurbitæ pituitam à ventriculo attrahat, eius postea destillatione in fauces raucedo gignetur.

πίνουσι δὲ πίνουσι.] Hippocrates sequitur artificium propositum, & vbi docuit aquarum palustrium malitiam, morbos aggreditur, incipitque ab eo qui communior est, vt qui omni tempestate fiat, estque splenis tumor scirrhosus cum superiorum corporis partium attenuatione. TEXT. III.

σπλῆνας μὲν αἰεὶ μεγάλους.] Galenus *ad part.* 33. *sect.*3. *in* 1. *prorrhet.* exponit splenes magnos, eleuatos, tumentes vel inflammatos. Cuius rei causa ab aquarum palustrium potione desumi debet ex natura lienis. Lien enim, vt ait Galenus *cap.*15.*lib.*4. *de vsu partium*, est natura laxus & rarus factus, simis partibus hepar respiciens, plurimis munitus arteriis, vt raritatem suam seruet, & plurimum caloris habeat, atque adeo beneficio caloris plurimos humores attrahat, & vi raritatis in se contineat. Sic enim docuit Hippocr. *lib.* 1. *de mulier. morb.* comparatione lanarum, & panni optimè contexti, omne rarum atque spongiforme, plurimos humores attrahere, atque in se continere.

μεμωρωμένους.] Si volumus interpretes hic sequi, legendum est μεμεστωμένους, id est, plenos. Ex Galeno autem *part.* 30. *sectione tertia lib. de humoribus*; lien, pulmo & cerebrum quia caua sunt, fluxionibus facile implentur. Vnde dixit Hippocrates *lib.*4.*de morb.* splenem & cerebrum partes maximè cauas morbis esse obnoxias, cum à suis humoribus complures accesserint, tum etiam ab aliis quos excipiunt. Aut legi oportet μεμυωμένους, id est, obstructos. Quæ lectio confirmari potest authoritate Hippocratis *in libro de affect.* & Gal. *ad part.* 4. *sect.* 3.*l. de humor.* Ambo enim distinguunt lienem magnum à pituita & à bile: quod qui à pituita est, minor reddi possit: qui verò à bile, consimili magnitudine semper manet.

σκληρούς τε.] Quemadmodum Hippocrates supra cum de septentrionalib. loqueretur, dixit ventres esse duros & crudos, propterea quod, vt inquit Gal. *ad part,* 27. *sect.*5.*lib.* 6. *epid.* sphincter frigore constrictus fæces sursum repellit, & moram facere compellit. Sic hîc contrà, propterea quod maximè viscera calent, & lien inflammatione tentatur, excrementa torrentur. Sic & Gal. *ad prognost.*3. *lib.* 2. inquit hydropum ab inflammatione iecoris fæces esse duras & aridas propter inflammationem, & propterea quod iecur in peritonæi capacitate exudat, & diutius excrementum moram trahit.

καὶ λεπτάς.] Quod autem dicit hic aluos esse tenues, interpretes volunt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

intelligendum de partibus vmbilici, quæ propter atrophiam attenuantur. Sed cum *ex Aphoris.* 35. *lib.* 2. eiusmodi homines ad purgationes per inferiora malè se habeant, hîcque velit Hippocrates validissima medicamenta propinari, non stat interpretatio, sed tenuitas ad excrementa quoque referenda est. Quomodo autem deiectio dura erit & tenuis, cum tenue sit apud Hippocratem, quod corpulentiam nullam habet, vt notat Gal. *ad prognost.* 28. *lib.* 2. & cum Galenus *cap.* 11. *lib.* 1. *de simpl. medic.* durum tenui semper opponat? Respondemus, sæpissimè in ægrotis inæquales fieri deiectiones, vnde pars ipsarum dura redditur, pars autem liquida biliosa. Sæpe etiam incipiente inflammatione, dum robustum est adhuc viscus, dura fit deiectio: sed inflammatione perfecta, debilitato viscere fit liquida.

τοὺς δὲ ὤμους καὶ τὰς κληῖδας καὶ τὸ πρόσωπον.] Galenus *ad part.* 29. *sect.* 3. *lib.* 6. *epid.* attenuationem definit molis corporeæ subsidentiam. Cuius cum multæ sint causæ; inopia, exercitatio nimia, vigiliæ, cogitationes, dolores, euacuationes, morbi colliquantes, tum illa hîc præcipuè valet, quod tenuis & serosus sanguis venarum & arteriarum sit, carnosique generis facultas nutriens debilitetur. Hanc facultatem debilitari inde patet, quia refrigeratur. Refrigeratio probatur ex sententia Hippocr. *part.* 23. *sect.* 4. *lib.* 6. *epid. ventriculo calidos esse carne frigidos*, quia corrumpitur cibus, & in nidorosos vapores resoluitur, vnde coctione deprauata carnes macrescunt. Sed cur ab his præcipuè partibus? Scripsit Hippocrates *part.* 29. *sect.* 2. *lib.* 6. *epid.* his quibus est lien καταῤῥοπος, id est, in extremitate tumens; genua & pedes, id est, partes inferiores calere, aures autem & nasum, id est, partes superiores frigescere. Galenus quoque *ad prognost.* 8. *lib.* 1. ostendit cur facies Hippocratica tertio die apparere possit, nempe quod partes superiores tenuiore sanguine nutriantur, & propter debilitatem retentricis facultatis, humorum tenuitatem, caloremque biliosum, ab his partibus attenuatio incipiat. Præter quas, teste Hippocrate *in lib. de loc. in hom.* epiploon in inflammationibus lienis colliquatur, & in eius capacitatem tota hæc pinguedo deponitur.

θερμοκοίλιοι, ψυχρόσαρκοι.

αἱ σάρκες ξυντήκονται.] Galenus *ad ægrum primum sect.* 3. *lib.* 3. *epid.* notat duplicem colliquationem; vnam pinguedinis & humorum, cuius est index vrina pinguis; alteram solidarum partium, cuius est index deiectio pinguis. Hæc postrema fit à vehementi calore, prior à mediocri. Cum igitur colliquatio superiorum partium, quemadmodum etiam excrementa serosa earundem, per venas ab hepate in ventrem diffluat, vt notat Galenus *ad progn.* 13. *lib.* 2. & *cap.* 7. *lib.* 1. *de sympt. causis*, lien ab ipso exhauriet. Nam, vt notat Hippocrates *lib.* 4. *de morbis*, lien à ventriculo omnes aquas, id est, omnes ichores sugit. Vnde pronuntiauit generaliter *in libro de locis in homine, Ex iisdem rebus splen effloresscit, & vniuersum corpus contabescit.*

ἐδωδούς τε εἶναι τούς.] Videtur secum pugnare Hippocrates, qui cum de borealibus loqueretur, dixit, eosdem non posse esse voraces & bibaces.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

Sed cum aquæ paluſtres hyeme frigidæ ſint, & aqua frigida ſit vorax, tunc temporis voraces ſunt. Et cum eædem aquæ æſtate ſint bilioſæ, tunc erunt ſitibundi naturaliter. Tamen per accidens vtrumque ſimul ſentire poſſunt affectum: ſitim quidem propter calorem ventriculi; famem verò propter magnitudinem lienis & plenitudinem, qua fit vt magna portio ſucci melancholici per vas venoſum in ſtomachum deriuetur, vnde appetitus caninus.

ὥστε τῶν φαρμάκων ἰσχυροτέρων.] Scripſit Hippocrates *in lib. de purg. medic.* quibus eſt aluus dura, his fortioribus catharticis opus eſſe, quia valida eſt retentrix facultas: vnde fit, vt ſæpe in febribus calore vigente medicamentum nihil purget, & rapiatur in venas. Vnde Rondeletius *cap.* 2. *lib. de ponderib.* inquit Hiſpanos Perpiniani degentes fortium medicamentorum, non drachmis, ſed vnciis purgandos, quoniam propter borealem conſtitutionem ſint aluo ſicca; ideoque eodem pharmaci genere ſollicitandos: Pariſienſes autem leui, ob humiditatem loci.

πρὸς δὲ τούτοισιν οἱ ὕδρωπές τε.] Inquit Hippocrates ad ſcirrhoſum lienis affectum hydropas ſequi, cuius rei demonſtratio habetur *lib.* 1. *de morb. mulier. Vbi ſingulis partibus pluſquàm oportet, affluxerit, & continere non potuerint, altera ad alteram humores ſuperfluos transferat eſt neceſſe.* Igitur ex aquæ paluſtris potu nimio, quem nec vomitus, nec alui deiectio ſufficiens, nec vrina copioſa, nec ſudor ſequatur, lien iam tumidus & attrahere aſſuetus, per venas in omentum, & locos circa ventrem, atque crura ſuperfluam humiditatem diſtribuet, vnde hydrops aſcites. Cuius cum ſecundum Auicennam *lib.* 3. *tract.* 3. *fen.* 14. *cap.* 5. tres ſint cauſæ; vna vitium αἱματώσεως iecoris; altera vitium facultatis renum ſecretricis, qui vrinam non attrahunt; tertia tumor viſceris & obſtructio, hæc poſtrema aſcitis eſt cauſa hoc loco. TEXT. IV.

τοῦ γὰρ θέρεος δυσεντερίαι.] Tres affert cauſas Hippocrates, cur hic hydrops ſit lethalis; dyſenteriam, diarrhœam, & febrem quartanam. Nec diſſimili ratione videtur dixiſſe *aph.* 43. *lib.* 6. lienoſis, id eſt, quibus lien obduruit, dyſenteria longa ſuperueniente, aquam intercutem aut lienteriam excitari, & homines emori: quia natiui caloris in iecore ſymmetria corrumpitur. Et cum dyſenteria ſecundum Hippocr. *in lib. de affect.* primò bilem & pituitam, pòſt ſanguinem excernat, erit hydrops ſubſequens lethaliſſimus. Siquidem (vt inquit Hippocr. *lib.* 2. *prorrh.*) *quicunque ex multo ſanguinis ſurſum vel deorſum irrumpentis fluxu hydropes fiunt, lethaliſſimi ſunt.* Adde etiam quod dyſentericus fluxus ciborum in hepar diſtributionem impedit, ſicque deſtitutum alimento friget, & marceſcit. TEXT. V.

καὶ διάρροιαι.] Diarrhœam intelligit à bilioſo humore ſuperabundante, quem paluſtris aqua æſtate bilioſiſſima progignit. Hippocr. autem *aph* 21. *lib.* 3. diarrhœam poſuit inter morbos æſtiuos. Et hæc confirmat, quod ſuperius dictum eſt, ventres tenues illìc dici, non à partium carnoſarum macie, ſed à deiectionum liquiditate.

καὶ πυρετοὶ τεταρταῖοι πολυχρόνιοι.] Hic duplex oritur difficultas. Prima,

quomodo quartanæ febres ęstate hîc dicantur eſſe diuturnæ, cum dixerit *aph.21. lib.2. Quartanas autumnales longas, & præcipuè quæ hyemem attingunt, æſtiuas verò breues;* cuius rei rationem reddit Galenus *part. 21. ſect. 6. lib. 6. epid.* quod ęstiuæ quartanæ fiant ab humore aduſto & acri, qui celerius mouetur; autumnales autem à fæculento ſanguine craſſo & frigido. Secunda difficultas eſt, quomodo *part. 4 ſect. 3. lib. 1. epid.* quartanas dixerit omniū facillimas & ſecuriſſimas; & *part. 7. ſect. 6. lib. 6. epid.* magno morbo *non corripi eos qui quartana laborant, & ſi ante eo correpti fuerint, liberari.* Ad primam difficultatem oportet reſpondere, hîc febres quartanas æſtate eſſe diuturnas, non vitio tempeſtatis, ſed viſceris. Nam (vt inquit Galenus *eodem in loco lib. 1. epid.*) febris nomen apud veteres accipiebatur pro morbo primigenio, non pro eo qui ſymptoma eſſet inflammationis, aut alterius tumoris præter naturam, vt hîc ſcirrhi. Ad ſecundam dicere oportet, febres quartanas ſimplices eſſe facillimas, ſed cum ſcirrho coniunctas eſſe deterrimas.

τὰς τοιαύτας φύσιας.] Ex Hippocrate *lib. 2. prorrhetici* hydropis non lethalis ſex ſigna ſunt; *Si homo ſit bonis viſceribus præditus, ſi benè coquat, benè ſpiret, ſit ſine dolore, ſit toto corpore æquabiliter tepidus, nec partium extremarum habeat colliquationem:* hic igitur hydrops cum bonis viſceribus careat (eſt enim liene ſcirrhoſo;) non benè coquat, (patitur enim alui profluuia;) colliquetur, lethalis eſt.

TEXT. VI. *τοῦ δὲ χειμῶνος.*] Vt æſtate aluus fluebat, ob bilis acrimoniam ab aquis paluſtribus: ſic nunc aluus dura eſt & cruda, ob earundem aquarum & ambientis frigiditatem. Et hanc ait eſſe cauſam Hippocrates, cur iunioribus fiant peripneumoniæ & ſenioribus febres ardentes: ſic enim ſupra cum de ſeptentrionalibus loqueretur, ventris duritiem morborum acutorum cauſam faciebat.

περιπνευμονίαι.] Supra oſtenſum eſt peripneumonias eſſe morbos hyemales. Sed cur potius iuuenum? cum *ex aph. 30. lib. 3.* hæ hominum ætate conſtantium ſint. Primum ſupponendum eſt, *ex prognoſt. 69. lib. 2.* peripneumoniam eſſe morbum, tam iuuenum, quàm ſeniorum. Et quia iuuenes hyeme calidiore ſunt ventriculo, id eſt, temperatiore, meliuſque coquunt, interim autem ab aquis, & aëre frigidiore pulmo læditur, idcirco pars debilior citius affectum concipit. Tamen ſi ætate conſtans & iuuenis peripneumonia corripiantur, *ex eodem prognoſtico,* iuuenis facilius liberatur, quia melius expectorat.

καὶ μανιώδη.] Hic duplex oritur difficultas. Prima, cur hyeme maniæ fiant, cum *ex aph. 20. lib. 3.* ſit vernus morbus, & *aph. 22. eiuſdem libri* ſit autumnalis. Secunda, cur ſit morbus iuuenum, cum Hippocr. *part. 59. ſect. 2. lib. 1. epid.* natu maioribus inſaniæ fiant, quia naturæ imbecillitas, nec vomitu, nec hæmorrhagia cerebri excrementa expurgat. Ad primum igitur, notandum eſt ex Galeno *ad part. 1. ſect. 1. lib. 1. epid.* autumnum eſſe indiuiſibilem, & duorum menſium tantum, cuius principium æſtati reſpondet, & æſtiuos morbos habet: finis autem hyemi

reſpondet,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

respondet, vt notat Galenus *aph.23. lib.3.* Cum igitur hic æstate vigerent diarrhœæ & dysenteriæ, continuari oportebat primo autumno: aluo autem fluente non fiunt maniæ, cum *ex aph. 5 lib. 7 maniacis dysenteria fit bonum.* Igitur sub finem autumni frigore aluus incepit indurari, tumque facta est humoris biliosi ad caput metastasis, & sic sub autumni hyemisque principium maniæ vagabantur. Idque præcipuè ætate iuuenili, propter humoris & temperamenti similitudinem. Nam, vt ait Galenus, *ad aph.56.lib.6.* mania fit à flaua bile adusta, aut à melancholico succo, qui malignam putredinem acquisiuit. Sunt autem phrenitis, delirium, mania affectiones mentis alienatæ. Sed phrenitis est continuum delirium, cuius symptoma sit febris: delirium autem incipit tantum vigente morbo, & cessat declinante, estque febrilis caloris caput occupantis symptoma: Mania autem est continuatum delirium sine febre, vt inquit Galenus, *part. 1. comm.1. in lib. 1. prorrh.* vbi sub mania melancholiam comprehendit, quemadmodum Hippocrates *aph.21. lib.6.* Sed si velis accuratè distinguere, mania est cum ferocia, vt notat Galenus, *aph 53. lib. 6.* melancholia autem cum timore & tristitia, *ex aph. 23 lib.6.*

τοῖσι δὲ πρεσβυτέροισι.] Quid intelligat Hippocrates per πρεσβυτέρους, ipsemet declarauit *part. 59. sect. 2. lib. 1. epid.* cum inquit, *in quibus iam color natiuus superatur.* Idem Hippocrates appellauit γεραιτέρους *prognost. 69. lib.2.* Galenus autem interpretatur *semicanos & crudos senes,* medios inter florentes & verè senes.

καῦσοι.] Rursum hic duplex oritur difficultas. Vna, cur febres ardentes hyeme. Altera cur ætate constantibus. Galenus enim *ad part. 18. sect.3. lib. de humorib. & ad part. 16. sect.8. lib.6. epid. & ad aph.34. lib. 2.* inquit febrem ardentem hyeme esse non posse, nisi magna sit præter naturam affectio. Tamen Hippocr. *part.15.16.17.18.19. sect.2. lib.1. epid. & part. 61.62.63. eiusdem sect. & lib.* meminit febrium ardentiũ hyemalium, quæ leues erant, citra mortem, delirium & hæmorrhagiam. Sed ex Galeni commentariis in has auctoritates talis potest elici distinctio, febrem ardentem hyemalem esse duplicem. Vnam, quæ gignitur vitio humoris biliosi præcedente tempestate collecti, qui non euacuatus hyeme putruit. Alteram, quæ fit à deprauata diæta, quod videlicet seniores, etiam si debilem habeant coctionem, tamen eadem diæta vtuntur ac ætate florentes. Hîc igitur tam diæta deprauata, quàm per aluum duram biliosa euacuatione suppressa febris ardens excitabatur, in primis hepatis & ventriculi venis humore putrefacto. Senioribus autem istud eueniebat, quoniam *ex aph.30. lib.3.* febris ardens inter morbos hominum ætate constantium numeratur, ob malam viuendi rationem. Et cum sit quadruplex febris ardentis crisis, diarrhœa, hæmorrhagia, icterus, ex Hippocr. *part. 66. sect.2. lib.1. epid.* & rigor criticus, *ex aph 58. lib.4.* Rigor vix sperari poterat nisi in natura forti. Desiderabatur diarrhœa ob aluum duram. Non fit hæmorrhagia vltra trigesimum quintum annum. Supererat igitur icterus, qui tamen minus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

ſecurus eſt, vt & omnis abſceſſus, qui fit per decubitum humoris.

σκληρότητα.] Scripſit Hippocrates *part.28. ſect.5. lib. 6. epid. Venus quæ in ventre ſunt, durat.* Rationem reddit Galenus, *quia refrigerat & exſiccat.* Idem *part.27. ſect. eiuſd. & lib.* ſcripſit. *Refrigeratio quæ in ventre ſunt durat.* Et Gal. *in comm.* inquit, non tam vi refrigerationis id fieri, quæ viuis nobis tanta eſſe non poteſt in inteſtinis, vt fæces induret, quàm vi ſiccitatis. Frigus enim diutius excrementa coërcens facit vt exſiccentur. Et hæc cauſa eſt, cur hyeme aluus ſit dura.

MVlieribus autem tumores oboriuntur, & pituita alba, & vix in ventre concipiunt, ac difficulter pariunt, & fœtus magnos ac tumidos: deinde ex alimentis tabeſcentes ac deprauati fiunt, & purgatio commoda poſt partum mulieribus non contingit. Pueris vero herniæ accedunt, & viris varices, & vlcera in tibiis. Quare fieri non poteſt, vt tales naturæ longæuæ ſint, ſed ante temporis aduentum ſeneſcunt. Præterea fœminæ ſe in vtero habere putant, & vbi partus tempus adeſt, ventris moles illa ac plenitudo euaneſcit. Hoc autem contingit ex aqua, quum vteri ex aqua concepta laborant. Atque has quidem aquas ad omnem rem improbas eſſe cenſeo. Secundo vero loco eas, quarum fontes è petris ſcaturiunt. Duras enim eſſe neceſſe eſt: aut iſthic

Τῆσι δὲ γυναιξὶν οἰδήματα ἐγγίνεται. καὶ φλέγμα λευκόν. καὶ ἐν γαστρὶ ἴσχουσι μόλις. καὶ τίκτουσι χαλεπῶς. μεγάλα τε τὰ ἔμβρυα καὶ οἰδέοντα. ἔπειτα ἐν τῇσι τροφῇσι φθινώδεά τε καὶ πονηρὰ γίγνεται. ἥ τε κάθαρσις τῇσι γυναιξὶν οὐκ ἐπιγίνεται χρηστὴ μετὰ τὸν τόκον. Text. VII.

τοῖσι δὲ παιδίοισιν, κῆλαι ἐπιγίνονται. μάλιστα δὲ τοῖσιν ἀνδράσιν κίρσοι καὶ ἕλκεα ἐν τῇσι κνήμῃσιν. ὥς τε τὰς τοιαύτας φύσιας, οὐχ οἷόν τε μακροβίους εἶναι, ἀλλὰ προγηράσκειν τοῦ χρόνου τοῦ ἱκνευμένου· Text. VIII.

ἔτι δὲ αἱ γυναῖκες δοκέουσιν ἔχειν ἐν γαστρί. καὶ ὁκόταν ὁ τόκος ᾖ, ἀφανίζεται τὸ πλήρωμα τῆς γαστρός. τοῦτο δὲ γίγνεται ὑπὸ ὑδέρου, ὁκόταν ὑδρωπιήσωσιν αἱ ὑστέραι. τὰ μὲν τοιαῦτα ὕδατα νομίζω μοχθηρὰ εἶναι πρὸς ἅπαν χρῆμα. Text. IX.

δεύτερα δὲ ὅσων εἰσὶν αἱ πηγαὶ ἐκ πετρέων. σκληρὰ γὰρ ἀνάγκη εἶναι. ἢ ἔνθα Text. X.

TEXT. XI. ὅκου θερμὰ ὕδατά ἐστιν. ἢ σιδή-
ρος γίγνεται, ἢ χαλκὸς, ἢ ἄρ-
γυρος, ἢ χρυσὸς, ἢ θεῖον, ἢ στυ-
πτηρία, ἢ ἄσφαλτον, ἢ νίτρον.
ταῦτα γὰρ πάντα ὑπὸ βίης
γίνονται τοῦ θερμοῦ. οὐ τοίνυν ἐκ
τοιαύτης γῆς ὕδατα ἀγαθὰ γί-
νεται, ἀλλὰ σκληρά τε καὶ καυ-
σώδεα. διουρέεται χαλεπά· καὶ
πρὸς τὴν διαχώρησιν ἐναν-
τία εἰσίν· ἄριστα δὲ ὁκόσα ἐκ με-
τεώρων χωρίων ῥέει καὶ λόφων γεη-
ρῶν. αὐτά τε γάρ ἐστι γλυκέα.
καὶ λευκά. καὶ τὸν οἶνον φέρειν ὀλί-
TEXT. XII. γον οἷά τε ἐστι. τοῦ δὲ χειμῶνος
θερμὰ γίνεται. τοῦ δὲ θέρεος ψυχρά.
οὕτω γὰρ ἂν εἴη ἐκ βαθυτά-
των πηγέων. μάλιστα δὲ ἐπαι-
νέειν, ὧν τὰ ῥεύματα πρὸς τὰς
ἀνατολὰς τοῦ ἡλίου ἐῤῥώγασι, καὶ
μᾶλλον πρὸς τὰς θερινάς· ἀν-
άγκη γὰρ λαμπρότερα εἶναι,
TEXT. XIII. καὶ εὐώδεα, καὶ κοῦφα. ὁκόσα δὲ
ἐστὶν ἁλυκὰ καὶ ἀτέραμνα, καὶ
σκληρά, τὰ μὲν πάντα πίνειν οὐκ
TEXT. XIV. ἀγαθά· εἰσὶ δ᾽ ἔνιαι φύσιες καὶ
νοσεύματα, εἰς ἃ ἐπιτήδειά ἐστι
τοιαῦτα ὕδατα πινόμενα, περὶ
ὧν φράσω αὐτίκα· ἔχει δὲ καὶ
περὶ τουτέων ὧδε.

vbi calidæ aquæ exiſtunt, aut ferrum naſcitur, aut æs, aut argentum, aut aurum, aut ſulphur, aut alumen, aut bitumen, aut nitrum. Hæc enim omnia præ violentia caloris naſcuntur. Non itaque ex huiuſmodi terra aquæ bonæ prodeunt, ſed duræ & æſtuoſæ, quæ difficulter minguntur, & ad alui egeſtionem contrariæ ſunt. Optimæ verò ſunt, quæ ex ſublimibus locis ac terreis collibus fluunt. Hæ enim & dulces ſunt & albæ, & vinum modicum ferre poſſunt: & hyeme calidæ fiunt, æſtate verò frigidæ. Tales enim fuerint ex profundiſſimis fontibus. Maximè verò laudare eas oportet, quarum fluxiones ad ſolis exortus erumpunt, & præſertim ad æſtiuos. Neceſſe eſt enim odoratas eſſe ac leues. Quæcunque verò ſalſæ, & crudæ ac duræ ſunt, ad hoc quidem vt omnes bibant, non bonæ ſunt. Sunt tamen aliquæ naturæ & morbi, in quibus tales aquæ in potu commodæ ſunt, de quibus ſtatim dicam. Habet autem & de his hoc modo.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

IN CONTEXTVM ANNOTATIONES.

TEXT. VII. Τῇσι δὲ γυναιξὶν] Describit nunc Hippocrates morbos mulierum proprios, tam ratione suæ intemperiei frigidæ, quam ratione sexus. Ratione intemperiei duos, œdema & anasarcam. Ratione sexus, quinque; difficilem conceptum, molestum partum, tumidum fœtum, inopiam alimenti educto fœtu, & lochiorum purgationem non benè procedentem.

οἰδήματα.] Intelligit tumores molles & doloris expertes, qui compressi digito cedunt, suntque diuturni, *ex prognost.* 34. *lib.* 1. Sed si œdemata fiebant ad cutim, cur postea consurgebat hydrops anasarca, cum his abscessibus viderentur repurgari partes corporis interiores? Notatu dignum est, quod scribitur à Galeno *ad aph.* 15. *lib.* 2. abscessus videlicet duobus modis excitari: Aut enim vniuersa materia offendens à profundo corporis repurgatur in partes extimas, & hoc appellatur ab Hippocrate μετάστασις, estque maximè salutaris hæc abscessus ratio: Aut sic expurgatur ad extima vitiosus humor, vt remaneat fomes & perennis eiusdem procreatio in corpore, hocque appellatur apud Hippocratem *epigenesis*, & semper est mala; qualiter hic ex aquæ potu, refrigerato hepate & vniuersa corporis habitudine, excitabantur œdemata, ad quæ subsequebatur anasarca.

καὶ φλέγμα λευκόν.] Hippocrates *in libro de affectionibus internis* inquit à nimio somno, & ab aquæ potu gigni pituitam albam, quam facimus eam hydropis speciem quæ dicitur anasarca. Et in hac totum corpus tumet, venter incrassatur, pedes, femora, tibiæ, & scrotum inflantur, facies rubet, os siccum est, & sitit, spiratio frequens. Hic autem hydrops omnium est facillimus, partim quia venæ sectionem admittit, vt inquit Hippocrates in eodem libro, & Galenus *ad part.* 21. *sect.* 4. *lib. de vict. acut.* quàm etiam quia ventris profluuio facillimè curatur, *ex aph.* 14. *lib.* 6. *& aph.* 29. *lib.* 7. Sit ne autem curabilis an non hic hydrops, iudicatur intra triginta dies.

μεγάλα τε τὰ ἔμβρυα καὶ οἰδέοντα.] Huius rei meminit Hippocrates *in lib. de oct. part.* cum ait fœtus in vtero morbo sæpissimè laborare, vnde contingit illos esse crassiores atque maiores quàm par sit, non ab incremento, sed à tumore œdematoso. Qui tumor, si intra dies triginta non desederit, morbos parit, quoniam & alimentum & respiratio deterior redditur.

ἥτε κάθαρσις.] Scripsit Hippocrates *in libro de natura pueri, & lib.* 1. *de mulierum morbis*, conformationem fœminæ esse quadraginta duorũ dierum ad summum, masculi verò triginta: quo conformationis tempore mulier grauida potest esse menstrua. Ibidem Hippocrates inquit à par-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

tu fœminæ purgationẽ lochiorum esse quadraginta duorum dierum, à partu verò masculi triginta. Quibus ex locis patet eundem esse lochiorum purgandorum numerum dierum, qui fuit conformationis. Tamen quæ fœminam peperit, si viginti quinque diebus: quæ verò masculum, si viginti purgetur, rursum extra periculum est. Si secus fiat, aut inflammatio in causa est, aut os vteri clausum, aut debilis facultas expultrix, aut sanguis crassior, aut venę obstructæ: & tum vterus induratur, lumbi, latus, inguina, femora, pedes dolent, venter tumet, corpus horret, febris adest: aut translata ad caput materia aphonia fit atque conuulsio. Quod igitur harum mulierum venæ sint angustæ, sanguisque præ cotyledonum obstructione pituitosa, ac sua crassitie minus ad fluendum idoneus, non est bona à partu purgatio. Vnde & Hippocrates *in libro de mulierum morbis*, meminit mulierum lienosarum, quarum menses sunt hydropum similes, aut loturę carnium. Sunt autem mulieres palustris loci lienosæ.

πᾶσι δὲ παιδίοισι.] Ex Hippocrate *lib.* 3. *aphorismorum aphorismo* 24. 5. 6. 7. colligere est puerilem ætatem extendi vsque ad decimum quartum annum, diuidique in quatuor partes, quarum prima est recens natorum, secunda dentientium, tertia paulo prouectiorum, quarta accedentium ad pubertatem. TEXT. VIII.

κῆλαι.] Galenus *cap.* 10. *lib. de caus. morb.* herniam ponit inter morbos vitiatæ positionis, cuius duas assignat causas, dilatationem peritonæi ab humiditate nimia, aut eiusdem ruptionem à distentione, vel violento motu: fitque hernia, vel in scrotum prolapsu epiploi, intestini, carnis, venæ, aquæ, atque flatus; aut ad inguen, vt in virginibus. Hic fit hernia à nimia humiditate aquarum epotarum.

ἀνδράσι.] Galenus *ad prognosticum* 32. *lib.* 3. inquit nomen viri & mulieris ab Hippocrate non efferri solere nisi de perfectis, qui superarunt trigesimum annum.

κιρσοὶ καὶ ἕλκεα.] Galenus *ad part.* 26. *sect.* 3. *lib. de humor.* ait varices esse venarum in femoribus & cruribus dilatationes à crasso & melancholico sanguine. Tamen Hippocr. *in lib. de affect. intern.* meminit varicis in pulmone. Et Galenus *cap.* 4. *lib. de atra bile* varices ait esse venas ad scrotum, crura aut aliam quamuis partem, copia succi melancholici tumefactas. Fiunt autem præcipuè in tibiis, partim quia humor grauis est, partim quia summa est harum partium cum cęteris per venam cauam communicatio, partim quia crurum decliuis est situs, summaque debilitas caloris, quod crura procul sint à vitæ principiis. Hique varicosi abscessus sunt salutares, ex Hippocr. *sect.* 1. *lib.* 2. *epid.* quia infra, quia longissimè à ventre, quia remotissimè à morbo.

μακροβίους.] Ex Hippocr. *lib.* 1. *de diat.* duobus modis est vita breuis, fatali necessitate triplicis effluuij, & fortuitis accidentibus, cuiusmodi sunt in hominibus palustrium locorum lienis scirrhi, hydropes à dysenteria, diarrhœa, quartana: iuniorum peripneumoniæ & maniæ: seniorum febres ardentes hyemales: mulierum œdemata, leucophlegma-

tiæ, partus difficiles, purgationes lochiorum malæ; puerorum herniæ, virorum varices & vlcera. Nam ex enterocele retentis interdum eo loci excrementis & fæcibus fit tumor immedicabilis. Varix autem si curetur, vt inquit Galenus *cap.* 8. *lib. de sect. ven. cont. Erasistr.* periculum affert hydropis, nephritidis, apoplexiæ, pleuritidis, sputi, vomitusque sanguinei. Si non curetur, fiet aliquando tantus humoris affluxus, vt quia pars huic excipiendo non est capax, fiat ad interiora palindrome.

TEXT. IX. *ἔπι δὲ αἱ γυναῖκες.*] Signa veri conceptus in ea quæ sterilis erat, sunt ex Hippocr. *in lib. de nat. muliebri*, primum, si pauci fiunt menses, nec ij solito purgationis tempore, mox repente multi, puri & fortes, atque id semel. In fœcundis autem, si macies totius corporis, color cum virore pallidus, respiratio crebrior, oris ventriculi dolor, vt inquit Hippocrates *lib. de mulier. morb.* si cauus oculus atque distractus, si eius album liuidius redditum sit, vt inquit Hippocr. *in lib. de steril. & lib. de superfœt.* si os vteri citra duritiem clausum. *Aph.* 51 *lib.* 5. si menses non prodeunt, estque cibi fastidium sine horrore & febre superueniente, si mulier in coïtu sensit vteri sui motum, inquit Gal. *cap.* 3. *lib.* 3. *nat. facult. & cap.* 2. *lib.* 1 *de semine.* Et si tu arte cognoscere vis grauiditatem mulieris, mulsam dormituræ propina: & si tormina sentit, grauida est, *ex aph.* 41. *lib.* 5. aut terra erythrea oculos subline: & si pharmacum intro in cute recipitur, prægnans est, ait Hippocr. *in lib. de nat. mulieb.* Hæ igitur mulieres propter tumorem ab vteri hydrope, & propter varium aquæ in vtero motum pueruli gesticulationis similem, vt inquit Hippocrates *lib.* 1. *de mulierum morbis*, putant se grauidas.

ὑπὸ ὑδέρου.] Propter aquarum deprauatarum potum palustris loci mulieres hydrope vterino corripiuntur, qui secundum Hippocratis disciplinam in nouem species distribui potest, quarum duæ sunt à flatu, septem ab aqua. Hippocrates igitur *lib* 1. *de mulier. morbis* meminit hydropis ex mensium suppressione, in quo fastidium cibi, lumborum grauitas, ventris prominentia falsum dant grauiditatis argumentum: sed post tres menses erumpunt menstrua grumosa, carni corruptæ similia. Eodem libro est secundus vteri hydrops, in quo pauci menses & praui, ventris tumor grauiditati similis. Sed mammarum mollitie, lactis deprauatione, febre, rigore, oris vteri gracilitate & humiditate, iste tumor à vera grauiditate distinguitur. Tertius est, ex paucioribus, deterioribus, & per longius tempus fluentibus menstruis: post quæ menstrua concipiunt, sed statim vnà cum fœtu corrupto aqua educitur. Quartus est, cum retentis mensibus mammæ attolluntur, clauiculæ & thorax attenuantur, pedes & venter tument, & aqua fœtus instar mouetur in vtero. Ex lib. 2. de mulierũ morbis, educitur quintus hydrops, in quo menses prodeunt arenosi, cum vteri & venarum proximarum tumore, & ventris inferioris multa duritie. Item sextus, in quo quod effluit cruentum est, & saniosum, & mordicans. Rursum & septimus, in quo vteri flatuosi cum stridore & tumore, sed cum magno dolore &

febre. Ex libro de nat. mulieb. octauus hydrops vteri educitur, in quo fluunt menses deteriores, qui statim deficiunt cum tumore ventris, & siccitate mammarum, ore vteri gracili, calido, & aquoso. Superest ex eodem libro nonus ab vteri inflammatione, vnde vomitus, venter inflatus, cuius tumor crescit ad mensem vsque decimum; tum post decem menses venter aqua impletur, vnde ascites. Huic loco magis conuenit ea species hydropis, in qua mouetur aqua non secus quam fœtus.

Ἀτεράμνα δὲ.] Oribasius *lib 5. collectaneorum* alui duritiem, pectoris debilitatem, herniam, hydropem, brõchocelen morbos facit ab aquis duris. Tales autem eas esse quæ ex petrosis locis manant, patet ex Galeno *ad part.* 10 *sect.* 4. *lib.* 6. *epid.* Inquit enim aquas Tyburtinas, quæ tubulis lapideis Romam deferuntur, esse crudas propter aquæ ductum: multò ergo magis propter originem tales erunt. Improbantur quoque fistulæ plumbeæ propter cerussam, quæ dysentericas facit affectiones & homines reddit decolores. Soli testacei canales laudabiliores habentur. Sed Auicennas contra sententiam Hippocratis *lib.* 1. *fen.* 2. *doctr.* 2. *cap.* 16. videtur loqui, cum laudat petrosas aquas, quod terrena putredine non afficiantur, Sed hic loquitur Auicennas ex comparatione aquarum terræ impuræ, & terræ petrosæ. TEXT. X.

ἢ ἔνθα ὅκου.] Aliud argumentum deducit Hippocrates calidarum aquarum ex conditione terræ. Conditionem autem calidam esse probat à quatuor metallorum natura, & totidem rerum metallicarum vi. De rebus metallicis hic enumeratis quod calidæ sint, probatu facile est. Cum enim ex Galeno *cap.* 1. *lib.* 3. *temper.* ea omnia potestate calida dicantur, quæ vel facile ignem concipiunt, vel facile nos calefaciunt: Sulphur, quod ex Galeno *lib.* 9. *simpl.* fit à terra pingui impense calida & sicca, igneum est. Alumen (quod à virtute astringendi *στυπτηρία* dicitur;) Bitumen, quod teste Galeno *lib.* 11. *simpl.* resiccat, & ordine secundo calefacit; Nitrum, quod vstione tenuius redditum desiccat, digerit & attenuat: Hæc inquam omnia calida erunt. Sed de quatuor metallis quæstio est. Vitruuius enim *cap.* 3. *lib.* 8. *Architecturæ* aquas metallicas calidis opponit, & aurum, argentum, æs, ferrum, plumbum res durissimas & frigidissimas appellat, & morborum frigidorum effectrices. Atque id verum est ad tactum, & ad compactionem, quam vel frigus effecit, vel iuuit. Sed si consideremus generationem metallorum, atque principia, calida apparebunt. Primum enim in calidissimis locis, vt in Hispania, & India hæc plurima habentur. Principia autem horum metallorum duorum sunt generum. Nam si credimus Alberto Magno, cum omnium compositorum tria principia sint, sal, sulphur, & hydrargyros; metalla duobus istis postremis præcipuè constant. Est autem hydrargyros impensæ caliditatis, si consideremus in eo spiritum sulphureum, cuius vi promptissimè penetrat. Sed Aristoteles *cap. vlt. lib.* 3. *meteor.* inquit omnia fossilia ab exhalatione calida & sicca originem trahere: omnia verò metalla ab exhalatione calida TEXT. XI.

humida, quæ in terræ viſceribus compingitur & induratur. Igitur cum hæc omnia à principiis profluant calidis, aquas his in locis calidas eſſe neceſſe eſt.

ὃ πίνων ἂν.] Hæ omnes aquæ propterea quod habent virtutem aſtringentem, idcirco & vrinas & excrementa coërcent, & bileſcunt: tamen ratione medicamenti prodeſſe poſſunt, quemadmodum ratione alimēti nocere. Sulphureæ enim humores adurunt, febres cholericas accendunt, inquit Auicennas *tract. 5. lib. de remouendis à ſanitate nocumentis.* Sed conferunt apoſtematibus iuncturarum, verrucis pendentibus, & vuluæ doloribus, inquit idem Auicen. *cap. 59. l. 2. tract. 2.* Aluminoſæ pectus & vocem exaſperant, ſed vomitui, abortui, & ſanguinis ſputo proſunt. Bituminoſæ ſupra modum ſalſæ ſunt, ſed glutinandis vlceribus idoneę ſunt, inquit Galenus 11. *ſimpl.* Nitroſæ idem præſtant. Aquæ aureæ vi aſtringente cor vitalemque facultatem corroborant. Argenteæ palpitationi cordis conferunt. Ferreæ ſtomachum roborant. Æreæ colicam paſſionem curant, & renes expurgant.

TEXT. XII. ἐς τὸν οἶνον φέρειν.] Hippocrates inter ſigna melioris aquæ ponit eius à vino contemperationem. Quod enim promptè ab alio corpore afficitur, illud rarum eſt, & tenuium partium: vt hîc vinum per tenuitatem & mollitudinem aquæ bonę promptè ſubit, & ipſi ſuam qualitatem imprimit. Cuius rei faciliorem interpretationem dat Galenus *cap. 9. lib. 1. de elementis*, dum elementorum in compoſitis mixtionem cum aquæ & vini perfuſione comparat. Inquit igitur iſta duo corpora vinum & aquam ſe in minima confringere, vnde mutua ipſorum, actio, & paſſio, & qualitatum participatio: quæ tantò facilior eſt, atque promptior, quantò celerius ſe ad minimas particulas infringunt. Vt igitur vinum appellamus ὀλιγοφορὸν, quod ad minimum aquæ debilitatur: ſic hîc Hippocrates dicit aquam paucum vinum ferre, quæ ad minimam eius affuſionem vini guſtum habet.

τῷ δὲ χειμῶνος.] Huius rei demonſtrationem adfert Hippocrates *in lib. de nat. pueri.* Inquit enim, *omnia quæ à ſeipſis comprimuntur, calidiora ſunt, quàm ſi rarè poſita fuerint.* Quam propoſitionem illuſtrat triplici ſimilitudine, fimi condenſati, hordei madefacti, & veſtium pellicearum compactarum, quæ ſe inuicem adurunt. Terra autem propter hyemales pluuias ab humore grauiore cōprimitur, hordei inſtar, quod madefactum calidius eſt: vnde nullam perſpirationem habens, ſpiritus intus continet, qui aquas augent, & calidas efficiunt. Contrà æſtate vi ſolaris caloris terra rarefacta omnes ſpiritus exhalant, vnde frigiditas ipſius profunditati innaſcitur, & aqua pro capacitate terræ rarioris paucior, facilè refrigeratur. Quod Hippocrates illuſtrat ſimilitudine vtris ſemipleni, quem ſi perfores, & ſoli exponas, per euaporationem ſpirituum aqua refrigerabitur. Cui poſtremæ ſimilitudini lucem affert *part. 10. ſect. 4. lib. 6. epidemiωn.* Vbi Hippocrates ait aquam decoctam refrigerandam, ſic operiendam eſſe, vt vas plenum non ſit. Et Gale-

Galenus *in commentario* inquit ſemiplena promptius alterari, plena verò diutius in natura ſua conſeruari.

TEXT. XIII. ἡδέα καὶ κοῦφα.] Quemadmodum Hippocrates bonas aquas inquit eſſe dulces, non quod guſtu tales ſint, ſed poteſtate tantum, & per priuationem ſalſedinis: ſic & hoc loco dicuntur eſſe odoratæ aquæ, non quod habeant fragrantiam (ſic enim ſicciores eſſent, & minimè bonæ) ſed quod ſint citra vehementem aliquam qualitatem, quæ ſenſum feriat. Leues quoque dicuntur, partim quod propter tenuitatem partium promptè calorem frigusque ſuſcipiant, partim etiam quod epotæ nullum faciant in hypochondriis pondus, ſed diſtributione facili per omnes corporis partes ferantur.

TEXT. XIV. εἰσὶ δὲ ἔνιαι φύσιες.] Galenus *cap. 11. lib. de euchy. & cacochy.* inquit de alimentis neminem poſſe ſtatuere, niſi qui diſtinxerit corporis habitudinem raram & denſam. Nam rarioris corporis homines ſicciore, viſcoſiore, & copioſiore egent alimento: denſioris autem humidiore, tenuiore, & pauciore. Itaque aqua ſiccior & durior raro corpori, humidior & tenuior denſo conuenit.

TEXT. XV. Ὁκόσων μὲν αἱ πηγαὶ πρὸς τὰς ἀνατολὰς ἔχουσιν, ταῦτα μὲν ἄριστα αὐτὰ ἑωυτέων
TEXT. XVI. ἐστίν. δεύτερα δὲ τῶν τὰ μεταξὺ τῶν θερινῶν ἀνατολέων ἐστὶ τοῦ ἡλίου καὶ χειμερινῶν. καὶ μᾶλλον τὰ
TEXT. XVII. πρὸς τὰς ἀνατολάς. τρίτα δὲ τὰ μεταξὺ τῶν δυσμέων τῶν θε-
TEXT. XVIII. ρινῶν, καὶ τῶν χειμερινῶν. φαυλότατα δὲ τὰ πρὸς τὸν νότον, καὶ τὰ μεταξὺ θερινῆς ἀνατολῆς καὶ δύσιος· καὶ ταῦτα τοῖσι μὲν νοτίοισι
TEXT. XIX. πάνυ πονηρά. τοῖσι δὲ βορέοισιν ἀμείνω. τουτέοισι δὲ πρέπει ὧδε χρέεσθαι. ὅς τις μὲν ὑγιαίνει τε καὶ ἔρρωται, μηδὲν διακρίνειν. ἀλλὰ πίνειν αἰεὶ τὸ παρεόν. ὅς τις δὲ νούσου ἕνεκα βούλεται

QVæ quidem aquæ fontes ſuos ad orientes habent, hæ præ omnibus optimæ ſunt. Secundum ab his locum habent, quæ inter æſtiuos ſolis exortus ac hybernos emergunt, & magis hæ quæ ad orientes. Tertio loco ſunt, quæ inter occaſus æſtiuos ac hybernos ſcaturiunt. Peſſimæ verò quæ ad auſtrum, & quæ inter æſtiuum ortum & occaſum. Et hæ quidem ad auſtrales partes valde prauæ ſunt, ad boreales verò meliores. His autem hoc modo vti conuenit. Quiſquis ſanus eſt ac valet, is nullum diſcrimen faciat, ſed ſemper eam quæ præſens eſt, bibat. Quicunq; verò morbi gratia, eam quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

commodissima est bibere volet, is si ita fecerit, maximè sanitatem assequi poterit. Quorum quidem ventres duri sunt & idonei ad hoc vt amburantur, his dulcissimæ, & leuissimæ ac splendidissimæ conducunt. Quorum vero molles ventres, & humidi ac pituitosi sunt, his durissimæ & crudissimæ ac subsalsæ aquæ conferunt. Sic enim maximè resiccari poterunt. Quæcunque enim aquæ optimæ coctu sunt, ac facillimè liquidæ sunt, eas par est & ventrem maximè exoluere ac eliquare. Quæ verò crudæ sunt, & minimè coctu bonæ, hæ magis constringunt ventres ac resiccant. At enim mentiuntur homines de salsis aquis, propter imperitiam, in eo quod per aluum secedere, eamque soluere putentur. Maximè enim contrariæ sunt ad alui egestionem & secessum. Sunt enim crudæ, & coqui non possunt. Quare venter magis ab ipsis astringitur, quam eliquatur. Et de fontanis quidem aquis hoc modo res se habet. De pluuialibus autem, & quæ à niue fiunt, vt habeat, deinceps dicam. Aquæ igitur

τὸ ἐπιτηδειότατον πίνειν, ὧδε ἂν ποιέων μάλιστα τυγχάνοι τῆς ὑγιείης. ὁκόσων μὲν αἱ κοιλίαι σκληραί εἰσιν, καὶ ξυγκαίειν ἀγαθαί εἰσι, τουτέοισι μὲν τὰ γλυκύτατα ξυμφέρει, καὶ κουφότατα καὶ λαμπρότατα. ὁκόσων δὲ μαλθακαὶ αἱ νηδύες, καὶ ὑγραί εἰσι, καὶ φλεγματώδεες, τούτοισι δὲ τὰ σκληρότατα καὶ ἀτεραμνότατα, καὶ τὰ ὑφαλικά, οὕτω γὰρ ἂν ξηραίνοιτο μάλιστα. ὁκόσα γὰρ ὕδατα ἐστὶν ἕψειν ἄριστα, καὶ τὰ καθαρειώτατα, ταῦτα καὶ τὴν κοιλίην διαλύειν εἰκὸς μάλιστα καὶ διατήκειν. ὁκόσα δὲ ἐστὶν ἀτέ- Text. XX.
ραμνα, καὶ σκληρὰ καὶ ἥκιστα ἕψειν ἀγαθά, ταῦτα δὲ ξυνίστησι μᾶλλον τὰς κοιλίας καὶ ξηραίνει. ἀλλὰ γὰρ ψευσάμενοί εἰσιν οἱ ἄνθρωποι τῶν ἁλμυρῶν ὑδάτων περὶ δι' ἀπειρίην, καὶ ὅτι νομίζεται διαχωρητικά. τὰ δὲ ἐναντιώτατά ἐστιν πρὸς τὴν διαχώρησιν, ἀτέραμνα γὰρ καὶ ἀνέ- Text. XXI.
ψανα, ὥς τε καὶ τὴν κοιλίην ὑπ' αὐτῶν στύφεσθαι μᾶλλον ἢ τήκεσθαι. καὶ περὶ μὲν τῶν πηγέων ὑδάτων ὧδε ἔχει. περὶ δὲ τῶν ὀμβρείων, καὶ ὁκόσα ἀπὸ χιόνος Text. XXII.
φράσω ὅκως ἔχει. τὰ μὲν οὖν

TEXT. XXIII. ὄμβρια κουφότατα καὶ γλυκύτατά ἐστιν, καὶ λεπτότατα, καὶ λαμπρότατα. τήν τε γὰρ ἀρχὴν ὁ ἥλιος ἀνάγει καὶ ἀναρπάζει τοῦ ὕδατος τό τε λεπτότατον καὶ κουφότατον. δῆλον δὲ αἱ ἅλες ποιέουσιν. τὸ μὲν γὰρ ἁλμυρὸν λείπεται αὐτέου ὑπὸ πάχεος καὶ βάρεος, καὶ γίνεται ἅλες. τὸ δὲ λεπτότατον ὁ ἥλιος ἀναρπάζει ὑπὸ κουφότητος· TEXT. XXIV. ἀνάγει δὲ τὸ τοιοῦτο οὐκ ἀπὸ τῶν ὑδάτων μόνον τῶν λιμναίων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς θαλάσσης· καὶ ἐξ ἁπάντων ἐν ὁκόσοισιν ὑγρόν τί ἐστιν. ἔνεστι δὲ ἐν παντὶ χρήματι· καὶ ἐξ αὐτέων τῶν ἀνθρώπων ἄγει τὸ λεπτότατον τῆς ἰκμάδος καὶ κουφότατον. τεκμήριον δὲ μέγιστον ὅταν ἄνθρωπος ἐν ἡλίῳ βαδίζει, ἢ καθίζῃ ἱμάτιον ἔχων. ὁκόσα μὲν τοῦ χρωτὸς ὁ ἥλιος ἐφορᾷ, οὐχ ἱδρώη ἄν. ὁ γὰρ ἥλιος ἀναρπάζει τὸ προφαινόμενον τοῦ ἱδρῶτος. ὁκόσα δὲ ὑπὸ τοῦ ἱματίου ἐσκέπασται, ἢ ὑπ' ἄλλου του, ἱδροῖ. ἐξάγεται μὲν γὰρ ὑπὸ τοῦ ἡλίου καὶ βιάζεται. σώζεται δὲ ὑπὸ τῆς σκέπης, ὥστε μὴ ἀφανίζεσθαι ὑπὸ τοῦ ἡλίου. ὁκόταν δὲ εἰς σκιὴν ἀφίκηται, ἅπαν τὸ σῶμα ὁμοίως ἱδροῖ. οὐ γὰρ ἔτι ὁ ἥλιος ἐπι-

pluuiales leuissimæ & splendidissimæ sunt. Primum enim sol quod tenuissimum & leuissimũ est in aqua educit, ac sursum rapit. Clarum autem hoc ipsum mare facit. Quod enim salsum est, isthic relinquitur præ crassitudine ac grauitate, & fit mare. Quod verò tenuissimum est sol sursum rapit præ leuitate. Rapit autem tale non solum ab aquis stagnantibus, sed etiam ex ipso mari, & ex omnibus, in quibus aliquid humoris inest. (Inest autem in omnibus rebus.) Et ex ipsis hominibus tenuissimum ac leuissimum humorem ducit. Eius rei maximum signum inde sumere licet, vbi homo vestibus indutus in sole iter fecerit, aut sederit. Quascunque enim corporis partes sol aspicit, hæ non exudant (Sol enim quicquid compareat sudoris sursum rapit.) Quæ verò sub veste contectæ sunt, aut sub aliqua alia re, hæ exudant. Educitur enim ac domatur à sole sudor. Seruatur autem à tegumentis, vt ne disperdatur à sole. Quum verò in vmbram deuenerit, totum corpus similiter sudore perfluit. Non enim amplius sol

affulget. Quapropter etiam ex omnibus aquis hæ citissimè putrescunt; & odorem malum pluuialis aqua habet, eo quod ex plurimis congregata est ac permixta, vt citissimè putrescat. Ad hæc vero, vbi rapta est, & in sublime eleuata, dum circumfertur, & ad aërem permiscetur, quod turbidum est in ipsa, ac noctem refert, id excernitur ac decedit, & fit aër, & nebula. Quod verò tenuissimum & leuissimum in ipsa, hoc relinquitur ac dulcescit, dum à sole vritur ac coquitur. Fiunt autem & alia omnia quæ coquuntur semper dulcia. Quãdiu igitur dispersa fuerit, & nondum congregata, fertur sublimis. Vbi verò coaceruata fuerit, ac simul congregata derepente à ventis inter se aduersariis: tunc deorsum prorumpit, qua parte plurima collecta fuerit. Tunc enim hoc magis fieri verisimile est, quũ nebulas à vento stabilitatem non habente concitatas, ac procedentes derepente ventus contrarius ac aliæ nebulæ reliserint: atque tunc quidem prima ipsius pars congregatur: quæ verò à posteriore parte sunt,

λάμπει. διὰ τοῦτο δὲ καὶ σήπεται τῶν ὑδάτων τάχιστα τοῦτο, καὶ ὀδμὴν ἔχει πονηρὴν τὸ ὄμβριον. ὅτι ἀπὸ πλείστων ξυνῆκται καὶ συμμέμικται, ὥστε σήπεσθαι τάχιστα. TEXT. XXVI.
ἔτι δὲ πρὸς τουτέοισιν ἐπειδὰν ἁρπασθῇ καὶ μετεωρισθῇ περιφερόμενον καὶ καταμεμιγμένον ἐς τὸν ἠέρα, τὸ μὲν θολερὸν αὐτέου καὶ νυκτοειδὲς, ἐκκρίνεται καὶ ἐξίσταται, καὶ γίνεται ἠὴρ καὶ ὀμίχλη. τὸ δὲ λεπτότατον καὶ κουφότατον αὐτέου, λείπεται καὶ γλυκαίνεται, ὑπὸ τοῦ ἡλίου καιόμενόν τε καὶ ἑψόμενον. TEXT. XXVII.
γίνεται δὲ καὶ τ' ἄλλα πάντα τὰ ἑψόμενα αἰεὶ γλυκέα. ἕως μὲν οὖν διεσκεδασμένον ᾖ, καὶ μήπω ξυνεστήκει, φέρεται μετέωρον. ὁκόταν δέ κου ἀθροισθῇ, καὶ ξυστραφῇ ἐς τὸ αὐτὸ ὑπὸ ἀνέμων ἀλλήλοισιν ἐναντιωθέντων ἐξαίφνης, τότε καταῤῥήγνυται, ᾗ ἂν τύχῃ πλεῖστον ξυστραφέν. TEXT. XXVIII.
τότε γὰρ ἐοικὸς τοῦτο μᾶλλον γίνεσθαι, ὁκόταν τὰ νέφεα μὴ ὑπὸ ἀνέμου στάσιν ἔχοντος, ὡρμημένα ἐόντα, καὶ χωρέοντα, ἐξαίφνης ἀντικόψῃ πνεῦμα ἐναντίον, καὶ ἕτερα νέφεα. ἐνταῦθα μὲν πρῶτον αὐτέου ξυστρέφεται. τὰ δὲ ὄπισθεν ἐπιφέρεταί τε, καὶ οὕτω παχύνεται καὶ μελαίνεται.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

TEXT. XXIX. καὶ ξυστρέφεται ἐς τὸ αὐτὸ, καὶ ὑπὸ βάρεος καταρρήγνυται, καὶ ὄμβροι γίνονται. Ταῦτα μὲν ἐστιν ἄριστα κατὰ τὸ εἰκός. δεῖται δὲ ἀφέψεσθαι καὶ ἀποσήπεσθαι. εἰ δὲ μὴ, ὀδμὴν ἴσχει πονηρὴν, καὶ βράγχος καὶ βαρυφωνίην τοῖς πίνουσι προσίστασθαι.

insuper accedunt, & sic crassescunt & nigrescunt, ac simul congregantur, & præ grauitate deorsum prorumpunt, & pluuiæ fiunt. Atque hæ quidem aquæ optimæ sunt secundum hanc rationem. Verum opus habent, vt decoquantur ac excolentur. Sin minus, odorem prauum habent, & raucedinem, & vocis grauitatem bibentibus inde accedere par est.

IN CONTEXTVM ANNOTATIONES.

TEXT. XV. Πρὸς τὰς ἀνατολάς.] Hîc primum statuendum est, qui fontes dicantur esse ad orientem. In omni enim fonte tria consideramus, locum originis, locum scaturiginis, & riuum. Locus originis cùm sit subterraneus; locus scaturiginis, cùm sit angusti spatij nihil facit ad situm: sed riuus tantum, quo longius aqua spatiatur. Est igitur fons orientalis, cuius riuus versus orientem fluit. Et sic explicuit Hippocrates *text.* 13. Auicennas quoque *lib.* 1. *fen.* 2. *doct.* 2. *cap.* 16. aquas appellauit orientales, quæ ita decurrunt, vt illuminationi, calori, & coctioni solis opponantur. Galenus *cap.* 11. *lib.* 1. *tuend. sanit.* v detur appellare aquas septentrionales eas, quæ quia ad septentrionem fluunt, solem auersum habent.

ἄριστα αὐτὰ ἑωυτῶν.] Galenus *cap.* 11. *lib.* 1. *tuend sanit.* aquam laudat, cuius fons ad orientem erumpit per meatum mundum, & puram terram: hancque aquam ait esse omni ætati vtilissimam. Nam aquę & eduliorum cęterorum non est par ratio. Edulia alia atque alia huic aut illi ætati conueniunt: sed aqua orientalis puero, adolescenti, iuueni, & seni, omni denique ventriculo est idonea, quoniam (vt scribit Oribas. *lib.* 5. *collect.*) est mollis, tenuis, odorata, sincera, in calore & frigore moderata.

TEXT. XVI. Cum Hippocrates *text.* 17. loquatur de aquis, quæ sunt inter occasum æstiuum & hybernum, hic par est ex antithesi fieri mentionem aquarum, quæ sunt inter ortum æstiuum & hyemalem: quæ periphrasis pertinet ad ortum æquinoctialem, siue vernum. Nam si retineamus antiquam lectionem de aquis inter ortum & occasum æstiuos, erit periphrasis septentrionis: sicque sibi non constaret Hippocrates, qui hic eas aquas secundo loco bonas appellaret, quas *text.* 18. pessimas appellat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

TEXT. XVII. τρίτα δὲ τά.] Hic est difficultas, cum Hippocrates suprà situm occidentalem dixerit esse morbosissimum, quomodo nunc aquas ad occidentem fluentes dicat tertio loco bonas. Respondendum, non eandem esse aëris, ventorum & aquarum rationem. Nam Hippocrates supra dixit ventos occidentales esse autumno simillimos: sed de aquis loquens occidentalibus, non pessimam fecit earum conditionem. Nam aquas meridiei dixit esse salsas, duras, & crudas. Aquas septentrionis dixit esse frigidas & duras. Aquarum occidentis qualitates primas non reprehendit, sed hoc vnum, quod non essent claræ: Aqua autem turbata, colatura redditur clara. Vnde Cardanus *in hunc locum*, inquit promptius affici qualitatibus manifestis, id est, calore & frigore: ideo aqua meridionalis propter calorem mala; & septentrionalis propter frigus: sed eadem aqua rarius afficitur à qualitatibus occultis, cuiusmodi est inæqualitas caloris & frigoris in occidente.

XVIII. φαυλότατα δὲ τὰ πρός.] Hippocrates facit duo genera pessimarum aquarum, quarum aliæ sunt australes, aliæ septentrionales. Australes omnium sunt pessimæ, quia salsæ, crudæ & duræ. Septentrionales sunt secundo loco pessimæ, quia duræ & frigidæ. Inquit enim Galenus *cap.* 11. *lib.* 1. *tuendæ sanit.* aquas septentrionales, quod solem auersum habeant, esse concoctu difficiles, & tardi transitus per hypochondria. Præstant tamen australibus, quia tandem solis calore aut artificiosa coctione dulcescunt.

XIX. Hippocrates aquis expositis nunc ad earum vsum descendit. Et primum considerat quomodo sani se debeant habere ad aquas, quibus omnem permittit; tum quomodo ægri. Ægros autem considerat duobus modis, quatenus habent aluum duram, aut quatenus liquidam. Primis leuissimas aquas impertit. Secundis duras & salsas.

ὅςις μὲν ὑγιαίνει ϗ ἔῤῥωται.] Non vult Hippocrates, vt aquam quantumuis prauam homo sanus bibat: sed quia consuluit *aph.* 50. *lib.* 2. ad insueta aliquando & sensim esse transeundum; idcirco non vult hic sanos homines ea religione teneri, vt vnius aquæ potui se astringant. Galenus enim *comm. in hunc aph.* ait consuetudinem μονοειδῆ, id est, quæ vna & certa lege constet, esse parum tutam, ne si ex improuiso insolitis vti cogamur, grauius offendamur. Cornelius Celsus *cap.* 1. *lib.* 1. in eundem sensum ait sanum hominem nullis legibus obligari debere, atque id præsertim in aquæ potu. Cum enim aqua ex Auicenna *tract.* 5. *lib. de remouendis à sanitate nocumentis*, tribus modis tantum lædat, calorem natiuum debilitando, facultatem serosorum excrementorum secretricem imminuendo, & retentricem resoluendo: id aqua non potest nisi in corporibus iam infirmis, vt nec vlla causa procatarctica, vt inquit Galenus *cap.* 1. *lib. de causis procatarct.* Quin si teste Galeno *ad part.* 1. *sect.* 3. *lib.* 1. *epid.* praua oblata ægrum non offendunt si mediocris est morbus, multo minus sanum.

ὁκόσων μὲν αἱ.] Ex Galeno *ad aph.* 20 *lib.* 2. quatuor sunt omnino causæ alui duræ, paucitas assumpti alimenti, paucitas bilis ad aluum con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

fluentis, suctus hepatis vehemens, potentia retentricis facultatis. Calidius hepar validius sugit, siccior aluus potentius retinet. Quibus igitur propter hepar calidius, aut aluum sicciorem deiectio est dura, præcipuéque si sint iuuenes, his aqua frigida conducit, quoniam intestinorum corpus humectat, & hepatis calorem contemperat. Vnde dixit Galenus *cap.7.lib.1. de element.* tum elementum pro medicamento esse vsurpandum, cum summa qualitas in corpore necessaria est, vt aluo paratæ ad incendium nihil tam est accommodatum ad refrænationem quàm aqua. Et dixit Hippocrates aluo paratæ ad incendium, non autem æstuosæ, aquam conuenire, quia (vt notat Galenus *cap.5.lib.10. meth.*) corporibus ad summam siccitatem perductis, frigida non conuenit, ne (vt ait idem *part.32. sect.3. lib. de his quæ in medicatrina fiunt*) reuocatione caloris ad interiora, incendium augeatur. Quæri igitur hoc loco potest, an biliosis febribus aqua frigida conueniat. Sed respondendum ex Gal. *cap.5.lib.10.meth.* in principio harum febrium conuenire, si (vt ait idem *lib. 9.meth. cap.5.*) febris non sit ab obstructione, aut à cruda putredine, aut à scirrhoso, œdematoso, aut phlegmonoso tumore: nam in vero erysipelate licet.

μαλθακαί.] Duæ sunt omnino causæ alui liquidæ, assumptio copiosioris alimenti, quàm hepati sit opus; aut citior deiectio, quàm vt hepar possit attrahere. Prioris causa est os ventriculi superius frigidiore præditum temperamento, aut frigiditas hepatis ad attrahendum impotens. Posterioris tres omnino sunt causæ, bilis deorsum fluens, quæ expulsionem irritat; fortis expulsio ab instrumentorũ siccitate, debilis retentio ab humiditate. Hi igitur, qui ob frigidius os ventriculi plus appetunt, aut qui ob frigidius hepar parcius alimentum distribuunt, aut ob humiditatem debilius retinent, aqua salsa vtantur, quia calefacit & exsiccat. Qui verò ob multam bilem aluo sunt liquida, hi crudam & frigidam assumant.

ταῦτα δὲ ξυνίστησι.] Dicit Hippocrates aquis bonis facile subduci alnum, propterea quod retundunt calidiorem temperaturam, vnde minor fit suctus, & intestinorum corpus humectant, vnde facilior secessio per inferiora. Atque id probare possumus historia Galeni, quæ est *cap.5.lib. 10.meth.* Ait enim adolescentem febre tertiana correptum epota frigida primum bilem meracã vomuisse, mox aluo copiosè deiecisse. Sed citari potest Galeni auctoritas *ad aph. 13. lib. 4.* Vbi ait, aquam neque epotam, neque admotam solidas corporis partes natura sua humectare posse. Sed hic Galenus loquitur de ea humectatione, quæ fit per alimentum assimilatum; talis autem aqua (vt aqua est) esse non potest, quoniam nullum elementum nutrit.

ἀλλὰ γὰρ ψιυστάμβροι.] Quod hic scribit Hippocrates aquam salsam esse astringentem, confirmari potest authoritate Galeni, *cap.41. lib. de alimentis*, cum ait salis duplicem esse naturam; vnam quidem humores superfluos (id est, pituitosos) digerere, alteram corpora ipsa cogere in sese ac condensare. Idem *cap.20.lib.4.simplic.* ait in omni sale vim es-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

ſe obſcuram aſtringendi, præſertimque in foſſili, qui (vt inquit idem *cap.21.lib.4.ſimpl.*) quia minus calidus eſt, ſed durior, denſior, & terrenus magis, idcirco vehementius aſtringit. Sed authoritates in contrarium afferri poſſunt. Primum enim Dioſc. *cap.15.lib.1.* ait aqua marina aluum turbari: Auicennas *lib.1.tract.2.cap.59.* ſcribit aquam marinam clyſteribus adhibitam aluum ſoluere. Aëtius *tetrab.3.ſerm.1.cap.45.* ſcribit dyſentericorum aluos aqua puteali ſubſalſa turbari. Sed ipſemet Hippocrates *lib.2.de diæt.* ſcribit ſalſamenta ſiccare & attenuare, pleraque etiam aluum leniter ſubducere. Paulo poſt ait ſalſa minus alere, quia per calorem humiditate priuata ſunt. Præterea etiam attenuare, exſiccare, & ſufficienter aluum mouere. Et rationes pro confirmatione authoritatum dari poſſunt: quod quæcunque mordicant, facultatem inteſtinorum expultricem irritant. Soluenda autem diſputatio eſt eiuſdem Galeni authoritate *lib.9.ſimpl.* Vbi inquit ſalis mediam eſſe naturam inter abſterſionem & aſtrictionem: adeo vt ſal dicatur abſtergere excrementa pituitoſa quæ adſunt, aſtringere autem corpus ipſum ventris in poſterum, quoniam ipſum ab omni humiditate exſiccat atque calefacit: & vt dicimus rheum aſtringendo vacuare, ſic etiam & ſalem.

XXI. *περὶ δὲ τῶν ὀμβρίων.*] Hippocrates aquæ pluuiæ quatuor virtutes attribuit, leuitatis, dulcedinis, tenuitatis & ſplendoris, ex quibus colligit eam eſſe optimam. Has virtutes ei ineſſe duplici confirmat argumento, quorum primum eſt à materia pluuiæ; alterum à generationis modo. Materiam ait eſſe omnem humorem tenuem cuiuſcunque corporis, & id probat duobus argumentis. Primum eſt à mari, cuius tenuem humiditatem ſol haurit: alterum ab homine, cui humiditatem futuram ſudoris materiam ſol eripit. Modus generationis eſt ſegregatio eius quod in tota materia tenue eſt, & craſſioris in nubem conuerſio.

τὰ μὲν οὖν ὄμβρια.] Auicennas *lib.1.fen.2.doct.2.cap.16.* ait aquas pluuias eſſe optimas, præcipuéque æſtiuas & cum tonitru, bonitatiſque cauſam eſſe ait ſubtilitatem. Aëtius *tetrabibl.ſerm.3.cap.165.* ait aquam pluuiam eſſe optimam potu ac leuiſſimã, ſi ſtatim excipiatur & coletur: inimicam tamen picrocholis, febrientibus & ictericis. Oribaſius *εὐπο-ριστῶν lib.1.cap.14.* laudat æſtiuas & tonitruales, vituperat eas quæ iam mutari incipiunt. Cardanus interpres pluuias poſt brumam ait eſſe malas; quia ſunt niuales. Item quæ guttatim cadunt, quia non ſunt repurgatæ. Quæ ſub hyemis principium fiunt & vere, bonæ. Nocturnæ item diurnis meliores. Sed quæ ſub caniculam, malæ, quoniam exuſtæ. Quod poſtremum eſt ab Hippocrate alienum. Statuendum enim ex Hippocrate *part.17.ſect.4.lib.6 epid.* quadruplicem eſſe aquam pluuiam, æthercam, tonitrualem, ὡραίαν, & procelloſam: ex quibus tres primæ ſpecies bonæ, ſola vltima mala. Eſt autem ætherea pluuia, quæ fit puro & ſereno cælo. Eſt tonitrualis, quæ fit Ioue fulminante, & ea bona, quoniam calore cocta eſt: fit enim fulmen, cum aut calor igneus in nubis ventre concluditur, aut cum nubes mutuo attritu colli-

colliduntur, & motu collisionis calefiunt. Est ὡραῖα; quæ fit ea parte æstatis, quæ appellatur ὥρα: & est caniculæ tempus, sub quo maturantur fructus. Est procellosa, quæ fit ex densis nimbis. Et hæc nec elaborata coctione est, nec confecta, ideoque mala. Pluuias autem bonas necessarium est esse dulces, quoniam quicquid tenue est, dulce est, vt inquit Aristoteles: & quoniam omnis pluuia coctionis est argumentum, vt ait idem.

τήν τε γὰρ ἀρχὴν ὁ ἥλιος.] Galenus *ad part.* 8. *sect* 1. *lib.* 1. *epid.* ait materiam pluuiæ esse vaporem calidum, qui sponte sursum feratur, & postea excipientis aëris frigore condensetur. Aristoteles autem *cap* 9. *lib.* 1. *meteor.* scribit, quod terra immota consistat, contingere vt à solis radiis circumfusus humor, in vaporem mutatus eleuetur, qui postea in media regione aëris à suo calore derelictus ambientis frigore cogitur, fitque nubes, quæ postea vi solis in aquam resoluatur. Cum igitur quod à sole attrahitur, sit vapor, tenue sit oportet. XXII.

δῆλοι δὲ αἱ ἅλες.] Aristoteles *probl.* 35. *sect.* 23. ait mare simul esse salsum & amarum, quod in ipso plures sapores reperiri possint, atque hi sint cognati. *Eiusd. sect. probl.* 30. scribit mare superius esse salsius, quia sol quod tenue ac dulce est, attrahit: inferius autem contendit esse dulcius. Sed *cap.* 2. & 3. *lib.* 2. *meteor.* salsedinis maris duplicem causam assignat à duplici genere exhalationis. Nam ab aqua exhalatio calida humida sursum eleuatur, à terreno corpore exhalatio calida & sicca excitatur, quæ corpus ipsum maris percoquit: omne autem quod nimis coctum est, salsum redditur. XXIII.

ἔνεστι δὲ ἐν παντὶ χρήματι.] Aquam in omnibus rebus esse inde patet, quoniam sine humido nihil conglutinatur, adeo vt Thales Milesius crediderit omnium rerum principium esse aquam Quod autem illa sit in omnibus rebus quasi materia, probat Scaliger *in Cardanum exercitatione* 39. ab etymologia dictionis: Nam ὕλη materiam significat, estque (inquit ille) nomen Syriacum à Cadmo cum literis in Græciam allatum, & lingua Syriaca significat aquam: quasi Græci voluerint significationis translatione denotare aquam omnium rerum esse materiam. XXIV.

ὁκόσα μὲν τοῦ χρωτὸς ὁ ἥλιος.] Arist. *probl.* 36. & 37. *sect.* 2. hanc quæstionem mouet, cur partes soli expositæ non sudent: causamque adfert, quod calore solis humor in spiritum mutetur, aut tam cito exsiccetur, vt sudoris sensus nullus possit percipi. Et in eandem ferè sententiam Hippocr. *lib.* 2. *de diæt.* inquit solem & ignem cum calida sint & sicca, ex corpore humiditatem attrahere: eaque causa est, cur in sole non sudetur. Cæterum Hippocrates argumentum attractionis solaris ex homine ducit, vt ex comparatione concludat multo magis solem à cæteris rebus posse attrahere, si ab homine tam mobili aliquid educat.

ὑπὸ τοῦ ἱματίου.] Ex Hippocrate *lib.* 2. *de diæt.* calefacto sanguine & attracto ea quæ sunt in corpore celeriter mouentur, & quæ spiritus rationem habent, statim purgantur & euaporant, vt fumigines. Quod autem compactum est, calescit & attenuatur, atque ex carne foras ex-

trusum sudor vocatur. Id facilius explicari potest auctoritate Galeni *cap.12.lib.1.sanit. tuend.* Inquit igitur à tertia coctione duplex esse excrementum. Alterum est instar semicoctarum reliquiarum alimenti. Alterum autem fuit totius alimenti vehiculum serosum. Hoc sub cute latitans interdum in speciem halitus dissoluitur, interdum violento motu erumpit, & tum est sudor, qui fit præcipuè in vmbra, corpore iam calefacto, quoniam (vt inquit Hippocrates *lib.2.de diæt.*) vmbra & frigus moderatè humectant, dantque magis, quàm accipiunt.

XXV. διὰ ταῦτα δὲ καὶ σήπεται τῶν ὑδάτων.] Aliud est Hippocratis argumentum bonitatis aquæ, quod citò & facile putrescat. Nam, vt inquit Paulus Ægineta *cap.50.lib.* 1. facilitas alterationis virtuti magis adscribenda, quam vitio. Quam eandem sententiam sequitur Orib.*l.1.euporist.c.14.* Et confirmari potest authoritate Gal. *c.4.lib.2.de præsagit.ex puls.* Hic enim cum inquirit, cur qui rarius ægrotant, grauius ægrotant; contrà qui frequentius, leuius. Rationem reddit, quod vnumquodque, quo à leuiori causa excitatur vitium, eo leuius est. Est autem causa duplex, cur aqua pluuia cito putrescat leuiori de causa. Prima, quoniam est tenuiorum partium, ideoque facilis alterationis. Secunda, quod ex rebus heterogeneis constet. Omnis autem diuersarum substantiarū congressus, aut fit ad generationem, si in eodem calore conueniant; aut ad corruptionem, si diuerso. Vnusquisque enim proprius calor suæ substantiæ, alteri erit externus, vnde corruptio. Sed contra sententiam Hippocratis duplex adfertur auctoritas. Vna Corn.Cels.*cap.30.lib* 2. Altera Galeni, *cap.2.lib.6.de cōposit.medic secund.loc.* Inquit igitur Celsus aquas pluuias esse duras, ideoque tardè putrescere; qui textus debet intelligi de nimbosis tantum, de quibus superius actum est. Gal. autem inquit confectionem *diacodionis* idcirco in aqua pluuia fieri debere ne putrescat. Sed aqua pluuia sola, quia tenuis est, facile putret; at in compositione putredinem arcet, quoniam astringit.

XXVI. τὸ μὲν θολερὸν αὐτέῃ ἐστί.] Galenus *ad part.4.comm.2.in lib. prorrhet.* vbi Hippocrates meminit πνεύματος θολεροῦ, negat in vllis Hippocratis libris legitimis aërem θολερὸν, vt vrinam θολερὴν dici posse, nisi fortè quis aërem vapore plenum intelligat. Tamen ex hac lectione lapsus memoria Galenus videtur.

καὶ γίγνεται ἠὴρ καὶ ὀμίχλη.] Galenus *ad part. 19. sect. 4. lib. 6. epid.* distinguit aërem & æthera, eo quod cœlum serenum dicatur æther, nubilosum autem aër, vt hic videtur intelligere Hippocrates, quia loquitur de aëre à nubibus obscurato. Et Plutarchus *lib. de primo frigido*, aërem inquit à Græcis appellari κνέφας, quasi κενὸν φάεος, id est, expers luminis. Subiunxit autem Hippocrates ὀμίχλη. Notatu dignum est quod scribitur ab Aristot. *cap.9.lib.1.meteor.* distingui ἀτμίδα, id est, vaporem; νέφος, id est, nubem; & ὀμίχλην, id est, nebulam. Nam si ex aqua generandus est aër, medium huius generationis appellatur vapor: si ex aëre generanda est aqua, medium huius generationis appellatur nubes. Ideoque dixit Hippocrates *in lib.de nat.pueri*, nubem nihil aliud esse,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

quàm aquam in aëre contentam. Nubis autem concretæ superfluitas atque recrementum, quod in aquam mutari non potuit, est nebula: ideoque dixit Arist. *in lib. de mundo*, nebulam esse corpus ineptum ad generationem aquæ.

τὸ δὲ λεπτότατον καὶ κουφότατον.] Videtur Aristoteles ab Hippocrate dissentire. Aristoteles *cap. 9. lib. 1. meteor.* ait exhalationem futuræ pluuiæ sursum eleuatam à suo calore relinqui, qui partim spargitur per vniuersam aëris capacitatem, partim extinguitur à frigore: vnde caloris defectu & loci refrigeratione fiat aqua. Contrà Hippocrates materiam pluuiæ nubem vult à sole coqui vt dulcescat. Sed verum quidē est condensationem nubis esse à frigore, quod tamen non impediat coctionem à radiis solaribus manantem, cùm sol nunquam otietur. Vnde & idem Arist. *eodem capite & lib.* inquit oriente sole exhalationes sursum ferri; occidente autem deorsum in pluuiam labi: vt inde facile sit colligere, toto diurno tempore materiam esse percoctam.

γίγνεται δὲ ἐκ τ' ἄλλα παῖδα τέ.] Galenus *cap. 11. lib. 4. simplic.* ait dulcia fieri duobus modis. Quædam calore suo, vt mel. Quædam calore externo, vt quæ ad ignem coquuntur: & hæc, si nimiam coctionem adepta fuerint, amarescunt, vt inquit Galenus *part. 2. sect. 3. lib. de vict. acut.* Omne autem dulce à temperato calore fit, ideoque omne coctum dulce est, vt inquit Arist. *cap. 1. lib. 3. de animal. generatione.*

ἕως γὰρ οὖν διεσκεδασμένον.] Quemadmodum in corporibus humanis ex XXVII.
compressione cerebri per frigus (vt est apud Aristotelem *cap. 7. lib. 2. de part. animal.*) fit humorum in partes subiectas expressio: sic vbi nubes congregata fuerit, ex condensatione comprimitur, & per compressionem humor exprimitur, quem subigebat plurimus calor contentus in nube, vt contendit Aristot. *cap 11. lib. 1. meteor.*

ὑπὸ ἀνέμων ἀλλήλοισιν.] Ex hac ventorum contrariorum pugna nubem comprimi, pluuiamque excitari, docuit Aristot. *probl. 5. sect. 26.* cum inquit, si mons opponatur ventis, tum nubem hic cogi, quoniam vlterius à ventis propelli non potest: & hac condensatione premi, rumpi, vnde pluuiæ demissio.

ὅτε γὰρ ἐοικὸς τοῦτο.] Ostendit hoc loco Hippocrates, & quonam pacto XXXVIII.
nubes per ventorum contrarietatem sibi inuicem succedant, & mutua collisione deorsum ferantur, vnde excitetur pluuia. Et quoniam Hippocrates hoc loco meminit *collisionis*, videtur tacitè attingere aquam, quam appellauit in epidemiis βροντιαῖον, id est, fulguralem. Nam, vt docet Arist. *cap. 9. lib. 2. meteor.* cùm exhalationis vtrumque genus concretione in nubem cogatur, & potestate remaneat, nubesque crebriores per cumulum aggregentur, tum fulmina propter collisionem erumpant oportet, deorsumque quamuis ignea ferantur, quia omnis elisio in contrariam rei densæ partem efficitur. Hæc ergo allisio nubium circunstantium facit tonitru: ex allisione spiritus deturbatus concepta flamma facit coruscationem; & hic spiritus si corpulentior sit, obuia conquassans, appellatur fulmen. Ergo propter plurimum calorem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

conclusum in nube tonante, necesse est aquam esse magis coctam.

καὶ οὕτω παχύνεται, καὶ μελαίνεται.] Galenus *ad part.* 8. *sect.* 1. *lib.* 1. *epid.* comparans atros corporum & puros vapores cum exhalationibus à terra, ait causam splendoris aut nigredinis nubium esse raritatem corporis & densitatem. Nam quæ nubes rara est, quia totos radios solares in se suscipit, est alba; quæ densa, quia non recipit, fit nigra. Sed Aristot. *in libro de coloribus*, ait tribus modis nigrum aliquid fieri. Per se, cum corpus natura nigrum est, & visum congregat. Per accidens, cum à re visibili nulla lux ad oculum defertur: tum enim cum locus ambiens videatur, alterum quod non videtur apparet nigrum. Tertius modus est, cum rara lux & exigua ab aliquo corpore resilit, vnde vmbræ apparent nigræ. Duo postrema valent in nube, quæ propter opacitatem lucem ad oculum non defert, & à qua lux exigua videtur resilire.

XXIX. ἀφέψεσθαι καὶ ἀποσήπεσθαι.] Galenus *ad part.* 10. *sect.* 4. *lib.* 6. *epid* ait calefactione aquam duo consequi commoda. Vnum attenuationis, alterum secretionis rerum heterogenearum quibus redundat. Sed id fit in aqua, si ante perfectam putredinem coquatur. Nam, vt docet Galenus *ad aph.* 17. *lib.* 2. comparatione vini quod incipit acescere, coctio incipientem putredinem emendat. Quod autem Hippocrates nomen corruptionis hic de coctione dixerit, id nemini mirum, cum & in libro de alimento eadem ratione sit vsus.

καὶ βράγχος.] Paulus Ægineta *cap.* 50. *lib.* 1. inquit ab aqua pluuia raucitates, tusses, vocisque grauitates excitari cum incipit putrescere. Cur autem præcipuè has partes afficiat, colligere est ex Gal. *cap.* 17. *lib.* 2. *simpl.* Inquit enim tussim & raucedinem arteriæ inæqualitate fieri. Fit autem inæqualis ab oleis propter litum, à rebus acribus & subsalsis, itemque astringentibus propter asperitatem. Est autem aqua pluuia natura sua astringens, ideoque dysentericorum clysteribus adhibetur. Est subsalsa, vt docet Scaliger *exerc.* 51. *in Card.* Et propter putredinem ab externo calore acrimoniam acquisiuit. Omnibus igitur suis qualitatibus pectori nocet.

AT verò aquæ ex niue ac glacie productæ, omnes malæ sunt. Quum enim semel concretæ fuerint, non amplius in pristinā naturam restituuntur. Sed quod quidem in ipsa clarum & leue, & dulce est, excernitur ac disperditur: quod verò tur-

ΤΑ δὲ ἀπὸ χιόνος καὶ κρυστάλλων, πονηρὰ πάντα. ὁκόταν γὰρ ἅπαξ παγῇ, οὐκ ἔτι ἐς τὴν ἀρχαίην φύσιν καθίσταται, ἀλλὰ τὸ μὲν αὐτέου λαμπρὸν καὶ κοῦφον, καὶ γλυκὺ ἐκκρίνεται, καὶ ἀφανίζεται. τὸ δὲ θο- Text. XXX.

λωδέστατον καὶ σταθμωδέστατον, λεί-
πεται. γνοίης δ' ἂν ὧδε. εἰ γὰρ βού-
λει ὅταν οἱ χειμῶνες ἀγγεῖον μέτρῳ
ἐγχέας ὕδωρ, θεῖναι ἐς τὴν αἰθρίην,
ἵνα πήξεται μάλιστα. ἔπειτα τῇ
ὑστεραίῃ εἰσενεγκὼν εἰς ἀλέην, ὅ-
που χαλάσῃ μάλιστα ὁ παγετός.
ὁκόταν δὲ λυθῇ, ἀναμετρεῖν τὸ
ὕδωρ, εὑρήσεις ἔλασσον συχνῷ.
XXXI. τοῦτο τεκμήριον, ὅτι ὑπὸ τῆς
πήξιος, ἀφανίζεται καὶ ἀναξη-
ραίνεται τὸ κουφότατον καὶ λεπτό-
τατον, οὐ τὸ βαρύτατον, καὶ πα-
χύτατον, οὐ γὰρ ἂν δύναιτο. ταύ-
τῃ οὖν νομίζω πονηρότατα ταῦ-
τα τὰ ὕδατα εἶναι τὰ ἀπὸ χιόνος
καὶ κρυστάλλου, καὶ τὰ τούτοισιν
ἑπόμενα πρὸς ἅπαντα χρήμα-
τα. περὶ μὲν οὖν ὀμβρίων ὑδά-
των, καὶ τῶν ἀπὸ χιόνος καὶ κρυ-
XXXII. στάλλων, οὕτως ἔχει. λιθιῶσι δὲ
μάλιστα ἄνθρωποι, καὶ ὑπὸ
νεφριτίδων καὶ στραγγουρίης ἁλί-
σκονται, καὶ ἰσχιάδων, καὶ κῆλαι γί-
νονται, ὅκου ὕδατα πίνουσι παν-
τοδαπώτατα, καὶ ἀπὸ ποταμῶν
μεγάλων, εἰς οὓς ποταμοὶ ἕτεροι
ἐμβάλλουσιν. καὶ ἀπὸ λίμνης, εἰς
ἣν ῥεύματα πολλὰ καὶ παντοδα-
πὰ ἀφικνέονται. καὶ ὁκόσοι ὕδασιν

bidissimum est ac ponderosissimum, relinquitur. Hoc verò cognoueris hoc modo. Si enim volueris hyemis tempore, vasculum certa aquæ mensura infusa, sub dio exponere, quo maximè congeletur: deinde postridie in locum calidum deportatum sinere, quo maximè glacies liquescat, & vbi exoluta fuerit, aquam metiri: reperies aquam multo pauciorem. Atque hoc signum est, quod à congelatione id quod leuissimum ac tenuissimum est, disperditur, & non quod grauissimum & crassissimum existit. Non enim hoc disperdi potest. Hac igitur de causa has aquas, quæ à niue & glacie eliquantur, pessimas esse puto ad omnes res. Itemque eas quæ ad has sequuntur. Atque sic quidem de pluuialibus & niualibus ac glacialibus aquis res se habet. Calculo verò maximè laborant homines, & ex renum affectionibus & vrinæ stillicidio, & coxendicum morbo corripiuntur, & herniæ fiunt, vbi aquas omnigenas bibunt, & de magnis fluminibus, in quæ alia deferuntur, & de stagno in quod fluxiones multæ ac omnis generis deueniunt; & qui aquis

inuectitiis vtuntur, quæ ex longo & non breui locorum interuallo afferuntur. Non enim fieri poteſt, vt alia aqua ſimilis ſit alij. Sed aliæ dulces ſunt, aliæ ſalſæ & aluminoſæ, aliæ de calidis fluunt. Vbi vero hæ ſimul inter ſe miſcentur, diſſident: & quæ fortiſſima eſt, ſemper ſuperat. Præualet autem non ſemper eadem, ſed aliàs alia. Sed & ex ventis, alij quidem Boreas robur exhibet, alij verò Auſter, & de reliquis eadem ratio exiſtit. Talibus igitur neceſſe eſt limum & arenam in vaſis ſubſidere: & ab his, ſi potentior, morbi prædicti fiunt.

ἐπακτοῖσι χρέονται διὰ μακροῦ ἀγομένοισι, καὶ μὴ ἐκ βραχέος. TEXT. XXXIII.
οὐ γὰρ οἷόν τε ἕτερον ἑτέρῳ ἐοικέναι ὕδωρ. ἀλλὰ τὰ μὲν γλυκέα ἐστὶ. τὰ δὲ ἁλυκά τε καὶ στυπτηριώδεα τὰ δὲ ἀπὸ θερμῶν ῥέει. ξυμμισγόμενα δὲ ταῦτα ἐς τωὐτὸν ἀλλήλοισιν, στασιάζει. καὶ κρατέει ἀεὶ τὸ ἰσχυρότατον. ἰσχύει δὲ οὐκ ἀεὶ τωὐτό. ἀλλ' ἄλλοτε XXXIV.
ἄλλο. καὶ τὰ πνεύματα, τῷ μὲν γὰρ βορέης τὴν ἰσχὺν παρέχεται. τῷ δὲ, ὁ νότος. καὶ τῶν λοιπῶν πέρι ωὑτὸς λόγος. ὑφίστασθαι οὖν τοῖσι τοιουτέοισιν ἀνάγκη ἐν τοῖς ἀγγείοις ἰλὺν καὶ ψάμμον, καὶ ἀπὸ τούτων πινομένων τὰ νοσήματα γίνεσθαι τὰ προειρημένα.

IN CONTEXTVM ANNOTATIONES.

TEXT. XXX. Τὰ δὲ ἀπὸ χιόνος.] Hippocrates aquas niuales & glaciatas pluuiis opponit tanquam omnino contrarias, eo quod in pluuia, quidquid eſt tenuius ac dulcius retinetur: contrà in aqua glaciata, quidquid grauius eſt & craſſius remanet: omnis autem tenuitas concretione deperditur.

ἀπὸ χιόνος καὶ κρυστάλλων.] Ex Ariſt. *in lib. de mundo*, ex nubium coactarum percuſſione & eliſione, fit aquæ gelatæ (quæ nix eſt) expreſſio. In niue autem tria conſiderare oportet; qualitatem frigidam, colorem album, conſiſtentiam ſpumoſam. Vi concretionis & gelatus eſt frigida. Vi colliſionis fit ſpumoſa & alba, quoniam per colliſionem plurimum ſpiritus in materia craſſa retinetur. Eſt autem Ariſtotelicum axioma *cap. 2. lib. 2. de animal. generat. omnem ſubſtantiam humidam, quæ beneficio incluſi ſpiritus ſpumoſa redditur, albeſcere.* Gelu autem eidem Ariſto-

teli *in lib. de mundo*, eſt aqua, quæ ex puro ſerenoque cœlo vniuerſim concreuit. Diſtinguitur igitur à niue duobus modis. Primus eſt, quia nix fit cœlo nubiloſo, gelu autem cœlo ſereno. Secundus eſt, quia gelu vniuerſim concreſcit, nix autem propter ſubtilitatem materiæ, & concluſum ſpiritum tota concreſcere non poteſt. Interim vtriuſque generationis forma oſtendit has aquas eſſe peſſimas, propter duritiem, & frigoris exceſſum.

ὑπὸ τῆς πήξιος.] Quæſtio hic oriri poteſt, an velit Hippocrates in ipſo congelationis actu, quod tenue eſt diſperdi; an vero in reſolutione. Sed ſi ſequamur interpretationem Oribaſij *cap.* 14. *lib.* 1. εὐποριστῶν, in ipſa congelatione per compreſſionem fit humoris tenuis & dulcis expreſſio, & per expreſſionem diſſipatio. Interpretationem Oribaſij confirmat experientia, quod aquæ congelatæ margines ſtatim demittuntur, & vas minus plenum apparet. Quia etiam gelu non fieret, niſi frigiditas ambientis per omnem ſubſtantiam aquoſam penetraret. Hinc patet vi frigoris ipſam in aqua latentem deperdi. Quod ſi quid remanſit, in glaciei reſolutione rurſum idipſum euaporat, adeo vt aqua glaciata omnibus modis mala ſit. Tamen Galenus *cap.* 13. *lib. de euchym.* aquæ niualis vſum ad vini refrigerationem homini temperato permittit. XXXI.

πρὸς ἅπαντα χρήματα.] Aquæ enim frigidæ, velut nix & glacies, exaſperata per frigus arteria, tuſſes mouent, induratis venis ipſas rumpunt, compreſſo cerebro deſtillationes mouẽt, penetratione ſua viſcera mordicant, condenſando cutem obdurant, refrigeratione caloris natiui ſuppurationem impediunt, eius extinctione nigrorem inducunt, pororum coarctatione rigorem excitant febrilem, oſſa, dentes, neruos, dorſalem medullam lædunt. Præter quæ Cardanus addit ab aqua glaciata ſcirrhum hepatis, colicum dolorem, renum & veſicæ calculum, ventriculi noxam vſque ad pulſus intermiſſionem excitari.

ἀναξηραίνεται.] Ex Gal. *c.* 4. *lib.* 5. *ſimpl* tribus modis aliquid fit durum ſimpliciter: vel repletione, quæ tendat; vel concretione, quæ congelet; & ſiccitate. Et vnus eſt modus per coniugationem duarum ſimplicium qualitatum, vt in modis, in quibus eſt concretio cum plenitudine. Glacies autem fit dura per concretionem, non per ſiccitatem propriè dictam.

λιθιῶσι δὲ μάλιστα ἄνθρωποι.] Hippocrates quinque proponit morborum genera; veſicæ calculum, renum, vrinæ, coxæ, & herniæ, quæ manant ab aquis omnis generis, id eſt, ab aquis, quæ propter mixtionem aliarum multiplicis ſunt naturæ. Hæ autem aquæ omnis generis diuidi poſſunt in eas, quæ tales ſunt natura loci, vt fluuiales; & in eas quæ tales ſunt hominum induſtria, vt quæ canalibus in vrbem deducuntur. XXXII.

ὑπὸ νεφριτίδων.] Hippocrates *in libro de internis affect.* morbos renum quadruplices facit. Primus eſt cum dolore renis, lumborum & teſticuli eiuſdem lateris, cum frequenti mictione, quæ ſenſim aſtringitur, deinde ſupprimitur: fitque morbus à pituita, quam ren in ſeipſum ſu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

ſceptam in tophum indurat. Secundus eſt à ruptione venæ, vnde mi-ctus ſanguinis, poſtea puris. Tertius eſt à defluxu melancholici humoris, vnde qui humor effluit, ſimilis eſt ſucco carnis bubulæ aſſæ. Quartus cum dolore lumborum, qui ſimilis ſit parturienti mulieri. Hîc primum morbum magis intelligere par eſt. Nam, vt inquit Galenus *in lib. de renum affect. cap.* 2. etſi νεφρῖτις ſignificet omnem renis affectionem præter naturam, propriè tamen de calculo eſt intelligenda: qui, quoniam generatur à crudis & craſſis ſuccis, & debilitate expultricis renis, vt notat Galenus *aph.* 31. *lib.* 3. ab aqua naturæ multiplicis produci poteſt.

καὶ στραγγουρίης.] Galenus *ad aph.* 48. *lib.* 7. inquit ſtranguriam eſſe excretionem vrinæ κατὰ στράγγα, id eſt, guttatim. Cato *in re ruſtica*; *lotium ſubſtillum* appellauit. Quotieſcunque autem veſica nondum iuſto modo impleta cogitur ad vrinam excernendam, στραγγουρία fit, vt notat Galenus *ad ægrum* 1. *ſect.* 1. *lib.* 3. *epid.* Eſt autem ipſa quadruplex. Vna dicetur totius corporis, cum videlicet vniuerſum corpus acuto morbo correptum per vrinam repurgatur, & hanc Hippocrates *part.* 8. *ſect.* 2. *lib.* 1. *epid.* ſtranguriam non nephriticam appellauit. Secunda dicetur nephritica, cum acris aut purulentus humor in rene contentus ſtillatim per veſicam excernitur. Tertia dicetur veſicaria (κυστικὰ) quæ dependet à ſola refrigeratione, & debili retentrice facultate veſicæ; de qua locutus eſt Hippocrates *aph.* 48. *lib.* 7. Quarta proximorum erit locorum, cum videlicet propter inflammationem inteſtini recti aut vteri, vrina acrior reddita ſtillatim effluit. Fieri igitur poterit, vt veſica aquæ potu refrigerata ſtranguriam patiatur.

ἰσχιάδων.] Hippocrates *in lib. de loc. in hom.* inquit iſchiadē à fluxione fieri, quotieſcūque fluxus non habens qua euacuetur, in articulum qui dehiſcit, recipitur. Cauſæ eius ſunt *ex lib. de affect. intern.* quotieſcunque per venas bilis & pituita putrida ſanguini permiſcetur, aut (vt patet ex Galeno *ad aph.* 22. *lib.* 3.) quotieſcunque eſt humorum malignitas, aut partis refrigeratio. Nam *ex aph.* 59. *&* 60. *lib.* 6. à pituita muccoſa in coxæ articulo contenta fit iſchias. Signa verò ſunt ex eodem Hippocrate *in lib. de affect. intern.* dolor iuncturæ coxendicis, ſummarum natium & totius cruris. Cur autem crus vnà afficiatur, patet ex Hippocrate *in lib. de virginalib.* quod videlicet ſumma ſit vaſorum à coxa ad crus vſque rectitudo. Cum igitur à refrigeratione & humorum malignitate iſchias poſſit contingere, aqua generis omnis quæ refrigerat, & debilitato ventriculo malignos humores procreare poteſt, teſte Galeno *cap.* 11. *lib. de* εὐχυμ. iſchiadem generabit.

καὶ ἀπὸ ποταμῶν.] Videtur Hippocrates ſibi ipſi eſſe interpres, quaſi diceret à ſe appellari aquas varij generis, aquas fluuiales, ex affluxu aliorum fluminum; & ſtagnantes, ex lapſu variorum riuorum atque pluuiarum. Interdixit autem Galenus magnis fluminibus, quæ prӕterfluunt ciuitates magnas, quoniam omnia recrementorum genera in ſeſe excipiunt. Excipit tamen Aëtius *cap.* 165. *ſerm.* 3. *primæ tetrabibl.*

Nilum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

Nilum, cuius aquæ quinque ponit virtutes; iucunditatem potus, distributionis facilitatem, sitis sedationem, coctionis auxilium, à frigiditate noxam nullam. Et Aetij auctoritas confirmari potest ex Galeno *part. 3. sect. 3. libri de humor.* Vbi inquit paludes Ægyptias esse semper bonas, quoniam Nilus sub autumnum exundans paludum aquam veterem expellit, & nouam suggerit.

ὕδασιν ἐπακτοῖσι.] Ἐπακτὸν apud Græcos nihil aliud est, quàm μὴ ἐπιχώριον, id est, minimè vernaculum, sed aduentitium: Adeò vt Hippocrates aquas intelligat, quarũ capita in remotioribus locis conquisita artificiosis substructionibus in ciuitatem deferuntur, & per varios canales vno ventre copulatos in idem castellum recipiuntur. Sic Claudius Cæsar Imperator aquam Ceruleam & Curtiam à quadragesimo ab vrbe lapide Romam excepit: Sic Marlianus *lib. 4. Rom. antiq.* meminit nouem fontium, qui priusquam Romam deriuarentur, septimo ab vrbe lapide limum suum in fossas destinatas deponebãt. Sic Galenus *part. 10. sect. 4. lib. 6. epid.* inquit lapideis substructionibus aquas Tybure Romam esse perductas. Has igitur aquas multiplices eodem castello exceptas triplici de causa damnat Hippocrates. Prima est, quod sint varij gustus. Secunda, quod non semper eadem præualeat. Tertia, quod pro varietate ventorum, quibus hi fontes cursus suos obuertunt, alias atque alias vires obtineant. Atque id fieri posse etiam in leui locorum interuallo supra docuit Hipp. cum ortus & occasus etiam in stadij spatio discerni posse discrimen dixit. XXXIII.

καὶ τὰ πόματα.] Ostensum est supra aquas boreales esse crudas & duras, australes salsas & calidas, occidentales autem turbatas. XXXIV.

XXXV. ΟΤι δὲ οὐχ ἅπασιν ἑξῆς φράσω. ὁκόσων μὲν ἥτε κοιλίη εὔροός τε καὶ ὑγιηρής ἐστιν, καὶ ἡ κύστις μὴ πυρετώδης, μηδὲ ὁ στόμαχος τῆς κύστιος ξυμπίμπρεαται λίην. οὗτοι μὲν διουρέουσι ῥηϊδίως, καὶ ἐν τῇ κύστει οὐδὲν ξυστρέφεται. ὁκόσων δὲ ἂν ἡ κοιλίη πυρετώδης ᾖ, ἀνάγκη καὶ τὴν κύστιν ταὐτὸ πάσχειν. ὁκόταν γὰρ θερμανθῇ μᾶλλον τῆς φύσιος, ἐφλήγμηνεν αὐτῆς ὁ στόμαχος. ὁκόταν δὲ ταῦτα πάθῃ,

QVod autem non omnibus, consequenter declarabo. Quorum quidem aluus satis fluida est ac sana, & vesica non ardens, neque stomachus vesicæ valdè coardescit, hi facilè vrinam deiiciunt, & in vesica nihil ipsis congregatur. Quorum verò aluus ardens ac feruida fuerit, in his necesse est etiam vesicam idem perpeti. Quum enim magis quam pro natura fuerit calefacta, stomachus ipsius inflammatur. Vbi vero hæc perpetitur, v-

rinam non dimittit, sed in seipsa concoquit, & adurit: & quod quidem tenuissimum in ipsa est, excernitur: & quod purissimũ est, transit & emingitur. Quod vero crassissimũ ac turbidissimum est, coaceruatur & concrescit: primum quidem paruum, deinde maius fit. Dum enim voluitur ab vrina, quicquid crassum compactũ fuerit, ad seipsum adaptat, atque sic augescit, & in totum concrescit. Et quum vrinam emittit, ad vesicæ stomachum allabitur ab vrina impulsum, & vrinæ emissionem impedit, & dolorem vehementem exhibet. Quare pueri calculosi fricant, & trahunt pudenda. Videtur enim ipsis causa mictionis eo loco esse. Signum autem eius quod hæc ita se habent, hoc est. Vrinam splendidissimam calculosi mingunt ad similitudinem seri: eo quod id quod crassissimum est ac biliosissimum, isthic manet & coaceruatur ac concrescit. Et plerique sanè hoc modo calculum contrahunt. Fit autem pueris etiam ex lacte, si non salubre id fuerit, sed valde calidum ac biliosum. Ventrem enim percalefacit & vesicam. Quare vrina dum ad-

τὸ οὖρον οὐκ ἀφίησιν, ἀλλ' ἐν XXXVI.
ἑωυτέῃ ξυνέψει καὶ συγκαίει.
τὸ μὲν λεπτότατον αὐτέου ἀποκρίνεται, καὶ τὸ καθαρώτατον, διεῖ καὶ ἐξουρέεται. τὸ δὲ παχύτατον καὶ θολωδέστατον, ξυστρέφεται καὶ συμπήγνυται. τὸ μὲν πρῶτον μικρόν. ἔπειτα μείζων γίνεται. κυλινδούμενον γὰρ ὑπὸ τοῦ οὔρου, ὅτι ἂν ξυνίστηται παχὺ, ξυναρμόζει πρὸς ἑωυτό, καὶ οὕτως αὔξεταί τε καὶ πωροῦται. καὶ ὁκόταν οὐρέῃ, πρὸς τὸν στόμαχον τῆς κύστιος προσπίπτει ὑπὸ τοῦ οὔρου βιαζόμενον, καὶ κωλύει οὐρέειν, καὶ ὀδύνην παρέχει ἰσχυρήν.
ὥστε τὰ αἰδοῖα τρίβουσι, καὶ ἕλ- XXXVII.
κουσιν τὰ παιδία τὰ λιθιῶντα. δοκεῖ γὰρ αὐτέοισι τὸ αἴτιον ἐνταῦθα
εἶναι τῆς οὐρήσιος. τεκμήριον δὲ XXXVIII.
ὅτι οὕτως ἔχει. τὸ γὰρ οὖρον λαμπρότατον οὐρέουσιν οἱ λιθιῶντες πρὸς τὸν γινόμενον ὀρρόν. ὅτι τὸ παχύτατον καὶ χολωδέστατον αὐτέου μένει καὶ συστρέφεται. τὰ μὲν
πλεῖστα οὕτω λιθιᾷ. γίνεται δὲ παισὶν XXXIX.
καὶ ἀπὸ τοῦ γάλακτος, ἢν μὴ ὑγιηρὸν ᾖ, ἀλλὰ θερμόν τε λίην καὶ χολῶδες. τὴν γὰρ κοιλίην διαθερμαίνει καὶ τὴν κύστιν. ὥστε τὸ οὖ-

ἔργον ξυγχεόμενον ταῦτα πάσχει.
XL. καὶ φημὶ ἄμεινον εἶναι τοῖς παιδίοισι τὸν οἶνον ὡς ὑδαρέστατον διδόναι. ἧσσον γὰρ τὰς φλέβας
XLI. ξυγκαίει καὶ συναυαίνει· τοῖσι δὲ θήλεσιν αἰδοίοις τοῦτο οὐχ ὁμοίως. ὁ γὰρ οὐρητὴρ βραχύς ἐστιν ὁ τῆς κύστιος καὶ εὐρὺς, ὥστε βιάζεται τὸ οὖρον ῥηϊδίως. οὔτε γὰρ τῇ χειρὶ τρίβει τὸ αἰδοῖον, ὥσπερ τὸ ἄρσεν, οὔτε ἅπτεται τοῦ οὐρητῆρος· ἐς γὰρ τὰ αἰδοῖα ξυντέτρηνται. καὶ διότι οἱ οὐρητῆρες εἰσὶν εὐρέες, καὶ πίνουσι πλέον ἢ οἱ παῖδες. περὶ μὲν οὖν τουτέων ὧδε ἔχει, ἢ ὅτι τουτέων ἐγγύτατα.

uritur hæc patitur. Et ſanè cenſeo melius eſſe pueris vinum quàm aquoſiſſimum dare: minus enim venas adurit ac reſiccat. Muliebribus autem pudendis non ſimiliter contingit. Meatus enim vrinæ in veſica breuis eſt & amplus, vt facile vrina impellatur. Neque enim manu pudendum fricat, veluti maſculus, neque vrinæ in veſica meatum contingit: ad pudenda enim perforatus eſt, & quia meatus ſunt ampli, etiã plus bibunt, quàm pueri. Et de his quidem ſic ſe res habet, aut his quam proximè.

IN CONTEXTVM ANNOTATIONES.

Ὅτι δὲ οὐχ ἅπασιν.] Author libri de dignotione affectuum renis, calculi quatuor in vniuerſum ponit cauſas, efficientem, & eſt calor; materialem, & eſt pituita craſſa; inſtrumentariam, & eſt pars in qua fit; finalem, & eſt ipſe calculus. Vbicunque autem pituita glutinoſa ad ſui concretionem ſatis caloris nacta fuerit, ibi generari calculus poteſt: & proinde in omni corporis parte. Itaque Fernelius *c.* 10. *lib.* 5. calculorum pulmonis meminit; *c.* 5. *lib.* 6. calculorum veſicæ fellis. Hollerius autem meminit calculi in capite reperti, ex inteſtinis deiecti. Et vbi diſputat de vrinæ ardore, inquit in mulieris corde (quæ diu vrinam purulentam excreuerat) repertos eſſe duos calculos. Galenus quoque calculum in mulieris vtero repertum eſſe profitetur. Sed hic Hippocrates loquitur tantum de calculo veſicæ, ad cuius generationem tria requirit, ventris duritiem calidam, veſicæ ardorem, & eius colli immoderatum calorem.

ὁκόσων μὲν ἥτε κοιλίη, εὔροός τε καὶ ὑγιηρής.] Per hanc dictionem non debemus intelligere aluum ſolam, ſed omnem illam capacitatem, quæ eſt ab

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

ore superiore ventriculi vsque ad sphincterem. Idque patet ex colla- tione alterius loci Hippocratis, qui est 4. lib. de morb. vbi ostendens quomodo generetur calculus in puero ex lacte nutricis intemperato, docet quomodo lac ventriculo excipiatur, & chylum calculo aptum efficiat: tum subiungit: *Consentit enim totum corpus cum ventriculo.*

πυρετώδης.] Hinc apparet explodendam esse eorum opinionem, qui existimant lapidem generari in vesica à frigore: nullum enim in animante viuo tantum frigus esse potest, vt humores congelet. Itaq; Hippocrates *lib. 2. de nat. hum.* inquirens cur in pueris generatur calculus in vesica, non autem in senioribus, ait illos esse calidissimos, hos autem frigidiores. Et Galenus *ad aph. 16. lib. 3.* eadem ratione nixus inquit, calculum generari tenuiore materia in halitum dissipata, crassiore verò resiccata. Distinguitur verò generatio calculi vesicæ & renis hoc modo, vt colligere est ex Galeno *ad part. 15. sect. 3. lib. 6. epid.* quod calculus vesicæ sit puerorum, genitus à calore forti, agente in materiam coctione incrassatam: Contrà verò calculus renis est seniorum, genitus à calore mediocri, agente in materiam cruditate crassam: quæ propter debilitatem facultatis expultricis renis, eiusque duritiem, per vreterem expelli non potuit. Vnde notatu dignum est Galeni axioma *part. 6 sect. 1. lib. 6. epid. Quandiu tenues humores renesque molles, nunquam calculus in ipsis generatur.*

ϗ τῶν κύστιν.] Id declarauit Hippocrates *aph. 58. lib. 5.* Cum enim inquit ex recti intestini & vteri inflammatione strangguriam fieri, facile ostendit calorem partium harum vicinarum vesicæ communicari. Cum enim vrinæ sit tantum materia duplex, serum videlicet sanguinis & bilis, per inflammationem vicinarum partium serositas exardescit, & bilis ignescit, vnde maior ad calcuii generationem propensio.

τὸ δὲ παχύτατον ϗ θολωδέστατον.] Hoc fit quotiescunque alimentum pu-
XXXVII. rum non fuerit: tum enim eius duplex fit excrementum, tenue vnum, & crassum alterum. Atque id declarat Hippocrates *4. de morbis*; similitudine ferri in fornacibus facti. Fit autem ferrum ex materia terrena atque lapidea, quæ sæpius in ignem immittitur. Contingit autem vt excrementa ferri igne liquata effluant, ipsum autem induratum in fornace remaneat. Sic in agglutinatione calculi quicquid in vrina liquescit, emingitur: quod autem remanet, glutinum fit, incrassatur & adhęret. Quod si rudimentum inchoati calculi ab arena reliqua separatum profundè subsederit, nec subsequens materia crassa ipsi adhæserit, nouus calculus generatur.

ϗ σκόπτει οὐρέη, πρὸς τὸν.] Hippocrates *lib. 4. de morbis*, quinque signa præsentis calculi tradit. Primum est vesicæ ardor, qui indicatur ex summà præputij parte incalescente. Secundum est, subcruenta ab exulceratione vrina. Tertium est stranguriosa mictio. Quartum, arena subsidens. Quintum, & istud omnium certissimum, dolor pungens post mictum. Galenus autem *cap. 3. lib. de dignot. affect. renis*, distinguit dolorem à calculo vesicæ, & à calculo renis, hoc modo. Quod in

rene dolor ſit grauitatis & extenſionis: dum enim ren dilatatur, eius membrana dolet. Dolor autem veſicæ eſt exulcerans & pungens: ideoque Aretæus *cap. 9. l. 2. de curat. morbor. acutor.* inquit dolorem calculi veſicæ eſſe vehementiorem dolore renis.

ὥστε τὰ αἰδοῖα τρίβουσι καὶ.] In calculoſa veſica vrina incaleſcit, quia moram facit. Ex hoc calore pudendi pruritus, & hinc fricandi cupiditas. XXXVII. Cum autem vrina emittitur, calculus obuiam ſe offerens dolorem vlceroſum excitat, vnde tum pueri ſibi pudenda vellicant. Ex hac autem frequenti attritione arteriæ, quę plurimæ ad hanc partem attinent, incaleſcunt, & per affluxum copioſi ſpiritus pudendum arrigitur.

τὰ παιδία λιθιῶντα.] In hoc calculi tractatu puerorum tantum meminit Hippocrates, quoniam (vt notat Galenus *ad aph. 26. lib. 3.*) calculus morbus eſt puerilis ab edacitate & craſſorum humorum coaceruatione. Aëtius autem *tetrab. 3. ſerm. 3. cap. 9.* duas ponit cauſas calculi puerilis, edacitatem ſcilicet & motum. Labor enim à cibo crudum chylum à ventriculo demittit, vnde ſuccorum in venis cruditas. Quod autem hic ab interpretibus citatur Alexandri Aphrodiſienſis problema 109. lib. 1. ipſum cum diſciplina Hippocratis & Galeni non conſentit. Vult enim Alexander anguſtos eſſe puerorum renes, qui humorem comprimunt, vt in veſicam exprimant: vnde in renibus pueri calculum non generant: Contrà renes hominum ſunt laxiores, vt ſatis viæ ſit & demittendæ vrinæ, & retinendi craſſamenti. Sed Galenus *ad part. 15. ſect. 3. lib. 6. epid.* hanc rationem refellit: nam anguſti renes facilius obſtruuntur, proinde in renibus puerorum calculus facilius generatur. Vnde concludit Galenus, quod in pueris cùm ſit multus calor, materia quodammodo funditur, & à rene molli in veſicam facile percolatur. Hîc ob frigiditatem partis, excrementum minus promptè expulſum, vi caloris natiui elaboratius redditum tenacius fit, atque inde calculus.

τὸ γὰρ οὖρον λαμπρότατον.] Ex hoc loco confirmatur digna illa apud Hippocratem *part. 15. ſect. 3. lib. 6. epid.* diſtinctio generationis calculi, quod XXXVIII. videlicet calculus in rene fiat πρὸ οὐρήσιος, id eſt, ante vrinæ emiſſionem: contrà verò in veſica fit μετ' οὔρησιν, id eſt, poſt vrinam emictam. Eſt enim apud Hippocratem οὔρησις, tam ipſius vrinæ in veſica confectio, quàm ipſamet mingendi actio. Igitur quia calculus renis à debilitate facultatis expultricis generatur, fit ante mictum. Quia verò calculus in veſica fit à craſſitudine & tenacitate materiæ, non autem expultricis debilitate, idcirco generatur poſt ſeroſæ ſubſtantiæ excretionem.

καὶ συστρέφεται.] Ex hoc loco fit manifeſtiſſimum, citra vllam renis nephriticam affectionem calculum in veſica generari poſſe, contra opinionem Fernelij *cap. 13. lib. 6. de part ſympt.* qui ſuæ ſententiæ confirmandæ cauſa tres affert rationes. Prima eſt, quid impediat, cur calculus inchoatus non effluat, cum craſſa pituita, pus, & grumi ſanguinei per eius collum excernantur? Secunda eſt, quod effractis calculis nucleus reperiatur, qui in rene videtur originem habuiſſe. Tertia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

eſt, quod nemo calculo veſicæ laborauit, qui antè nephriticus non fuerit. Ad primam eius rationem ita ſatisfit: ſanguineos grumos, pus & pituitam lentam è veſica effluere, cum ſana eſt, & nondum inflammata: at quæ veſica calculum generat, intemperie iam ſupra modum calida laborat. Præterea argumentum Fernelij eſt ἀντίστροφον. Si enim grumi ſanguinei, pituita craſſa, & pus per veſicæ collum effluunt, cur non & minutulus lapis è rene delapſus, cum maior ſit capacitas colli veſicæ quam vreteris? Ad ſecundam rationem de experientia nuclei reperti, reſponderi poteſt, nonnullos calculos à rene traxiſſe rudimentum, qui poſtea in veſica incrementum habuerint. Tertia ratio eſt penitus falſa. Scripſit enim Hippocrates *in Coacis animaduerſionibus* nephriticos affectus reperiri non poſſe ante pubertatis annum, calculi autem ante hanc tempeſtatem multi. Rondeletius *cap.44. lib. 3. de curandis morbis*, dicit à ſe multos viſos, qui ab vtero matris calculum contraxerant: At hi in vtero nephritici eſſe non poterant. Nam ex eod. Fern. *cap.12. lib. 6. ſympt.* tantus eſt nephriticus dolor, vt omnia interiora peritonæo contenta vellicet: hos autem impetus puer in vtero citra abortum aut mortem ferre nequiuiſſet. Tenendum igitur cum Hippocr. *lib. 4 de morb.* in generatione calculi omnia quæ craſſiora ſunt in veſicæ fundo ſubſidere, ſicque non effluentia craſſeſcere.

χολωδέστατοι.] Si hæc lectio retineatur, confirmari debet authoritate Galeni *progn. 38. lib. 2.* Inquit igitur pituitoſum humorem frigore craſſiorem reddi, bilioſum autem propter caloris exuperantiam euaporari & aſſari. Hæ ſunt enim duę craſſitudinis cauſæ, frigidum admodum, & calidum. Frigidum, quoniam aſtringit: calidum, quoniam euaporat.

XXXIX. ἐκ ἀπὸ τοῦ γάλακτος.] Ex Hippocrate *lib. 4. de morb.* lactis eſt triplex ſubſtantia, ſeroſa, qua deiicit aluum; butyroſa, qua facile incaleſcit; & caſeoſa, quæ in calculum facilè coagulatur, propter obſtructionem quam facit. Igitur lactis eſt maxima ratio habenda, cum ex Hippocrate *lib. 2. de diæt. quale lac eſt, talis ſit & ſanguis, & carnes.* Ex eodem autem *lib. 4. de morbis*, duobus modis lac fit in muliere prauum, naturali eius intemperie, id eſt, ſi aquoſa, ſi pituitoſa, ſi ſanguinea, ſi bilioſa fuerit; & prauorum ciborum vſu. Seligetur autem lac optimum, teſte Galeno *c. 15. lib. 3. de aliment.* ſi contrariis facultatibus æquabiliter præditum fuerit, ſubducendi, ſiſtendi, obſtruendi, tenuandi. Idque cognoſcetur his ſeptem notis: ſi ſit ſubſtantia tenue, ſi non albeſcat vt nix, ſed leuiter ad liuorem tendat, ſi ſit odore grato, ſapore dulci, ſi copia moderata, ſi vngui impoſitum clarum ſit, ſi capſula concluſum ſtatim habeat craſſitudinem ſubſidentem, butyrum eminens, & ſerum medium.

ἐκ τὴν κοιλίην διαφθείρει.] Dixit Hippocrates *lib. 4. de morb.* ex lacte bilioſo debilitatem & in morbum propenſionē in ventriculo excitari. At ex Cornelio Celſo *cap. 28. lib. 2.* lac in vitioſo ventriculo facillimè corrumpitur, quoniam in frigido aceſcit, in calido nidoroſum olet.

XL. τὸν οἶνον.] Non vult Hippocrates pueris lactentibus pro lacte vinum

dari. Sed hic textus referendus eſt ad totum tractatum præcedentem de calculo & aqua. Quaſi dicat Hippocrates. Cum aquarum vitio ſæpiſſime in calculum incidat, præſtat ei vinum aquoſiſſimum dare. Sed obiicietur Galenus *cap.* 11. *lib.* 1. *ſanit. tuend.* Nam vini tres tantum ſunt vtilitates, ſolidarum partium reſiccatarum humectatio, bilioſi humoris retuſio atque per vrinas & ſudores euacuatio, tum prompta nutritio. Duo ſunt autem incommoda, nimia calefactio & capitis repletio. Horum incommodorum pueri facilè fient participes, quoniam vinum incaleſcens, caput replebit. At commodum nullum ſentient; nam nec egent ſolidarum partium humectatione, cum ſint temperamento humidi; nec bilis, aut retuſione, aut euacuatione, cum paucam generent; nec prompta nutritione, cum ſint validis facultatibus naturalibus. Sed Hippocrates non ſimpliciter vinum propinat, ſed vinum aquoſiſſimũ. Tale autem illud eſt, teſte Galeno *ad part.* 8. *ſect.* 3. *lib. de vict. acut.* quod colore album eſt, ſubſtantia tenue, citra aſtrictionem, auſteritatem, dulcedinem, acrimoniam,, odorem; hoc vno ab aqua differens, quod promptè diſtribuatur. Etſi hoc in febribus vtile eſt, multo magis in pueritia ſana.

τοῖσι δὲ θήλεσι αἰδοίοις ὁμοίως.] Oſtendit Hippocrates rariorem in muliere calculi generationem eſſe quàm in viro, propterea quod & mulier facilius mingat, & ad craſſæ pituitæ eductionem laxiores meatus habeat: proindeque concludit ſymptomata fricandorum pudendorum in ipſis eſſe rariora. XLI.

οὐ γὰρ οὐρητὴρ βραχὺς ἐστιν.] Notandum eſt οὐρητῆρα ab Hippocrate dici pro veſicæ collo, quod à recentioribus Græcis, temporibus Galeni, dicebatur οὐρήθρα. Collum autem veſicæ in viris ſubſtratum recto inteſtino, per perinæum ad oſſa pubis aſcendit, & in virile pudendum extenditur, S Romanæ literæ figuram habens: & præter hæc à paraſtatis adenoſis comprimitur, muſculumque ſuum ſphincterem anguſtiorem obtinet: adeo vt triplex videatur cauſa, cur in viris frequentius retineatur; figura ipſius colli anfractuoſa, paraſtatarum compreſſio, muſculi anguſtia. Sed in mulieribus ſphincter veſicæ maior eſt, vniuerſum collum ambiens, & collum nullis coërcetur paraſtatis, ipſiuſque vteri ceruici ſuperior incubat, recta deorſum protenditur, vnde facilior vrinæ emiſſio. Quod autem paraſtatæ veſicæ collum coërceant, patet ex hominibus, qui ſi micturientes cum muliere coëant, ſemen emittent, non vrinam, quoniam à paraſtatis ſemine turgentibus veſicæ collum conſtringitur. Vide Veſalium *cap.* 11. *lib.* 5. *anat.* & Gal. *cap. vlt lib.* 5. *de vſ. part.*

βιάζεται τὸ οὖρον ῥηϊδίως.] Proinde Alexander Aphrodiſienſis *lib.* 2 *probl.* inquit mulieres calculo minus eſſe obnoxias, quia per amplitudinem & rectitudinem meatus, vnà cum vrina mucoſitatem facilius excernunt. Et hac in re mulieri natura prouidit, vt cuius vrina ſit longè craſſior, quàm maſculi, ideoque plus habeat materiæ calculoſæ: iſta autem craſſitudo à deteriore coctione promanat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

τρίβει τὸ αἰδοῖον.] Contrarium est apud Celsum, qui *cap 7. lib. 2.* inquit à muliere calculosa pudendi oras fricari. Sed vult Hippocrates hoc rarius esse in muliere quàm viro. Nam cum Archigenes apud Galenum *cap. 7. lib. 2. loc. affect.* distinguit dolorem vlcerosum à punctorio, inquit hunc ad profundas pertinere partes, illum ad superficiarias: proinde ab vlceroso dolore pruriginosum posse excitari. Et Galenus eius sententiam explicans inquit, sæpe pruritus ante vlcerosum dolorem fieri, & contrà vlcerosos dolores in pruriginosos mutari, quod in vlceroso dolore sit aliquid mite. Cum igitur supra docuerimus dolorem à calculo vlcerosum esse, excitata prurigine frictionem facit. Duæ sunt autem causæ, cur id in viro potiùs quàm in muliere. Prima, quoniam parastatæ adenosi, vesicæ virilis collum spermatico sero humectant & irrigant, vt inquit Vesalius *cap. 11. lib. 5.* Secunda, quoniam idem est meatus vrinæ excernendæ & semini, proinde à semine rursum titillatio concitari potest.

καὶ διότι οἱ οὐρητῆρες.] Sensus est Hippocratis, idcirco vesicæ muliebris vreterem esse laxiorem, quoniam sit & intus, & breuior. Nam est axioma Galeni *in placitis Hippocratis & Platonis; Vnumquodque vas quo propius abest ab ortu suo, eo laxius esse.*

καὶ πίνουσι πλεῖον.] Si hæc retineatur lectio, sensus hic erit Hippocratis, ad copiosiorem potum sequi frequentiorem vrinæ mictum: adeo vt semper vrina noua in vesicam succedens, & veterem expellens impediat generationem calculi, quia nunquam ista serositas torpida in vesica morabitur. Ex frequenti autem potione sequi quoque frequentem mictum docet Hippocrates *lib. 2. prorrhetici*, cum ait vrinam debere respondere potui in copia: hocque vno distingui, quod reddatur crassior, quam quod potatum est. Huic simile est, quod scribit Galenus *cap. vlt. lib. 1. nat. facult.* Nempe totum potum in vrinam conuerti, nisi si quid aut exit per aluum, aut in sudorem abit, aut per insensilem euaporationem excernitur. Tamen Alemani correctio videtur esse retinenda, legendumque οὐρέουσι. Quod enim breue sit, & latum vesicæ muliebris collum, ipsa vix vrinam continet.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ
ΠΕΡΙ ΑΕΡΩΝ, ΥΔΑΤΩΝ, ΤΟΠΩΝ,

Τρίτον μέρος περὶ τῶν ὡρέων.

HIPPOCRATIS
LIBRI DE AERIBVS, AQVIS, ET LOCIS,

Tertia pars, quæ est de temporibus.

Text. I. ΠΕΡΙ δὲ ἐτῶν ὧδε ἄν τις ἐνθυμεύμενος διαγινώσκῃ, ὁκοῖόν τι μέλλει ἔσεσθαι τὸ ἔτος. εἴτε νοσερὸν, εἴτε ὑγιηρόν.
II. ἢν μὲν γὰρ κατὰ λόγον γίνεται τὰ σημεῖα ἐπὶ τοῖς ἄστροισι δύνουσί τε καὶ ἐπιτέλλουσιν. ἤν τε ἐν μετοπώρῳ ὕδατα γένηται. καὶ ὁ χειμὼν

CÆTERVM de annis hoc modo consideratione facta, quis cognoscere possit, qualisnam annus sit futurus, salubrisne, an morbosus. Si enim secundum rationẽ fiant signa in astris occidentibus ac orientibus: & in autumno aquæ fiant: & hyems

sit moderata, & neque valdè clemens, neque modum excedens frigiditate: & in vere ac in æstate tempestiuè pluat: sic sanè saluberrimum esse annum par est. Si verò hyems quidem sicca sit & borealis, ver autem pluuiosum & australe, necesse est æstatem febriculosam fieri, & lippitudines inducere. Quum enim æstus derepente accedat, terra humida existente à vernis imbribus, & ab austro: necesse est æstum duplicatum esse, & à terra irrigua & calida, & à sole vrente: quum ventres in hominibus nondum constricti sint, neque cerebrum resiccatum. Non enim fieri potest, quum ver tale existat, vt corpus & caro non humore fluida fiant, adeò vt febres acutissimæ in omnes irruant, maximè autem in pituitosos. At dysenterias par est fieri & mulieribus, & viris humidioribus. Et si quidem circa canis exortum accedat aqua ac tempestas, & Etesiæ spirauerint, spes est cessationis, & vt autumnus salubris fiat. Sin minus, periculum est, ne & pueri, & mulieres moriantur.

μέτριος. καὶ μήτε λίην εὔδιος, μήτε ὑπερβάλλων τὸν καιρὸν ἐς τὸ ψῦχος. ἔν τε τῷ ἦρι ὕδατα γένηται ὡραῖα καὶ ἐν τῷ θέρει. οὕτω τὸ ἔτος ὑγιεινότατον εἰκὸς εἶναι. ἢν δὲ III.
ὁ μὲν χειμὼν αὐχμηρὸς καὶ βόρειος γένηται, τὸ δὲ ἦρ ἔπομβρον καὶ νότιον, ἀνάγκη τὸ θέρος πυρετῶδες γίνεσθαι, καὶ ὀφθαλμίας ἐμποιεῖν. ὁκόταν γὰρ τὸ πνῖγος ἐπιγένηται ἐξαίφνης, τῆς τε γῆς ὑγρῆς ἐούσης ὑπὸ τῶν ὄμβρων τῶν ἐαρινῶν, καὶ ὑπὸ τοῦ νότου, ἀνάγκη διπλόον τε καῦμα εἶναι, ἀπό τε τῆς γῆς διαβρόχου ἐούσης καὶ θερμῆς, καὶ ὑπὸ τοῦ ἡλίου καίοντος, τῶν τε κοιλιῶν μὴ ξυνεστηκυιῶν τοῖς ἀνθρώποις, μήτε τοῦ ἐγκεφάλου ἀνεξηρασμένου. οὐ γὰρ οἷόν τε τοῦ ἦρος τοιουτέου ὄντος, μὴ οὐ πλαδᾶν τὸ σῶμα, καὶ τὴν σάρκα, ὥστε τοὺς πυρετοὺς ἐπιπίπτειν ὀξυτάτους ἅπασιν. μάλιστα δὲ τοῖσιν φλεγματίῃσι, τὰς δυσεντερίας εἰκὸς ἐστὶν γίνεσθαι, καὶ τῇσι γυναιξὶν, καὶ τοῖς εἴδεσιν τοῖς ὑγροτάτοισι. καὶ ἢν μὲν ἐπὶ κυνὸς ἐπιτολῇ ὕδωρ ἐπιγένηται καὶ χειμὼν, καὶ οἱ ἐτησίαι πνεύσωσιν ἐλπὶς παύσασθαι, καὶ τὸ μετόπωρον ὑγιηρὸν γενέσθαι. ἢν δὲ μὴ, κίνδυνος θανάτους τε γενέσθαι τοῖσι παιδίοισι, καὶ τῇσι γυναιξίν.

τοῖσι δὲ πρεσβύτῃσιν ἥκιστα. τούς τε περιγινομένους εἰς τεταρταίους ἀποτελευτᾷν. καὶ ἐκ τῶν
IV. τεταρταίων ἐς ὕδρωπας. ἢν δ' ὁ χειμὼν νότιος γένηται, καὶ ἔπομβρος, καὶ εὔδιος. τὸ δὲ ἦρ βόρειόν τε καὶ αὐχμηρὸν καὶ χειμέριον. πρῶτον μὲν τὰς γυναῖκας ὁκόσαι ἂν τύχωσιν ἐν γαστρὶ ἔχουσαι, καὶ ὁ τόκος αὐτῇσιν ᾖ πρὸς τὸ ἦρ, ἐκτιτρώσκεσθαι. ὁκόσαι δ' ἂν καὶ τέκωσιν, ἀκρατέα τὰ παιδία τίκτειν καὶ νοσώδεα. ὥστε ἢ αὐτίκα ἀπόλλυσθαι, ἢ ζῶσι λεπτά τε ἐόντα καὶ ἀσθενέα καὶ νοσώδεα. ταῦτα μὲν τῇσι γυναιξίν· τοῖς δὲ λοιποῖσι δυσεντερίας, καὶ ὀφθαλμίας ξηράς. καὶ ἐνίοισι καταῤῥόους ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἐπὶ τὸν πνεύμονα. τοῖσι μὲν οὖν φλεγματίῃσι τὰς δυσεντερίας εἰκὸς γίγνεσθαι. καὶ τῇσι γυναιξὶν, φλέγματος ἐπικαταῤῥυέντος ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου διὰ τὴν ὑγρότητα τῆς φύσιος. τοῖσι δὲ χολώδεσιν, ὀφθαλμίαι ξηραὶ διὰ τὴν θερμότητα καὶ ξηρότητα τῆς σαρκός. τοῖσι δὲ πρεσβύτῃσι, καταῤῥόοις διὰ τὴν ἀραιότητα καὶ τὴν ἔκτασιν τῶν φλεβῶν. ὥστε ἐξαίφνης τοὺς μὲν ὑπὸ φρενίτιδος ἀπόλλυσθαι. τοὺς δὲ παραπλήκτους γίνεσθαι τὰ δεξιά. ὁκόταν γὰρ τοῦ χειμῶνος

Minime vero senes : & ne qui superstites euadant, in quartanas desinant, & ex quartanis in hydropas. Si verò hyems australis fiat, & pluuiosa, & clemens, ver autem boreale, & siccum, & tempestuosum: primũ quidẽ mulieres quæ vterum gestant, & partus ipsis ad ver instat, abortum facturas esse verisimile est: quæ vero etiam pepererint, impotentes ac morbosos pueros parere, ita vt aut statim pereant, aut tenues & debiles ac morbosi viuant. Atque hæc quidem mulieribus: reliquis verò dysenterias & lippitudines siccas: & aliquibus defluxiones à capite in pulmonem. Pituitosis igitur dysenterias fieri verisimile est, & mulieribus, pituita de cerebro defluente, propter naturæ humiditatem. Biliosis vero lippitudines siccas, propter carnis caliditatem ac siccitatem. Valdè autem senibus defluxiones, propter raritatem ac eliquationẽ venarũ, adeo vt repente phrenitide pereant, alij vero resoluti dextra parte fiant. Quum enim hyems,

sit australis, & pluuiosa ac calida, & corpus non adstringatur, neque venæ, vere accedente boreali, & sicco ac frigido, cerebrum postquam ipsum dissolui ac purgari contigit à grauedine ac raucedine, tunc simul cum vere stabilitur ac constringitur. Quare derepente æstate accedente, & ardore ac mutatione contingente, hi morbi incidunt. Et intestinorum læuitates, & aqua intercus, fere reliquis morbis desinentibus, superueniunt, quũ non queant facilè ventriculi à concepta humiditate exsiccari.

ἐόντος νοτίου τοῦ θερμοῦ τοῦ σώματος μὴ ξυνίστασθαι, μηδὲ φλέβες, τοῦ ἦρος ἐπιγενομένου βορείου καὶ αὐχμηροῦ καὶ ψυχροῦ, ὁ ἐγκέφαλος ὁπηνίκα αὐτὸν ἔδει ἅμα τῷ ἦρι διαλύεσθαι, καὶ καθαίρεσθαι ὑπό τε κορύζης καὶ βράγχων, τηνικαῦτα πήγνυταί τε καὶ συνίσταται. ὥστε ἐξαίφνης τοῦ θέρεος ἐπιγενομένου, καὶ τοῦ καύματος, καὶ τῆς μεταβολῆς ἐπιγενομένης, ταῦτα τὰ νοσεύματα ἐπιπίπτειν καὶ λειεντερίαι, καὶ ὕδρωπες τελευτῶσι τοῖσι νοσεύμασιν ἐπιγίγνονται. οὐ γὰρ ἀποξηραίνονται αἱ κοιλίαι ῥηϊδίως.

IN CONTEXTVM ANNOTATIONES.

Text. I. ETsi hæc tertia pars, vt & prima de aëre loquatur, tamen & ad perfectam instituti Hippocratici rationem necessaria fuit, & à prima longo discrimine separatur. Nam prima pars egit de aëre particulariter, quatenus ipse orienti, occidenti, septentrioni, meridiei vernaculus est: & si attigit morbos certarum tempestatum anni, de tempestatibus locutus est, quatenus suam naturalem habitudinem seruãt. Hîc autem omnino contrà Hippocrates. Primum enim hic disserit de aëre vniuersaliter, ostenditque vbicunque locorum reperta fuerit tempestatis à se descriptæ ratio, morbos quoque necessario tales, quales attingit, euenire. Deinde non hic disputatio est de tempestatibus anni, quatenus naturaliter se habent: sed quatenus ex commutatione, aut sunt in suarum naturalium qualitatum excessu summo, vel defectu: aut quatenus alienam prorsus naturam induerint.

II. ἢν μὲν γὰρ κατὰ λόγον γίνηται.] Hippocrates hoc loco describit annum temperatissimum, & ad eum requirit duas conditiones tantum. Prima est tempestiuarum pluuiarum. Secunda commoderationis hyemalis. Sed

tempestiuæ pluuiæ subdiuiduntur in duo membra: aliæ enim accommodantur veri, aliæ æstati & autumno. Veri quidem, ad fouendam eius benignam humiditatem, quæ plantas nutrit; æstati & autumno, ad corrigendam nimiam siccitatem. Et annus ita descriptus appellatur ab Hippocrate 2. *epid.* καθεστώς, id est, annus ordinatus & lege naturali constitutus. Nam talis anni ver erit temperatum, simile pueritiæ, & primæ diei parti: Æstas erit similis pomeridiano tempori, & ætati virili: Autumnus similis ætati constanti, & vespertino tempori: Hyems senili ætati benè habenti, & nocti. Quam proportionem attigit Hippocrates *lib* 2. *epid.* explicuit Gal. *part.* 38. *sect.* 2. *lib. de humorib.*

τὰ σημεῖα ταῦτα.] Signa intelligit caloris, frigoris, siccitatis & humiditatis, quarum qualitatum manifestum discrimen cernitur incipientibus anni tempestatibus. Porrò Galenus hunc locum citat *aph.* 8. *lib.* 3. & legit τὰ σημεῖα ταῦτα.

οὕτω τὸ ἔτος.] Hippocrates *part.* 20. *sect.* 3. *lib de hum.* inquit eam esse morborum & tempestatum anni analogiam, vt ex tempestatibus facile colligatur qui morbi fiant: & ex morbis facile intelligatur qualis aër, qualis aqua, qualis tempestas. Ergo ex salutaribus morbis salutaris annus, & ex qualitatibus tempestatum alienis morbi iudicatu difficiles cognoscuntur, *ex aph.* 8. *lib.* 3.

ἢν δὲ ὁ χειμών.] Aristoteles *probl.* 8. *sect.* 1. hunc locum attingit, & problematicè quærit, cur ex hyeme frigida & sicca, vere autem pluuioso & australi, excitentur æstate repentinæ febres. Sed ex hoc Hippocratico contextu talem responsionem habere possumus: Vbicunque tempestatem frigidam & siccam alia pluuiosa & australis excipiet, cui repentinus succedat æstatis ardor, necesse est fieri tria morborum genera: à putrefactione quidem in venis, febres acutas, à repletione cerebri, propter austrum, ophthalmias; & à corrupta intestinorum pituita dysenterias. III.

αὐχμηρός.] Requiri potest in Hippocrate eorum morborum, qui frigida & sicca hyeme, itemque vere calido & humido excitabuntur, enumeratio. Sed Galenus huic dubitationi satisfacit *aph.* 11. *lib.* 3. Idque duobus modis. Primum enim Hippocrates *aph.* 5. *eiusd. libri* enumerauit morbos boreales & austrinos. Secundo, quoniam frigidam & siccam hyemem excepit ver calidum & humidum, ob id veris constitutio hyemali contraria, vel morbos omnino tollebat, vel leuabat, adeo vt ægri degerent ὀρθοστάδην. i. recti essent, nec lecto se continere cogerentur.

τὸ θέρος πυρετῶδες.] Boreas, vt inquit Galenus *part.* 1. *sect.* 7. *lib.* 6. *epid.* quoniam frigidus est, materiam superfluam alia tempestate collectam effluere non sinit: proinde frigida & sicca hyems autumnales humores intrò compingebat. Succedens ver calidum & humidum, nouos humores adjiciebat, quia replebat: vnde calida & sicca æstate inflammatis humoribus excrementitiis qui parati erant ad putredinem, febres excitabantur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

καὶ ὀφθαλμίας.] Galenus *ad part.* 1. *sect.* 7. *lib.* 6. *epid.* inquit, nudum caput à calido & humido cœlo hæc duo incommoda percipere. Primum est, quod ipsum repleat, & calefactum ad aliorum humorum noxiorum attractionē impellat. Secundum, quod ipsum debilitet. Debilitatur autem præcipuè caput austrina constitutione in auditu & visu, *per aph.* 5. *lib.* 3. Visui enim caliginosi humores suggeruntur à caliginoso cœlo, per Galenum *ad part.* 8. *sect.* 1. *lib.* 1. *epid.* Igitur propter debilitatem partis suscipientis, & propter humorum abundantium calido cœlo ebullitionem, oculorum inflammationes contingere oportebat, quarum signum erat prurigo frontis, vt inquit Celsus.

ἐξαίφνης.] Non est hæc otiosa dictio apud Hippocratem. Non enim nocua est tempestatum anni alteratio, quæ fit per successionem: Nam, vt inquit Hippocrates *lib. de humoribus*; *successiones temporum morbos & faciunt & soluunt.* Sed quotiescunque in omni mutatione ista tria concurrunt, vt semel, multum & repente fiat, tum morbi excitantur, *per aph.* 51. *lib.* 2. Non assueti enim magnæ & repentinæ mutationi offenduntur necessario: ideoque monuit Hippocrates *part.* 29. *sect.* 2. *lib. de humorib.* attendendum esse maximè ex quibus & in quæ & quomodo fiant mutationes.

διπλοῦν τι καῦμα.] Duplex iste æstus Hippocratis intelligitur, non tantum exstitisse in vniuerso propter calidam & humidam à pluuiis terram, sed etiam in hoc corpore humentibus adhuc aluis, & repleto capite. Nam, vt inquit Gal. *ad part.* 8. *sect.* 1. *lib.* 1. *epidem.* animalium corpora cœli statui similem constitutionem habent. Igitur ex hoc duplicato calore in materia humida necessarium erat excitari febres putredinosas. Nam Galenus *cap.* 7. *lib.* 8. *meth. med.* inquit *naturas calidas humidas quantumuis sanas proximas esse putredini*; idque apparere ex sudoribus & vrinis, deiectione, & respiratione male olente; indeque fieri, vt si cruditate laborent, aut si pori cutis astringantur, aut à sole perurantur, grauiter febricitent.

κοιλιῶν μὴ ξυνεστηκυιῶν.] Hippocrates, *prognost.* 13. *lib.* 2. appellauit deiectionem mollem & constantem διαχώρημα μαλθακὸν καὶ ξυνεστηκός. Ex qua collatione patet, hic κοιλίας ξυνεστηκυίας ventrem dici, cuius deiectio sit constans, corpulenta, & minimè diuulsa, nec liquida.

μὴ ἐπλαδοῦν] Galenus *ad part.* 11. *sect.* 2. *lib.* 1. *epid.* πλαδὸν appellat superfluam humiditatem: *Ad part.* 32. *sect.* 3. *lib. de vict. acut.* eam, quæ supra id quod secundum naturam est, innascitur partibus humiditatem πλαδὸν vocat: *Particula* 19. *sect.* 3. *lib. de fract.* Galenus humiditatem superfluam omnem, siue ex tenuioribus, siue ex crassioribus, siue ex purulentis constet humoribus, inquit esse πλαδόν. Cum igitur vernum tempus totum esset humidum & calidum, merito dicitur supra modum humectasse corpora. Sed notatu dignum est, hunc locum citari à Galeno *ad aph.* 11. *lib.* 3. ibique legi συντήκεσθαι, quod est colliquari: Brassauolus inquit in suo exemplari scriptum fuisse φλοιδᾶν, quod est humores comburi. Quæ lectiones si retineantur, referendæ erunt ad æsta-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

tem: humidum enim calidumq; corpus ad repentinos æstus & magnos facile colliquatur.

μάλιστα δὲ τοῖσιν φλεγματίησι.] Difficultas quæ hic magna ſuboritur, talis eſt, quomodo in pituitoſa natura acutiſſimi morbi contingant, cum hi videantur fieri à bile? Sed notandum eſt, morbos acutiſſimos conſiderari tribus modis. Quidam enim ſunt acuti propter partem, vt apoplexia. Quidam per ſe, & hi dicuntur acuti morbi propriè à veloci, vehementi & periculoſo humoris ſui motu, vt febris ardens. Quidam ex euentu, idque quatuor modis. Nonnulli enim dicuntur morbi acuti ἐκ μεταπτώσεως, cum videlicet morbus primigenius humoris ſui in partem aliquam tranſlatione in alium morbum mutatur; vt ſi continua febris degeneret in hydropem, cuius rei exempla ſunt *prognoſt.* 1. 2. *&* 3. *lib.* 2. Alij ſymptomatum malignitate, vt cum dixit Hippocr. *aph.* 9. *lib.* 3. morbos acutiſſimos autumno fieri. Quidam propter impeditam corporis liberam perſpirationem ex obſtructione cutis, vt cum dixit Gal. *part.* 78. *ſect.* 2. *lib.* 1. *epid.* mulieres in acutos morbos incidiſſe propter impeditam corporis difflationem. Cæteri dicuntur acuti propter admixtionem contrariorum humorum, vt cum dixit Hippocr. *aph.* 43. *lib.* 4. ſemitertianas febres eſſe periculoſiſſimas: hæ autem componuntur ex pari mixtione bilis & pituitæ putrentis. Dicimus igitur ex vere auſtrino & æſtate calidiſſima repentina pituitoſas naturas acutiſſimè laboraſſe, partim propter impeditam liberam perſpirationem ex aduſtione cutis, partim ex admixtione bilis.

δυσεντερίας.] Manente, inquit Galenus *ad aph.* 11. *lib.* 3. corporis humidioris putredine febres excitabantur: ſed ſi aut hæc putredo per ventrem ferretur, aut ſi capitis repleti humor per inteſtina depelleretur, neceſſarium fuit dyſenterias ſuccedere. Sed Philotheus *in eundem aphoriſmum* notat cx hac conſtitutione comitiales morbos, apoplexias, vertigines, caligines naſci potuiſſe, ſi caput debile excrementa depellere non potuiſſet. Item tuſſes & aſthmata, ſi ſe in pulmonem exoneraſſet.

ὕδωρ ἐπιγένηται καὶ χειμών.] Pluuiæ enim cum ventis frigidioribus retundunt ardorem caniculæ, vnde ceſſant acutæ febres. Nam, vt notat Galenus *ad aph.* 34. *lib.* 2. ſi aliquis febre ardente corripiatur per æſtatem, & repentina fiat cœli mutatio in frigidiorem conditionem, leuatur morbus, idque duplici de cauſa. Primum quidem, quia tempus in quo generatus eſt, morbo cognatum erat, ideoque morbus leuior: deinde quia frigiditas aduenions cauſa fit valetudinis. Proinde hic particula, χειμῶν, rectè explicabitur de vento frigidiore. Quod enim ſcripſit Ariſtoteles *cap.* 40. *lib.* 9. *de hiſt. animalium*, προγινώσκουσι δὲ καὶ χειμῶνα, καὶ ὕδωρ, Plinius *cap.* 10. *lib.* 11. *ſua hiſt.* ſic reddidit: *prædiuinant ventos & imbres.* Et Virgilius ſimili ratione 1. *Æneid.* dixit, *emiſſam hyemem*, id eſt, ventos.

καὶ οἱ ἐτησίαι.] Aquilo ventus ſeptentrionalis variis appellationibus donatur. Nam octo diebus ante caniculæ exortum flat, & appellatur tum πρόδρομος, quaſi præcurrens: biduo poſt ortum caniculæ conſtanti

flatu viget, & tum dicitur ἐτησίας, id est anniuersarius, authore Plinio *cap.* 47. *lib.* 2. Flat autem die, non etiam nocte. Cuius rei hæc est apud Aristotelem *cap.* 5. *lib.* 2. *meteor.* demonstratio. Corpus gelu induratum, aut calore solis nimis exsiccatum aspiratus nullos habet. Itaque cum sol est in signo solstitij, siccior est terra, quam vt exhalationes generet Etesiarum productrices: vbi autem recessit, remissior sentitur calor, & conglaciatis aquis calore liquefactis excitatur exhalatio, Etesiarum materia: & hi venti noctu non flant, quoniam nocte cessat aquarum liquatio propter solis absentiam.

τῆς δυσπετείας.] Huius totius loci interpretatio tempestatum ab Hippocrate descriptarum collationem requirit. Igitur prima primi Epidemiorum constitutio tota est australis & squalida, in qua adolescentes, iuuenes & athletæ sub ver, ante quod aquilo frigidus siccus flauerat, ex retentione excrementorum ęgrotant, *part.* 11. *sect* 1. *lib.* 1. Secunda constitutio tota est frigida humida, in qua pueri à mamma depulsi, item octennes, decennes, & ferè puberes, ob humiditatis excessum intereunt, frigidi sicci minus, *part* 40. *sect.* 2. *lib.* 1. *epid.* Tertia est frigida sicca, in qua adolescentibus & adultis febres ardentes, & senioribus icteri ac dysenteriæ, *part.* 66. *sect.* 2. *lib.* 1. *epid.* Moriuntur autem ab acutis morbis adolescentes, iuuenes & adulti. Itemque mulieres, & quibus naturis meatus erant obstructi. *Tertio epid. lib. sect.* 3. tota est austrina tempestas, calida humida & pestilens. In hac pueri omnes impuberes tenesmo occidunt, ob gulam & natiuam ætatis humiditatem, *part* 53. Mulieres & omnes frigidæ ac humidæ temperaturæ, tabificæ fiunt à capitis in pulmonem destillatione, *part.* 70. Multi autem moriuntur quartana febre, propter adustam bilem febrium diuturnitate, *part.* 71. Ex hac tempestatum inter se collatione dicimus pueros, quod essent humidissimi temperamenti & calidissimi, australi putrefactioni minùs restitisse, ideoque tum febre, tum dysenteria interiisse, *per part.* 40. *sect.* 2. *lib.* 1. *epid.* Itemque mulieres, ob impeditam perspirationem insensilem mortem obiisse, *per part.* 78. *sect.* 2. *eiusd. lib.* Seniores autem, quod essent sicciore temperie & frigidiore. Primò *per aph.* 14. *lib.* 1. febres minus acutas habebant. Præterea æstatis calore iuuabantur, vt melius degerent, *per aph.* 18. *lib.* 3. & quia sicci erant, porisque occlusis, ob cutis siccitatem, humidæ veris intemperiei facilius resistebant, *per part.* 40. *sect.* 2. *lib.* 1. *epid.* Qui autem superstites euadebant ab acutis febribus, bilis assatione quartanarij fiebant, *per part.* 71. *sect* 3. *lib.* 3. *epid* Ex quartana autem per scirrhum lienis hydropes fieri supra demonstratum est.

IV. ἢν δὲ ὁ χειμὼν] Vt hæc descriptio priori contraria est in hyemis verisque temperie, sic & in morborum euentu. Nam priore constitutione nulli morbi hyemales vernique effatu digni erant. In hac autem sub vernum tempus omnes excitantur morbi, scilicet abortus, quia frigus superabat antiperistasin, & ad vterum perueniebat; ophthalmiæ siccæ à biliosa materia, dysenteriæ à salsa pituita. Nam, vt notat Galenus *ad*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

part. 5. *sect.* 2. *lib.* 1. *epid.* Vbi tempestates anni à germana temperie plurimum degenerarint, par est è vestigio morbos excitari: vt si contingat hyemem esse clementem, quæ debet esse intemperata in frigore; & ver aquilonium, quod debuit esse temperatum.

εὔδιος.] Manardus *epist.* 2. *lib.* 1. *& epist.* 1. *lib.* 9. hanc dictionem expungit, & duas affert rationes. Prima est, quoniam Corn. Celsus hunc contextum latinitate donans *cap.* 2. *lib.* 2. hanc dictionem non vertit. Secunda est, quod repugnantia sint atque contradicentia, annum esse australem, & tranquillum à ventis. Ad primam rationem respondetur ex simili; Corn. Celsus eodem in contextu dysenteriam non interpretatus est, hæc tamen dictio non est expungenda. Secunda ratio planè negatur. Nam scripsit Hippocrates *part.* 1. *sect.* 3. *lib.* 3. *epid.* *Annus erat austrinus, pluuiosus, penitus à ventis silens.* Quo in loco notat Galenus duplicem esse aëris clementiam. Vnam serenam, in qua cœlum vndequaque patet, nullis obsitum nubibus. Alteram mollem, in qua nubes plurimæ videntur, nec tamen sentitur vllus in ipsis aut in aëre vehementior motus. De vtraque locutus est idem Galenus *ad part.* 3. *sect.* 3. *l.* 3. *ep.* cum facit duplicem nothum. Vnum quidem siccum, cuius motus subinde est vehemens. Alterum autem humidum, in quo nubes tranquillæ stant. Igitur hic χειμὼν εὔδιος] dicitur hyems austrina, cuius nec nubes, nec aër vehementiorem sentiunt afflatum.

ἐκτιτρώσκεσθαι.] Hyems enim tepida molle ac rarum corpus efficit, per quod statim penetrans boreans aër vernus fœtus calori assuetos offendit. Nam, vt inquit Hippocrates *in libro de natura pueri*, quotiescunque fœtus in vtero violentum aliquid perpessus fuerit, ante legitimum tempus ruptis pelliculis prodeat oportet. Galenus autem *ad aph.* 12. *lib.* 3. non simplicem, sed abortum fœtus iam emortui videtur intelligere. Cui consentit Aristoteles *probl.* 9. *sect.* 1. cum inquit corpora in matrum vteris humectata, repentino frigore syderari & mori.

ἢ τίκτωσι.] Quoniam enim fœtus ferre non potest subitam & vehementem mutationem frigoris, moriatur necesse est. Galenus enim *cap.* 7. *lib.* 1. *tuend. sanit.* inquit recens natorum cutim esse cum partibus interioribus æquè mollem; quoniam externum frigus nullum sensit, cuius est densare. Sed contra Hippocratem afferri posset mos Germanorum, qui pueros in lucem editos in flumen Rhenum mergebant: & qui fluminis frigidam ablutionem tolerare poterant, fortissimi euadebant. Cur igitur, qui fœtus non in vteris mortui sunt, vernumq; frigus superarunt, reliquum vitæ tempus cum debilitate degunt? Responsio est expedita, hos videlicet fœtus tota hyeme austrina & clementi supra modum repletos & toto corpore fuisse debilitatos, *per aph.* 5. *lib.* 3. adeo vt repentinæ mutationi ferendæ apti non fuerint.

ἢ ἐνίοισι καταῤῥόους.] Galenus *ad part.* 17. *sect.* 2. *lib.* 1. *epid.* inquit duplicem esse tabem. Vnam, quæ fit proprio pulmonis affectu. Alteram, quæ fit capitis in pulmonem destillatione. Prima autem constitutione lib. 1. epid. tabes ab austro multæ vulgantur. Sed *sect.* 3. *lib.* 3. *part.* 66.

cùm hyems fuiſſet auſtrina & clemens, ſub eiuſque finem veriſque principium aquilo ſiccus erupiſſet; repletum cerebrum, ſed frigore compreſſum, humorem in partes thoracicas, aquilone debilitatas, expreſſit, idque præcipuè in hominibus natura pituitoſis contigit: vnde *part.* 71. ob collectos humores hyeme auſtrina, vernum tempus aquilonium, totum tabificum fuit: quæ eadem ratio hoc in loco valet. Quod ſi contigit homines natura bilioſos ſubtilium, acrium, & corrodentium ichorum deſtillationem eſſe perpeſſos, excitatum eſt illud tabis genus, quod ab Hippocrate *part.* 14. *ſect.* 1. *lib.* 6. *epid.* vocatur θηρίωμα, id eſt, ferinum.

τῆς δυσπνοίας εἰκός.] Cerebrum tribus de cauſis pituitoſa habuit excrementa. Primum quidem ratione ſui, quia frigidum eſt & glanduloſum, teſte Hippocr. *in lib. de glandul.* ideoque per inania ſua ſpatia plurima collegit excrementa. Deinde ratione hyemis auſtrinæ calidæ, quæ caput replet, *per aph.* 5. *lib.* 3. Poſtremò ratione veris frigidi; nam vbi refrigeratum cerebrum alimentum omne ſubigere non poteſt, pituiteſcit: Gal. *ad aph.* 12. *lib.* 3. Pituita autem eſt triplex. Vna quidem inſipida, à retuſa frigiditate. Altera acida, ab immoderatiore frigore. Tertia ſalſa, à calore putri. Quod igitur hyems auſtrina & calida eſſet, pituita ſalſa in cerebro collecta eſt, quæ per compreſſionem veris frigidi & ſicci in ventriculum atque inteſtina expreſſa eſt atque decubuit, vnde his vlceratis facta dyſenteria.

ὀφθαλμίας ξηράς.] Caput per calidam & humidam temperiem repletum, ſuperueniente vere frigido in oculos frigore debilitatos humorem expreſſit, & à frigida & ſicca veris conſtitutione membranis condenſatis, cum nihil reflueret, ophthalmia ſicca effecta eſt Gal. *ad aph.* 12. *lib.* 3. Nam ſcripſit Hippocrates *part.* 2. *ſect.* 7. *lib.* 6. *epid.* *Per ſqualores lippitudines vulgabantur cum dolore coniunctæ*; periculum enim erat, inquit Galenus, ne ſiccitate oculi membranæ rumperentur, indeque vlcus ſuccederet. Sed *ex lib.* 2. *prorrh.* notatu dignum eſt, ophthalmicam ſiccitatem eſſe vel in oculo, vel in excremento, id eſt in ſorde. Siccitas in excremento ſemper eſt valde doloroſa. At ſiccitas in oculo duobus conſideratur modis. Vel enim eſt cum tumore magno & indolenti, & hæc ophthalmia ſolutu facilis eſt. Vel eſt cum tumore magno & dolore, & periculum eſt vlceris; qualem hic ophthalmiam par eſt intelligere.

διὰ τὴν ἀφωνίην καὶ τὴν ἔκπληξιν.] Galenus hunc locum citans & exponens *aph.* 12. *lib.* 3. ait ab Hippocrate non illos intelligi catarrhos, qui conſueto nomine vocantur, ſuntque capitis per arteriam in pulmonem fluxiones: ſed potius illas vniuerſales deſtillationes, quæ ex venis & arteriis fiunt in omnes ſubiectas partes: Et quia hæ fluxiones breui iudicantur, idcirco ſubiungit ſubitò mortem adferre, quia (vt notat Philotheus) ex nimia plenitudine vel neruis humectatis paralyſin faciunt, vel repletis & diſtentis conuulſionem, vel obſtructis carotidibus arteriis aphoniam apoplexiæ principium. Quid ſit autem in ſenibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

ἀραιότης, explicuit Gal. *part.* 6. *sect.* 5. *lib.* 6. *epid.* quotiescunque debilitata facultate naturali senum, vniuersa corporis eorum habitudo gracilescit, & cute nutricatu destituta rari fiunt pori, id est laxæ reperiuntur multæ in corpore cauitates inter cutem & musculosum genus. Idque probatur *ex part.* 29. *sect.* 3. *lib.* 6. *epid.* vbi inquit attenuatione primum laxari cutem & habitudinem corporis, deinde vbi consummata extenuatio fuerit, distendi. Erit igitur ἀραιότης partium totius corporis carnosarum, itemque vasorum, quæ ob sanguinis paucitatem parum implentur, laxitas. Est autem ἔκτηξις nihil aliud quàm humorum in vasis contentorũ fusio propter debilem retentricem facultatem. Idque probatur ex Hippocrate *lib.* 2. *prorrh.* qui postquam demonstrauit tophaceos humores articulorum cum aluo sicca nulla arte sanari, inquit curabiles esse à sola dysenteria quam natura excitârit, & ab aliis humorum ἐκτήξεσι, id est eliquationibus, quæ deorsum feruntur.

ὑπὸ φρενίτιδος.] Hanc particulam ὑπὸ φρενίτιδος esse aduentitiam patet ex Galeno *ad aph.* 12. *lib.* 3. Et huius rei rationes quinque afferri possunt. Prima est, quod cum hic sit mentio de morbis ab eadem causa progenitis, phrenitis & paraplegia non sint morbi generis eiusdem. Secunda, quod Aristoteles *probl.* 9. *sect.* 1. videatur hunc totum Hippocratis contextum ad cerebri apoplexias & siderationes referre. Tertia quod scribat Hippocrates *in libro de glând.* cerebrum nullis morbis tentari, quandiu in partes subiectas exoneratur. Quarta, quod senes de quibus hîc mentio est, non sint apti ad phrenitidem. Quinta, quod cum teste Galeno *cap.* 5. *lib.* 2. *de sympt. caus.* ab ira nemo subito perit, quia nec calor naturalis perfrigeratur, nec robur corporis dissoluitur. Hæc eadem ratio in phreniticis valere possit, qui voluntariis actionibus robustissimi sunt propter inflammatos humores, vt scribit Galenus *cap.* 3. *lib.* 3 *de sympt. caus.* Ad has rationes adiungi potest historia ægri quarti *sect.* 3. *lib.* 3. *epid.* Hic enim phreniticus cum esset, vehementissimorum symptomatum violentia tertia die mortuus est: sed inquit Galenus *in comm. In hoc exemplo rara hæc est phrenitidis historia, cum phrenitici quarto, & quinto interdum, sed frequentius septimo moriantur.*

ἐκόπτω γὰρ.] Particula γὰρ, hoc loco non reddit rationem præcedentium, sed nouam sententiam orditur hoc sensu: Cerebrum, quod verno tempore per grauedines & destillationes expurgari solebat, violentia frigoris compactum atque obstructum interdum dysentericos & ophthalmicos morbos in æstatem differt. Sicque conciliabuntur Aristoteles *probl.* 9. & Gal. *aph.* 12. *lib.* 3. Ille enim solos abortus assignat veri, dysenterias & ophthalmias in æstatem reiicit: hic morbos omnes istos veri assignat. Sed hac sententia Hippocrates interdum in æstatem differri ostendit.

κορύζας ἢ βραγχων.] Hippocrates *in lib. de gland. & lib. de loc. in hom.* septem viis cerebrum expurgari ostendit: per aures, vnde pus; per nares, vnde coryzæ; per oculos, vnde ophthalmiæ; per palatum in guttur, vnde raucedo; per palatum in gulam, vnde dysenteria; per venas,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

in spinalem medullam, vnde tabes occulta; & per venas in sanguinem & habitudinem carnosam totius corporis, indeque in ventrem, vnde hydrops. Tres primæ expurgationes appellantur ab Hippocrate *in lib. de loc. in hom.* naturales. Nam fluxio quæ fit per nares, etsi meatum quodammodo corrodit, quia tamen fit extrinsecus, & per viam amplam, bona est. Sed fluxio per guttur, quæ est βρόγχος, si copiosior sit, periculum tabis adfert. Igitur his impeditis fluxionibus expurgantibus æstas cerebrū plenum excipiens dysenterias, ophthalmias & catarrhos excitabit: quæ dysenteriæ maligni moris erunt, desinentque in lienteriam & hydropem.

λειεντερίη.] Cum celeriter tales dejiciuntur cibi, quales assumpti sunt, hic affectus est lienteria, id est vitium ventriculi & intestinorum; eiusque tres omnino sunt causæ, facultas retentrix debilis, pituita acida, & vlceratio ab humore mordaci, vt ait Galenus *ad aph. 12. lib. 4.* Ex Hippocrate autem *lib. 1. de morbis* ea est morborum aliquot inter se metaptωsis & transmutatio, vt ex tenesmo dysenteria, ex hac lienteria, & ex lienteria contingat hydrops. Nam, postquàm dysentericus fluxus ventriculi & intestinorum facultates labefactauit; facit lienteriam: & hæc propter impedimentum distributionis alimenti in iecur, viscus ipsum refrigerat, vnde hydrops. Ista autem morborum mutua successio semper est lethalis, quoniam, vt scribit Hippocrates *in libro de affectionibus*, cum morbus alter alteri succedit, plerumque occidit. Vnde *aph. 43. lib. 6.* inquit longam dysenteriam in lienosis à lienteria vel ab hydrope excipi, sicque homines mori.

SI autem æstas pluuiosa sit, & australis, similisque sequatur autumnus, necesse est hyemem morbidam esse, & his qui pituita abundant, & qui quadragesimum annum excesserunt, febres ardentes fieri verisimile est: qui verò bile abundant, costarum inflammationes & pulmonis, pleuritidas ac peripneumonias dictas. Si autem æstas sicca existat, & borealis, sequens verò autumnus pluuiosus & australis capitis dolores ad hyemem expectare conuenit, & cerebri

ΗΝ δὲ τὸ θέρος ἔπομβρον γένηται, καὶ νότιον, καὶ τὸ μετόπωρον, χειμῶνα ἀνάγκη νοσερὸν εἶναι, καὶ τοῖς φλεγματίῃσιν, καὶ τοῖς γεραιτέροισι τεσσαράκοντα ἐτέων, καύσους γίγνεσθαι εἰκός. τοῖσι δὲ χολώδεσιν, πλευρίτιδας καὶ περιπνευμονίας. V.
ἢν δὲ τὸ θέρος αὐχμηρὸν γένηται, καὶ βόρειον. τὸ δὲ μετόπωρον ἔπομβρον καὶ νότιον, κεφαλαλγίας ἐς τὸν χειμῶνα, καὶ σφακέλους τοῦ ἐγκεφάλου VI.

εἰκὸς γίγνεσθαι. καὶ προσέτι βράγ-
χους, καὶ κορύζας, καὶ βῆχας, ἐνίοισι
VII. δὲ καὶ φθίσιας. ἢν δὲ βόρειόν τε καὶ
ἄνυδρον, καὶ μήτε ὑπὸ κύνα ἐ-
πόμβριον, μήτε ἐπὶ τῷ ἀρ-
κτούρῳ, τοῖσι μὲν φλεγματίῃσι
φύσει ξυμφέρει μάλιστα καὶ τοῖς
ὑγροῖς τὰς φύσιας, καὶ τῇσι γυ-
ναιξίν. τοῖσι δὲ χολώδεσι τοῦτο πο-
λεμιώτατον γίνεται. λίην γὰρ ἀναξη-
ραίνονται, καὶ ὀφθαλμίαι αὐτέ-
οισιν ἐπιγίγνονται ξηραί, καὶ πυ-
ρετοὶ ὀξέες καὶ πολυχρόνιοι, ἐνί-
οισι καὶ μελαγχολίαι. τῆς γὰρ χο-
λῆς τὸ μὲν ὑγρότατον καὶ ὑδαρέστα-
τον ἀναλοῦται, τὸ δὲ παχύτατον
καὶ δριμύτατον λείπεται. καὶ τοῦ
αἵματος κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ἀφ-
ὧν ταῦτα νοσεύματα αὐτέοις γί-
γνεται. τοῖσι δὲ φλεγματίῃσι,
πάντα ταῦτα ἀρωγά ἐστιν. ἀπο-
ξηραίνονται γὰρ καὶ ἐς τὸν χειμῶ-
VIII. να ἀφικνέονται, ὑπ' ἄλλων ἐς
τ' ἄλλα ἀναξηραινόμενοι. κατὰ
ταῦτα τις ὁ νοεύμενος καὶ σκοπού-
μενος προειδείη ἂν τὰ πλεῖστα τῶν
μελλόντων ἔσεσθαι ἀπὸ τῶν με-
IX. ταβολέων. φυλάσσεσθαι δὲ χρὴ
μάλιστα τὰς μεταβολὰς τῶν ὠ-
ρέων τὰς μεγίστας καὶ μήτε φάρ-
μακον διδόναι ἑκόντα, μήτε καίειν,

corruptiones; ampliusque raucedines, grauedines & tusses, aliquibus etiam tabes. Quod si borealis sit autumnus ac siccus, & neque sub Cane, neque sub Arcturo pluuiosus, confert naturis pituitosis, & maxime qui natura sunt humida, & mulieribus. Biliosis autem infestissimum hoc tempus existit. Valde enim exsiccantur, acciduntque eis lippitudines aridæ, & febres acutæ & diuturnæ, & aliquibus bilis atra: siquidem quod liquidissimum ac aquosissimum in bile est consumitur, densissimum verò & acerrimum relinquitur. Quod idem accidit secundum eandem rationem & circa sanguinem, vnde hi morbi his accidunt. Pituitosis autem hæc omnia commoda sunt. Exsiccantur enim, & ad hyemem perueniunt, ab aliis temporibus inuicem succedentibus resiccati. Hæc igitur si quis mente concipiet & considerabit, is præcognoscet plurima omnino quæ ex huiusmodi mutationibus sint futura. Maxime autem obseruare oportet magnas temporum mutationes, vt neq; medicinas in illis libentes exhibeamus, neque vramus

quæ circa ventrem, neque secemus, priusquam prætereant dies decem aut plures, & non pauciores. Periculosissima sunt etiam ambo solstitia, & maximè æstiuum. Periculosum etiam æquinoctium vtrumque, sed maximè autumnale. Oportet autem & astrorum exortus considerare: præcipuè Canis, deinde Arcturi, & Pleiadum occasum. Morbi enim in his maximè diebus iudicantur, aliique perimunt, alij verò desinunt, aut in aliam speciem aliumque statum transmutantur. Et circa hæc quidem sicut dixi, habet.

ὅτι ἐς κοιλίην, μήτε τέμνειν,
πρὶν παρέλθωσιν αἱ ἡμέραι δέ-
κα ἢ καὶ πλείονες. μέγισται δὲ εἰ-
σὶν αἱ δύο. καὶ ἐπικινδυνόταται X.
ται ἡλίου τροπαὶ ἀμφότεραι, καὶ
μᾶλλον θεριναί. καὶ ἰσημεριναὶ,
νομιζόμεναι εἶναι ἀμφότεραι, XI.
μᾶλλον αἱ μετοπωριναί. δεῖ δὲ
καὶ τῶν ἄστρων τὰς ἐπιτολὰς φυ-
λάσσεσθαι, καὶ μάλιστα τοῦ κυ- XII.
νός. ἔπειτα ἀρκτούρου, καὶ ἔτι
πληϊάδων δύσιν. τά τε γὰρ νοσεύ-
ματα μάλιστα ἐν ταύτῃσι τῇσιν
ἡμέρῃσι κρίνεται. καὶ τὰ μὲν ἀ-
ποφθίνει. τὰ δὲ λήγει. τὰ δὲ ἄλλα
πάντα μεθίσταται εἰς ἕτερον εἶ-
δος, καὶ ἑτέρην κατάστασιν. περὶ μὲν τουτέων οὕτως ἔχει.

IN CONTEXTVM ANNOTATIONES.

V. Ἦν δὲ τὸ θέρος] Aristoteles *probl.* 20. *sect.* 1. huius loci interpretationem orditur à diuisione corporum. Inquit igitur corporum quædam esse densa, quædam autem rara. Prima, superficie tantum extima humectari, & repentino frigore vinolentorum instar algere. Secunda verò profundioribus corporis partibus crudos humores excipere, qui hyemali tempore putrentes febres ardentes suscitant. Sed prior de corporibus densis interpretatio minùs est Hippocrate digna, cum partes extimæ ignobiliores sint, quàm vt morbos acutos generent, nisi interiores partes rapiantur in consensum, præcipuè verò caput, quod aëri magis obnoxium est.

καῦσος γίνεται.] Causus est duplex. Vnus verus, alter nothus. Veri duo sunt symptomata, sitis & ardor ingens totius corporis. Generaturque attractis in venulas ichoribus biliosis atque putrentibus. Excretiones habet liquidas, biliosas, meracas humoris morbum committentis. Causus autem nothus fit à pituita salsa, aut à pituita & bile mixtis, non

toto corpore, ſed aliqua parte inflammatis, ideoque minor ſitis. Generatur non attractis ichoribus in venulas, ſed effuſis in ipſas præ abundantia, ibique putrentibus. In hoc aluus interdum ſoluta, non excretione humoris morbum committentis, ſed alimenti in ventre corruptio-
X. ne. Igitur æſtatis & autumni auſtrina conſtitutione collectis pituitoſis humoribus, quos hyems non digeſſit, putredo ſubſequens effecit febres ardentes ſpurias.

πλευρίτιδες καὶ περιπνευμονίας.] Hi tres morbi; cauſus, pleuritis & peripneumonia, quia ſunt cognati, eadem tempeſtate contingere potue-
XI. runt. Nam, vt ſcribit Hippocrates *lib. 1. de morb.* ex febre ardente fieri poteſt pleuritis, & ex pleuritide pepipneumonia, vbi videlicet ardentis febris calore thoracicus venter incaluerit, bilioſoſque humores attraxerit.

XII. ἢν δὲ τὸ θέρος αὐχμηρόν.] Hæc ſententia deſcripta eſt *aph. 13. lib. 3.* niſi quod Hippocr. in aphoriſmis non meminit ſyderati cerebri. Ariſtoteles autem *probl. 10. ſect. 1.* hanc ſententiam ita interpretatur, vt à repletione autumni auſtralis fiant cephalalgiæ hyemales, & ſi humor replens cerebrum minus frigidus ſit, fiant ſyderationes: tuſſi verò & raucedini & grauedini ſuccedat tabes, vbi videlicet copioſior materia expectorationem vniuerſalem non recipit.

κεφαλαλγίας.] Galenus *in aph. 13. lib. 3.* inquit à repleto per auſtrinum autumnum cerebro dolores capitis excitatos fuiſſe, non in omnibus, ſed in iis quibus debilius erat caput: Nam, teſte Philotheo, ſicca & frigida æſtas humores in capite coërcuit, autumnus auſtrinus auxit, hyems naturaliter conſtituta plethoricam affectionem capitis cumulauit. Et vt notat Gal. *ad aph. 13. lib. 3.* id euenit, quia hyems natura ſua accommodata non eſt excutiendis priorum tempeſtatum excrementis. Sed Ariſtot. *probl. 10. ſect. 1.* hanc Hippocratis cephalalgiam videtur interpretari καρηβαρέειν, id eſt capitis grauiditatem, propter videlicet humorum multitudinem qui domari non poſſunt. Et hæc interpretatio conſentit cum aph. 5. lib. 3.

σφακέλους τοῦ ἐγκεφάλου.] Scripſit Hippocrates *lib. 2. de morb.* Quotieſcunque cerebrum fuerit ſupra modum calefactum, aut perfrigeratum; bilioſum, aut pituitoſum, id eſt ſiccatum aut humectatum, tum dicitur cerebri σφάκελος: Pauloque poſt Hippocrates deſcribit affectionem cerebri, quam apoplexiam appellat; in qua caput dolet, vox perit, homo ſui fit impotens. *Libro* verò 3. *de morb.* eadem ſymptomata repetens & eundem morbum, quem morbum *lib. 2.* apoplexiam dixerat, *lib. 3.* ſphaceliſmum vocat; fitque in ea cerebri parte, in qua plures ſunt venæ atque arteriæ. Igitur hoc loco ex autumno auſtrali cerebrum oppletur. Si debile fuit, facilè ſub hyemem apoplexiam pati potuit, & eam hic intelligit. Tamen notandum eſt *aph. 50. lib. 7.* ſyderatum cerebrum dictum eſſe, in quo inflammatio degenerabat in gangrænam, aut in vlcus paſcens.

ἢν δὲ βόρειόν τε καὶ ἄνυδρον.] Ariſtoteles huius ſententiæ duo facit pro-

blemata *sect.* 1. scilicet 11. & 12. Et inquit æstatem autumnumque boreales & siccas tempestates conferre pituitosis, quoniam contrariæ temperies ipsos ad commoderationem reuocant. Nocere verò biliosis, quoniam eorum corpore resiccato ignis igni additur. Quod autem interpres nolit has particulas boreale & siccum ad autumnum solum referri, quoniam ortus caniculæ in autumno non fiat, hoc nihil est, cum & Corn. Celsus & Galenus has particulas de autumno solo intellexerint. Et talis est sensus. Si quemadmodum æstas fuit frigida & sicca, ita & sit autumnus, adeo vt nec caniculares pluuiæ autumnum præcedentes, nec arcturi pluuiæ cum ipso incipientes eius siccitatem contemperarint, tum ista fient.

φύσι] Galenus *ad part.* 11. *sect.* 1. *lib.* 1. *epid.* notat temperamentum esse duplex. Vnum ætatis, alterum instituti vitæ. Est autem Hippocrati institutum siue τὸ ἐπιτήδευμα, vt notat Galenus *part.* 1. *sect.* 3. *l. de humorib.* quicquid homines vel vsu, vel necessitate coacti obeunt, id est vt inquit Galenus *part.* 17. *sect. eiusd.* & *lib.* nihil est aliud institutum vitæ, quam diæta. Galenus quoque *lib.* 2. *temper. cap.* 4. inquit temperamentum esse duplex, vnum naturæ, alterum consuetudinis, adeo vt quicunque sint vasis amplis, atque graciles, illi sint natura biliosi: quicunque verò vasis angustis & pingues, illi sint natura frigidi & pituitosi. Contrà, qui homines vasorum amplorum pingues sunt, vitæ instituto tales sunt: & qui cum vasis angustis habent corporis habitudinem tenuem, illi diæta tales existunt. Vtriusque rei notionem tradit Hippocrates *lib.* 2. *epid.* & *part.* 25. *sect.* 6. *lib.* 6. *ep.* cum inquit homines, quibus capitis ossa magna sunt, esse venis, arteriis, neruisque magnis atque robustis, ac proinde natura sua calidos. Nam vt inquit Galenus *ad particul.* 3. *sect.* 1. *lib.* 6. *epid.* homines capite magno plurimum boni sanguinis ad eius conformationem habuerunt, ideoque facultatem vitalem atque naturalem fortem, ad quas venarum & arteriarum sequitur amplitudo. Igitur quicumque homines partibus solidis natura sua tenuibus atque angustis pinguem corporis habitudinem habuerunt, illi dicentur natura pituitosi.

φλεγματίῃσι, καὶ τοῖς ὑγροῖς.] Quos Hippocrates hic appellat pituitosos & humidos, Corn. Celsus *cap.* 1. *lib.* 2. interpretatur molles. Sunt autem molles, teste Gal. *cap.* 3. *lib.* 2. *temp.* quicunque citra excessum caloris tales sunt. Illi autem duorum generum reperiuntur. Nonnulli enim crassis humoribus & frigidis abundant, & illi dicuntur pituitosi. Nonnulli habent tenues & serosos humores, sed tamen frigidos, & illi dicuntur aquosi, id est humidi. Hæc distinctio probatur ex Hippocr. *lib.* 4. *de morb* cum inquit humores esse quatuor, pituitam, sanguinem, bilem & aquam. Hic enim pituitam à serositate manifestò separauit, quam aquam dixit. Sic & Hippocr. *part.* 7. *sect.* 1. *lib.* 6. *epid.* mulieres quasdam appellauit ὑδατοχρόους, id est aquosas, quarum (vt inquit Galenus *in comm.* citra vllam morbosam dispositionem sanguis est tenuis & aquosus. Erunt igitur pituitosi, qui crassos humores habebunt:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

erunt humidi, qui tenuem & aquosum sanguinem. Vtrique autem natura frigidi sunt, albi & molles.

ὀφθαλμίαι ξηραὶ, πυρετοί.] Rationem hanc reddit Aristoteles *probl* 12. *sect.* 1. quoniam ex colliquatione humorum, dum quod tenuius est euaporatur, vapor ipse vehementius incalescens ophthalmiam facit: sed quæ residua est bilis, ex siccitate ignescens, febres acutas excitat. Atque id præcipuè intelligendum sub autumni principium, quo plurimi æstiui morbi fiunt, vt scripsit Hippocr. *aph.* 22. *lib.* 3. Nec pugnat aph. 15. lib. 3. quo scribit Hippocrates siccitates imbribus esse salubriores. Nam, vt inquit Galenus *ad part* 2. *sect* 7. *lib* 6. *epid.* hæc sententia intelligi debet de siccitate, quæ non fuerit supra modum intensa: nam quæ intensa est grauissimos morbos progignit, qualis est illa in qua æstas & autumnus sine pluuiis fuerint.

καὶ πολυχρόνιοι] Medio, vel etiam vltimo autumno, quæ febres contingent, erunt diuturnæ, præsertim in hominibus qui natura abundabunt melancholico succo. Cum enim omnis longus fiat morbus vel propter ægri peccatum, vel propter partis affectionem prauam, vel propter humoris crassitudinem: per æstatis & autumni siccitatem euaporatis tenuioribus humoribus, qui crassi & frigidi remanebunt in homine melancholico, febres diuturnas efficient, tam ratione sui, quam ratione tempestatis. Et par est hic per febres longas quartanas intelligere. Primum enim quartanæ autumnales, & maximè quæ hyemem attingunt, longæ sunt. Deinde cum ex Galeno *ad aph.* 22. *lib.* 3. duplex sit melancholici humoris generatio, vna ex bile flaua retorrida, altera ex melancholico sanguine refrigerato atque resiccato, prima facit febres quartanas minus longas, propter humoris dominantis acrimoniam; secunda vero longissimas. De quartanis à melancholico humore per bilem assatam generato, dixit Hippocrates *part.* 21. *sect.* 6. *lib.* 6. *epid. Quartana vltra annum non durat*: de secunda dixit *aphorism.* 25. *lib.* 2. *Quartanas autumnales quæ hyemem attingunt, esse longissimas.*

καὶ μελαγχολίαι.] Melancholia mentis est alienatio citra febrem, sine ferocia, cum timore atque tristitia. Fitque Aristot. teste *probl.* 12. *sect.* 1. in his hominibus, quorum temperamentum vergit ad atram bilem, per subtilioris & aquosioris humoris euaporationem: tum enim quod residuum est, siccius atque frigidius, vbi cerebri temperiem peruerterit, melancholiam faciet: de qua, ex sententia Galeni *cap.* 7. *lib.* 3. *locor. affect.* ita statuendum. Duplex est atra bilis, vna tenuioris substantiæ, acidæ, corrodentis & terram fermentantis, quæ fit à flaua bile superassata, & hæc si in cerebro putruerit, & cum febre fuerit, phrenitidem gignet: si citra febrem, maniam. Altera est veluti sanguinis fæx, fæci vini non absimilis, quæ cerebrum oppugnat duobus modis; scilicet vel vt partem similarem, eius alterata temperie, vnde melancholia; vel vt organicam in neruorum principio obstructione facta, vnde epilepsia. Et est quod dicebat Hippocrates *part.* 54. *sect.* 8. *lib.* 6. *epid. Ab atra*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

bile si in cerebri corpus sæuiret, epilepsiam fieri; melancholiam verò si in mentem, id est cerebri temperiem. Fit autem hoc rursum duobus modis; vel quia totus sanguis est melancholicus, vel quia talis in cerebro genitus. Hoc item rursum duobus modis; per πρωτοπάθειαν, cum primariò citra alterius partis vitium cerebrum laborat; & per δευτεροπάθειαν, cum humor alibi corruptus per μετάπτωσιν in cerebrum translatus fuerit, vt in melancholia hypochondriaca. Toto habitu melancholici cognoscuntur, si macri, si hirsuti, si nigri. Cum igitur Hippocrates hic æstatem & autumnum frigidas & siccas tempestates statuat, verisimile est vniuersalis totius sanguinis in frigidius commutatione melancholicas affectiones extitisse.

τῆς δὲ χολῆς τὸ μὲν ὑγρότατον.] Sic Aristoteles *probl.* 12. *sect.* 1. hanc Hippocratis rationem expendit, vt velit tres esse substantias quæ exsiccentur: vaporosam vnam, vnde ophthalmiæ; biliosam alteram, vnde febres acutæ; fæculentam tertiam, vnde febres longæ & melancholiæ. Quod autem Hippocrates appellauit ὑγρότατον, Aristoteles interpretatur γλυκύτατον. Atque id consentit cum disputatione de aqua pluuia. Quicquid enim in re aliqua tenuius, illud idem dulcius.

κόρυζαι.] In contextu, qui huic ex Galeno *ad aph.* 14. *lib.* 3. subiungi debet, legitur κόρυζαι, pro qua dictione omnes interpretes reponi volunt χρόνιοι, vt res ad febres longas referatur. Philotheus tamen Hippocratis Græcus interpres in aphorismos, dictionem retinet, & longæ coryzæ hanc rationem adfert, quod per intensam & longam duarum tempestatum siccitatem, peruersa cerebri temperie, eius alimentum ad ossa ethmoïdea tendit, & coryzam facit.

VIII. κατ' ταῦτα] Hippocrates in hoc de aëribus libro, quinque tempestatum inter se comparatarum exempla posuit, ex quibus nos cæteras omnes comparationes facere possemus. Eæ autem sunt omnino sexdecim. Nam singularum tempestatum binarum comparationes secundum oppositionem qualitatum duæ consurgunt, & totidem secundum earumdem inter se similitudinem. Vt si hyems frigida sicca, ver pluuiosum & australe: Aut si hyems pluuiosa & australis, ver frigidum siccum; hæ sunt combinationes per oppositionem. Si hyems frigida sicca, ver frigidum & siccum: Et si hyems australis & humida, ver australe & humidum; duæ sunt combinationes per conuenientiam qualitatum inter se. Hoc idem de vere & æstate, de æstate & autumno, de autumno & hyeme fieri potest.

IX. φυλάσσεσθαι δὲ χρὴ μάλιστα τάς.] Magna mutatio apud Hippocratem reperitur triplex. Vna in morborum paroxysmis grauioribus, de qua locutus est *aph.* 29. *&* 30. *sect.* 2. in quibus aphorismis iubet tunc temporis esse quiescendum. Altera est in diæta, vt cum qui cibum bis assueuit sumere, semel tantum capit, de qua locutus est Hippocrates *part.* 20. *sect.* 1. *lib. de victu acutorum, & libro de veteri medicina,* itemque *particula* 29. *sect.* 2. *lib. de humorib.* Tertia est penes aërem & ventos, cum tempestatum anni temperies vel plurimum alteratur, vel peruertitur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

Omnes autem hæ mutationes quoniam corpora non assueta excipiunt, idcirco vires prosternunt. Itaque hoc loco Hippocrates in magnis & repentinis mutationibus vetat, ne magna medicæ artis opera tria, purgationem, vstionem, sectionem vsurpemus.

φαρμακον διδόναι ἑκόντα.] Hippocrates *in epistola ad Cratenam*, inter omnes purgationes elleborum præcipuè commendat, quod cum humores corporis impensè moueat, periculo non caret, si tunc per magnas mutationes prius debilitatum fuerit. Quod igitur hic præcipit, consentit cum aph. 5. lib. 4. *purgationes ante canem & sub cane esse periculosas.* Huius aphorismi maior interpretatio petitur ex Hippocratis lib. de medic. purgant. cum inquit totos quinquaginta caniculæ dies à purgatione abstinendum esse. Sed particula ἑκόντα, quæ respicit Medicum non est otiosa. Vetat enim Hippocrates, ne Medicus pharmacum propinet, nisi coactus. Cogitur autem vbi materia turget, id est in omnem corporis partem rapitur: tunc enim *per aph. 10. lib. 4.* eodem die purgare oportet, & differre in talibus malum est. Quod autem dicitur de mutatione aëris, illud idem de magnis mutationibus, quæ contingunt in morbis, intellige: Nam, Hippocrates *lib. 5. epid.* in febribus purgandum esse non censet, nisi cum calores mitissimi fuerint: Et Galenus *ad aph. 29. sect. 2.* purgationem, vel sanguinis missionem in vigore morbi administrandam non putat.

μήτε καίειν, ὅτι ἐς κοιλίω.] Galenus *ad part. 3. sect. 2. lib 6. epid.* ait eos humores, qui propter malignitatem suam, vel propter membri imbecillitatem coqui non possunt, scarificatione educendos, aut siccantissimis medicamentis consumendos. Gal. *in introductorio c.* 18. inquit humores qui membra depascuntur, fluxiones oculorũ maximas, tabidos, lienosos, propter summam abundantiam pituitæ humero luxatos, esse vrendos. Gal. *ad part. 5. sect. 6 lib. 6. epid.* inquit vstionem esse pessimorum succorum, adhiberiq; locis malè affectis, aut per vstoriũ medicamentum, aut candens ferrũ. Quibus ex auctoritatibus colligitur, quatuor esse vstionis causas, malignitatem humorum, abundantiam insuperabilem, fluxionis perennitatem, & partis debilitatẽ. Vrit autem Hippocrates *aph. 45. lib.* 7. eos quibus est purulentum iecur, si inter ipsius parenchyma & tunicam vomica contineatur. Fitque vstio paulo supra iecur, vt volunt Arabes; ne si in intima iecoris parte fiat, pus vniuersum effluat & mors sequatur. Vritur ischias, ob nimiam pituitam, *aph. 60. lib. 6.* idque fit lino crudo apud Hippocratem *in libro de affect.* Sed *aphorismo* 27. *lib. 6.* vruntur empyi & hydropici. Illi, ob puris abundantiam & difficilem respirationem. Hi ob aquas quæ exitum non habent. Fitque vstio Hipp. *lib. de affect. intern.* fusis buxeis in feruens oleum intinctis, Paulo vero oliuariis. Hippocratis tamen hoc generale præceptum est eodem in libro, vt carnea vrantur ferro, ossea verò & neruosa omnia fungo. Administratur autem empyorum vstio sic, vt ad carotidas duæ imprimantur crustæ, ad clauicularum commissuram supra os xiphoides, vna. Tum perpende qua parte pus sui dat significa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

tionem, quod cognoſcitur pondere. Et hac parte inter tertiam & quartam coſtas, itemque quintam & ſextam cauterium imprime. Sed optandum, ait Hippocrates *lib.* 3. *de morbis*, vt pus det ſignificationem ſui potius in ſiniſtra parte quàm dextra, quia quo dextra validior eſt, eo morbus eius eſt grauior. Tum ſenſim pus educendum per duodecim dies. Poſt duodecimum quicquid reliqui fuerit, euacuandum inquit Hippocrates 3. *de morb.* Hydropicos autem idem *in lib. de locis in homine* circa vmbilicum vrit.

μήτε τέμνειν.] Galenus *ad part.* 5. *ſect.* 6. *lib.* 6. *epid.* inquit. *Vbi prægreſſis magnis inflammationibus pus erit plurimum, confert ſectio.* Sed & in vstione & in ſectione hæc ſemper obſeruanda ſunt, vt & vires valeant, & materiæ ſenſim non vniuerſim fiat euacuatio. Secantur autem empyi acuto telo inter quintam & ſextam vertebram, vel inter tertiam & quartam coſtas, idque ſubobliquè, ne pus vniuerſim effluat, aut aër interiora petens vitalem calorem offendat. Secantur item hydropici à Paulo Ægineta *cap.* 50. *lib.* 6. hoc modo. Si hydrops eſt à debilitate ventriculi, & inteſtinorum, tribus digitis infra vmbilicum recta linea ſecandum eſt. Quod ſi hydrops ſit à liene, ſecandum in dextra; ſi ab hepate, ſecandum in ſiniſtra, ſemper ad latus vmbilici tribus digitis infra. Quia nunquam ſectio eſt facienda in eo latere, in quod æger decumbit, ſemper autem decumbit in ægrum. Sed bonum eſt ægrum quem ſecas, ſtare, aut certè ſedere. Si neutrum poteſt, abſtinendum à paracenteſi. Deprimes autem antequam ſeces, omnes aquas deorſum ad pectinem. Depreſſis aquis cutem ad ſuperiora trahes, tum ſecabis ad peritonæum vſque. Ad quod cum perueneris, ipſum obliquè paulo ſupra perforabis. Sed Hippocrates *in libro de affect. intern.* meminit cuiuſdam hydropis ab aquarum pectoris in ventrem tranſlatione, in quo ſupra tertiam coſtam notham ſecat, tum terebra ipſam coſtam perforat, & lino crudo vulnus obducit, ſenſimque aquas extrahit. Galenus autem *ad part.* 12. *ſect.* 7. *lib.* 6. *epid.* vetat, ne interiorum partium aliquam offendas, néve ad partes imi ventris paracenteſin adhibeas, ne pus vniuerſim effluat. Præcipiuntque Arabes, vt tantillum aquæ retineamus intus, & hoc diæta aut medicamentis hydragogis euacuemus.

αἱ ἡμέραι δέκα.] Non repugnat hoc cum eo Hippocratis *part* 11. *ſect.* 7. *lib.* 6. *epid. Aqua inter cutem correptos ſtatim incidere conuenit, tabidosque ſtatim vrere, & item caput ſtatim ſecare.* Nam quid ſit apud Hippocratem αὐτίκα, docet Galenus *cap.* 7. *lib.* 1. *criſeῶν*, quod quemadmodum principij nullum eſt determinatum tempus, ſed quandiu crudus eſt morbus, tandiu principium dicitur: ſic etiam nullum eſt tempus definitum aduerbij αὐτίκα. Quo tamen innuit Hippocrates, vt viribus adhuc ægri conſtantibus, antequam humor ad ipſas partes permeet, ſecemus. Sed cur diem decimum determinauit, cum ex Galeno *ad part.* 14. *ſect.* 3. *lib.* 1. *epid.* non ſit decimus dies vllo modo decretorius, nec indicatorius, quia nec ex quaternario, nec ex ſeptenario fit, & vt inquit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

Galenus *cap.5. lib.1. de diebus decretoriis*, mala crisis in 8. vel 10. incidit: ideoque Galenus *ad ægrum primum sect. 1. lib. 3. epid.* vbi scribitur *decimo die iudicatus est*, corrigit *vndecimo?* Hippocrates hic rationem habet cursus solaris, qui fit per decadas; non autem morbi, qui fit per septimanas.

καὶ ἐπικινδυνωδέσταται ἡλίου τροπαί.] Ex Plinio *cap. 25. lib. 18.* solstitium hybernum, quod dicitur *bruma*, fit 8. Calend. Ianuar. i. 25. Decembr. Et solstitium æstiuum fit 8. Calendas Iulias, id est, vigesima quarta Iunij. Aëtius autem *tetrab. prima*, *sermone 3. cap.* 164. solstitium hybernum ponit 23. Decembris, æstiuum autem 25. Iunij. Sed nunc solstitium hybernum fit circa Idus Decembris, id est, circa decimam tertiam; & solstitium æstiuum circa Idus Iunij, id est, circa duodecimam. Et huius varietatis ista ratio est, quod anno assignemus 365. dies & 6. horas, cum sint tantum 5. horæ, 49. minutæ, & 16. secundæ, adeo vt addamus anno 10. minutas, & 44. secundas. Quod spatium si augeas per 1574. annos, reperies additos esse dies 11. horas 20. minutas 37. & secundas 36. Quo fit, vt dies 11. supra numerum Plinianum accipiendi sint ad determinanda solstitia, itemque æquinoctia.

ἐπικινδυνώταται.] Vult Aristoteles *probl. 26. sect. 1.* centum diebus à solstitiis homines maximè mori, quia tum augentur calores & frigora. Cum enim in solstitio hyberno radij solares maximè sint obliqui, frigora maxima esse possunt per priuationem caloris. Sed ab eo tempore incipit ad nos accedere, & accedens robustior factus exhalationes excitat, ventorum materias; vnde ventis frigidis flantibus duplicatur frigus, tum vi flatus, tum solis longinquitate. Contra, in solstitio æstiuo radij solares sunt ad nos recti, ideoque propter refractionem calidissimi, & quia exhalationes, ventorum materias, consumunt & digerunt; vnde quies à ventis calori dat incrementum. Cuius vtriusque rei demonstrationem desumere possumus *ex probl. 11. & 62. sect. 26.* Fit igitur, inquit Aristoteles *probl. 25. sect. 1.* vt qui hyeme ægrotant, moriantur in solstitio. Sed plures excitantur morbi, iique acuti solstitio æstiuo, tum propter aëris dispositionem, & humoris in corpore dominationem.

καὶ ἰσημερίαι.] Aëtio *tetrab. 1. serm. 3. cap.* 164. æquinoctium vernum ponitur 23. Martij, 10. Calend. April. Et tum ait maximam esse aëris turbationẽ. 25. Septembris. i. septimo Calend. Octobr. æquinoctium autumnale ponit, & tres dies ante ipsum maximam contendit esse aëris mutationem. Eandem supputationem sequitur Plinius *nat. hist. lib. 18. cap. 26.* Nunc quia sequenda est eadem ratio dierum, qui à tot annis additi fuerunt, erit æquinoctium vernum decima die Martij, & autumnale 10. Septemb. etsi tamen Steua *in 2. epidem.* Calend. Martiis veris principium & æquinoctium ponat. Aristoteles autem *probl. 27. sect. 1.* inquit vere & autumno morbos excitari, propter mutationes quæ contingunt. Sed morbi vernales fiunt magis per μετάπτωσιν, non

Dictabat hæc Autor anno 1574. ante correctionẽ Kalendarij factã à Gregorio XIII. summo Põtif. anno 1582.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

symptomaticam, sed criticam; quoniam humores praui à profundo corporis ad cutim reuocantur. Morbi autem autumnales sunt lethaliores, quoniam deterior humor dominatur, scilicet atra bilis ex flaua genita, quia vires sunt debiles, quia symptomatica fit metaptosis à circumferentia ad centrum, & quoniam autumni in frigore & calore inæqualitas humorum perturbationem adfert.

XI. Αἱ δὲ τῶν ἄστρων.] Hip. hoc contextu tria tantum declarat; principiũ autumni, quod designatur per Arcturi ortum; principium hyemis, quod per occasum Pleiadum; & principium secundæ partis æstatis, quæ dicitur ὀπώρα, significatur per exortum Canis. Hic itaque duo videntur deesse, principium veris, & principium æstatis. Principium veris omissum non est, quia continetur sub æquinoctio verno, de quo supra. Cur igitur omissum est æstatis principium? Hippocratis consilium est determinare eas anni partes, in quibus magnæ mutationes fiunt, & proinde morbi magni. Sed teste Aët. *tetrab.* 1. *serm.* 3. *cap.* 164. in ortu Pleïadum mitescit aër, quia principium æstatis ad naturam veris accedit, proinde non fuit hic opus ortum Pleïadum numerare.

τὰς ἐπιτολάς.] Plinius determinans quatuor anni tempestates inquit Vergilias oriri 6. Id. Maias (1.10. Maij.) & hoc est principium æstatis. Canis autem oritur 15. Cal. Augusti, (1.18. Iulij) & hoc est principium ὀπώρας. Arcturus oritur 15. dies ante æquinoctium autumnale, & hoc est principium autumni. Pleiades occidunt 3. Id. Nouemb. (id est, 11. Nouemb.) & hoc est principium hyemis. Æquinoctium vernum fit 4. Id. Mart. (1.10. Martij.) & hoc est principium veris. Plin. *cap.* 47. *lib.* 2. Aëtius autem ortum Canis facit 19. Iulij, ortum Arcturi 17. Septemb. occasum Pleiadum 16. Nouemb. ortum vero earundem 7. Maij, quemadmodum æquinoctium vernum 23. Martij. Sed Petrus Iacobus Steua *præfatione in* 2. *epidem.* de his omnibus ita determinat, prout nunc se habent ortus & occasus. Igitur oriuntur Pleiades 8. Cal. Maias (1.24. April.) & tum æstas. Oritur Canis 18. Calend. Iulias (1.14. Iunij) & hic principium ὀπώρας. Oritur Arcturus in hoc nostro septimo climate pridie Id. Septemb. (1.12. Septemb.) & hoc principium autumni. Occidunt Vergiliæ 4. Idus Nouemb. (1.10. Nouemb.)

μάλιστα τὸ κυνός.] Plinius *cap.* 28. *lib.* 18. inquit tantam esse caniculæ in hæc inferiora potestatem, vt maria subuertat, terras exsiccet, feras & varia animantium genera opprimat. Aëtius *tetrab.* 1. *serm.* 3. *c.* 164. inquit oriente cane magnas aëris perturbationes excitari. Sed notandum est in tempestate caniculari duo esse signorum genera. Vnum appellatur προκύων, id est, anticanis; alterum autem κύων, id est, canis. Ille duabus stellis constans splendidissimis, & sub signo Geminorum situs magis aquilonius est, & ad nostrum hemisphærium propius attinet, ideoque tres dies ante canem oritur. Hic magis est australis, vt cuius pedes Argo naui innitantur, proindeque posterius elucet. Ha-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

bet autem in medio ore micantissimam stellam, quæ de nomine signi totius appellatur Canis, alioque nomine σείριος, propterea quod omnia σείρει, id est, comburit & exsiccat. Ex quo patet error Fuchsij in aphorismos Hippocratis, qui Sirium & Procyonem confundit.

ἐπιτολὴ ἀρκτούρου. Aëtius loco superius citato inquit postridie ab Arcturi ortu aërem immutari. Et Plinius *lib.* 18. *cap.* 28. ait Arcturi exortu fieri tempestates, id est, procellosas grandines, vt idem ait *cap.* 39. *lib.* 2. Notat autem Galenus *part.* 2. *sect.* 2. *lib.* 1. *epid.* occasus Arcturi nunquam Hippocratem meminisse, vnamque huius signi esse significationem, qua autumni principium denotatur.

καὶ ἐπὶ πλειάδων.] Pleïades in cauda Tauri sunt, cuius occasu, inquit Aëtius, mitescit aër, quia aër hybernus minus periculosus est autumnali. Quia tamen ista tempestas ad frigidiorem temperiem spectat, ideoque morbos longiores producit, idcirco inter magnas mutationes adhiberi debuit. Sed Galenus *ad part.* 2. *sect.* 2. *lib.* 1. *epid.* inquit duplicem esse Pleïadum apud Hippocratem significationem; vnam ortus, qua æstas; alteram occasus, qua hyems designatur. XII.

κατὰ γὰρ ταῦτα μάλιστα.] Rationem reddit Hippocrates, cur æquinoctia, solstitia, ortusque astrorum consideranda sunt, quòd in his videlicet morbi iudicentur. Sed quoniam Galeno crisis est duplex; perfecta vna ad salutem, quæ fit viribus constantibus, humore cocto, & meatibus ad excretionem liberis; altera ad mortem, quæ fit cum excretione symptomatica, id est, quam sequitur virium exolutio & mors: vt si pleuriticus alui profluuio laboret. Notanda Gal. de temporũ commutatione distinctio *aph.* 1. *lib.* 3. Fit igitur vna per διαδοχὴν, cum naturaliter tempestas tẽpestati succedit: & hæc non magis morbos facit, quam soluit, sic enim morbi hyemales æstate soluuntur. Altera fit per ἀλλοίωσιν, id est, temperamenti vel alterationem, vel peruersionem, & hæc præcipuè morbos facit atque interficit. Vtramque hic Hippocrates intelligit μεταβολὴν, & eam præcipit esse considerandam.

κρίνεται, ἀποφθίνει, λήγει, εἰς ἕτερον εἶδος μεθίσταται.] Hippocrates his quatuor verbis, nempe *iudicandi*, *corrumpendi*, *soluendi*, *& in aliam formam degenerandi*, omnes mortis salutisque species comprehendit. Nam ex Galeno *cap.* 7. *lib.* 3. κρισίμων; quicunque saluus euadit, vel id assequitur per crisim perfectam, quæ fit excretione; vel per imperfectam, quæ fit abscessu; vel per diuturnam morbi coctionem. Omnes autem homines moriuntur quatuor modis, vel crisi perfecta, id est, cum excretione symptomatica; vel imperfecta, id est, abscessu symptomatico (qui talis est, vel quia non fit καθ' ἴξιν, vel quia non die critico, vel quia non sufficienti quantitate; vel quia in partem nobilem, vt si ex peripneumonia fiat phrenitis) vel marasmo, cum sensim æger inclinat ad mortem; vel morte repentina, vt qui cito vehementer, & sine causa animo linquũtur. Prima via salutis & mortis continetur sub verbo κρίνειν, *indicandi*. Secunda via salutis & mortis sub verbo *in aliam speciem degenerandi*. Tertia species salutis sub verbo *desinendi* (nam λήγειν apud

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

Hippocratem vt & παύειν, ſemper pro ſolutione in bonam partem accipitur. Tertia ſpecies mortis, quæ fit per maraſmum, continetur ſub verbo *corrumpendi*.

ἀποφθίει, λήγει.] Omnis criſis quæ fit per abſceſſum, ſi eſt habitura ſalutarem ſolutionem, aut habet virium robur cum materiæ contumacia coniunctum, aut virium debilitatem cum materiæ εὐπειθία, & hæc duo intellige per verbum λήγει. Omnis autem criſis per abſceſſum ad mortem, aut habet virium debilitatem cum materiæ contumacia, & tum fit corruptio; aut vias minimè liberas, aut partem nobiliorem occupat. Primum modum, corruptionis videlicet, comprehendit ſub verbo ἀποφθίνει.

μεθίσταται ἐς ἕτερον εἶδος.] Nota morbi in alium morbum degenerationem fieri duobus modis, vel per διαδοχὴν, vel per μετάπτωσιν. Prima eſt ſalutaris, fitque tribus modis; ab interioribus ad exteriora, vt exanthemata verna; à ſuperioribus ad inferiora, vt cum materia cerebri expurgatur per grauedinem, aut melancholia morbus per hæmorrhoïdes; tertia fit à nobilioribus ad ignobiliora, vt bubonis inguinum. Secunda eſt, cum ad perniciem contrario modo fiunt abſceſſus. Notabis tamen apud Hippocratem 6. *epid.* μετάστασιν generaliter accipi pro omni abſceſſu. Sed ad faciliorem huius loci interpretationem notanda tria ſunt. Primum eſt, quod ſcribitur ab Hippocrate *part. 28. ſect. 2. lib. 6. epid.* nempe notandas eſſe hypochondriorum διαδέξιας, id eſt, humorum ab vno hypochondrio in aliud receptiones: Nam ſi ab hepate in lienem fiant, dicuntur ſalutares: ſi à liene in iecur, periculoſæ. Neque ſolum conſiderandum eſt, qui morbi ex quibus fiant, ſed etiam quæ partes à quibus excipiant. Secundum quod notandum venit, eſt quod ſcribitur ab Hippocrate *particula 8. ſect. 6. lib. 6. epid. Pro quibus qui morbi.* Nam morbus degenerat in alium, vel mutatione humoris, vt ſi propter aduſtionem flauæ bilis atra conſurgat; & ſic ex tertiana quartana fiat. Vel mutatione partis in aliam, vt ſi pleuritidis materia in pulmonem tranſmiſſa fiat peripneumonia; vel exolutione virium, vt ſi ex phrenitide fiat lethargus. Tertium quod notandum, eſt quod ſcribit Galenus *ad part. 68. ſect. 4. lib. de victu acut.* aliud eſſe ἀπόστασιν, & aliud μετάστασιν. Illa enim facto abſceſſu ab omni moleſtia ægrum liberat. Hæc nouarum acceſſionum, & noui morbi renouationem facit, ad cuius coctionem tempus requiritur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ

ΠΕΡΙ ΑΕΡΩΝ, ΥΔΑΤΩΝ, ΤΟΠΩΝ,

Τέταρτον μέρος περὶ χωρέων.

HIPPOCRATIS

LIBRI DE AERIBVS, AQVIS, ET LOCIS;

Pars quarta, quæ eſt de regionibus.

Βούλομαι δὲ περὶ τῆς Ἀσίης καὶ τῆς Εὐρώπης δεῖξαι, ὁκόσον διαφέρουσιν ἀλλήλων ἐς τὰ πάντα. καὶ περὶ τῶν ἐθνέων τῆς μορφῆς τί διαλλάσσει, καὶ μηδὲν ἔοικεν ἀλλήλοισι. περὶ μὲν οὖν ἁπάντων πολὺς ἂν εἴη λόγος. περὶ δὲ τῶν μεγίστων, καὶ

VOlo autem & de Aſia & Europa demonſtrare, quantum differant inter ſe per omnia, & de gentium formis quid diſtent, & nihil inuicem ſimile habeant. Verum de omnibus ſi quis dicere velit, in immenſum excreſceret ſermo; quare de maxi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

mis & plurimum differentibus diuersitatibus dicam, quantum saltem mihi in ea re est compertum. Ac dico quidem plurimum differre Asiam ab Europa secundum naturas omnium ex terra nascentium, itemque hominum. Longè enim pulchriora & maiora omnia nascuntur in Asia. Estque regio ipsa hac nostra multo mansuetior: sunt etiam hominum mores benigniores & cultiores. Causa vero horum est, temporum anni temperata mistura. Siquidem in medio solis exortu sita est ad auroram, à frigiditate ac caliditate omni remotior. Incrementum autem & benignitatem inde proficisci omnibus in confesso est, quum nihil sit præcellens & cogés violéter, sed per omnia equalitas vigeat: quanquam non habeant vbique per omnem Asiam omnia secundum eundem modum Quæcunque enim in ea regio in medio sita est calidique & frigidi, ea omnium fertilissima existit, & arboribus refertissima, & maximè serena, aquisque vtitur & cœlestibus, & ex terra promanantibus. Neque enim à calore combusta est valdè, neque à squalore & aquarum inopia exsiccatur,

πλεῖστον διαφερόντων, ἐρέω ὡς μοι δοκέει ἔχειν. τὴν Ἀσίην πλεῖστον διαφέρειν φημὶ τῆς Εὐρώπης, ἐς τὰς φύσιας τῶν ξυμπάντων τῶν τε ἐκ τῆς γῆς φυομένων, καὶ τῶν ἀνθρώπων. πολὺ γὰρ καλλίονα καὶ μείζονα πάντα γίνεται ἐν τῇ Ἀσίῃ· ἥ τε χώρη τῆς χώρης ἡμερωτέρη, καὶ τὰ ἔθνεα τῶν ἀνθρώπων ἠπιώτερα καὶ ἐνεργότερα. τὸ δὲ αἴτιον τουτέων ἡ κρᾶσις τῶν ὡρέων, ὅτι τοῦ ἡλίου ἐν μέσῳ τῶν ἀνατολῶν κεῖται πρὸς τὴν ἠῶ, τοῦτε ψυχροῦ πορρωτέρω. τὴν δὲ αὔξησιν καὶ ἡμερότητα παρέχει πλεῖστον ἁπάντων, ὁκόταν μηδὲν ᾖ ἐπικρατέον βιαίως, ἀλλὰ παντὸς ἰσομοιρίη δυναστεύῃ· ἔχει δὲ κατὰ τὴν Ἀσίην οὐ πανταχῇ ὁμοίως. ἀλλ' ὅση μὲν τῆς χώρης ἐν μέσῳ κεῖται τοῦ θερμοῦ καὶ τοῦ ψυχροῦ, αὕτη μὲν εὐκαρποτάτη ἐστὶν, καὶ εὐδενδροτάτη, καὶ εὐδιεστάτη, καὶ ὕδασι μάλιστα κέχρηται, τοῖσί τε οὐρανίοισιν, καὶ τοῖσιν ἐκ τῆς γῆς. οὔτε γὰρ ὑπὸ τοῦ θερμοῦ ἐκκέκαυται λίην, οὔτε ὑπὸ αὐχμῶν καὶ ἀνυδρίης ἀναξηραίνεται,

TEXT II.

TEXT III.

TEXT IV.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

οὔτε ὑπὸ ψύχεος βεβιασμένη. νοτία τε καὶ διάβροχός ἐστιν, ὑπό τε ὄμβρων πόλλων καὶ χιό-
TEXT. V. νος. τά τε ὡραῖα αὐτόθι πολλὰ εἰκὸς γίνεσθαι, ὁκόσα τε ἀπὸ σπερμάτων, καὶ ὁκόσα αὐτὴ ἡ γῆ ἀναδιδοῖ φυτά. ὧν τοῖσι καρποῖσι χρέονται ἄνθρωποι, ἡμερούντες ἐξ ἀγρίων, καὶ εἰς
TEXT. VI. ἐπιτήδειον μεταφυτεύοντες. τά τε ἐκτρεφόμενα κτήνεα εὐθηνεῖν εἰκὸς καὶ μάλιστα, τίκτειν τε πυ-
TEXT. VII. κνότατα, καὶ ἐκτρέφειν κάλλιστα. τούς τε ἀνθρώπους εὐτραφέας εἶναι, καὶ τὰ εἴδεα καλλίστους, καὶ μεγέθη μεγίστους καὶ ἥκιστα διαφόρους ἐς τά τε εἴδεα αὐτῶν, καὶ
TEXT. VIII. τὰ μεγέθεα, καὶ τὰς φωνάς. εἰκός τε τὴν χώρην ταύτην τοῦ προσεχεστάτην εἶναι κατὰ τὴν φύσιν,
IX. καὶ τὴν μετριότητα τῶν ὡρέων. τὸ δὲ ἀνδρεῖον, καὶ τὸ ἀταλαίπωρον, καὶ τὸ ἔμπονον, καὶ τὸ θυμοειδὲς, οὐκ ἂν δύναιτο ἐν τοιαύτῃ φύ-
X. σει ἐγγίνεσθαι. μήτε ὁμόφυλον, μήτε ἀλλόφυλον. ἀλλὰ τὴν ἡδονὴν κρατέειν, διότι πολύμορφα
XII. γίνεται τὰ ἐν τοῖς θηρίοις. περὶ μὲν οὖν Αἰγυπτίων, καὶ Λιβύων, οὕ-

neque à frigore oblæditur. Verum austris perflatur & irrigua est, tum propter imbres multos, tum propter niues. Fructus autem suo tempore maturos multos in ea nasci par est, siue ex sparsis seminibus hi proueniant, siue terra ipsa per se sponte producat eorum plantas, quarū fructibus vtuntur homines, eas ex agrestibus cicures & domesticas facientes, & pro commoditate sua transplantantes. Pecora etiam ipsa pleniora proueniunt, quæ & pariunt sæpius & pulcherrimè educantur. Quin & homines habitiores esse, ac specie pulcherrimos, & magnitudinis eximiæ, miniméque differentes, quantum ad formam corporum, proceritatem & vocem attinet, constat. Certumque est hanc regionem proximè accedere ad naturam ac temperaturam optimæ constitutionis. Verum virilitatem, laboris tolerantiam, ac audaciam non verisimile est huic naturæ innasci: sicut neque eiusdem, neque diuersi generis constantes ac perpetui amatores. Vincit enim in ipsis voluptas, quæ ratio est multiformes generari partus præcipuè in feris. Atque sic quidē de Ægyptiis ac Libyis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

mihi habere videtur. Qui verò ad dextram hyberni ortus solis vsque ad Mæotidem paludem (hic est enim Europæ & Asiæ terminus) sic habent. Multo maior diuersitas est inter illas ipsas gentes, quàm de quibus iam dixi, quum propter varias temporum mutationes, tum ob regionis naturam. Habet autem eodem planè modo, quemadmodum & circa aliorum hominum terras accidit. Vbi enim tempora magnas mutationes faciunt, & frequentissimas, illic & regio agrestis, & maxime inæqualis existit, inueniasque & montes plurimos & densos, itemque campos & prata. Vbi autem non valdè variant tempora, illic æqualissima regio est, quod idem & de hominibus ipsis est intelligendum. Si quis enim rectè consideret, videbit quorundam naturam montanis, syluosis ac asperis locis similem esse, aliorũ verò aquosa ac exilia loca referre: sicut quidam pratorum ac paludum naturam præ se ferunt: atque alij sunt, quorum planitiebus nudisque ac siccis terris constitutio similis existit. Tēpora enim quæ formarum naturam variant,

πως ἔχειν μοι δοκεῖ. περὶ δὲ τῶν XII.
ἐν δεξιᾷ τοῦ ἡλίου τῶν ἀνατολῶν
τῶν χειμερινῶν μέχρι Μαιώτιδος λίμνης. (οὗτος γὰρ ὅρος τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίης) ὧδε ἔχει περὶ αὐτέων. τὰ δὲ ἔθνεα ταῦτα, ταύτῃ διάφορα αὐτὰ ἑωυτέων μᾶλλον ἐστὶ τῶν προδιηγημένων, διὰ τὰς μεταβολὰς τῶν ὡρέων καὶ τῆς χώρης τὴν
φύσιν. ἔχει δὲ καὶ κατὰ τὴν γῆν XIII.
ὁμοίως, ἅπερ καὶ κατὰ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. ὅκου γὰρ αἱ ὧραι μεγίστας μεταβολὰς ποιέονται καὶ πυκνοτάτας, ἐκεῖ καὶ ἡ χώρη ἀγριωτάτη καὶ ἀνωμαλωτάτη ἐστίν. καὶ εὑρήσεις ὄρη τε πλεῖστα καὶ δασέα, καὶ πεδία, καὶ λειμῶνας ὄντας. ὅκου δὲ αἱ ὧραι μὴ μεγάλας ἀλλάσσουσιν, ἐκείνοις ἡ χώρη ὁμαλωτάτη ἐστίν. οὕτω γὰρ
ἔχει καὶ περὶ τῶν ἀνθρώπων. εἴ XIV.
τις βούλεται ἐνθυμέεσθαι. εἰσὶ γὰρ φύσιες αἱ μὲν ὄρεσιν ἐοικυῖαι, δενδρώδεσί τε καὶ ἀφύδροισί. αἱ δὲ, λεπτοῖσί τε καὶ ἐνύδροις. αἱ δὲ λειμακεστέροις τε καὶ ἑλώδεσι· αἱ δὲ πεδίῳ τε καὶ ψιλῇ καὶ ξηρῇ· αἱ γὰρ ὧραι αἱ μεταλλάσσουσαι τῆς μορφῆς τὴν φύσιν,

εἰσὶ διάφοροι. τῶν δὲ διάφοροι
ἔασι μὲν σφῶν αὐτέων, διαφο-
ραὶ καὶ πλείονες γίνονται τοῖς
XV. εἴδεσιν· καὶ ὁκόσα μὲν ὀλίγον διαφέ-
ρει τῶν ἐθνέων, παραλείψω.
ὁκόσα δὲ μεγάλα ἢ φύσει ἢ νόμῳ,
ἐρέω περὶ αὐτῶν ὡς ἔχει.

ſunt diuerſa. Quum ergo inter ſeſe fuerint maximè diuerſa, varias & multiplices formas producunt. Porrò quæ parum inter ſe differunt gentes, relinquam. Quæ autem plurimum, non natura ſoluin, ſed & legibus ac conſuetudinibus diſcrepant, de illis referam quomodo habeant.

IN CONTEXTVM ANNOTATIONES.

TEXT. I. HIppocratis conſilium eſt de vniuerſo terrarum orbe diſputare, quatenus & ratione caloris, frigoris, humiditatis atque ſiccitatis plurimum à ſe diſtat. Orbis igitur tres habet partes: Aſiam omnium maximam, quæ 48. regionibus conſtat; Europam omnium minimam, quæ 34. Africam Aſia minorem, ſed Europa maiorem, quæ 12. Hæc enim pars propter Zonæ torridæ ſummos æſtus & monſtrorum efferatorum nimiam multitudinem, minus habitabilis eſt, & proinde paucioribus contenta populis. Conſiderat Hippocrates Aſiam, tanquam calidam, Europam verò tanquam frigidam. Sed quæ pars Europæ frigidiſſima eſt, ab Hippocrate Scythia vocatur: quę verò temperatior, generali nomine Europa.

τῆς μορφῆς.] Galenus *ad part. 1. comm. 2. in lib de nat. humana*, exponit quid ſit apud Hippocratem εἶδος, id eſt, forma; aitque accipi pro ipſa corporis temperie & natura. Hîc autem, μορφὴ, latiùs extenditur, ad corporis videlicet habitudinem in longitudine, latitudine & craſſitudine, itemque externa vultus & omnium membrorum figura: Hanc igitur iubet conſiderari Hippocrates, quoniam cognitionem temperamenti ſuggerit, vt docet Galenus *lib. 2. de temper.* vbi ex corporis quadratura colligit perfectam temperiem.

II. ἥτε χώρη τῆς χώρης ἡμερωτέρη.] Citatur hîc locus à Galeno, *libri, quod animi mores ſequuntur temperiem corporis cap.* 8. Et Galeni interpres ita vertit, *eſtque regio regione mitior.* Quaſi velit Hippocrates dicere, Aſiam quidem eſſe in multis partibus temperatam, ſed in aliquibus non: contra verò totam Europam intemperatam. Et hunc eſſe germanum Hippocratis ſenſum ſequens declarat contextus, quo vbi cum Hippocrates dixit ſummam eſſe Aſiæ temperiem, ſubiungit, *ſed non in omni Aſia parte tamen ſimiliter.* Cardanus autem ſequutus errorem interpretis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

contradict. 11. *l.* 2. *tract.* 1. multis modis conatur efficere, quomodo Hip. & insula Co dicantur Europæi. Sed nullo modo stat Cornarij quam tamen interpretatio, cum & insula Co sit iuxta Cariam, proindeque Asiana; & non detur Hippocratis regione alia regio mansuetior. Nam Galenus *ad aph.* 14. *lib.* 3. Hippocratis patriam sitam in quarto climate temperatissimam vocat. Galenus quoque *cap.* 7. *lib.* 2. *tuend. sanit.* inquit suam regionem esse temperatam: patriam verò Hippocratis in medio sitam, proinde adhuc clementiorem. Nam Pergamus Galeni patria distat ab æquinoctio 39. gradibus, Cos autem 35. tantum.

III. χρήσιας ὡρέων.] Vt intelligamus quomodo Hippocratis patria sit temperatissima, notandum est septem esse orbis climata id est, vt interpretatur Vitruuius *cap.* 1. *lib.* 1. *Architect.* cœli inclinationes, quæ considerantur pro recessu regionum ab æquinoctiali circulo, & ad mundi polos, tali inclinatione, vt sensui manifesta sit diei varietas ad semi-horæ incrementum. Est igitur primum clima dictum διὰ μερόης, id est, per Meroën, ab vrbe Æthiopiæ, cuius maior dies est 13. horarum, & poli eleuatio 16. graduum. Appellamus autem eleuationem poli eam quæ fit supra horizontem nostrum. Quantum autem distat Zenith nostrum, id est, perpendiculare punctum, quod supra nos imaginamur in cœlo ab æquinoctiali circulo, tantum polus supra horizontem est. Secundũ clima est διὰ συήνης, ab vrbe Æthiopiæ Syene, quæ magis est septentrionalis. Dies habet horarum 13. cum vna secunda; eleuationem poli 24. grad. Tertiũ est διὰ ἀλεξανδρίας, ab hac Ægypti vrbe. Dies hîc maximus 14. horar. eleuatio poli 30. grad. Quartũ est διὰ ῥόδου, ab insula Rhodo. Hic dies maximus hor. 14. cum vna secunda; eleuatio poli 36. graduum. Quintũ est διὰ ῥώμης, ab vrbe Roma. Hîc dies est hor. 15. eleuatio poli 41. grad. Sextũ διὰ βορυσθένους, à Boristene Ponti fluuio. Hîc dies est hor. 15. cum vna secunda; poli altitudo 45. grad. Septimũ est διὰ ῥιφίων, à Rhipheis montibus septentrionalibus. Hic dies maximus est 16. hor. eleuatio poli 48. grad. Et quoniam in septenario numero quaternarius medium exactè obtinet, inter septem mundi climata quod quartum erit, erit medium & maxime temperatum. Talis est autem Hippocratis patria: imo, si Ptolemæo credimus, maior pars Asiæ inter meridiem & orientem sita.

πλὴν δὲ αὔξησιν.] In regione temperata facile esse corporum incrementum docet Gal. *c.* 6. *lib.* 2. *de temper.* additque *cap.* 1. *eiusd. lib.* eiusmodi homines inter omnia perturbationum genera medios esse; quod & ostendit Galenus *cap.* 8. *lib. quod animi mores sequuntur temperiem corporis.* Et eiusmodi homines notantur ab Hippocrate *lib.* 1. *de diæt.* cum inquit homines efformatos ex tenuissima aqua & igne rarissimo, in maximis tempestatum anni mutationibus, & ciborum alterationibus suam mepiam naturam conseruare, vsque ad annum quadragesimum. Vbi per aquam intelligere debes humiditatem seminalem: & per ignem, spiritum in hac humiditate conclusum. Dicitur autem tenuis aqua, semen, quod nec crassius est, nec crudius; itemque ignis rarus, spiritus tem-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

peratus: nam qui calidior, ignescit: qui frigidior, stupidum hominem reddit. Estque quod apud Galenum *in lib. quod animi mores seq. temp. corp.* dixit Aristoteles, homines vt sapientes sint, debere esse sanguine tenui & subfrigido.

εὐκαρποτάτη ἐστὶν καὶ εὐδενδροτάτη.] Aquarum sufficiens mediocritas causa est, cur omnia hic fertiliora sint. Nam Plinius *cap. 22. lib. 18.* inquit iuxta Tacapen Africæ, ob aquarum irriguarum temperiem, sub palma oleam, & sub hac ficum, sub ficu punicam, & sub hac vitem continuata insitione fructus edere suaues & copiosos. IV.

μήτε ὑπὸ ψύχ. βεβιασμ. πήγνυται.] Galenus *in libro quod animi mores sequuntur temperiem corporis*, sic legit, μήτε ὑπὸ ψύχεος πέπτεται, nec habet verbum βεβιασμένη. Et erit ad verbum, *nec à frigore coquitur.* Sed quoniam verbum πέπτειν, quod est coquere, aut etiam aliquam commoderationem habere, non est à frigore, videtur melius legi posse πήγνυται, quod est, *concrescit*, hoc enim frigoris proprium est.

νοτιά τε καὶ διάβροχος.] Si regio est temperata, quomodo laudatur tanquam australis? Cardanus putat hîc de Africa Hippocratem loqui, propterea quod teste Plinio *cap. 47. lib. 2.* & Aristotele *problem. 51. sect. 22.* Afris auster salubris est, & eos refrigerat. Sed Hippocrates Africæ adhuc non meminit, & hic temperatam in Asia regionem describit. Alemanus putat dici νότιον, quod interdum perfletur austris. At Hippocrates quotiescunque νότιον pro vento posuit, intellexit tum hunc ventum diutius perflare. An igitur dicemus in Hippocratis regione temperata austrum salubrem fuisse? Non. Nam Galenus *ad aph. 14. lib. 3.* inquit omnia in aphorismis de Austro & Borea posita incommoda in temperata regione esse intelligenda. Recurrendum est igitur ad secundum huius dictionis significatum, vt sit νότιος, idem quod humidus: & sequens dictio διάβροχος, videtur esse præcedentis interpres. Atque hoc etiam secundum phrasim Hippocraticam dici posse patet *ex part. 29. sect. 1. lib. 6. epid.* Hîc enim quas febres dicimus ad tactum humidas, id est, propter superfluam corporis humiditatem putrentem factas, appellauit πυρετοὺς νοτώδεας πρὸς τὴν χεῖρα.

ἀπὸ σπερμάτων.] Etsi, vt notat Galenus *cap. 6. lib. 6. locor. aff.* γόνος, γονὴ, & σπέρμα, id est, genitura & semen confundantur, tamen Aristoteles *cap. 18. lib. 1. de animal. generat.* ita distinguit, quod γόνος siue γονὴ sit id ipsum ens imperfectum, quod à generatione procedens principium generationis obtinet, quale est benignum illud nostrum excrementum. σπέρμα autem sit, quod ex ambobus coëuntibus resultans in suo genere perfectum est, posteaque ad alterius perfectioris generationem accedit. Vt ouum est σπέρμα ex coïtu galli & gallinę, ex quo postea gallus; itemque hordeum & triticum, quo modo hic Hipp. nomine σπέρματος est vsus. V.

αὕτη ἡ γῆ ἀναδίδοι φυτά.] Omnes plantæ oriuntur vel radice, vt quæ transplantantur; vel sponte, vt arbores syluestres; vel semine, vel surculis, vel insitione. De his tribus postremis locutus est Hippocrates

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

in lib. de nat. puer. Atque ex semine sic planta fit. Terra omnis generis humorem ad nutritionem variarum formarum ex se nascentium obtinet: semen humiditate impletur, & intumescit: humor folium producit. Spiritus seminis tumore in vnum coactus semen superiore parte frangit, vt erumpat, vnde folium emergit. Vbi seminalis humiditas nutriendis foliis iam adultioribus non sufficit, rumpitur infernè semen, & materia foliorum deorsum se propagans radicem gignit. Adulta planta venas habet amplas, quibus crassum & pingue attrahens alimentum fructum generat multum, qui coctione solis solidus fit. Ex surculo fit planta hoc modo. Surculus primò qua parte in terram reconditur, vulnus habet, per quod alimentum trahit. Huic pars terræ mandata tumet, & vi in inferiorem partem demissa radicem gignit, ex qua vbi copiosum traxerit alimentum folium educit: sicque distinguitur surculus à semine, quod hoc primum folia, ille primum radices excitat. Inoculatio primùm germen producit, quoniam insita materia & à sua planta alimentum habebat depositum, & ab ea cui insitio facta est, trahebat: deinde radices tenues à se sensim per substantiam arboris ad terram vsque propagat, vnde per insitionem producitur fructus arbori primæ

VI. simillimus. Cur autem auulsæ plantæ à suis truncis non intereant, tres causæ sunt, natura penitus similaris, alimentum in parte semper ad vsus necessarios reconditum, & vis spermatica cuique parti infixa & remanens.

VII. ἢ τὰς φωνάς.] Aristoteles *probl. 59. & 60. sect. 11.* vult vt brutorum, ita & hominum vnicam esse vocem: sed vocem hominum articulationibus distingui. Idem Aristoteles *cap. 1. lib. 7. de hist. animal.* ait acutiorem esse puerorum quam natu maiorum, mulierũ quam virorum, puellarum quam puerorum. Rationesque sunt ex Gal. differentiarum vocis hæ. Fit vox acuta propter ariditatem arteriæ, & angustiam. Fit grauis propter humiditatem. Fit magna & fortis propter latitudinem. Cum igitur quod temperatum est sit vnum & simplex, intemperatorum autem infinitæ differentiæ sint, hicque sermo sit de homine exactè tempera-

VIII. to, sequitur homines temperatos in omnibus esse maximè similes.

IX. τὸ θυμοειδὲς οὐκ ἐνώχετο.] Galenus *cap. 5. lib. 5. de placit. Hipp. & Plat.* ex vtriusque sententia triplicem animam facit; vnam in cerebro, alteram in corde, tertiam in hepate. Prima dicitur ψυχή. Secunda θυμός. Tertia ἐπιθυμία. Primæ sunt facultates quatuor, sentiens, intelligens, recordans, mouens. Secundæ facultates duæ sunt, irascens, & pulsans arterias. Tertiæ duplex est obiectum, vnum necessarium, vt cibus & potus; alterum ad perfruendas voluptates, vt cibus lautior & venus. Hic Hippocrates eam animæ partem intelligit, quæ sita in corde & iram suggerens, nos ad victoriam impellit, vt anima prima ad honestatem, tertia ad voluptatem.

X. μήτε ὁμόφυλον] Quemadmodum Hippocrates superiore contextu in hominibus regionis temperatæ secundam animam voluit esse imbecillam, ita etiam hoc contextu tertiam vult esse validam: qui enim sunt

optimè

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

optimè temperati plurimo semine turgent, & eo fœcundo. Detestatur igitur hoc loco promiscuos concubitus, ad quos nec similitudine sexus alliciuntur, & à quibus dissimilitudine sexus non auertuntur, sed libidine ad obiectum primum rapiuntur. Eandemque vim non in hominibus solis, sed in brutis etiam esse contendit, vnde monstra variarum formarum. Hunc esse germanum Hippocratis sensum declarat contextus sequens, quo inquit hæc in Ægypto & in Africa ita se habere. Nam Aristoteles *cap. 5. lib. 2. de generat. animal.* ostendit æstatis tempore, ob aquarum penuriam omnia animantia ad fluuios sitis explendæ causa confluere, ibique τὰ μὴ ὁμόφυλα ἀλλήλοις μίσγυσθαι, id est, *bruta non eiusdem sexus & generis misceri.* Neque tamen ob id quispiam credat species inter se misceri, quoniam (vt inquit Aristoteles eodem in loco) quæ congrediuntur animalia, aliquam formæ dissimilitudinem habent, sed speciei omnimodam similitudinem; itemque magnitudinis & temporis partus, sic enim ex asino & equa mulus gignitur; & ex lupo & cane lycisca. Quid autem interpretes in errorē induxerit, est ambiguitas dictionū ὁμόφυλον & ἀλλόφυλον. Interdū enim componuntur à dictione φυλὴ, id est, *tribus*, vnde ὁμόφυλοι, *qui sunt ex ead. tribu*; ἀλλόφυλοι, *qui sunt ex diuersa tribu.* Interdum autem componuntur à dictione φυλὸν, id est, *sexus & genus*, vnde ὁμόφυλοι, *qui sunt eiusd generis* aut *sexus*, vt hoc loco.

ἐν δεξιῇ τοῦ ἡλίου.] Partem Asiæ quæ magis septentrionalis est inquit sitam esse ad dextram partem hyberni ortus Hippocrates, secutus modum loquendi Cosmographorum. Cosmographi enim respiciunt polum arcticum, proinde habent orientem pro dextro, & occidentem pro sinistro. Cùm igitur ortus hybernus sit summa partis orientalis extremitas, regio quo magis ab hac discedens ad nostrum cancri tropicum accedet, eo magis ad orientem nostrum spectabit, sicque vt nobis orientalior, ita & magis dextra. Contrà Poëtæ respiciunt occidentem, sicque hi septentrionem habent pro dextro, meridiem pro sinistro. Augur respicit orientem, sicque dextrum habet ad meridiem, sinistrum ad septentrionem. Astrologus respicit meridiem, sicque ei oriens pars est sinistra, occidens pars dextra. XII.

μαιώτιδος.] Palus est septem millia stadiorum in se continens septentrionem versus, quam Plinius Europæ tribuit *cap. 7. lib 6.* vocaturque à Scythis lingua vernacula *Temerinda*, id est, maris mater; à Græcis autem μαιώτης, id est, maris nutrix; nam μαῖας, est nutrix Græcis. Nunc & iam temporibus Polybij, propter maximos arenarum affluxus maxima ex parte terra continens est.

ἢ ὑψηλὰ καὶ ξηρά.] Cardanus in hunc locum planitiei causam inquit esse calorem, à quo consumitur terræ humiditas & spiritus, indeque terra considet: Contrà contendit montium causam esse frigus, à quo ipsum terræ humidum congelatur, & lapidescit. Quod arguitur esse falsum, cum in calidissimis regionibus excelsi montes sint, & ignes veniant: contrà in frigidissimis regionibus, vt in Scythia Europæa, quam Poloniam nunc vocant, summæ sunt camporum planities. Vide Scalig. *exercit. 42. & 43. in Cardanum.* XIII.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

XIV. εἰσὶ γὰρ φύσιες] Galenus *cap.2.lib.2.de semine* hanc Hippocratis opinionem confirmat, cum ait idoneum moribus animę corpus à natura fieri, moresque istos à substantia & temperatura seminis dependere. Qui igitur montes incolunt, sunt sicci: qui valles, calidi humidi: qui nudam planitiem, hi pro conditione aëris afflantis se habent. Rursum montium distinctio est. Qui enim incolunt eos montes, qui orientem & septentrionem eripiunt, hi sunt effœminatiores: qui verò incolunt eos montes, qui meridiem & occasum claudunt, hi erunt robusti: qui degent in planitie, præstabunt equitatu.

μεταλλάσσουσαι.] Cum sit omnino sextuplex similitudo in animantibus; speciei, sexus, formæ, vocis, corpulentiæ & morum, Hippocrates hoc contextu remotam omnium harum similitudinum causam inquirit. Nam qualis est anni tempestas, tales ventres, tales spiritus, tales humores, vt notat Galenus *in præfatione 1. epidem.* Quales autem sunt humores, tale & spermaticum excrementum in substantia & temperamento. A substantia autem seminis similitudo generis est, sexus autem à temperamento. Sed vt omnis ratio similitudinis inquiratur, considerabimus quæ scribuntur ab Hippocrate, Galeno, Aristotele, & Plinio. Hippocrates igitur *in libro de natura puer.* in generatione tria considerat; vim, materiam, & materiæ multitudinem. A materia est similitudo generis: Nam semen humanum nihil nisi hominem generat. A vi dependet sexus. Nam si vterque parens masculum semen emiserit, mas generabitur. A multitudine dependet exterioris formæ similitudo. Nam qui parens plus seminis, & à pluribus partibus contulerit hic fœtum sibi similem in lucem educet. Galenus *cap.1. & 2. lib.2. de semine*, in generatione duo considerat, materiam (quæ multa est in sanguine menstruo, pauca in semine) & facultatem, quæ multa est in semine, pauca in menstruo. A substantia seminis manat similitudo speciei, sed à facultate conformante manat partium organica similitudo. Sed ea duplex est. Vna ad vniuersam speciē. Altera ad peculiarem indiuidui effigiē, vt conformatio nasi simi in fœtu, cuius est parens simus, respicit indiuiduum. Vt igitur à semine, præcipuéque materno propter longam fœtus in vtero moram & menstrui accessionem similitudo speciei dependet, sic etiam peculiaris effigiei ad huius aut illius imaginem conformatio ab eo semine dependet, quod valentius fuerit. Aristoteles autem *cap.3. lib.4. de generat. animal.* motum in quo sit vis efficiendi, & semen pro eodem vsurpans, sic philosophatur: Motus est duplex, vnus actu, alter potestate. Motus actu rursum est duplex, vnus hominis generantis, vt Socratis; alter vniuersalium, ex quibus constat generans, vt sunt homo & animal. Motus potestate dicuntur illi, in quos degenerant actiui motus, si dum agunt repatiendo victi, soluantur, id est, impediantur. Et hi motus in potestate sunt cum ad fœminam generatio tendit, aut ad similitudinem alicuius maiorum nostrorum. Actiui motus rerum vniuersalium, quæ sunt in indiuiduo generante, semper vincunt, ideoque semper ex animali animal, &

[Marginal notes:]
τὸ ἰσχυρόν, τὸ πλῆθος ἡ ὕλη.
ὕλη.
δύναμις.
κατὰ τὸ εἶδος ὅλον.
semper partus sequitur ventrem.

ex homine homo nascitur. Sed actiui motus indiuidui generantis, si aliquando soluti fuerint. i. impediti, degenerant in motus contrarios, qui potestate reperiuntur. Restat ergo, vt semen masculum victum in fœminam degeneret, & vt similitudo indiuidui generantis victa in semine degeneret, & vt similitudo indiuidui generantis victa in semine, degeneret in proximam similitudinem, id est, in similitudinem vel aui vel proaui. Sicque Aristoteles causam omnem & generis, & sexus, & similitudinis motui attribuit. Plinius autem similitudinis causam ait esse vehementem mentis impulsionem. Quod & confirmatur historia mulieris albæ, quæ enixa est filium Æthiopem, quod patrem talem habuisset, & de ipso in coitu cogitasset. Et quia omnes hi aliquid dicunt quod ad rationem similitudinis spectare possit, quatuor in conceptu considerabimus: ipsum generationis actum, speciem quæ generatur, sexum, & exteriorem similitudinem. Ad hæc omnia septem causas statuemus, commutationem anni tempestatum, semen, seminis temperamentum, facultatem, seminis multitudinem, seminis motum, & mentis impulsionem, quæ dicitur imaginatio. Anni tempestas suggerit & semen, & seminis quantitatem (vere enim semen est copiosius) & temperiem: Temperies facultatem: Facultas motum: Imaginatio extrinsecus aduenit. A seminum congressu generationis actus, à seminis substantia speciei similitudo, à temperamento sexus (frigidius enim semen fœminas gignit, calidius mares;) à facultate motus ad partium κτ' τὸ εἶδος conformationem vniuersalem, à multitudine quam imaginatio adiuuat, peculiaris partium similitudo. Et quia vbi variant tempestates, ibi variant humores, & proinde semen, fit vt dissimillimi nascantur fœtus. Quod attigit Hippocrates *aph.* 12. *lib* 3. cum hyeme austrina & clementi vereque aquilonio fœtus debiles ac valetudinarios educi scripsit.

ἢ φύσει ἢ νόμῳ] Familiare est Hippocrati has duas voces sibi inuicem XV.
opponere φύσιν & νόμον. Quas interpretatur Galenus *ad part. 8. comm. 1. in lib. de nat. hum.* cum inquit κτ' φύσιν nihil aliud esse, quàm secundum ipsam rei essentiam atque veritatem: κτ' νόμον autem secundum hominum opinionem communem. Idem Galenus *in lib. quod an. mores sequuntur temperiem corporis*, νόμον ait esse viam traducendæ in aliqua regione vitæ, legibus constitutam: quæ educatio, institutio, & mos maiorum vocatur. Idem Galenus *cap. 2. lib 1. de elem.* νόμος interpretatur, νομισὶ καὶ πρὸς ἡμᾶς, id est, ex opinione & secundum nos. Istaque ratio loquendi videtur esse deducta ex Democriti disciplina, qui in sua Physiologia Entium diuisionem faciens, inquit eorum quæ sunt, quædam sunt ἀτεή, id est, re ipsa, vt atomos & inane; quædam sunt νόμῳ, id est, hominum opinione, vt color. Et in hac acceptione vsurpatur ab Hippocrate in principio libri de genitura. Vnde pater Gorthæi interpretis error; qui νόμον fatalem naturæ quendam ordinem exponit, cum sit hic Hippocratis sensus: Quamuis communis hominum opinio omnia superet, tamen de semine ita statuendum est. Hic igitur Hippocrates

tractat populorum differentias, & secundum naturam loci, & secundum vitæ rationem legibus constitutã, incipitque à Macrocephalis populis Themiscyræ in Cappadocia: qui populi sunt in quinto climate, quod appellatur διὰ ῥώμης: Talesque extiterunt primo quidem instituto vitæ, postea verò natura.

AC primùm omnium de Macrocephalis, quum nulla omnino alia gens sit, quæ similia capita habeat. A principio quidem consuetudo in causa fuit, vt tam longis capitibus essent. Nunc autem natura ipsa cum consuetudine conspirauit. Siquidem generosissimum apud eos putatur, caput habere quàm maximè longum: consuetudinis autem hoc initiũ fuit. Quum recens infans natus est, caput eius adhuc tenerum ac molle existens, quàm celerrimè constringunt manibus, coaptantesque cogunt in longitudinem augeri, quin & vinculis connectunt, ac aptis instrumentis colligant, quo rotunditas capitis prohibeatur, ac longitudo augeatur. Ea consuetudo tantum effecit, vt eiusmodi natura capitum existeret. Temporis verò progressu natura quoque tales produxit, vt non esset necesse consuetudine priore cogere. Quum enim semen genitale ab omnibus corporis membris procedat, à sanis quidẽ

ΚΑὶ πρῶτον περὶ τῶν μακροκεφάλων. τουτέων γὰρ οὐκ ἔστιν ἄλλο ἔθνος ὁμοίως τὰς κεφαλὰς ἔχον οὐδέν. τὴν μὲν γὰρ ἀρχὴν, ὁ νόμος αἰτιώτατος ἐγένετο τοῦ μήκεος τῆς κεφαλῆς. νῦν δὲ, καὶ ἡ φύσις ξυμβάλλεται τῷ νόμῳ. τοὺς γὰρ μακροτάτην ἔχοντας τὴν κεφαλὴν γενναιοτάτους ἡγέονται. ἔχει δὲ περὶ νόμου ὧδε. τὸ παιδίον ὁκόταν γένηται, τάχιστα τὴν κεφαλὴν αὐτέου ἔτι ἁπαλὴν ἐοῦσαν μαλακοῦ ἐόντος ἀναπλάσσουσι τῇσι χερσὶν, καὶ ἀναγκάζουσιν ἐς τὸ μῆκος αὔξεσθαι, δεσμά τε προσφέροντες, καὶ τεχνήματα ἐπιτήδεια ὑφ' ὧν τὸ μὲν σφαιροειδὲς τῆς κεφαλῆς κακοῦται, τὸ δὲ μῆκος αὔξεται. αὐτὸς τὴν ἀρχὴν ὁ νόμος κατειργάσατο, ὥστε τοιαύτην τὴν φύσιν γενέσθαι. τοῦ δὲ χρόνου προϊόντος, ἐν φύσει ἐγένετο, ὥστε τὸν νόμον μηκέτι ἀναγκάζειν. ὁ γὰρ γόνος πανταχόθεν ἔρχεται, ἀπό τε τῶν ὑγιηρῶν ὑγιηρὸς τοῦ σώματος, ἀπὸ

TEXT. XVI.

XVII.

τε τῶν νοσερῶν, νοσερός. εἰ οὖν γίγνονται ἔκ τε τῶν φαλακρῶν φαλακροὶ, καὶ ἐκ γλαυκῶν γλαυκοὶ, καὶ ἐκ διεστραμμένων στρεβλοὶ, ὡς ἐπὶ τὸ πλῆθος, καὶ περὶ τῆς ἄλλης μορφῆς ὁ αὐτὸς λόγος, τί κωλύει καὶ ἐκ μακροκεφάλου μακροκέφαλον γίγνεσθαι; νῦν δὲ ὁμοίως οὐκ ἔτι γίγνονται ὡς πρότερον. ὁ γὰρ νόμος οὐκ ἔτι ἰσχύει, διὰ τὴν ἀμέλειαν τῶν ἀνθρώπων. περὶ μὲν οὖν τουτέων οὕ-

XVIII. τως μοι δοκεῖ. περὶ δὲ τῶν ἐν Φάσει, ἡ χώρη ἐκείνη ἑλώδης ἐστὶ καὶ θερμὴ, καὶ ὑδατεινὴ, καὶ δασεῖα. ὄμβροι τε αὐτόθι γίγνονται πᾶσαν ὥρην πολλοί τε καὶ ἰσχυροί. ἥ τε δίαιτα τοῖς ἀνθρώποις ἐν τοῖς ἕλεσιν ἐστίν. τά τε οἰκήματα ξύλινα καὶ καλάμινα ἐν ὕδασι μεμηχανημένα. ὀλίγῃ τε χρέονται βαδίσει κατὰ τὴν πόλιν, καὶ τὸ ἐμπόριον, ἀλλὰ μονοξύλοις διαπλέουσιν ἄνω καὶ κάτω. διώρυγες γὰρ πολλαί εἰσιν. τὰ δὲ ὕδατα θερμὰ καὶ στάσιμα πίνουσιν, ὑπό τε τοῦ ἡλίου σηπόμενα, καὶ ὑπὸ τῶν ὄμβρων ἐπαυξόμενα. αὐτός τε ὁ Φᾶσις στασιμώτατος πάντων τῶν ποταμῶν, καὶ ῥέων ἠπιώ-

ſanum, à morbidis morboſum: fiatque vt ex caluis calui gignantur, ex cæſiis cæſij, & vt plurimũ diſtortus diſtortum generet, eademque ratio ſit circa reliquas formas: quid prohiberet, vt non ex Macrocephalis Macrocephali gignerētur? Nunc autem non naſcuntur ita magnis capitibus, quemadmodum prius, quum conſuetudo non amplius duret, per incuriam hominum intercepta. Et de his quidem hæc ſufficiant. De illis autem qui Phaſim accolunt, adijciam. Regio eorum paluſtris eſt, calida, aquoſa & denſa, imbreſque in eam decidunt omnibus temporibus, & magni & impetuoſi: homines verò ipſi vitam agunt in paludibus, domoſque ligneas, & ex arundinibus in ipſis aquis habent extructas. Neque multum inde prodeunt, vt adeant, vel emporia, vel vrbes: verum nauiculis ex vno ligno fabrefactis permeant ſurſum ac deorſum: habent enim foſſas ac ductus aquarum plurimos. Bibunt autem aquas calidas & ſtagnantes, quæ & à ſole ſunt putrefactæ, & ab imbrium caſu auctæ. Ipſeq; fluuius Phaſis omniũ fluuiorũ ſtagnantiſſimus eſt, qui lentiſſimo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

cursu profluat. Fructus autem qui illic nascuntur, omnes insalubres sunt, euirati imperfectique præ multitudine aquarum, neque vnquam maturescunt. Atque quum multus aër ab aquis regionem occupet, ob hanc ipsam causam, quod ad formam ac corporum speciem attinet, Phasiani sunt à reliquis hominibus longè diuersi. Sunt enim magnitudine ingenti, ac corpulentia valde excellenti: neque iuncturæ eorum vllæ, neque venæ comparent: pallidumque præ se ferunt semper colorem, quemadmodum qui regio obnoxij sunt morbo. Loquuntur autem vt si qui alij, omnium hominum grauissimè, aëre vtentes non sereno, sed obscuro, & maxime humectato. Sunt insuper ad laborem à natura ipsa segniores. Annique tempora non varias habent, neque ad æstum, neque ad frigus permutationes.

πατα. οἵ τε καρποὶ γινόμενοι αὐτόθι πάντες ἀναλθέες εἰσὶν κατατεθηλυσμένοι, καὶ ἀτελέες ὑπὸ πολυπληθείης τοῦ ὕδατος. διὸ καὶ οὐ πεπαίνονται. ἠήρ τε πουλὺς κατέχει τὴν χώρην ἀπὸ τῶν ὑδάτων διὰ ταύτας δὴ τὰς προφάσιας, τὰ εἴδεα ἀπηλλαγμένα τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων ἔχουσιν οἱ Φασιηνοί. τά τε γὰρ μεγέθη, μεγάλοι. τὰ πάχεα δὲ ὑπερπαχέες. ἄρθρον τε κατάδηλον οὐδὲν, οὐδὲ φλέψ. τήν τε χροιὴν ὠχρὴν ἔχουσι, ὥσπερ ὑπὸ ἰκτέρου ἐχόμενοι. φθέγγονταί τε βαρύτατον ἀνθρώπων, τῷ ἠέρι χρεώμενοι οὐ λαμπρῷ, ἀλλὰ χνοώδει τε καὶ διερῷ. πρός τε ταλαιπωρέειν τε τὸ σῶμα ἀργότεροι πεφύκασιν. αἵ τε ὧραι οὐ πολὺ μεταλλάσσουσιν, οὔτε πρὸς τὸ πνῖγος, οὔτε πρὸς τὸ ψῦχος.

TEXT. XIX.

IN CONTEXTVM ANNOTATIONES.

Τῶν μακροκεφάλων.] Hippocrates *in libro de vulneribus capitis*, quatuor facit eius figuras, naturalem vnam, tres præter naturam. XVI.
Galenus *cap.*17.*lib.* 9.*de vs.part.* quintam adiungit, quæ cogitatione magis comprehenditur, quam re ipsa existat. Caput igitur naturaliter constitutum habet antè & retrò vnam προβολὴν, id est, eminentiam. i. interprete eodem Hippocrate partem ossis rotundam quæ superemi-net. Et vnaquæque προβολὴ habet suturam transuersam longiorem, eam vero quæ media est per longitudinem, breuiorem. Nam cuiuscunque capitis duæ sunt προβολαὶ, huius suturæ transuersæ sunt longiores: media autem breuior. Tres sunt capitis præter naturam figuræ. Vna dici-tur στρογγύλη, id est, rotunda & compacta, cuius nullæ sunt eminentiæ, habetque suturas instar literæ X: quia quod caput vndequaque æquà-bile est, æquabiliter suturarum sit particeps oportet. Secunda est quæ habet solam eminentiam priorem, & huius duæ sunt suturæ tantum: transuersa, quæ dicitur coronaria, & ea breuior; longa, quæ dicitur sagittalis, eaque media, quæ longior ad collum vsque protenditur. Tertia habet solam eminentiam posteriorem, duasque tantum suturas: transuersam vnam & breuiorem, quæ est lambdoeides; alteram lon-giorem, quæ mediam frontem intersecat. Nam huius capitis duæ tan-tum suturæ sunt: eius quæ transuersa futura est, breuior est semper: quæ per mediam longitudinem extensa, longior. Galenus *cap.* 11. *artis paruæ*, *cap.*1.*lib.de ossibus*, *cap.*17.*lib.*9.*de vsu part.* hanc Hippocratis di-uisionem sic explicat, vt caput secundum naturam constitutum simile sit sphæræ rotundæ, antè & retrò oblongiori, dextrorsùm autem & si-nistrorsum depressiori. Tres reliquas figuras appellat φοξὰς, id est, a-cutas. Sed qui carent omni eminentia, sunt inuerecundi. Qui habent solam anteriorem, sunt ingeniosi, sed non robusti. Qui habent solam posteriorem, sunt robusti, sed non ingeniosi, vt inquit Aristoteles *in physioogn.* Μακροκέφαλοι autem, quorum vitium est in magnitudine & conformatione, nullo horum generum continentur. Recurrendum er-go ad diuisionem Galeni *ad part.* 3.*sect.*1.*lib.* 6. *epid.* vbi capitis duo sunt vitia, vnum secundum magnitudinem, alterum secundum con-formationem. Caput vitiosum secundum magnitudinem est duplex, magnum & paruum. Secundum conformationem est duplex, στρογγύλον, id est, caput vndequaque rotundum sine eminentiis; & φοξὸν, id est, ca-put acutum siue turbinatum. Caput φοξὸν rursum est duplex. Vnum quod habet vtramque eminentiam proceriorem, quam oport[illegible]t. Alte-rum quod vnam tantum, idque duobus modis. Aut quoni[illegible] æ su-pereminet προβολὴ, excreuit à mul[illegible]itudine materiæ. Altera v[illegible] suam fi-

guram naturalem retinuit. Aut quoniam altera penitus perdita est. Omne caput acutum propter deperditam προβολὴν, aut imminutam, malum est: sed peius, si posterior προβολὴ deficiat, quoniam hic & quartus cerebri ventriculus angustior est, & spinalis medullæ origo compressior. Sed si à multitudine materiæ vel vna, vel vtraque προβολὴ supereminet, hoc bonum, si vis conformatrix responderit; sin minus, malum. Respondisse autem cognosces, si ceruix valida, & conformatio parum indecora. Μακροκέφαλοι referri debent ad hanc speciem capitis acuti, cuius vtraque eminentia procerior est quam natura postulet: sic enim & Aristoteles *in animal. hist.* opposuit leones στρογγύλους, vt ad hanc particulam Galenus caput στρογγύλον, & caput φοξὸν κατὰ τὰς ἀμφοτέρας ἐξοχὰς προμηκεστέρας, secundum vtramque eminentiam quàm par est prociorem.

XVII. Ὁ μὲν γὰρ γόνος.] Huius sententiæ demonstratio est apud Hippocratem *in libro de genitura*: Ait enim ab omnibus corporis partibus, tam solidis, quàm mollibus, quàm etiam humidis, id est, sanguine, bile, aqua, & pituita excerni, quod robustissimum est atque pinguissimum, perque spinæ medullam, quam Plato *in Timæo* ob id genitalem appellat, in renes, & hinc per emulgentes ad vasa spermatica deferri. Esse autem ad pudendum ab vniuerso corpore vasa, vt eò materia deferatur. Tota autem Hippocratica demonstratio hinc pendet, quod in coitu omnes corporis partes simul incalescant, voluptuentur, & debilitentur: hoc enim non fieret nisi ab omnibus esset partibus. Aliam post rationem subiungit à similitudine, quod qui parens de pluribus corporis partibus semen distribuit, hic fœtum sui simillimum educit. Sed Aristoteles *cap. 18. lib. 1. de animal. generatione* omnem hanc Hipppocratis disciplinam labefactare conatur, ac præcipuè tribus argumentis. Primum est, quod similitudo non arguat defluxum seminis, cum reperiantur pueri patribus similes voce, à qua nihil defluit. Secundum, quod voluptas fieret per successionem, si ab omnibus corporis partibus semen dimanaret. Tertium, quod semen esset σύντηγμα, colliquamentum. Addatur quartum, quod si semen suggerit vterque parens ab omnibus corporis partibus, nascentur duo animalia. Prima ratio Aristotelis in ipsum retorqueri potest, quod videlicet similitudo vocis ostendat aliquid seminis à vocis organis dimanasse, quod temperamenti similitudinem in fœtus arteria trachea imprimens, vocis quoque similitudinem reddidit. Secunda ratio nulla est, quod videlicet cum delectatio dependeat in emissione seminis, eaque confertim fiat, idcirco simul delectatio fit. Tertia ratio imponit Hippocrati. Etsi enim ipse *in libro de genitura* dixit semen διαχέεσθαι, id est, fundi, non tamen voluit esse illud genus colliquamenti, quod à calore præter naturam effectum, corruptionem & sterilitatem habet, vt videre est in febribus quæ appellantur συντηκτικαί. Concludit Aristoteles semen esse excrementum vtile vltimi alimenti, id est, postremæ coctionis quę fit in singulis partibus. Et hoc pro Hippocrate est. Si enim semen est excrementum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

mentum vtile nutritionis ſingularum partium, ab omnibus partibus eſt. Itaque Auicennas *lib.3.fen.19.tract.2.cap.3.* Hippocratis ſententiam ſic exponit, vt à tribus corporis principiis cerebro, corde & hepate ſeminalis ſubſtantia dependeat radicaliter; quæ tamen per reſudationem, quæ fit ex alimento cæterarum partium, augeatur. Galenus autem *cap.5.lib.2.de ſemine*, ſemen vult eſſe exquiſitè coctum ſanguinem. Quod ab Hippocratis diſciplina alienum non eſt, cum exquiſito ſanguine corporis omnes partes nutriantur, cuius ſuperfluitas erit ſemen.

ἐκ γλαυκῶν γλαυκοί.] Apud Hippocratē *part.70 ſect.3.lib.3.epid.* oculus dicitur χαροπός, pro γλαυκός. Quæ duo etſi coloris quandam ſimilitudinem habent, (tendunt enim ad viridem) tamen toto genere diſtinguūtur. Eſt enim oculus χαροπὸς, oculus rauus, qualis leonum; caliditatem & ſiccitatem temperamenti arguens. Eſt autem oculus γλαυκὸς cæſius, quàm ſimillimus colori cæruleo, paulum ſubalbicans, quemadmodum rauus eſt ſubflaueſcens. Et hic γλαυκὸς humiditatem & frigiditatem arguit.

στρεβλοί.] Notat Galenus *in lib de vocibus Hippocratis*, στρεβλὸν, id eſt, diſtortum, etſi de toto corpore dici poſſit, tamen ab ipſo ad ſolos oculos ſtrabos referri.

αἱ δὲ τῶν ἐν φάσει] Situs Phaſianorum ad paluſtrem calidamque regionē peſſimus eſt. Proinde quos morbos deſcripſit prima parte meridionalium hominum, ſcilicet phagedænas, dyſenterias, catarrhos, mulierum ſterilitates, puerorum conuulſiones, iuuenum pleuritides, ſeniorum paraplegias & apoplexias. Quos item deſcripſit morbos parte ſecunda huius libri locorum ad paludes ſitorum, ſcilicet lienis tumores, ventris calores immodicos, hydropes, quartanas longas, hos omnes hic debemus intelligere. XVIII

σηπίδυρα.] Quod Hippocrates *lib.3.de morbis* dixit σφακελίσασθαι, Galenus *cap.15.lib.5.ſimpl.* dicit φθείρεσθαι; eſtque caloris, frigoris, ſiccitatis aut humiditatis exceſſu corrumpi: σήπεσθαι eſt vox longè anguſtior, quæ tria requirat, calorem, humorem, & fœtorem. Hic igitur aquæ, quia ſunt ſtagnantes, calore ſolis corruptæ fœtebant.

φάσις σκιρμώτατος.] Hic fluuius celebratur aue ſui nominis Phaſiano & Leucoſiphylo planta, quæ ſi culcitræ ſupponatur, medetur impudicis matrimoniis.

ἀναλδεῖς.] Αναλδὴς apud Hippocratem duo ſignificat. Interdum id ipſum quod inſanabile eſt, vnde *in libro de articul* dixit ἄρθρον ἀναλδές. Interdum autem quod augeri aut nutriri nequit, vt notat Galenus *de vocibus Hippocratis libro* Atque ſic hoc loco intellige.

οὐ πεπαίνονται.] Ad maturationem Ariſtoteles *cap.3.lib: 4. meteor.* tria requirit, calorem, humorem, & in humiditate ſiccitatis impreſſionem. Quoniam omnis maturatio per incraſſationem procedit. Adeo vt aërea reddantur aquea, hæc verò terrea cum matureſcunt. Maturitatem

autem tria impediunt; caloris defectus, caloris excessus, & humoris nimia superfluitas, quæ hic maturitatis impeditæ causa est.

XIX. *μεγέθη μεγάλη.*] Galenus *cap. 14. lib. 14. meth.* notat duplicem esse magnitudinem. Vnam decentem, alteram indecoram. Prima fit à bonitate & multitudine materiæ cum facultatis conformātis robore. Secunda à multitudine materiæ cū debilitate facultatis. Hāc in Phasianis intellige.

ὑπερπαχέες.] Galenus *ad part. 19. sect. 3. lib. 6. epid.* notat *πάχος*, siue crassitudinem esse corporis in tumorem eleuationem. Hæc fit duobus modis, vel secundum naturam, vel præter naturam. Præter naturam, vt quibus totum corpus tumet œdemate; & de his dixit Hippocrates *libro de octimestri partu*, pueros interdum non incremento, sed œdemate tumentes ab vteris maternis in lucem vix prodire posse. Prima appellatur *πολυσαρκία*, & ea triplex est apud Galenum *cap. 4. lib. 2. temperam.* Cum enim omnis polysarcia ab humoris multitudine contingat, si humor multus & calor paucus, hi plus pinguedinis quàm carnis habebunt: si humor multus & calor multus, his plus erit carnis quam adipis. Si æquè frigus & calor excellunt cum humoris copia, erit æqualis carnis & adipis proportio. Hic eos par est intelligere, qui plus frigoris habent, & proinde plus adipis: Quod & declarat subsequens contextus, quo inquit nec articulos, nec venas esse conspicuas. Sic enim Hippocrates *part. 30. sect. 3. lib. 6 epid.* pingues & frigidos describēns inquit, *iugula & venæ non manifestæ*, quod fit propter vasorum à frigore angustiam.

τήν τε χροιὴν ὠχρήν] Inquit Phasianos esse colore bilioso, quoniam vt ipse dixit parte 2 huius libri, qui lacus incolunt, calidissimo sunt ventre æstate, quoniam bibunt aquas calidas & putridas. Aristoteles quoque *problem. 12. sect 14.* inquit palustres homines esse mali coloris, quia minus in perspirabili sunt loco. Cum autem icterici coloris tres sint causæ Galeno, hepatis scirrhus, inflammatio & obstructio: hic obstructionem arguere debemus, quæ fit ab aquis moram in hypochondrio facientibus. Item & successu temporis fiunt icteri nigri, propter obstructionem lienis & scirrhum, cuius etiam meminit secunda parte huius libri.

χνοώδει.] Notat Galenus *part. 69. comm. 1. in librum de articulis*, familiare esse Hippocrati vti dictionibus translatis. Sed *part. 66. comm. 2. in lib. de fract.* generalius dicit Galenus, nulli veterum Græcorum proprietatem dictionis curæ admodum fuisse, vt videre est in hac dictione *χνοώδης*, quæ proprie lanuginosum significat, & hic pro nubiloso cœlo ponitur. Qua forma & Eustathius in Odysseæ Z, *ἁλὸς χνόον*, maris *ἀκαθαρσίαν* interpretatur. Sed & Hesychius *ἐπιχνοῦν* pro tenebricoso dixit eadem forma qua Hippocrates.

TEXT. XX. Τά τε πνεύματα πολλὰ νό-
τια, πλὴν αὐτῆς μιῆς ἐ-
πιχωρίης. αὕτη δὲ πνέει ἐνίοτε,
βίαιος καὶ χαλεπὴ καὶ θερμή, καὶ
κέγχρονα ὀνομάζουσι τοῦτο τὸ
πνεῦμα. ὁ δὲ βορέης οὐ σφόδρα
ἀφικνεῖται. ὁκόταν δὲ πνέῃ, ἀ-
σθενὴς καὶ βληχρός. περὶ μὲν τῆς
φύσιος, καὶ τῆς διαφορῆς, καὶ τῆς
μορφῆς τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ τῇ
Εὐρώπῃ, οὕτως ἔχει. περὶ δὲ τῆς
ἀθυμίης τῶν ἀνθρώπων, καὶ τῆς
ἀνανδρείης, ὅτι ἀπολεμώτεροί εἰ-
σιν τῶν Εὐρωπαίων οἱ Ἀσιηνοί,
καὶ ἡμερώτεροι τὰ ἤθεα, αἱ ὧραι
αἴτιαι μάλιστα, οὐ μεγάλας τὰς
μεταβολὰς ποιεύμεναι, οὔτε ἐπὶ
τὸ θερμὸν, οὔτε ἐπὶ τὸ ψυχρόν,
XXI. ἀλλὰ παραπλήσιαι. οὐ γὰρ γίνον-
ται ἐκπλήξιες τῆς γνώμης, οὔ-
τε μετάστασις ἰσχυρὴ τοῦ σώματος.
ἀφ᾽ ὅτων εἰκὸς τὴν ὀργὴν ἀγρι-
οῦσθαί τε, καὶ τοῦ γνώμονος καὶ θερ-
μοῦ μετέχειν μᾶλλον, ἢ ἐν τῷ
XXII. αὐτέῳ ἀεὶ ὄντα. αἱ γὰρ μεταβο-
λαί εἰσι τῶν πάντων, αἵ τε ἐ-
γείρουσι τὴν γνώμην τοῦ ἀν-
θρώπου, καὶ οὐκ ἐῶσι ἀτρεμί-
XXIII. ζειν. διὰ ταύτας ἐμοὶ δοκέει τὰς
προφάσιας, ἄναλκες εἶναι τὸ γένος τὸ
Ἀσιηνόν. καὶ προσέτι διὰ τοὺς

Venti autem eis sunt plurimi, austrini omnes, præter vnum eius regionis proprium & indigenam, qui aliquando violentior ac molestior calidus existens spirat, quem Cenchrona appellant. Verum boreas non valdè ad eos pertransit: quod si aliquando spirat, debilis tamen existit, ac valde lenis. De natura ergò ac diuersitate & forma eorum, qui Asiam & Europam incolunt, ita habet. Quod autem timidiores, effœminatiores, ac imbelles præ Europæis Asiani existant, moribusque mansuetiores tempora in causa sunt, quæ non magnas permutationes faciunt, neque caloris, neque frigoris, sed semper æqualia permanent: vnde neq; mentes stupore percelluntur, neque corpora fortem transmutationem incurrunt: à quibus verisimile est iram exasperari, cognitionemque & calorem amplius excitari, quam si semper in eodem statu quis persistat. Mutationes enim sunt, quæ hominis mentem semper excitant, neque finunt quiescere. Propter quas sanè causas imbelle Asianorũ genus existit, atq; adhuc amplius propter

leges. Multo maxima enim
Asiæ pars sub regibus est. V-
bi autem non in sua potesta-
te viuunt homines, neque
sui iuris sunt, sed dominis
subiecti, ibi non multum
curiosi sunt, quo modo se ad
bellum adparent: imo ma-
gis hoc curant, vt ne belli-
cosi videantur. Pericula e-
nim eis non æqualia instant.
Nam hi in militiam profi-
cisci, labores que perferre,
ac mortem oppetere pro do-
minis suis coguntur, relictis
interim domi liberis, vxori-
bus ac reliquis amicis. At-
que si quidem viriliter & fe-
liciter bellum gesserint, do-
minis inde commoda acce-
dunt, eorumque facultates
inde augentur: verum ipsis
præter pericula & cædes ni-
hil demetitur. Proinde ne-
que his hominibus regionem
frequenter habitatam esse
necesse est, imo eam pro-
pter inertiam bellicam ac o-
tium à plerisque relinqui.
Vt enim quisque maximè à
natura virilis, & magnani-
mus est, ita plurimum eius
animus leges auersatur: cu-
ius rei magnum indicium vel
inde habere licet: Quod qui-
cunque in Asia Græci, item-
que Barbari dominis non
subsunt, sed iure suo degũt, illi sibi ipsisq; omnes labores lucri-

νόμους. τῆς γὰρ Ἀσίης τὰ πολλὰ
βασιλεύεται. ὅκου δὲ μὴ αὐτοὶ ἑ- XXIV.
ωυτέων εἰσὶ καρτεροὶ ἄνθρωποι,
μὴ δὲ αὐτόνομοι, ἀλλὰ δεσπό-
ζονται, οὐ περὶ τουτέου αὐτέοισιν ὁ
λόγος ἐστὶν, ὅπως τὰ πολέμια
ἀσκήσωσιν, ἀλλ' ὅκως μὴ δόξω-
σι μάχιμοι εἶναι. οἱ γὰρ κίνδυνοι
οὐχ ὅμοιοι εἰσίν. τοὺς μὲν γὰρ στρα- XXV.
τεύεσθαι εἰκὸς, καὶ ταλαιπωρέειν,
καὶ ἀποθνήσκειν ἐξ ἀνάγκης ὑπὲρ
τῶν δεσποτέων, ἀπό τε παιδίων,
καὶ γυναικὸς ἐόντας, καὶ τῶν λοι-
πῶν φίλων. καὶ ὁκόσα μὲν ἂν
χρηστὰ καὶ ἀνδρεῖα ἐργάσωνται, οἱ
δεσπόται ἀπ' αὐτέων αὔξονταί τε
καὶ ἐκφύονται. τοὺς δὲ κινδύνους
καὶ θανάτους αὐτοὶ καρποῦνται.
ἔτι δὲ πρὸς τούτοισι τῶν τοιού- XXVI.
των ἀνθρώπων, ἀνάγκη ἐρη-
μοῦσθαι τὴν γῆν ὑπό τε ἀπο-
λεμίων καὶ ἀργίης. ὥστε καὶ εἴ-
τις φύσει πέφυκεν ἀνδρεῖος καὶ εὔ-
ψυχος, ἀποτρέπεσθαι τὴν γνώ-
μην ἀπὸ τῶν νόμων. μέγα δὲ τεκ-
μήριον τούτων. ὁκόσοι γὰρ ἐν τῇ XXVII.
Ἀσίῃ ἕλληνες ἢ βάρβαροι μὴ
δεσπόζονται, ἀλλ' αὐτόνομοί εἰ-
σι, καὶ ἑωυτέοισι ταλαιπωρέου-

σιν, οὗτοι μαχιμώτατοί εἰσι πάν-
των· τοὺς γὰρ κινδύνους ἑωυτῶν
πέρι κινδυνεύουσιν, καὶ τῆς ἀν-
δρείης αὐτοὶ τὰ ἆθλα φέρονται,
καὶ τῆς δειλίης τὴν ζημίην ὡ-
TEXT. XXVIII. σαύτως. εὑρήσεις δὲ καὶ τοὺς Α-
σιηνοὺς διαφέροντας αὐτοὺς ἑ-
ωυτῶν. τοὺς μὲν βελτίονας,
τοὺς δὲ φαυλοτέρους ἐόντας. του-
τέων δὲ καὶ μεταβολαὶ αἴτιαι τῶν
ὡρέων, ὥσπερ μοι εἴρηται ἐν
τοῖς προτέροισι. καὶ περὶ μὲν τῶν
XXIX. ἐν τῇ Ἀσίῃ οὕτως ἔχει. ἐν δὲ
τῇ Εὐρώπῃ ἐστὶν ἔθνος σκυθι-
κὸν, ὃ περὶ τὴν λίμνην οἰκεῖ τὴν
XXX. Μαιῶτιν, διαφέρει τῶν ἐθ-
νέων τῶν ἄλλων, Σαυρομάται
καλεῦνται. τουτέων αἱ γυναῖκες
ἱππάζονταί τε καὶ τοξεύουσιν,
καὶ ἀκοντίζουσιν ἀπὸ τῶν ἵππων,
καὶ μάχονται τοῖς πολεμίοις, ἕως
ἂν παρθένοι ἔωσιν. οὐκ ἀποπαρ-
θενοῦνται δὲ μέχρις ἂν τῶν πολε-
μίων τρεῖς ἀποκτείνωσι. καὶ οὐ
πρότερον συνοικέουσιν, ἤπερ τὰ
ἱερὰ θύουσαι τὰ ἐν νόμῳ. ἣ δ'
ἂν ἄνδρα ἑωυτῇ ἄρηται, παύε-
ται ἱππαζομένη, ἕως ἂν μὴ
ἀνάγκη καταλάβῃ παγκοίνου στρα-
XXXI. τιῆς. τὸν δεξιὸν δὲ μαζὸν οὐκ
ἔχουσιν. παιδίοις γὰρ ἐοῦσιν ἔτι

faciunt, illi bellicosissimi omnium existunt. Periclitantur enim ipsi sibi, virilitatisque præmia ipsi reportant, sicut timiditatis ac ignauiæ pœnam luunt pariter. Inuenias autem & Asianos ipsos inter se plurimum differentes, generosiores alios, alios degeneres: quorum omnium causa ad temporum mutationes est referenda, quemadmodum in præcedentibus dixi. Atque sic quidem habet in Asia. In Europa verò genus hominum est Scythicum, circa paludem habitans Mæotim, quod à reliquis gentibus maximè differt. Sauromatæ appellantur. Harum fœminæ equites sunt, arcubus vtuntur, ac sagittas iaculantur ex equis, cum hostibus congredientes, dum virgines existunt: neque deuirginantur prius, quam hostium tres confecerint: neque prius maritis cohabitāt, quam sacra Deo patrio more fecerint. Quod si qua sibi virum acceperit, ab equitatu libera est, nisi necessitas cogat communi expeditione omnes arma sumere. Dexteram autem mammam non habent. Nam puellis adhuc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

infantibus matres æreo instrumento in hunc vſum parato, igneque candefacto eam auferunt, ac exurunt, ne iterum ſuccreſcere contingat, atque vt omnis vis ac robur in dextrum humerum & brachium deferatur. Cæterum reliqui Scythæ quod ad formam attinet, ipſi ſibi ſimiles ſunt, aliis diſſimiles. Sicut quoque Ægyptij inter ſe: præterquam quod hi à vehementi calore, illi ab intenſo frigore ſunt compreſſi. Verum ſolitudo quæ Scythica dicitur, in planitie ſita eſt, pratis abundans, ſublimis, & mediocriter aquoſa. Sunt enim fluuij in ea magni, in quos aqua ex campis per riuos deducitur. In hac itaque Scythæ degunt, qui Nomades vocantur, propterea quod nullas habeant domos, ſed in curribus habitant. Sunt autem currus, ex quibus minimi quatuor rotis, reliqui ſex circumaguntur. Sunt etiam luto obturati, ac inſtar domorum fabrefacti, aliqui ſimplici, aliqui etiam triplici tabulato. Vnde robur illis ineſt aduerſus omnes iniurias aquarum, niuis ac ventorum propellendas. Trahunt currus aliquos

νηπίοις, αἱ μητέρες χάλκεον τετεχνημένον ἐπ' αὐτῷ τουτέῳ διάπυρον ποιέουσαι, πρὸς τὸν μαζὸν τιθέασι τὸν δεξιὸν, καὶ ἐπικαίεται, ὥστε τὴν αὔξησιν φθείρεσθαι, ἐς δὲ τὸν δεξιὸν ὦμον καὶ βραχίονα πᾶσαν τὴν ἰσχὺν, καὶ τὸ πλῆθος ἐκδιδόναι. περὶ δὲ τῶν λοιπῶν Σκυθέων τῆς μορφῆς, ὅτι αὐτοὶ αὑτοῖσιν ἐοίκασι, καὶ οὐδαμῶς ἄλλοις, ωὑτὸς λόγος καὶ περὶ τῶν Αἰγυπτίων, πλὴν ὅτι οἱ μὲν ὑπὸ τοῦ θερμοῦ εἰσὶ βεβιασμένοι. οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ ψυχροῦ.
ἡ δὲ Σκυθέων ἐρημίη καλεομένη, πεδιάς ἐστι, καὶ λειμακώδης, XXXII.
καὶ ψιλὴ, καὶ ἔνυδρος μετρίως. ποταμοὶ γάρ εἰσι μεγάλοι, οἳ ἐξοχετεύουσι τὸ ὕδωρ ἐκ τῶν πεδίων. ἐνταῦθα καὶ οἱ Σκύθαι διαιτεῦνται, Νομάδες δὲ καλεῦνται, ὅτι οὐκ ἔστιν οἰκήματα, ἀλλ' ἐν ἁμάξαις οἰκεῦσιν. αἱ δὲ ἅμαξαι εἰσὶν, αἱ μὲν ἐλάχισται, τετράκυκλοι, αἱ δὲ ἑξάκυκλοι, αὗται δὲ πίλοις περιπεφραγμέναι. εἰσὶ δὲ καὶ τετεχνασμέναι, ὥσπερ οἰκήματα τὰ μὲν ἁπλᾶ, τὰ δὲ τριπλᾶ. ταῦτα δὲ καὶ στεγνὰ πρὸς ὕδωρ, καὶ πρὸς χιόνα, καὶ πρὸς τὰ πνεύματα. τὰς δὲ ἁμάξας ἕλκουσι ζεύγεα,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

τὰς μὲν δύο, τὰς δὲ τρία βοῶν κέρως ἄτερ. οὐ γὰρ ἔχουσι κέρατα ὑπὸ ψύχεος. ἐν ταύταις μὲν οὖν ταῖς ἁμάξαις γυναῖκες διαιτεῦνται. αὐτοὶ δ' ἐφ' ἵππων ὀχεῦνται οἱ ἄνδρες. ἕπονται δὲ αὐτέοις καὶ τὰ πρόβατα ἐόντα, καὶ αἱ βόες, καὶ οἱ ἵπποι. μένουσι δ' ἐν τῷ αὐτέῳ τοσοῦτον χρόνον, ὅσον ἂν ἀποχρῇ αὐτέοισιν τοῖς κτήνεσιν ὁ χόρτος. ὁκόταν δὲ μηκέτι, εἰς ἑτέρην χώρην ἔρχονται. αὐτοὶ δ' ἐσθίουσι κρέα ἑφθά, καὶ πίνουσι γάλα ἵππων. καὶ ἱππάκην τρώγουσιν, τοῦτο δ' ἐστὶ τυρὸς ἵππων. τὰ μὲν εἰς τὴν δίαιταν αὐτέων οὕτως ἔχει καὶ τοὺς νόμους, περὶ τῶν ὡρέων καὶ τῆς μορφῆς, ὅτι πολὺ ἀπήλλακται τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων τὸ Σκυθικὸν γένος, καὶ ἔοικεν αὐτὸ ἑωυτῷ, ὥσπερ τὸ Αἰγύπτιον.

TEXT XXXIII. καὶ ἥκιστα πολύγονον ἐστίν. καὶ ἡ χώρη ἐλάχιστα θηρία τρέφει κατὰ μέγεθος καὶ πλῆθος. κεῖται γὰρ ὑπ' αὐταῖς ταῖς ἄρκτοις, καὶ τοῖς ὄρεσιν τοῖς Ῥιπαίοισιν, ὅθεν ὁ βορέης πνέει. ὅτε ἥλιος τελευτῶν ἐγγυτάτω γίγνεται, ὁκόταν ἐπὶ τὰς θερινὰς ἔλθῃ περιόδους, καὶ τότε ὀλίγον χρόνον θερμαίνει. καὶ οὐ

quidem boum paria duo, alios quos tria: atque hi cornibus carent, quum præ frigore regionis cornua eis non enascantur. In his itaque curribus degunt mulieres. In equis autem vehũtur viri. Sequuntur autem simul oues, boues & equi. Tandiu deinde in vno subsistunt loco, dum sufficit ipsis pecoribus pabulum, quo deficiente in aliam regionẽ commigrant. Vescuntur autem ipsi carnibus coctis: bibuntque lac equinum: comedunt etiam hippacen, id autem est caseus equinus. Hactenus ergo de victu & moribus diximus, temporibusque anni ac formis, quæ à reliquis hominibus longissimè sunt Scythicæ genti diuersæ. Ipsa enim sibi inter se gens similis existit, quemadmodum & gens Ægyptiorum. Minime autem fœcunda ea gens est: regioque ipsa minimas feras enutrit, neque numero, neque magnitudine insignes. Sub ipsis enim Vrsis Riphæisque montibus sita est, vnde boreas spirat, solque ipse supremo æstiuo Solstitio deficiens proxime accedit, ac tum quidem exiguo tempore calefacit. Neque

vero venti à calidis locis spirantes valde ad eam regionem penetrant, nisi parumper & debiles. Verum ab Vrsis venti procedentes sunt illic perpetuò frigidi, à niuibus, glacie, imbribusq; condensati: qui nunquam à mõtibus decedunt, vt propterea etiam ægrè habitari possint. Aërque ipse totum ferè diem nubibus campos occupat. Ipsi verò in humidis locis degunt, & ferè perpetua est ipsis hyems, æstas autem paucissimis diebus, atque illis non valdè multa. Sunt enim planities eminentiores, & nudæ, neque vllis montibus circumseptæ, sed ferè sub ipsis Vrsis ac liues. Neq; ferę nascũtur illic magnæ, sed quales possibile est sub ipsa terra contegi. Prohibet enim hyems & nuditas terræ, quæ & diuerticulis & vmbraculis caret, propter temporum anni mutationes neque multas, neque fortes, sed similes semper, vel parum admodum diuariantes: vnde & formas corporum inter se similes habent, quum eodem vtantur victu & amictu, ætatis & hyemis tempore: attrahuntque aërem condensatum, aquam insuper bibentes à niuib. & glacie resolutã,

σφόδρα τὰ διαπνεύματα τὰ ἀπὸ τῶν θερμῶν πνέοντα ἀφικνεῖται, ἢν μὴ ὀλιγάκις καὶ ἀσθενέα, ἀλλ᾽ ἀπὸ τῶν ἄρκτων αἰεὶ πνέουσιν πνεύματα ψυχρὰ ἀπό τε χιόνος καὶ κρυστάλλου, καὶ ὑδάτων πολλῶν. οὐδέποτε δὲ τὰ ὄρεα ἐκλείπει. ἀπὸ τουτέων δὲ δυσοίκητά ἐστιν. ἠήρ τε κατέχει XXXIV.
πουλὺ τῆς ἡμέρης τὰ πεδία. καὶ ἐν νότοισι διαιτεῦνται. ὥστε τὸν μὲν χειμῶνα αἰεὶ εἶναι. τὸ δὲ θέρος, ὀλίγας ἡμέρας, καὶ ταύτας μὴ λίην. μετέωρα γὰρ τὰ πεδία καὶ ψιλά, καὶ οὐκ ἐστεφάνωνται ὄρεσιν, ἀλλ᾽ ἀνάντη ὑπὸ τῶν ἄρκτων αὐτόθι. καὶ τὰ θηρία οὐ γί- Text. XXXV.
νεται μεγάλα. ἀλλ᾽ οἷά τε ἐστιν ὑπὸ γῆν σκεπάζεσθαι. ὁ γὰρ χειμὼν κωλύει, καὶ τῆς γῆς ἡ ψιλότης. καί τι οὐκ ἔστιν ἀλέα, οὐδὲ σκέπη. αἱ γὰρ μεταβολαὶ τῶν ὡρέων οὐκ εἰσὶ μεγάλαι, οὐδὲ ἰσχυραί, ἀλλ᾽ ὅμοιαι καὶ ὀλίγον μεταβάλλουσαι. διότι καὶ τὰ εἴδεα, ὅμοια αὐτὰ ἑωυτέοις εἰσίν. σίτῳ τε χρέονται αἰεὶ ὁμοίως, ἐσθῆτι τε τῇ αὐτέῃ, καὶ θέρεος, καὶ χειμῶνος. τόν τε ἠέρα ὑδατεινὸν ἕλκοντες καὶ παχύν. τά τε ὕδατα πίνοντες ἀπὸ χιόνος καὶ παγετῶν.

nullo

τῶν τε ταλαιπωρέων ἀπεόντων. οὐ γὰρ οἷόν τε σῶμα ταλαιπωρέεσθαι, οὐδὲ τὴν ψυχὴν, ὅκου μεταβολαὶ μὴ γίγνονται ἰσχυραί.

nullo etiam corporis exercitio accedente, quum non verisimile sit corpus aut animum vllis exercitationibus apta fieri, vbi non mutationes temporum fiunt fortes.

IN CONTEXTVM ANNOTATIONES.

Πάλιν αὐτῆς μιῆς ἐπιχωρείης.] Notat Galenus *ad part. 23. comm. 2. medicatrinæ*, in Hippocratis locutione solœcismum, vel eorum qui exscripserunt errore, vel Hippocr. incuria: Notat idem *ad part. 1. comm. 3. in lib. 1. prorrhetici*, frequentes esse in hoc toto libro solœcismos. Quam & figuram hic notare possumus, cum ῥεῦμα neutrum non conueniat cum adiectiuis fœmininis, nisi fortè subintelligas aliud substantiuum πνοή. XX.

ἐκπλήξιες.] Notandum est ex commentario Galeni *ad aph. 14. lib. 7.* triplicem esse ἔκπληξιν; vnam ex morbo, alteram ex animi perturbatione, id est, metu. Tertiam addimus ex commentario Galeni *ad aph. 24. lib. 3.* quæ fit ex corruptis in puerorum ventriculo cibis. ἔκπληξις ex morbo est, cum ægri nec loquuntur, nec quicquam faciunt, sed oculis apertis in quiete manent. ἔκπληξις ex perturbatione, vt patet ex libro definitionum medicarum Galeni, est mentis alienatio ex repentina aliqua perturbatione. ἔκπληξις ex corrupto cibo refertur ad puerorum magna insomnia propter morsum oris ventriculi. Hic secundam ἔκπληξιν intelligere debemus: in qua ex metu mali, reuocatis intrò spiritibus & sanguine, ira postea exardescit. Sic enim & Galenus *cap. 6. lib. 2. temperament.* inquit septentrionalium frigidam humidamque esse cutim, sed calorem & spiritum intrò compelli, qui agitatione pressus & efferuescens audaciam, iram & animositatem suggerit. XXI.

τὴν ὀργὴν ἀγριοῦσθαι.] Quid sit iram efferari declarat Galenus *ad part. 9. sect. 5. lib. 6. epid.* cum videlicet cordis & arteriarũ vehementiores sunt pulsus, attracto ab hepatis officina & sanguine & calore, qui postea in superiora elatus, oculos efferatiores reddit, & sanguinis in ipso pulmone efferuescentia ad oris labia spumam producit, vt notat Galenus *in libro de cognoscendis animi morbis*. Quod autem mentis ἔκπληξις, id est, ingens percussio & indignatio id præstet, patet ex Vlysse apud Galenum *cap. 3. lib. 3. de decretis Hippocr. & Platonis*; qui propter seruorum suorum flagitia indignatus, in iram ratione potentiorem prorupit.

τῆς γνώμης καὶ θερμοῦ.] Inquit Hippocrates & mentis & caloris esse

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.480

magis participes eos, apud quos magnæ caloris & frigoris mutationes fiunt, quàm eos qui sunt in regione maximè temperata. Sed videtur esse hoc contra disciplinam aliorum Philosophorum. Nam Plato *in Timæo* inquit temperatæ regionis homines omnium esse ingeniosissimos. Et apud Aristotelem *cap. 2. lib. 2. de part. animal.* perfecto sunt ingenio hi, qui sanguinem calidum, tenuem, & sincerum habent. Sed primùm notare debes, hîc eam intelligi caloris & frigoris commutationem, quæ fiat per successionem tempestatum naturalem, non autem per alterationem. Secundò notare debes, non simpliciter Hippocratem dicere eiusmodi homines esse maximè participes ingenij, sed ingenij & caloris, id est, animi summi, *de grand courage.* Proinde quæ scribit Aristoteles *cap. 7. lib. 7. politicῶn* faciunt ad Hippocratis explicationem. Hic enim Aristoteles duas virtutes animæ, scilicet θυμὸν, id est, fortitudinem; καὶ διάνοιαν, id est, intelligentiam considerat separatim & coniunctim hoc modo. Europæi, & quicunque sunt septentrionales, sunt fortitudine pleni, sed intellectus indigent: Asiani, & quicunq; sunt in regione temperata, sunt ingeniosi, sed imbelles: Græci autem, & quicunque medij sunt inter Asianos & Europæos, participes sunt vtriusque virtutis, & fortitudinis, & intelligentiæ. Atque sic hoc loco vult Hippocrates regionem, quæ habeat frigoris & caloris vicissitudinem naturalem, excellere & ingenio & robore.

XXVI. μὴ δόξωσι.] Asianos nolle videri bellicosos, satis ostendit ille Xerxis exercitus, qui cum contineret peditum centum & sexaginta myriadas, id est, decies octies centena millia; in nauali exercitu quingenta millia, equestri octoginta, in camelis viginti millia: tamen fusus est pauca Græcorum manu.

XXVII. ἢ βαρβαροί.] Huius vocis is est vsus apud Latinos, vt omnes non Romani, & omnes non Græci dicantur Barbari. Apud Græcos autem is est vsus, vt Græci omnes præter se, Barbaros appellent. Putat autem Strabo *geographiæ* 14. hanc vocem esse fictam ex onomatopœia, quod qui Græcè nescireut & discerent, inciderent in vitium huius vocis nihil significantis βαρβάρ. Scaliger tamen *exercit. 51. in Cardan.* contendit hanc vocem esse Arabicam, & significare perinde ac murmur, primosque Nomades ab Arabibus appellatos esse barbaros, propter inconcinnam loquendi rationem.

XXIX. ἔθνος σκυθικόν.] Scythia nomen est generale, quod extenditur ad varios populos, tam Asiæ quam Europæ. Sed postea iis solis relictum nomen est, qui penitissimos, tam Europæ quàm Asiæ fines incolunt. Tota illa gens nunc Tartaria dicitur. Asiani autem Scythæ, nunc sunt Moschouitæ: Europæi autem sunt Prussij, Russij, Lithuani, Liuonij, Poloni. Dictique sunt Sauromatæ Græcis, ἀπὸ τῶν τῆς σαύρας ὀμμάτων, id est, à lacertarum oculis, quod videlicet sunt oculo rauo, aut certè cæsio.

XXX. ἱππάζονται π.] Apud Platonem *lib. 5. de republica & lib. 7. de legibus*, ista mulierum viuendi ratio probatur, laudanturque Amazones Sauroma-

tides, quod arcu, equo & armis vtantur. Vult enim Philoſophus eadem omnino virorum & mulierum eſſe exercitia, vt dum viri tractant arma foris, ipſæ ciuitatem contra repentinas incurſiones tueantur. Ariſtoteles autem, *toto ſecundo politicῶn*, hanc viuendi formam reprehendit.

τὸν δεξιὸν δὲ μαζὸν.] Vt colligere eſt ex Hippocrate *ſect. 3. lib. de artic.* XXXI.
quæcunque hîc de Scythis & Amazonibus ſcribuntur, ex auditu magis ſcribuntur, quàm quod ipſe viderit. Sed Hippocrates recedit à cõmuni Hiſtoricorum ſententia. Omnes enim volunt Amazones ſibi regionem ſine viris habere, & cum Sarmatas ſuperaſſent, ea conditione fœdus percuſſerunt, vt Sarmatæ ad præſtitutum tempus certo loco ſobolis propagandæ cauſa cum eis congrederentur. Ideoque Plinius *c. 7. lib. 4. nat. hiſt.* Sarmatas appellauit γυναικοκρατουμένοις, id eſt, qui mulierum imperio ſubſeruirent.

χάλκεον.] Ariſtoteles *problem. 33. & 36. ſect. 1.* ait æs ferro eſſe præſtantius ad incidendum & vrendum: Ad primum, quoniam leuius eſt, & minus lacerat: Ad ſecundum, quoniam mollius eſt, calorque in eo non adeo fixus, proindeque minus vrat.

ἐς δὲ τὸν δεξιὸν ὦμον.] Vt aliqua pars ex vicinæ partis incommodis ſua faciat commoda, quinque requiruntur. Primum eſt, vt æger nondum ad iuſtum incrementum peruenerit, *per part. 80. ſect. 3. lib. de artic.* Secundũ, vt pars quæ roboranda eſt, naturali atrophia non laboret. Tertium, vt ſit vaſorum communio. Quartum, vt nulla ſit roborandæ partis dearticulatio. Quintum, vt frequens ſit ipſius exercitium, *per part. 81. eiuſd. ſect. & lib.* Nam, vt inquit Galenus *in commentario*, exercitatio, vt carnes diminuit, ita etiam ſolidas fibras carnis auget, & proinde robur. Quod ſi articuli luxatio eſt, pars torpore effœminatur, vt inquit Hippocrates *part.* 82. Vt igitur *part.* 83. ex tabe vnius cruris propter dearticulationē ſequitur alterius corroboratio, propter copioſum alimenti affluxum: ſic etiam ex mammæ vſtione corroborabitur humerus & brachium, quoniam axillaris vena cum interioribus partibus pectoris, & humeraria cum exterioribus communicat. Peccabant interim tamen iſtæ mulieres, quoniam vt eſt apud Hippocr. *lib. 3. de morb.* ſuppuratum quod vrendum eſt, periculoſius erat in dextra, quàm in ſiniſtra pectoris parte: quanto enim dextræ partes ſiniſtris robuſtiores ſunt, tanto fortiores in ipſis morbi contingunt.

ὅτι αὐτοί.] Cum ſuppoſuerit Hippocrates, mutationem formarum eſſe ex caloris & frigoris magna viciſſitudine, Scythę cum ſint in perpetuo frigore, ſeruabunt eandem figuram. Item Ægyptij cum ſint in perpetuo calore. Scythas eſſe in frigore perpetuo patet, quia ſunt in ſeptimo climate. Ægyptios eſſe in perpetuo calore patet ex Ægypti diuiſione: eſt enim vlterior atque citerior. Vlterior appellatur Æthiopia, quæ continet primum & ſecundum clima. Citerior eſt ſub tertio climate. Solum autem quartum temperatum eſt. Plato item *in Epimenide* inquit apud Ægyptios ſummam eſſe æſtiui temporis ſereni-